

הראיון האחרון

אשכול נבו

עמודים לספרות עברית

אשכול נבו

הרֵאיון האחרון

Eshkol Nevo

THE STORYTELLER

עורכת הספר: הילה בלום

סידור, עימוד, הפקה וקדם־דפוס במפעלי כנרת, זמורה־ביתן, דביר — מוציאים לאור בע"מ
רח' אגוז 6, פארק תעשיות חמן, חבל מודיעין 7319900
Kinneret, Zmora-Bitan, Dvir – Publishing House Ltd.
6 Egoz St., Hevel Modi'in Industrial Park 7319900, Israel
ISBN 978-965-566-767-7 מסת"ב
www.kinbooks.co.il

האם תמיד ידעת שתהיה סופר?

לא. אבל בנקודה כלשהי סביב גיל ההתבגרות הסתבר לי שפנטזיות האוננות שלי הרבה יותר מפורטות משל חברי הקרובים. אצלם זה היה תכליתי כמו פוטו רצח. אצלי היו מכשולים, קונפליקטים, דמויות עגולות. הייתי חייב להאמין לפנטזיות שלי כדי להתגרות מהן. אז בניתי אותן לפרטי פרטים. אני זוכר איזה לילה, ישנו בשקי שינה במרתף של הבית של חגי כרמלי ברמות, ארבעה חברים טובים, וכל אחד סיפר את הפנטזיה שלו. אני דיברתי אחרון, ועד שסיימתי לדבר כולם נרדמו, חוץ מארי, שלפני שסגר על עצמו סופית את הריצ'רץ' של שק השינה אמר בקול מנומנם: אחי, נראה לי שתהיה סופר. אבל אתה חייב ללמוד לקצר.

מה המניע שלך לכתיבה?

המורה מאירה אמרה לכתוב יומן בחופשת פסח. לקחתי מחברת לראס בורקה ומדי פעם הייתי עולה איתה לגבעות וכותב על העולם שמתחת למים ועל העולם שמעל המים.

אחר כך ההורים שלי החליטו לעבור מירושלים לחיפה. כתבתי כמה שירי מחאה נגד המעבר, אבל כמו שקורה הרבה פעמים עם שירי מחאה, זה לא עזר.

אחר כך ב־י"ב היתה הצגת סיום וטלי לְשם ניגנה בחליל צד. רציתי להיות בסביבה שלה כמה שיותר בתקווה שהיא תבחין בי אבל לא היה לי שום כישרון — לא נגינה, לא שירה, לא ריקוד. אז התנדבתי לכתוב את המילים לשירים בהצגה.

בצבא כתבתי לטלי מכתבים. חשבתי שאם היא תקבל ממני מכתב כל יום היא לא תעזוב אותי לטובת מישהו שיוצא הביתה יותר.

מדרום אמריקה, אחרי הצבא, כתבתי מכתבים לדקלה. לפעמים כתבתי לה על דברים שקרו בטיול ולפעמים המצאתי דברים שלא קרו. שמתי לב שאני נהנה יותר לכתוב את מה שלא קרה.

דקלה ואני נפרדנו ממש לפני שהצטרפתי לסדנת הכתיבה הראשונה שלי, אחרי התואר הראשון, וכל המילים שיצאו ממני שם, ואולי מאז בכלל, היו ניסיון למלא את החלל העצום שנפער עם לכתה.

אחרי שנה דקלה ואני חזרנו.

אחר כך עשיתי כמה בחירות בחיים: חתונה. ילדים. משכנתה.

החיים נכנסו למסלול צר מדי, והכתיבה היתה כל מה שמחוץ למסלול הצר מדי הזה.

את החיים שלא יכולתי לחיות — כתבתי. זה עבד לכמה שנים, אילחש קצת את הכמיהה, אבל אז ארי חלה. ושירה עזבה לפנימייה. ודקלה הפסיקה לשמוח בי.

והתחילה מין תקופה כזאת.

נדמה לי שקוראים לזה משבר. חשבתי שזה ייגמר תוך כמה חודשים, וטעיתי.

אנשים מבחוץ לא רואים אבל אני יודע שאני צולל. ויודע שעכשיו אני כותב כדי להינצל.

איך בעצם נראה יום העבודה שלך?

בשנה האחרונה אני מנהל מלחמה מתמשכת, מלחמת חפירות ממש, נגד הדיסתימיה: הפרעת מצב רוח אקוטית שמאופיינת בתחושת דכדוך קבועה, לאורך זמן, על אש נמוכה. ובמילים יותר פשוטות: פעם הייתי קם שמח. היום אני קם עצוב. אני לא בטוח שאני יודע למה, ואין לי מושג איך לצאת מזה. אני גם לא בטוח כמה זמן דקלה תוכל לשאת את זה. לאחרונה אני מרגיש שהיא שומרת ממני מרחק. אולי מפחדת להידבק.

בכל אופן — הבוקר שלי מתחיל תמיד בפעילות גופנית מאומצת, ריצה או רכיבה באופניים, שנועדה לשחרר למחזור הדם שלי חומרים משפרי מצב רוח. אחר כך אני מתקשר לארי ואנחנו מדברים על הפועל ירושלים כדורסל, על האחיות במחלקה, על הסיכויים לאיחוד של שב"ק ס' — הכול חוץ מהמחלה שלו. השיחה נועדה אמנם לרומם את רוחו אבל היא מרוממת גם את רוחי ומפיגה קלות את תחושת הבדידות החריפה שלי. אחר כך אני מנמנם קצת, מתעורר, שותה שתי כוסות קפה ברציפות, אוכל חפיסה שלמה של שוקולד פרה ופותח את המחשב כמו אחד שמתכוון לכתוב ברצינות את הרומן הבא שלו. ויושב קצת מול המסמך הריק. ואחרי כמה דקות נודד לראיון הזה, שנשלח אלי מעורך של אתר אינטרנט שריכז בשבילי שאלות של גולשים. ועונה עליו קצת. שאלה, שתיים. שלוש גג. והנה כבר אחת וחצי, והבת האמצעית שלי חוזרת מבית הספר, והרעש שהיא מקימה בסלון מוציא אותי מריכוז עד כדי כך שאין טעם להמשיך. אז אני סוגר את המחשב והולך להכין לה ארוחת צהריים. אנחנו יושבים ואוכלים צהריים יחד. בשנה האחרונה היא אנטיפתית במיוחד, ואני עם הדיסתימיה שלי קצת מתקשה לשאת את זה. ובכל זאת אני מנסה להגיע אליה מבעד לסבך הקוצים שגדל סביבה פתאום. זה כל כך מעייף, שאחרי הארוחה אני חייב לישון צהריים. אני מכוון שעון מעורר כדי שלא אאחר לאסוף את הילד הקטן, התמים, מהצהרון. כשאני נכנס הוא צוחק מרוב אושר ורץ אלי, ולרגע אחד, קצר כמו שיר, נראה שהכול יהיה בסדר.

עד כמה הספרים שלך אוטוביוגרפיים?

פעם ידעתי לענות על השאלה הזאת. כלומר, ידעתי שאני משקר במצח נחושה כשאני עונה על השאלה הזאת, כדי להגן על האנשים הקרובים לי ועל עצמי. אבל ידעתי גם את האמת. והאמת היא שיש בספרים הבדיוניים שלי, ותמיד היו, פיסות של אוטוביוגרפיה, ושבדרך כלל אני מעניק אותן לדמויות הנשיות. כדי להטעות את האויב.

עם השנים דברים התחילו להסתבך. כי מה עושים, למשל, עם ספר שניבא לך את חייך? המצאתָ עלילה קיצונית. מופרכת. ושנה אחרי שהספר ראה אור היא התרחשה במציאות. זה נחשב אוטוביוגרפי?

ומה עם כל סיפורי ה"מאחורי הקלעים" שאני מספר במפגשים עם קוראים? אלה שאמורים לחשוף את החוויה האישית שהובילה לכתיבה? הסיפורים האלה השתכללו מול קהל עד כדי כך שאני כבר לא בטוח אם הם באמת קרו או לא.

שלא לדבר על הזליגה של הכזבנות לתוך החיים האישיים, הלא ספרותיים.

אני מבקר, למשל, את ארי בתל השומר.

כשנסענו יחד לטיול הגדול סבתא שלי שאלה אותי: עם מי אתה נוסע? וכשאמרתי לה, עם ארי, היא נאנחה ואמרה, טוב מאוד, הוא ישמור עליך.

עכשיו זרועותיו החזקות, המגוידות, הידלדלו מאוד. ולחייו התפוחות שקעו לתוך עצמן.

הוא מבקש שאביא לו כוס מים קרים מהמתקן, וכשאני חוזר מהמטבחון אנחנו מתחילים

לדבר.
פעם הייתי מספר לו מה עובר עלי. היום אני מספר לו אנקדוטות עשויות היטב. ואני רואה בעיני־הכימותרפיה שלו שהוא יודע שאני מספר לו אנקדוטות עשויות היטב ושהוא רוצה, צריך, שאספר לו משהו אחד לא משויף. משהו שאין לו התחלה, אמצע ופואנטה.
אבל אני כבר לא יכול אלא. כל מה שקורה לי בחיים האמיתיים מעובד, מרגע שהוא קורה, לסיפור טוב שאוכל לספר מתישהו. במפגש עם קוראים. בראיון. בשיחה בבית חולים עם ארי, שעוצם עיניים באמצע הדברים שלי, מחזיק בידי ואומר: בוא נשתוק קצת.

על מה אתה עובד עכשיו?

האמת שאני עדיין מתאושש מהספר הקודם. ליתר דיוק, מהריקנות התהומית שאחרי הוצאת ספר. בימים אלה אני בעיקר משקיע מאמצים בלא להתאהב. השנה הזאת שאחרי הוצאת ספר מועדת לפורענות. אתה מסתובב עם רעב פנימי כל כך חזק שאנשים יכולים לראות אותו מבחוץ. והכי קל להשביע את הרעב הזה על ידי התאהבות נואשת. חסרת תוחלת. נגיד, בבמאית דוקומנטרית סלובקית עם חתך בלחי השמאלית שנראה כמו גומת חן, שאתה פוגש בפסטיבל הקולנוע בחיפה. התאהבות שלוקח לך אחר כך שנה להתאושש ממנה. אז עדיף להישאר בבית. להסתגר. לאטום את חדרי הלב. לא לאפשר שום סדק שדרכו יכולה להיכנס אישה שהיא לא אשתך. על זה אני עובד עכשיו.

איך אתה, כגבר, מצליח לכתוב דמויות של נשים?

אף אחד לא שם לב, אבל בעצם כל דמויות הנשים בספרים שלי הן וריאציות על אותן שלוש:
אשתי.
האישה הדמיונית שהיא תמונת התשליל של אשתי, ושנאלצתי לוותר על האפשרות לחיות איתה ברגע שהחלטתי להתחתן.
האישה שהיא אני.

מביך להודות, אבל לאישה השלישית אני הכי נמשך.

איך אתה מתמודד עם החשיפה שכרוכה בלפרסם ספר?

עשיתי על עצמי גוגל. שוב. איזו טעות. כל הלילה קראתי דברים שאנשים כתבו עלי. פעם, באיזה טיול שנתי, העמדתי פני ישן ושמעתי שניים מדברים. עלי. הפעם הם היו הרבה יותר משניים. אולי אלף. אולי אלפיים. באתר אחד אפילו צילמו את כתמי השמש שיש לי בלחיים והדגימו איך אפשר להוריד אותם בפוטושופ. בארבע בבוקר הלכתי סוף־סוף לישון. טוקבקים מרושעים המשיכו לעלות לי בגרון. נצמדתי מאחור לדקלה. פעם כשהייתי נצמד אליה ככה היא היתה לוקחת לי את היד ומניחה על לבה. בזמן האחרון לא. בזמן האחרון התערער ביטחוני בכך שהיא אוהבת אותי. ובכל זאת התאמתי את קצב הנשימות שלי לשלה, ולחשתי לעצמי: יש לי בית. יש לי בית. יש לי בית. כל הלילה לא עצמתי עין, ומכל האנשים נזכרתי פתאום בשכנה שהיתה לנו לפני שנים. אישה מבוגרת, אפשר לומר

זקנה, שלקחה אותי פעם טרמפ לים ובדרך סיפרה לי שהיא חלק מקבוצת נודיסטים. ואני, בן חמש־עשרה בסך הכול, התלהבתי ושאלתי אם אפשר להצטרף. להיחשף.

השחר כבר נחשף מבעד לתריסים. אשתי עדיין נשמה נשימות של שינה.

הכול צפוי, חשבתי. אבל הרשות נתונה.

איזה מין ילד היית?

דומה מדי לילד הבוכה, זה שבקופת החולים היתה תלויה תמונה שלו וכשהיינו מחכים בתור לדוקטור שניידטשר ילדים היו מצביעים עלי ועליו חליפות.

שוגה בדמיונות. לאו דווקא קורא — אבל כל הזמן מדמיין.

ומאוהב. עד כלות. כל פעם בילדה אחרת. ולא אומר לה כלום. ומתגעגע. מגיל מוקדם אני זוכר את עצמי מתהלך עם געגוע קבוע. אף אחד עוד לא מת לי אבל כל הזמן עברנו בתים. כל קיץ הייתי נפרד מהחברים הישנים שלי וכל סתיו הייתי אמור למצוא חברים חדשים. לא בטוח, אגב, שזאת הסיבה שהתהלכתי עם געגוע קבוע. אולי זה פשוט ככה, יש ילדים זיגזג ויש ילדים געגוע.

אני מנסה לבודד איזה רגע קונקרטי בתוך כל מילות הרגש האלה. זה מה שאני מבקש מהתלמידים שלי, תהיו קונקרטיים. פרקו את הרגש לתמונות ספציפיות. אבל מכל התמונות, לא יודע למה —

הייתי בן שש, אולי שבע, והלכתי עם סבא יצחק ללונה פארק. הוא כבר היה די זקן ולא היו לו כוח או חשק לעלות איתי למתקנים. אז הוא רק ליווה אותי ממתקן למתקן ומדי פעם שיכנע אותי ללגום מהמימייה הצה"לית שהביא איתו. זה היה בסדר גמור מבחינתי שהוא לא הצטרף אלי למתקנים. בדידות לא היתה אז פחד. עליתי לרכבת ההרים לבד, בשמחה, ולא צרחתי בכלל, אפילו לא בירידות התלולות. את רכבת השדים מצאתי בעיקר משעשעת. הגלגל הענק היה הזדמנות להשקיף מלמעלה על כל העיר. לא חלף בי אפילו צל של חשש — עד שהגעתי למבוך המראות.

מתקן תמים לכאורה — נדמה לי שהיום הוא כבר לא קיים, מרוב תמימות.

כל שעליך לעשות הוא למצוא את הנתיב הנכון מהכניסה ועד היציאה בין קירות עשויים מראות.

זה התחיל בסדר. לקחתי את הפניות הראשונה והשנייה במבוך בביטחון יחסי, אבל אז נלכדתי בתוך ההשתקפויות שלי. אני זוכר את הרגע: המון דמויות מעוותות שדומות לי ולא דומות לי מקיפות אותי. לחלקן ראש גדול ורגליים רזות, לחלקן ההפך, רגליים שמנות וראש חייזרי. נתקפתי סחרחורת קלה, ותחושה חזקה שלא הכרתי עד אז, של אין מוצא. ניסיתי להמשיך ללכת אבל לכל כיוון שפניתי נתקלתי בי המעוות. ושוב בי המעוות. ושוב בי המעוות. לבסוף קרסתי, הובסתי, למצב ישיבה, שעון בגבי על אחד הקירות, וחשבתי, אין טעם לקרוא לעזרה כי סבא לא שומע טוב בלי המכשיר. וחשבתי, אני לא אצא מכאן לעולם.

עכשיו פתאום אני קולט: כמה בעצם זה דומה לסיוט שדקלה היתה מתעוררת ממנו בבעתה בשנים הראשונות שלנו, מזדקפת בבת אחת במיטה, מכה בכף היד שלה על חזה כאילו נחנקת, ואז מביטה בי בעיניים פעורות, לא מזהות, ופתאום מזהות, ומבקשת שאחבק אותה. וכבר לא הייתי צריך לשאול מה קרה, ידעתי ששוב היא נלכדה בכיתה ולא היתה יכולה לצאת כי המחבלים שמרו על הפתח, ושוב היא ניסתה לפתוח חלון כדי לברוח ולא הצליחה (בחיים, לא בביעותים, האסון במעלות קרה כשאימא שלה היתה בהיריון איתה. חודש תשיעי. הם גרו ממש ליד בית הספר שהמחבלים חדרו אליו ואימא שלה שמעה את הזעקות של הילדים וברחה אל השכנה, שהיה לה רובה ציד).

מפליא, אני חושב, ששני אנשים שהסיוט הכי גדול שלהם הוא להילכד בין קירות הצליחו, איכשהו, להקים בית.

איפה אתה כותב?

שנים רציתי שיהיה לי סטודיו. רציתי להגיד משפטים כמו "אני חוזר מהסטודיו". "אתקשר אליך מהסטודיו". אבל זה נראה לי מסוג הדברים שקורים לאחרים, לא לכאלה שגדלו בעיר נמל וחונכו לא להוציא אגורה אלא אם כן ממש חייבים. מי צריך סטודיו? שיכנעתי את עצמי. עמוס עוז כתב בשירותים.

ובכל זאת, בכל פעם שמישהו, קולגה, היה מספר לי שהוא הולך לסטודיו שלו, הלב היה נצבט כאילו סגרו עליו אטב כביסה, ובפה היתה מתגלגלת, כנגד רצוני, המילה: בדל הלשון מטייל לו טיול של שתי טפיפות על תקרת הפה ומפשק, בשלישית, את השפתיים. סטו־די־יו.

לפני יותר משנה שכרתי סטודיו במושב גבעת ח"ן. לא היתה ברירה. אני נשבע. ביקר לי.

בבניין שלידנו התחילו תמ"א 38 והרעש הנורא של המקדחות והפטישים הוציא אותי מריכוז. נוסף על זה הבת הגדולה שלי — לפני שעזבה אותנו לפנימייה בשדה בוקר — לא ממש הלכה לבית ספר, וכדי להתגבר על שאון הבנייה שבחוץ שמעה בחדר שלה בבקרים אנריקה איגלסיאס בפול ווליום. לאט־לאט קירות הבית התחילו לסגור עלי. מועקה התיישבה לי בין הבטן העליונה לחזה ולא זזה משם. אני חושב שאז התחילה אצלי הדיסתימיה, למרות שעוד לא ידעתי שיש דבר כזה, דיסתימיה. אז חשבתי, משנה מקום משנה מצב רוח, ונשאתי את המחשב הנישא שלי לקליניקה של פסיכולוגית שעובדת בעיקר בשעות הערב. קיבלתי את כל הדרישות המקדמיות שהיא הציבה בפני כתנאי ורק ביקשתי שנשנה בחוזה את הגדרת החלל מ"קליניקה" ל"סטודיו".

בעקבות המחשב הנישא העברתי לסטודיו גם כמה ספרים, בשביל האווירה. תליתי על הקיר ציור שקיבלתי במתנה מניצול שואה ושדקלה אמרה שהוא עצוב מדי בשביל לתלות אותו בסלון ומיקמתי על המדף את התצלום של מעיין. במרחק הליכה קצר מהסטודיו היתה כפרייה שמכרו בה בייגלה טרי עם מלח. וזיתים. אני אוהב לכתוב עם זיתים. מחוץ לסטודיו עמד עץ תפוזים שבעלת הבית אמרה שמותר לקטוף ממנו. ובסטודיו עצמו היתה פינת קפה עם קפה נמס וקפה שחור ומקרר עם חלב.

הכול היה ערוך ומוכן.

מושב גבעת ח"ן, כך למדתי משלט הכניסה שעל פניו חלפתי מדי בוקר, נקרא על שם המשורר חיים נחמן ביאליק. לא מדברים על זה, לא נעים לסדוק את תדמיתו של המשורר הלאומי, אבל ביאליק כמעט לא כתב מרגע שעלה לארץ. צנח לו הזלזל, ובמשך עשר שנים הוא כתב רק תשעה שירים, שאינם מפסגות יצירתו. האם הבית שבנו לו בתל אביב היה יפה מדי? נוח מדי? האם העובדה שאנשים נשאו אליו עיניים גזלה ממנו את מידת החירות הדרושה לכל יוצר? ואולי עם כל המפעלים הספרותיים שלו, כתבי העת והוצאות הספרים, לא נותר לו זמן לבהות, ובלי לבהות, בלי לאפשר לחלל הריק להיות ריק, איך אפשר להתמלא מחדש? ואולי זה היה להפך? אולי הוא העמיס על עצמו עוד ועוד מפעלים ספרותיים כדי שלא יצטרך להישאר לבד, עם עצמו הלא־מצליח־לכתוב? אני מדמיין אותו משתף את מניה אשתו לפני השינה בכך שעוד יום חלף בלי שכתב שיר ראוי לשמו, ואת המבט המותש בעיניה כשהיא מקשיבה לו; נו, באמת, חיים נחמן — היא חושבת ולא

אומרת — כמה אפשר לשמוע אותו פזמון?

הוא ממתין בעיניים פקוחות אל החושך עד שהיא נרדמת, ואז יוצא מן הבית והולך מרחק כמה רחובות אל אירה יאן. היא פרועה וציירת ועדיין מתפעלת ממנו, ואחרי שהם שוכבים הוא ממתין בעיניים פקוחות אל החושך עד שאירה יאן נרדמת והולך לאישה אחרת, שלישית — אפשר לשער שהיתה לו גם אישה שלישית — ומניח את ראשו בחיקה, והיא מלטפת לו את הקרחת ושרה לו שירים ביידיש, אבל כל התנועה הזאת ממיטה למיטה בתל אביב הקטנה לא עוזרת לו בכלל ולא משנָה דבר וחצי דבר, כי למחרת בבוקר, על שולחן העבודה, הדף מחכה לו לבן מתמיד.

חודשים ארוכים ביליתי בסטודיו שלי בגבעת ח"ן. קראתי טקסטים של תלמידים. דיברתי בטלפון. עניתי למיילים. הלכתי לכפרייה וחזרתי עם זיתים. קטפתי תפוזים מהעץ וסחטתי. בהיתי בתצלום של מעיין, הבחורה שנהרגה ב"דרך המוות" ושבתרמיל שלה מצאו ספר שלי. שמעתי אלבומים שלמים של דייוויד בואי ביוטיוב. קראתי מאמרים רפואיים על דיסתימיה. אמרתי לאנשים, "אני אתקשר אליך מהסטודיו." "בואי ניפגש אצלי בסטודיו." אפילו ניסיתי לעשות יוגה על מזרן היוגה של הפסיכולוגית ונתפס לי הגב. אולי זה בגלל הדיסתימיה, שמיסמרה אותי למציאות. אולי פעלו פה כוחות אחרים.

ובסוף חזרתי הביתה.

ה־בי־תה.

בדל הלשון ממתין בסבלנות לתורו לטפוף בעוד הפה נפשק ונחשק חליפות.

האם אתה חושב על קהל הקוראים בזמן שאתה כותב?

אני? מה פתאום. בשום אופן. זה לא ממין העניין. וגם אין זמן. התודעה כל כך עמוסה בחיבוטי הנפש של הדמויות ובפיתולי העלילה שפשוט לא נשאר פנאי למחשבות לא רלוונטיות. לא ולא. מכחיש בתוקף —

רק לפעמים, כמו אוהד עירום שפורץ למגרש באמצע משחק כדורגל, מתפרצת לי לתודעה חרדה כלכלית בוטה: מה אם לא יאהבו. מה אם לא יקנו. ממה נחיה? במשך רגעים ארוכים החרדה הזאת מצליחה לחמוק מאנשי־כוחות־הביטחון־העצמי, עד שלבסוף הם משיגים אותה, תופסים לה במרפקים קצת חזק מדי ומובילים אותה אל מחוץ לגבולות המגרש.

האם אתה מדמיין קורא מסוים או קוראת מסוימת בזמן הכתיבה?

שנים הייתי מדמיין את דקלה. הייתי מדמיין איך אני מקריא לה במיטה את כתב היד. מקריא עמוד ושומט אותו לרצפה. מקריא עמוד ושומט לרצפה. והיא מקשיבה ומסתכלת עלי במבט חם ואוהד עם קורטוב של שעשוע, אותו מבט שהיה לה לפני שהתנשקנו בפעם הראשונה בדירה ברחוב הרמב"ן.

לאחרונה זה לא מצליח לי. לדמיין את דקלה תוך כדי כתיבה. נדמה לי שהבעיה נעוצה במבט שבו היא מסתכלת עלי מאז ששירה עזבה לפנימייה. הוא כבר לא חם ואוהד, ויש בו יותר מקורטוב של ביקורתיות.

את זוכרת שאני נוסע לקולומביה ביום ראשון? אמרתי לה בשבוע שעבר.

כן, היא אמרה.

פעם היתה ב"כן" הזה הטרמה של געגוע. פעם ה"כן" שלה אמר: תחסר לי.

הפעם ה"כן" אמר: דווקא טוב שתיסע קצת. למען האמת, עייפתי ממך.

אני לא ילד. אני יודע שאנרגיה בין שני אנשים נידונה לשנות צורה בסופו של דבר. זה חוק פיזיקלי. ראיתי את זה קורה אצל זוגות אחרים, ובעצם, ידעתי שמתישהו זה יקרה גם אצלנו.

רק לא תיארתי לעצמי שזה יקרה קודם אצלה.

כעבור כמה ימים ארזתי מזוודה בצער. תחתונים, גרביים. עותקים של הספרים שלי וכתבי יד של תלמידים בסדנת הכתיבה.

בדרך כלל אני אורז בחדווה לקראת נסיעות.

בדרך כלל, מרגע שהמטוס ממריא, גם הנפש שלי ממריאה.

איך אתה חי עם הפרשנויות והניתוחים שעושים לספרים שלך?

זורם עם זה. באמת. זה היופי בספרות, שעם כל קריאה הספר איכשהו נכתב מחדש, לא? זה בסדר גמור מבחינתי. וחוץ מזה, מה אני יכול לעשות? לעקוב אחרי כל קונה מחנות הספרים עד הבית ואז להיכנס איתו למיטה ולוודא שהבין?

אני אגיד את זה הכי פשוט: כל אחד מוזמן לקרוא את הספרים שלי איך שבא לו.

חוץ מזן מסוים של אקדמאים.

בדרך כלל מהחוג לספרות.

לפעמים אפשר למצוא אותם גם בחוג לביקורת התרבות או בחוג ללימודי מגדר. מדובר באנשים שמנגנוני הקידום המעוותים של האוניברסיטה אילפו אותם להתמקד בנישה מסוימת מאוד. שוב ושוב הם מפרסמים מאמרים שבוחנים את אותה שאלה מחקרית. ומחייבים את הסטודנטים שלהם לרעות גם הם באותו מטר על מטר. הם עושים את זה כל כך הרבה שנים שהם לא מסוגלים לקרוא שום ספר שלא דרך הפריזמה המחקרית שלהם, הצרה כנקיק.

הוזמנתי פעם לכנס כזה של אקדמאים־עם־תיאוריה.

שמחתי בהזמנה, יש להודות. אמנים זקוקים להכרה כמו שמדענים זקוקים להוכחות. בכניסה לבניין של מדעי הרוח אפילו צילמתי את המודעה שבה הופיע שמי ושלחתי להורי, לעשות להם נחת.

אבל אחר כך, בכנס עצמו, עלו לבמה בזה אחר זה אנשים עם תואר מתקדם וכפו על הספר שלי קריאות שיטתיות מדי. והכול בטון סמכותי, יודע־כול, שגרם לי להרגיש בור ועם הארץ. הלכתי והצטנפתי לי בכיסא שנשמר לכבודי בשורה הראשונה, ועם כל משפט ידעני נוסף שהושמע על הבמה התכווצתי עוד ועוד לתוך עצמי. הראש נכנס בין הידיים, הידיים התקפלו אל החזה, החזה נדבק אל הבטן, עד שלבסוף נעלמתי כליל והמנחה התנצל בשמי על שנבצר ממני להגיע לכנס מסיבות אישיות.

אפשר להתפרנס מכתיבה?

אני תמיד מגמגם כששואלים אותי את השאלה הזאת. מזכיר שאני גם מנחה סדנאות. מציין שדקלה מנהלת פיתוח עסקי בחברה גדולה.

לפעמים אין ברירה ואני גם מספר את הסיפור הידוע על הרש'לה מאוסטרופולי שאמו שלחה אותו להביא חלב מהמכולת. כשיצא מהמכולת נתקף חשש שמא החלב מקולקל ולכן לגם ממנו לגימה הגונה בטרם המשיך ללכת. אלא שאז נתקף שוב חשש שמא במהלך ההליכה התקלקל לו החלב. ולגם שוב. רק כדי לוודא. וכך המשיך והלך ועצר ולגם, עד שהגיע הביתה. ונשלח שוב לקנות חלב.

אין סיפור כזה על הרש'לה מאוסטרופולי, ככל הידוע לי. מדובר בסיפור־הסחה יידישאי שכולם מחייכים בסופו בהבנה למרות שהמשל והנמשל לא בדיוק ברורים להם.

אני עושה שמיניות באוויר, תשיעיות באוויר, כדי לא לומר את האמת המביכה והפשוטה:

אנחנו בסדר גמור. כלכלית, זאת אומרת.

כששקלתי לעזוב את משרד הפרסום כדי להתמקד בכתיבה אמרתי לדקלה, תקשיבי,

נצטרך להצטמצם.

היא היתה בהיריון. ההיריון הראשון, עם שירה. לא העיתוי הכי טוב לשיחות כאלה.

ובכל זאת היא אמרה מיד: אז נצטמצם.

אני זוכר את השיחה הזאת, מילה במילה. זוכר איפה ישבנו: במטבח הקטן של הדירה השכורה ברחוב ילדי טהרן. בכיסאות מתקפלים כאלה.

זוכר מה היא לבשה: טוניקת היריון לבנה עם כפתורים וסרט שנקשר מתחת לחזה. וטייטס שחורים.

זוכר אפילו מה היה בצלחת שנחה בינינו. גרעיני עפולה. מתחילת ההיריון ניעורה בה תשוקה עזה לגרעיני עפולה והבית כולו נמלא גבעות קטנות של קליפות.

את בטוחה? שאלתי אותה.

אני מזכירה לך שלא התחתנת עם איזו פרינצסה מסביון, היא ענתה, יש לזה גם יתרונות. וחוץ מזה, אני בטוחה שהספר הזה יצליח והכול יסתדר.

ואם לא?

נסתדר. גם אני פה, הלו. וזה חלום שאתה מדבר עליו מאז שהכרנו. לכתוב.

או־קיי. לקפוץ לפיצוצייה להביא לך עוד גרעינים?

אחר כך, היא אמרה והחוותה במבטה לעבר חדר השינה.

עוד פעם? נאנחתי. כאילו שאני לא שׂשׂ.

זה לא אני, היא התנצלה, זה ההורמונים.

רשימת הדברים שמשכו אותי לדקלה ארוכה מאוד. היא כללה גם דברים קטנים ולא חשובים לכאורה, כמו ריח השמפו שלה או זה שהיא זכרה בעל פה עלילות של קליפים של דייוויד בואי משנות השמונים. וגם דברים גדולים יותר, כמו זה שהיא לא היתה פלרטטנית ולא גיבשה את הדעות שלה לפי מה שנכתב בעיתוני סוף השבוע והסיטה את המבט הצידה בסצנות אלימות מדי בסדרות טלוויזיה.

אבל נדמה לי שהאלמנט הנסתר, מה שגרם לנפש שלי לנהות אל הנפש שלה, הוא שלא היה בה בדל ביקורתיות. היא קיבלה אותי והאמינה בי מהרגע הראשון. בלי לערער ובלי לרצות לתקן אותי. בדיוק כמו שאבא שלה אהב אותה בארוחות המשפחתיות במעלות. במבט החם שליווה בו כל צעד שלה. ברוך שבו קרא לה "בינתי". בסלט חצילים עם טחינה שהכין במיוחד בשבילה. בהתפעמות שקטה, אבל ברורה, מכל הישג קטן שלה.

ככה דקלה אהבה אותי אז. בלי שום סייגים.

לא העליתי על דעתי שעשרים שנה אחר כך אני אתקשר אליה שוב ושוב מהקונקשן במדריד, בדרך לקולומביה. והיא לא תענה.

איך אתה מתמודד עם ביקורות?

ההורים שלי אנשים מאוד ביקורתיים. לא ביקורת שמוטחת בפניך בבוטות. מה פתאום. אבל שניהם אנשי אקדמיה, ולפיכך כל פעולה שנעשית ברדיוס הקרוב שלהם זוכה מצדם לבחינה מדוקדקת ששואפת להוכיח כי בטעות יסודה. שנים שהם באים אלינו בכל יום שני לשמור על הנכדים, למשל. הרבה דברים השתנו במהלך השנים האלה: בכל פעם שהם מגיעים הם קצת יותר כפופים. וקצת יותר נוחים להתרגש. לאבא שלי התפתח שיעול כרוני ואימא שלי כבר לא שומעת כל כך טוב. שירה, בבת עינם, עזבה לפנימייה. ועדיין, תמיד,

אחרי כל ביקור אצלנו הם נותנים לנו משוב. אבא שלי באס־אם־אס ארוך שמכיל סעיפים וסעיפי משנה; אימא שלי בשיחת טלפון שמתחילה בטון אמפתי ונמשכת בפירוט של כל המשגים שאנחנו עושים בתור הורים.

טְלי קוֹרָה, אני רוצה לומר לה.

ומתאפק. מפאת כבודה. מפאת המאמץ ששניהם עושים להגיע בכל יום שני.

בכל אופן, כשאתה גדל בסביבה כזאת, הביקורתיות מחלחלת אליך. נטמעת בך. היא זורמת לך בדם כמו עוד סוג של כדוריות: כדוריות לבנות, כדוריות אדומות, כדוריות ביקורתיות.

כל זה ריפה את ידי במשך שנים רבות, ועדיין לפעמים מצניח אותי אחורה ולמטה (התנועה היא תמיד אחורה ולמטה). אבל זה גם חיסן אותי. הרי הביקורות הקטלניות ביותר נכתבות בראשי עוד לפני שהספר יוצא. וגם עכשיו, ממש תוך כדי כתיבה, אני יורה לעצמי בברך: השתגעת? לענות בכנות לראיון אינטרנטי? אחר כך זה יהיה זמין במשך שנים לכל מי שיעשה עליך גוגל.

האם היה לך פעם מחסום כתיבה?

פעם? בכל בוקר יש לי מחסום כתיבה. כל הראיון הזה — אם נודה על האמת — הוא ניסיון להתמודד עם מחסום כתיבה בטקסט אחר.

מה האתגר הגדול ביותר שהכתיבה מציבה בפניך?

מרגע שאני מתחיל לכתוב אני נתקף דחף עז, שאי שאפשר להתעלם ממנו, לאכול. אני קם למטבח אחרי כל עמוד. לא, אחרי כל פִּסקה.

אבל עם הרעב הזה, הקונקרטי, עוד אפשר להתמודד.

הבעיה היא הרעב האחר.

הספרים שלך מאוד ישראליים. הם לא מאבדים משהו במעבר לשפה אחרת?

הלוואי שהייתי יודע. האמת היא שאין לי מושג. בארוחת ערב עם אנשי ההוצאה לאור שלי בטורקיה, למשל, הם סיפרו לי שנאלצו להוציא מהספר כמה סצנות ארוטיות כי בשנה האחרונה המשטר של ארדואן התחיל להתנכל להוצאות לאור שלא נזהרו מספיק. המשכתי לשבת על הכיסא שלי כאילו כלום, הזמנתי גם סוטלאץ' לקינוח, כאילו כלום, וחשבתי: מי יודע כמה פעמים זה קרה, בשפות אחרות, במדינות אחרות, בלי שטרחו לספר לי?

בכלל, יש משהו פיקטיבי בכל עניין התרגומים. אתה מגיע למדינה זרה. מזמינים עיתונאים לבית המלון שלך. זה מלון שני כוכבים אז אין ממש לובי. רק פינת ישיבה עם ספה לא נוחה. אתה יושב שלושה ימים על הספה הלא נוחה. ומתראיין. כמה מהעיתונאים מייצגים כתבי עת עם שמות כמו "קינואה שיק", "גברים לא מגולחים" או "כלבים ומזחלות", ונדמה שהם מיודדים מדי עם אשת יחסי הציבור של ההוצאה. אתה מזהה, או נדמה לך שאתה מזהה, גם קווי דמיון חיצוניים קלים בינם לבינה, ועולה בך חשד קל שמדובר בראיונות מוזמנים: כל קרובי המשפחה של אשת יחסי הציבור התגייסו כדי לתת לך תחושה שיש עניין תקשורתי עצום דווקא בספר שלך. למרות שבאותו שבוע, באותה מדינה שבה אתה מבקר, יוצא לאור ספר חדש של אקסל וולף.

החשד הולך ומחריף כשאתה קולט פתאום — איך לא שמת לב לזה קודם? — שגם אחרי שנים של נסיעות עבודה לחו"ל טרם הזדמן לך לראות בפועל מישהו קורא עותק מתורגם של ספר שלך. לא בבתי קפה. לא ברכבת התחתית. לא ברכבת העילית. שנים אתה צועד שוב ושוב במעבר שבין המושבים בקרונות, לכאורה כדי לשחרר את הגב התחתון ובעצם בתקווה שתראה מישהו, מימין או משמאל, עם ספר שלך. יספיק קורא אחד כדי להחזיר לך את הביטחון בממשיות של הקיום שלך. אבל מימין ומשמאל, בקרון הרגיל ובקרון המחלקה הראשונה ובקרון המזנון, כולם קוראים את החדש של אקסל וולף.

תיאוריות קונספירציה מתחילות לנבוט בראשך, שמא נרקמה מאחורי גבך איזו עסקה סיבובית שבה לוקחים חלק אודי, הסוכן החלקלק שלך, משרד החוץ הישראלי והוצאת הספרים המארחת. כל הצדדים מודעים לכך שמדובר בפסאדה, תצוגת תכלית, כל

הצדדים גוזרים קופון מזה שהספר שלך יוצא לאור אבל לא מופץ, ורק אתה, הטרומן היחיד במופע של טרומן, ממשיך לנסוע לחו"ל ולהאמין שהנה, הפעם זה קורה, הפעם תפרוץ.

הנסיעה האחרונה היא לקולומביה. ומשהו בשילוב של כמויות גדולות של רום, מלון מט לנפול שחוץ ממך מתאכסנים בו רק יפנים, ורחובות שמלאים במאות קבצנים לא ספרותיים בעליל, מטשטש את הקו שבין מציאות להדמיה וגורם לך להרגיש תלוש כמו אסטרונאוט שיצא לתקן תקלה חיצונית בחללית ולפתע ניתק לו הכבל המחבר.

בזמן הפנוי שנותר לך בבוגוטה אחרי שרשרת הראיונות אתה עובר בין חנויות הספרים שפתוחות עד מאוחר. בחלונות הראווה של כולן יש את החדש של אקסל וולף בתרגום לספרדית. אתה נכנס ומחפש את הספר שלך בשולחנות המרכזיים. אתה עובר למדפים שצמודים לקירות, ואז למדפים הנמוכים יותר. הספר שלך לא באף מדף, באף חנות. באחת החנויות אתה מתגבר על המבוכה וניגש לקופה לשאול. הקופאי בודק במחשב ואומר שאין להם במלאי. אבל הוא יכול להזמין לך, אם תרצה. כשאתה יוצא לרחוב אתה נותן מכה לעמוד תאורה רק כדי לראות אם זה כואב.

אחרי הטקילה השישית, בבר שכולם בו נראים לך ניצבים שנשכרו לסצנת הבר, אתה משלם לברמן וצועד בכיוון המלון ונזכר שכשהיית ילד, בכיתה ד' או ה', המצב החברתי שלך השתפר פלאים תוך כמה חודשים. בזמן הקצר שבין חנוכה לפסח הפכת ממנודה למקובל, והמעבר היה כל כך חד שחשדת שההורים שלך דאגו לזה. שהם שיחדו את כולם, בנים ובנות, שיהיו נחמדים אליך. שנה שלמה הסתובבת עם החשד הזה וחיפשת סימנים בעולם שיאששו אותו. והנה, שלושים שנה אחרי, חזרת לאותה נקודה.

אתה רוצה להתקשר הביתה. לדבר עם אשתך. לשמוע קול מוכר. להיאחז במשהו לפני שאתה מאבד סופית את שיווי המשקל. אבל הבדלי השעות. ויקר. וחוץ מזה, בזמן האחרון כשאתה מתקשר אליה מחו"ל היא לא עונה, ואם היא עונה אין בקול שלה געגוע, ויותר מכל הסימנים המעידים האחרים — זה שהיא מבליעה פיהוקים כשאתה מתעקש על פוֹרְפְּלַיי, זה שהיא לא שמה לב כשאתה מסתפר, זה שכשאתה מתאר לה ויכוח שלך עם מישהו היא אוטומטית תומכת בו — יותר מכל הסימנים האלה, שבשנה האחרונה הולכים ומתרבים, הקול־החף־מגעגוע שלה בטלפון הוא המערער ביותר.

אז אתה לא מתקשר הביתה, כדי לא להיעלב, ולמחרת כבר אין לך ברירה, וכדי להיות בטוח שאתה קיים אתה מתחיל עם עיתונאית קולומביאנית שדומה לפוקהונטס. אתה מפלרטט איתה בזמן הראיון ומבקש ממנה את המייל שלה כדי לשלוח לה שירים של יהודה עמיחי בתרגום לספרדית. אתה שולח לה שירים ובצדם הזמנה לארוחת ערב, ומעל ארוחת הערב עדיין מרחפת עננה: אולי גם היא ניצבת? אבל כשאתם מתנשקים העננה מתפוגגת. היא מתנשקת חזק וטוב ואתם עוצרים מונית ונוסעים למלון שלך. אתם חולפים על פני עשרות היפנים שבלובי ואתה מרגיש קיים. אתם שוכבים, ופתאום לא אכפת לך אם קוראים את הספרים שלך בחו"ל או לא. אחר כך היא מחפשת את העגילים הגדולים שהסירה לפני שהתפשטה ורוצה ללכת, אבל אתה נוגע בזרועה ומבקש שלא תעזוב אותך, ושר לה כל הלילה לאוזן שירים של שלמה ארצי בעברית ומזדיין איתה. מזדיין איתה ושר לה שירים של שלמה ארצי. שוב ושוב. היא גרושה עם ילד, ובעיירה שממנה באה כולם יודעים הכול על כולם והיא לא היתה עם גבר כבר שנתיים כדי שלא ירכלו עליה בצ'וראסקריה ויש לה קעקוע של שיר של קוואפיס על הגב התחתון, בואך העכוז, לא איתקה, משהו פחות מוכר, והיא כותבת למגירה, שירים, לא סיפורים, ובכל פעם שהיא

גומרת זה נשמע כאילו יש לה התקף אסתמה חמור והיא עלולה למות.
בבוקר היא עונדת את העגילים הגדולים והולכת לראיין סופרים אחרים שהגיעו לפסטיבל, ואתה טס בחזרה לארץ.
אתה מגיע באמצע הלילה, מטלטל מזוודה ענקית במעלה המדרגות של הבניין ומרגיש כמו אודיסאוס שחוזר לאיתקה. אשתך ישנה, מחופרת עמוק בשמיכה, ואתה מעיר אותה בנשיקות ומספר לה הכול. תמיד היתה ביניכם כנות מוחלטת. ואחרי שהתחלת להיות כזבן מקצועי זה רק התחדד, הצורך שיהיה בעולם אדם אחד שמספרים לו את האמת ואך ורק את האמת. אבל זה לא רק זה. אתה רוצה להעיר אותה באמת. לפקוח את עיניה.
ככל שאתה מספר יותר היא מזדקפת יותר במיטה.
דוחקת עוד כרית מתחת לראש. עוברת משכיבה להישענות לישיבה מלאה. העיניים שלה פעורות. היא לא מוציאה מילה.
דברי אלי, דיקי, אתה מתחנן. תגידי משהו.
היא מנענעת בראשה לשלילה. לאט. העיניים שלה מבריקות.
הייתי בודד, אתה אומר, הייתי מאוד־מאוד בודד.
בודד? היא שואלת. יש סלידה בקולה, אבל אתה מתעלם מתמרור האזהרה וממשיך — לא רק בקולומביה הייתי בודד. גם לפני זה.
מה אתה אומר, היא אומרת. עכשיו הטון שלה כבר ציני במפגיע. מרוחק.
אתה מנסה להושיט יד ולאחוז בידה. שלא תישמט ממך.
אל תיגע בי, היא אומרת. ואומרת: גם אני הייתי בודדה. ואומרת: אבל זה לא גרם לי לשכב עם מישהו אחר.
אחרי המשפט האחרון היא נעמדת, שערה הארוך סתור, נחשים חומים מטפסים זה על זה, יד אחת שלה קמוצה לאגרוף והשנייה פרושה כמו בשלט "עצור".
היא מבקשת שתעזוב את הבית.
לא מעניין אותה שעכשיו אמצע הלילה. ושהשכנים שומעים אותך מתחנן על נפשך. גם ככה אי אפשר לחיות איתך מאז שיש לך את הדיסתימיה, גם ככה היא על הקצה בגלל כל הנסיעות האלה שלך, וקולומביה — קולומביה מבחינתה זה רק הקש ששבר. היא דוחפת אותך החוצה, ממש שמה לך ידיים על החזה ודוחפת אותך החוצה, ואתה עומד מחוץ לבית שלך בחמש וחצי בבוקר, רגל אחת על עיתון הבוקר והשנייה על השטיחון בכניסה, ולא יודע לאן ללכת. בפעם האחרונה שקרה לך דבר כזה מצאת מקלט אצל סבתא שלך. אבל היא מתה. עד לפני שנה יכולת לנסוע גם לארי, שהיה ביניכם הסכם לא כתוב שלא משנה מה, תמיד אפשר ליפול אחד על השני, אבל ארי גוסס עכשיו בתל השומר. ומאוד קשוחים שם בנוגע לשעות ביקור. וממילא לא מתאים ליפול עליו עכשיו עם סיפור כזה. אז אתה עולה על אופניים ורוכב לסטודיו. אתה כבר לא שותף בו, עזבת לפני כמה שבועות כי לא הצלחת לכתוב שם אפילו סיפור קצר, אבל אתה זוכר שהמנעול של אחד החלונות שבור. וכשאתה מגיע אתה מסיט את החלון הנכון, מטפס פנימה והולך לישון על מזרן היוגה של הפסיכולוגית. בבגדים. ובלי שמיכה.
בבוקר אתה קונה משחת שיניים ומברשת בכפרייה, מצחצח בכיור של פינת הקפה ובאותו כיור גם רוחץ את הרגליים, ותוך כדי כך שאתה מוריד את הרגל חזרה לרצפה נתפס לך שוב הגב התחתון, אז אתה חוזר ונשכב על מזרן היוגה.
בתשע בבוקר יש דפיקה על הדלת.

אתה עדיין על המזרן. ולא מסוגל לקום לפתוח.
אתה צועק, "יבוא!"
נכנס שליח ומגיש לך מעטפה.
אתה חותם, בשכיבה, לאשר שקיבלת אותה.
השליח אומר, איזה קטע.
במבט שני גם אתה מזהה אותו. לפני כמה שנים הוא למד אצלך. דווקא מוכשר. כתב סיפור חתרני על המתות חסד. על מישהו שמכונה "המלאך" ועובר בין בתי החולים בארץ בין שתיים לארבע לפנות בוקר כדי לעזור לאנשים למות. הוא היה יוצא לעשן בהפסקות, אתה נזכר, התלמיד הזה שעומד מולך עכשיו, ובמפגש העשירי והאחרון הרים יד והתריס: דיברנו על הרבה דברים במהלך הסדנה, אבל מהשאלה הכי חשובה התעלמנו — למה לכתוב בכלל?
עכשיו הוא שואל, כואב לך הגב?
אתה אומר, גם.
הוא מציע לך להזמין רופא־עד־הבית שיזריק לך אפידורל.
אתה אומר שאילחשת מספיק.
הוא אומר, בסדר, אבל למה לסבול?
אתה מבטיח לשקול.
אחרי שהוא הולך אתה פותח את המעטפה, מוציא את הטפסים וקורא. חולפות כמה שניות עד שאתה מבין שאתה קורא מסמכי גירושים.
הבמאי מבקש מהצלם שיעשה עליך קלוז אפ.
אתה לא רואה במאי. וגם לא צלם. אבל חושד שהם שם. שגם הם חלק מהעסקה הסיבובית, מתרגיל העוקץ הגדול, המתוחכם, של התרגומים.
אתה חושב על הילדים שלך, שעוד לא יודעים —
ומתחיל לבכות.
בכי גברי כזה, לא מתייפח.
שמצטלם טוב.
והופך אט־אט לבכי אמיתי.

מיטשטש אצלך לפעמים הגבול בין אמת לשקר?

לקחו אותנו לפוליגרף, את כל הצוערים בקורס קציני ביטחון שדה. רצו שנכיר את הכלי הזה מקרוב ונבין איך הוא עובד. הכניסו אותנו בקבוצות קטנות עם המפקדים שלנו לתוך חדר שהיו בו הרבה מכשירים וחוקר מזוקן אחד על אזרחי. החוקר המזוקן ביקש מתנדב להדגמה. בלי לחשוב הרבה התנדבתי. סתם כדי להתבלט. הוא הושיב אותי על כיסא וחיבר לי לבטן ולזרועות רצועות וחוטים. אחר כך הוא אמר, אני אשאל אותך כמה שאלות טכניות. ושאל לשמי, לגילי ולמקום מגורי. עניתי לעניין, ואז פתאום הוא שאל אם השתמשתי פעם בסמים. עניתי שלא. בלי להניד עפעף. גם החוקר לא הניד. והמשיך לשאול אותי עוד שאלות, שאני כבר לא זוכר. בסיום הוא הודה לי, ביקש מכולם להתקרב לשולחן הפורמייקה שלו והסביר איך קוראים את הפלט של המכונה. הלב שלי דפק חזק וטיפת זיעה זלגה לי מהעורף דרך החולצה לאורך עמוד השדרה. החוקר אמר, המתנדב שלנו כאן דיבר אמת לכל אורך הדרך, והראה איך המדדים השונים שהפוליגרף רשם מעידים שתגובות הגוף שלי, גם אם היו תנודתיות לעתים, לא חרגו מטווח הנורמה. אחר כך היו קצת שאלות, נדמה לי, ואחר כך יצאנו מהחדר וקבוצה אחרת נכנסה. הלכנו לשק"ם להעביר את הזמן עד שיגיע האוטובוס שיחזיר אותנו לבה"ד. קניתי קולה, אני זוכר, וכשפתחתי אותה הגזים השתחררו בבת אחת והיא השפריצה על כל מי שעמד לידי.

במשך שנים קיוויתי לפגוש את החוקר המזוקן במקרה, ברכבת, ברחוב, בתור לרופא המשפחה, ולברר איתו מה באמת קרה שם: האומנם הצלחתי להוליך שולל את מכונת האמת? או שמאיזושהי סיבה הוא בחר לשקר ולהציל אותי מהדחה מהקורס? אבל הזמן עובר ועובר והדמות שלו הולכת ומיטשטשת לי בזיכרון עד כדי כך שלפעמים אני חושד שהמצאתי את כל הסיפור הזה.

אתה יודע את הסוף של הספרים שלך לפני שאתה מתחיל לכתוב?

לא, אבל אני יודע את הסוף שלי. תמיד ידעתי שהגברים במשפחה שלי מתים מוקדם. לפי הממוצע המשפחתי, התקף הלב הראשון אמור להתרחש אצלי בעוד שנתיים. עניין של גֵנים. אבל רק בזמן האחרון, מאז שארי חלה, זה התחיל ממש להשפיע עלי. התחושה שליוותה אותי בשנות העשרים והשלושים שלי, ששום דבר לא בוער, חלפה, ועכשיו הכול בוער. בין השאר בוערת השאלה אם בזמן הקצר שנותר לי על פני האדמה אני רוצה לכתוב בכלל. אם עוד ספר זה הדבר שהכי חשוב לי להספיק לפני שמתחילים הכאבים בחזה. אולי במקום זה אני רוצה לבלות כמה שיותר עם דקלה והילדים? אולי אני רוצה להיכנס לפוליטיקה? לזמן קצר, הכוונה. עד ההתקף. או לחיות באוסטרליה שנה־שנתיים? או להסתובב בכל מיני מקומות ולחפש בצורה יותר רצינית את חבר הילדות שנעלם לי אחרי הצבא, ואז לחטוף את ההתקף בידיעה שלפחות עשיתי משהו כדי למצוא אותו?

את הסוף של הספרים שלי אני בדרך כלל מתחיל לראות — כמו שרואים יבשה מספינה טובעת — לקראת הסוף.

אני ממשיך לשחות עוד קצת בים האפשרויות האינסופיות. ואז בוקע מהן בצער ובהקלה.

איך אתה בוחר שמות לדמויות שלך?

אימא של ארי באה לתת משמרת ליד המיטה שלו.

בדרך כלל אנחנו רק מחליפים כמה משפטים בספרדית ואני הולך לדרכי. אבל היה משהו בדרך שבה היא נכנסה לחדר. בצעדים שלה, שהיו כבדים מהרגיל, נגררים כאלה, שסימן לי להישאר עוד קצת. וממילא לא היה לי בית לחזור אליו. רק מזרן יוגה. אז הצעתי לה לשבת בכיסא שלי וגררתי עוד כיסא מחדר אחר.

ארי ישן. שינה עמוקה, לפי הנשימות שלו.

הבאתי כמה אמפנאדס, היא אמרה ושלפה קופסת פלסטיק מהתיק.

היא דומה קצת למרסדס סוסה, אימא של ארי. בכל פעם שאנחנו נפגשים המחשבה הזאת מבליחה בי. משהו אינדיאני בעיניים שלה. ובעצם, גם בעיניים של הבן שלה.

גרסיאס, אמרתי ולקחתי אחת.

החבר שלך, מאוד חזק, היא אמרה.

אני יודע, אמרתי.

הוא ינצח את המחלה פִינָאלֶמֶנטֶה, היא אמרה.

מה הסיכוי, לא אמרתי.

כשהיה בן שנתיים — היא אמרה. ועצרה.

הסבתי את עיני אליה. היא שתקה. לקחתי עוד אמפנאדה.

הוא היה... מאוד שובב, החבר שלך, היא התחילה מחדש. היינו רצים אחריו בכל הבית שלא ישבור דברים.

מתאים לו.

מגיל שנה הוא כבר לא הסכים לישון צהריים. כל הילדים בגן היו נכנסים לחדר עם המזרנים הקטנים והולכים לישון, והוא היה משגע את הגננות. אבל אהבו אותו. כי את הכול היה עושה עם החיוך שלו.

אני יכול לדמיין את זה.

וערב אחד — היא אמרה וסגרה את קופסת האמפנאדס — אני הייתי במטבח. מרסלו בעלי היה בעבודה. בדרך כלל הייתי אוספת את האבנים של הלגו אחרי שארי היה גומר לשחק, אבל שכחתי. מה לעשות, שכחתי. הייתי איתו מאחרי הצהריים וכבר הייתי עייפה. הוא לא סיפר לך את הסיפור הזה אף פעם?

לא.

פתאום שמעתי שקט. הייתי במטבח ושמעתי שקט לא טוב מכיוון הסלון. רצתי לשם. הוא בלע קובייה של לגו.

אוי.

קובייה גדולה. ארבעה ריבועים.

אוי ואבוי.

ניסיתי להוציא לו את זה, נתתי לו מכה בגב. לא יצא. קראתי לאמבולנסיה. בינתיים לא היה לו אוויר. אפילו לא היה יכול לבכות כי לא היה לו אוויר. האמבולנסיה הגיעו מהר. בדרך לבית חולים הוא בעצם מת. מוֹאַרְטָה קליניקה. איך אומרים בעברית? מוות קליני? אבל בטיפול נמרץ הצליחו להחזיר אותו. וככה הוא היה כמה ימים בין חיים למוות.

וואו.

ואז החלפנו לו את השם לארי.

מה זאת אומרת החלפתם?

הוא לא סיפר לך שהיה לו שם אחר?
לא.
בואנו, אולי שכח.
מה היה השם האחר שלו?
אנריקה. זה על שם האח הגדול של מרסלו, הוא אחד הדֶסַפָּרֶסִידוֹס שהחונטה העלימה.
לא ידעתי ש —
אתה מבין, מרסלו, במקום להאשים אותי שאני טיפשה שהשארתי את הילד לבד עם הלגו, כמו שכל גבר אחר היה עושה, הוא האשים את עצמו שנתן לו שם לא טוב, שם בלי מזל.
למה בלי מזל?
על המַאדְרֶס דֶה פְּלָאסה דֶה מָאיו שמעת?
כן, בטח.
אז אימא של מרסלו היתה אחת מהן. הבן שלה אנריקה, אח של מרסלו, יצא לעבודה שלו בבית הדפוס ולא חזר. היא הפגינה עם האימהות בכיכר כל יום חמישי עד שהחונטה נפלה. אבל גם אחרי שהחונטה נפלה הממשלה לא נתנה אינפורמציה על אנריקה.
בני זונות.
אומרים שזרקו לים חלק מאלה שנעלמו.
מה את אומרת.
ובגלל זה מרסלו עלה לארץ. הוא לא רצה עוד להישאר שם.
איזה סיפור.
והדוקטור בבית חולים אמר, הילד שלכם נלחם כארי. כארי הוא נלחם על החיים שלו. אז מרסלו רץ למשרד הפנים ושינה לו את השם לארי.
וזה עזר?
רק אלוהים יודע. ואני לא מאמינה באלוהים בכלל. אבל כן, ארי פקח את העיניים וחזר לנשום, והדוקטור אמר, לעולם אני לא אשכח את המשפט הזה, "מה שקובע במקרים כאלה זה לא רק הכוח של המוות, זה גם הכוח של החיים. ולבן שלכם יש כוח חיים חזק מאוד."
זה נכון.
ובגלל זה אני אומרת לך, הוא ינצח גם הפעם.
הלוואי.
אתה באמת לא ידעת מכל הסיפור הזה?
כלום.
טוב, איך אומרים אצלנו, כל יום לומדים משהו חדש.
בדיוק.
עכשיו אתה יכול ללכת, מספיק היית חבר טוב היום —
שטויות, אימא של ארי —
כרמלה —
כרמלה —
ותיקח איתך את האמפנאדס. אתה נראה רעב. הכול בסדר איתך, קוֹרָאסון?

את השמות לדמויות שלי אני בוחר בהשראת אנשים שקרובים אלי, כדי להנציח או כדי

שזה יפעיל אותי רגשית. אבל לפעמים הגורל של הדמות משתנה תוך כדי הסיפור, ועולה צורך בוער בשם אחר.

אילו יכולת להזמין לארוחה שלושה סופרים, חיים או מתים, את מי היית מזמין?

אם כבר ארוחת חלומות, לא הייתי מבזבז אותה על קולגות.

סופרים, חיים או מתים, נוטים להיות מרוכזים בעצמם בצורה שהופכת אותם לאנשי שיחה מתסכלים ביותר. בנוסף, תמיד קיים החשש שאנקדוטה אינטימית שתספר בארוחה עם סופרים תהפוך לחומר בידיו של מי מהם. הרי רוב הפרטים הביוגרפיים־לכאורה בראיון הזה לקוחים־לכאורה משיחה שהיתה לי לפני שנתיים עם סופר סקנדינבי־לכאורה במסעדה בירושלים. לכאורה. ספרי המתח של אקסל וולף זוכים להצלחה אדירה בכל העולם, ובכל זאת הכתפיים שלו היו שחוחות והעיניים אפלות והשיער הבהיר מקליש ומותש. שאלתי אותו הרבה שאלות, בטון אמפתי, כדי להבין איך יכול להיות שהוא מקובל בחברה ולא מאושר מזה. וכך למדתי, בין השאר, שמה שקורה בקולומביה לא תמיד נשאר בקולומביה, שילדה יכולה לשבור לב של אבא, ושדיסתימיה זה כאילו בתוך הגוף שלך יש שכבת קרח: מתחת לקרח שוחים דגיגונים של שמחה אבל אתה אף פעם לא מצליח להגיע אליהם, כי הקרח קשה ואטום ואין שום אפשרות לפרוץ דרכו.

בכל אופן, לְארוחה הייתי מזמין את שלושת חברי הילדות שלי. אנחנו חברים מהתיכון אבל בזמן האחרון כמעט אין לנו הזדמנויות להיפגש. עשינו יותר מדי ילדים. לקחנו יותר מדי משכנתאות. וארי בכלל מאושפז עכשיו בתל השומר.

הייתי אוסף את ירמי וחגי כרמלי מהבתים הממושכנים שלהם והיינו נוסעים לארי. היינו מנתקים אותו מכל המכשירים, מלבישים אותו בסווטשרט של סוף י"ב (בגלל המחלה הוא הוריד את כל הקילוגרמים שהעלה מאז) ומבריחים אותו מהאונקולוגית לפאב בכפר אז"ר. אולי הוא עוד קיים, הפאב הזה, עם שולחנות העץ הארוכים. היינו שותים שֶנדי ומנשנשים בייגלה מקעריות זכוכית קטנות, לזכר הימים ההם, ומדברים על הכול חוץ מעל זה שארי עלול למות. חגי כרמלי בטוח היה מתחיל לבכות באיזשהו שלב, הוא תמיד בוכה כשהוא שותה יותר מדי, וירמי היה מסתכל בנייד כל הזמן ומתחיל עם המלצריות למרות שבגילנו זה כבר פתטי.

כשהיה מגיע החשבון היינו שמים כל אחד את החלק שלו וכמו תמיד מגלים ששמנו מעט מדי. ושכל אחד צריך להוסיף קצת. חוץ מארי, שלו היינו מוותרים.

החברים שלי אף פעם לא הסתכלו עלי ולא יסתכלו עלי בתור סופר. לכל היותר זה משעשע אותם, העובדה שהפכתי לאדם שמראיינים אותו.

הם ראו אותי מעתיק במגן בתנ"ך, וראו אותי חוזר מטירונות שריון שבור ומושפל, וראו אותי מאוהב ארבע שנים בטלי לֶשם, אהבה שלכולם, חוץ ממני, היה ברור שתיגמר בבכי, וגירדו אותי מהרצפה אחרי שהיא התחתנה עם מישהו אחר, וישבו איתי שבעה על סבתא שלי, ויודעים שאני ממשיך להתאבל עליה עד היום, ועזרו לי ללכת אחרי פריצת הדיסק, ועזרו לי להעביר דירות, גם כשכבר הגענו לגיל שלוקחים הובלה, ומתקשרים אלי עכשיו לסטודיו פעמיים ביום לוודא שאני חי.

והם יודעים טוב מאוד שאין לי תשובות לכלום. ושאם היה לי אומץ, הייתי עונה לכל השאלות ששואלים אותי בראיונות תשובה אחת: לא יודע. אין לי מושג. תשאלו מישהו שמבין.

אחרי שהיינו מצליחים לשלם את החשבון היינו מחזירים את ארי לבית החולים, מפשיטים אותו מהסווטשרט, מלבישים אותו בחלוק עם הפתח מאחורה, מכסים אותו בשמיכה ושרים לו שירים מהתקליט הראשון של כנסיית השכל, עד שהוא היה נרדם.

ירמי בטח היה מנסה לפלרטט עם אחת האחיות במחלקה.

וחגי כרמלי ואני היינו מחכים בסבלנות עד שהוא יסיים. כמו שעשינו כל כך הרבה פעמים בעבר.

ואז יוצאים איתו יחד בכיוון מגרש החניה הענקי.

חגי כרמלי בטח היה אומר בדרך: ייתכן שזו היתה הסעודה האחרונה. תמיד היתה לו נטייה לומר דברים שאין צורך לומר אותם אבל נשמעים יפה.

ואחרי שתיקה ארוכה, שאולי עם אחרים היתה מביכה, היינו נכנסים לאוטו והייתי מוריד כל אחד מהם בבית שלו ואומר, ד"ש לאישה, ואז נוסע בכיוון הסטודיו, לבד, לאט מהרגיל, וחושב על זה שאם ארי באמת ימות זה יהיה הסימן שפרק חיים אחד נגמר. ופרק חיים חדש ושונה בתכלית מתחיל.

מה המילה האהובה עליך בעברית?

שערורייה.

מה המילה השנואה עליך בעברית?

לבלב.

מילה מיתממת.

מזכירה לבלוב.

נשמעת כמו "תן לי בבקשה פעמיים אהבה".

אפשר להעביר חיים שלמים בלי לדעת מה זה באמת לבלב. תשאלו את האדם הסביר איפה בגוף ממוקם הלבלב — נראה מה הוא יענה לכם. וגם אני, רק אחרי השיחה עם ארי, רק אחרי ששמעתי לראשונה בחיי את קולו נשבר, עשיתי גוגל וקראתי.

מה היית עושה אילו לא היית סופר?

די־ג'יי. זאת התשובה הקבועה שלי. היא נשמעת טוב והיא לא שקר מוחלט.

אבל האמת היא שאם לא הייתי סופר ומנחה סדנאות ונהג־בוס של הילדים שלי הייתי משקיע יותר זמן ואנרגיה בחיפושים אחרי חגי כרמלי. בתיכון היינו שלישייה כזאת: ארי, חגי כרמלי ואני. ארי ואני היינו ערבים זה לזה. על חגי כרמלי אי אפשר היה לסמוך בשקל. אבל שיחות נפש כמו שהיו לי איתו, במרתף של הבית שלו ברמות, לא היו לי עם אף אחד אף פעם. גם אחר כך, עם נשים שאהבתי, לא היו לי שיחות כאלה. היינו משחקים שחמט עד שתים־עשרה בלילה לצלילי פינק פלויד, ואז נכנסים לשקי שינה ומדברים עד הבוקר. לצלילי פינק פלויד. היה להם אורלוגין ישן כזה בסלון שהיה משמיע גונג ממש חזק כל שעה עגולה, וככה ידענו שהזמן עובר, ובשש בבוקר היה נכנס אור דרך החלון היחיד, נטול הווילון, של המרתף, וככה ידענו שהלילה נגמר. כשאני עוצם עיניים עכשיו אני יכול לשמוע את הקול של חגי כרמלי נישא אלי באפלת המרתף, תמיד קצת צרוד, ואת ניגון הדיבור

האטי שלו, שעטף ברכות דברים שהיו לפעמים חדים מאוד. "תגיד, בן אדם, אתה לא... אתה לא מרגיש קצת אוויל כשאנחנו שרים את וִויש יוּ וֶוּר הִיר? כל מי שאנחנו מכירים די הִיר, לא? למי כבר יש לנו להתגעגע?"

שיחה אינטימית עם אדם קרוב היא בעיני אחד משני התענוגות הגדולים ביותר שהחיים מזמנים. אבל כדי ששיחה כזו תתרחש צריך פרטנר שהוא גם קשוב וגם יודע להתוודות. גם חותר לכֵּנות וגם לא פוגעני. גם לא צפוי וגם לא מאיים. וכמובן, צריך זמן. שיהיה לשני הצדדים מספיק זמן להעמיק. וחייבים מקום. שיאפשר לכל זה לקרות. בקיצור, מדובר בנס גלוי שמתרחש רק לעתים רחוקות. והנס הזה קרה לי עם חגי כרמלי שוב ושוב — לפני שהוא נעלם.

מפתה לייחס את הכיפוף שהחיים שלו קיבלו לשירות הצבאי. זה מוסיף לסיפור רובד אידיאולוגי. ואכן, הוא נדפק לגמרי בצבא. רצף של תקריות אומללות, שאפשר לייחס לפה הגדול שלו ולאטיות שלו, אבל גם לטמטום של המערכת, הוביל לכך שאחד האנשים הכי אינטליגנטים שהכרתי שובץ כעובד רס"ר בצריפין. העביר חצץ במריצה ממקום אחד למקום אחר, ניקה מדרכות עם מטאטא של מכשפות, ובין לבין פסע בשבילי הבסיס והירהר בכבדות הבלתי נסבלת של הקיום. הייתי בא לבקר אותו בשבתות שבהן רותק לבסיס בעילה כזו או אחרת, והיינו יושבים בבוטקה כל הלילה — הנשק הארוך שלו תלוי בהצלב על הגוף הקצר שלו, השיער האדמוני המקורזל שלו מבצבץ מהקסדה — שומעים פינק פלויד ומפנטזים יחד על קומבינות שיעזרו לו לעבור משם ליחידה אחרת, לתפקיד שיאפשר לו באמת לתרום. מדי פעם היינו יוצאים להליכה אטית, אטית מאוד, מסביב לבוטקה, כדי שהוא לא יירדם, וכשבכל זאת היה נרדם הייתי עומד על המשמר כדי שהקצין שלו לא יפתיע אותנו, מוכן לתקוע לו מרפק אם זה יקרה, אורב למילים אקראיות שהוא מילמל מתוך שינה, "לא", "נורמנדי", "עשרים ושתיים", ומנסה לשווא להפיק מהן משמעות.

בסוף הוא יצא משם על קב"ן.

אבל זה לא רק הצבא שעירער אותו. היה גם איזה סיפור עם אחותו הקטנה דנית. משהו בקשר שלהם היה סיאמי מדי. הוא אף פעם לא אמר לי את זה במפורש, אבל כנראה בגיל ההתבגרות זה גלש גם למגע אסור. ואולי היא היתה רק בראש שלו, הגלישה. אולי הוא רק פינטז שזה יגלוש, וזה כשלעצמו כבר ייסר אותו. אני לא סגור על זה. זה היה האזור היחיד בשיחות שלנו שבו הוא נעשה פתאום עמום. אבל אני זוכר משפט שהוא אמר לי פעם, במרתף (היתה לו עברית כזאת, שלא מתביישת להיות יפה. וגם זה סיבך אותו בצבא), "אני חייב להתרחק ממנה עד כמה שניתן. יש אנשים שפשוט לא נועדו לחיות יחד באותו בית."

בסופו של דבר הוא עזב את הארץ. לא בגללה. ולא בגלל הצבא. הוא הסתבך עם האנשים הלא נכונים. הוא נכנס למין אובססיה כזאת, אחרי השחרור המוקדם, לעשות כמה שיותר כסף. פתח בית קפה וסגר. ייבא וייצא. קנה ומכר. כששאלתי אותו מה, אמר לי, "עדיף שלא תדע."

איתי הוא דיבר רק על מה הוא יעשה עם הכסף. בכל פעם היתה לו תוכנית גרנדיוזית אחרת: להקים עמותה שתעזור לחיילים במצוקה נפשית, להקים מוזיאון לשפה העברית, לקנות את כל האדמות שסמוכות לחוף געש כדי שאף אחד לא יוכל לבנות שם לעולם.

ולילה אחד, בגיל עשרים וחמש, הוא פשוט עשה דנידין. התברר שהיה חייב כספים להרבה אנשים ושבריונים של השוק האפור הגיעו לדירה שלו, פעמיים. וניפצו זכוכיות.

הוא לא יצר איתי קשר לפני שנעלם. וגם לא אחרי. האמנתי שזאת דרכו לשמור עלי והייתי בטוח שיחזור. אני נותן לו שנה, גג שנתיים, אמרתי לארי. אבל גם כעבור שלוש שנים הוא לא נראה באופק. ומה שיותר מטריד: לא הגיעו ממנו שום סימני חיים. ומה שעוד יותר מטריד: אני היחיד שהיה אכפת לו מזה.

אבא שלו נהרג ביום כיפור — חגי היה אז בן שנתיים — ואימא שלו חטפה אלצהיימר בגיל צעיר יחסית וכשהתקשרתי אליה היא לא זכרה מי זה חגי בכלל.

אז יצרתי קשר עם דנית. אחותו.

שנה קודם לכן, במקרה, ישבתי בקפה שהיא מילצרה בו, ועכשיו חזרתי לשם שוב. היא עדיין עבדה שם, והמהירות שבה התרוצצה בין השולחנות עדיין עוררה השתאות. כל כך שונה מהאופן המהורהר שבו אחיה התהלך בעולם. אמרתי לה שאני רוצה לדבר איתה, והיא אמרה, "לא עכשיו," ורשמה לי את הטלפון שלה על חתיכת נייר.

היא ענתה אחרי צלצול אחד.

אמרתי לה: זה לא הגיוני שבמאה העשרים ואחת מישהו מצליח להתפוגג לגמרי בלי להשאיר אחריו סימן. הצעתי לה שנגייס כסף ונארגן משלחת. או שנשכור את שירותיו של מאתר הנעדרים הידוע.

אי אפשר "לצחוק בפרצוף" בטלפון אבל זאת היתה ההרגשה שלי, שדנית צוחקת לי בפרצוף. משלחת? בשביל למצוא את חגי? קודם כול, אם הוא לא רוצה שתמצא אותו אתה לא תמצא אותו. תאמין לי. יש לי ברזומה מאות שעות של משחקי מחבואים איתו בחצר האחורית. וחוץ מזה, ממי בדיוק תגייס כסף? מכל האנשים שהוא חייב להם? אתה יודע שהחבר שלך שתה ממני את כל הכסף שחסכתי בשנה של מלצרות? הוא ביקש ממני הלוואה ממש לפני שנעלם. אמר שהוא מחזיר לי הכול תוך שבוע. אתה חושב שאתה מכיר אותו? אתה לא יודע כלום על חגי.

אבל אני מתגעגע אליו, לשיחות שלנו, סוף־סוף יש לי על מי לחשוב כשאני שומע את וִויש יוּ ווֶר הִיר — רציתי לומר לה, ולא אמרתי. אולי כי עלה בדעתי פתאום שהמרירות הזאת בקול שלה קשורה למה שגלש ביניהם.

גם ארי לא היה בעניין. אתה יודע מה אני חושב על חגי, הוא אמר. בן אדם מבריק, אבל בשורה התחתונה אכפת לו רק מעצמו. אתה חושב שהוא היה מארגן משלחת בשבילך אם היית נעלם?

וכך אירע שהמשלחת שיצאה לעלות על עקבותיו של חגי כרמלי כללה רק אדם אחד. אותי.

בכל נסיעה עשיתי לעצמי מנהג: מיד אחרי הצ'ק אין במלון אני זורק את המזוודות בחדר ומוודא בלו"ז שהשאירו לי על השולחן שלא מתוכנן לי שום ראיון בשעות הקרובות. אני סופר זניח עד כושל ברוב המדינות שאני נוסע אליהן, זאת האמת המרה, אבל יש לזה גם יתרונות — הלו"ז שמשאירים לי על השולחן בדרך כלל אוורירי עד מעליב, וכך אני יכול לצאת מיד לשוטט בעיר. בלי מפה.

יש לי שתי מטרות בשיטוט הזה. הגלויה — ללכת לאיבוד. הסמויה — למצוא את חגי כרמלי.

באיסטנבול, לפני שנתיים, היה נדמה לי לרגע שהצלחתי.

יש שם מוכרי ערמונים שעומדים ברחוב.

ואחד מהם — קשה להסביר.

משהו בתנועות הידיים. במרפקים הבולטים.

התקרבתי.

הקשבתי לו משוחח עם לקוחה. הקול — קצת צרוד. הניגון — אטי.

את השיער הוא היה יכול לצבוע מאדום לשחור. את הפנים לנתח. הרי זה מה שעושים כשנמלטים.

ניגשתי והזמנתי ערמונים. ניסיתי ללכוד את מבטו. אבל הוא התייחס אלי כמו אל סתם עוד לקוח. חפן ערמונים בכף ברזל. מילא את השקית החומה. נפנה אל הבא בתור.

החלטתי לקחת סיכון. התרחקתי כעשרה מטרים, נשענתי על הגדר של פארק גזי וקראתי בקול: חגי!

זה אינסטינקטיבי, להגיב כשקוראים בשם שלך.

לא חשבתי שהוא יפנה את המבט, אבל עקבתי אחר פניו, לאתר איזה זיע. עפעוף. ניד. נאדה.

כמה ציפורים שנבהלו מהצעקה שלי עפו לתוך הפארק, ומוכר הערמונים המשיך לשרת את הלקוחות שלו.

מה שכן, למחרת הוא לא היה שם. המארחים שלי מהוצאת הספרים, שאותם שיתפתי בסיפור, הסבירו לי שכל איסטנבול יודעת שמוכרי הערמונים הם למעשה סוכנים סמויים של ארדואן שמשגיחים על הנעשה בפארק גזי מאז המחאה העממית שהתפרצה שם לפני כמה שנים. בגלל זה הם מחליפים מקומות עמידה לעתים קרובות.

לא השתכנעתי מההסבר הזה והמשכתי לחפש אותו באיסטנבול. ובעצם, בכל מקום שאליו הגעתי בשנים האחרונות.

במפגשים עם קהל, בראיונות עיתונאיים, בנסיעות ברכבת התחתית, במוניות, ברחובות — אני לא מפסיק לחפש את חגי כרמלי.

באקט של ייאוש הכנסתי אותו כדמות לאחד הספרים שלי. בשם בדוי, כמובן. גם בספר הוא נעלם ויש לגביו כל מיני שמועות, אבל בסוף, ברגע האמת, הוא חוזר. קיוויתי שהספר יתגלגל לידיו איכשהו. דמיינתי איך הוא מגיע למפגש קוראים — בהתחלה אני לא מבחין בו כי הוא נמוך ומסתירים אותו, ורק אחר כך השיער האדמוני מפציע, ובסוף המפגש הוא מחכה בסבלנות שאחרוני הניגשים יתפזרו, ורק אז ניגש בעצמו, עם הספר ביד, ומחייך אלי את החיוך המינימליסטי שלו.

אפילו בראיון הזה — שהבטחתי לעצמי לענות עליו בכנות מוחלטת, משספת — הזכרתי אותו כחבר פעיל שיש לו קיום של ממש בחיי והחזרתי אותו לסעודה אחרונה עם ארי (כל כך קל ללמוד מספרים מה לא קרה בחייו של הסופר, ובכל זאת רוב הקוראים מתעקשים לעשות ההפך). גם את ירמי החזרתי מתהום הנשייה לאותה סעודה למרות שאין לי צל של מושג מה קורה איתו היום. ובעצם, למרות שכבר שנים אני כותב על חבורות ומרצה על חבורות כערך מרכזי בחברה הישראלית —

היו לי בסך הכול שלושה חברים טובים.

נשאר אחד.

ועוד מעט גם הוא — אולי —

ואז מה? לאן אוליך את סודותי? למי אספר שאני לא ישן בבית כבר שבועיים ושהקול של דקלה בטלפון כשאנחנו מתאמים סידורים קר יותר מהחורף בירושלים? עם מי אהיה אמיתי? אפשר לחיות בלי חברים בכלל?

איך אתה מצליח להתמודד עם הבדידות שכרוכה בכתיבה?

אני לא.

מי הקורא או הקוראת הראשונים שלך?

אני מסתובב בבית סביב דקלה בימים שהיא קוראת את כתב היד שלי. ממתין למוצא פיה. מחכה שהיא תירדם כדי לראות כמה התקדמה בקריאה. ואם סימנה הערות. תכל'ס, אני לא יכול לעשות כלום בלי לחשוב מה היא היתה אומרת.

הכי קשה היה בגלות הסטודיו. היא לא באמת שלחה לי לשם מסמכי גירושים עם שליח אחרי שחזרתי מקולומביה. היא לא בן אדם כזה. היא פשוט ביקשה שלא אגיע הביתה במשך כמה ימים, או שבועות, קשה לה להעריך. היא צריכה זמן לעכל ולהחליט מה היא עושה. היא ביקשה גם שלא אתקשר. כדי שהיא לא תצטרך לא לענות לי.

זאת היתה תקופה אפלה. בקושי יכולתי לזוז ממזרן היוגה בגלל כאבי הגב.

ביטלתי את כל סדנאות הכתיבה. ואת כל הפגישות.

לא סיפרתי כלום לאף אחד, בהתחלה. היא ביקשה שלא אספר. וגם לא ידעתי מה לספר. מצב העניינים היה לא ברור.

מגון הקול שלה בשיחה האחרונה שלנו הסקתי שהאפשרות שאאבד אותה מוחשית מאוד.

בדייט החמישי שלנו היא אמרה שמאז שהיא קראה את "העולם על פי גארפ" היא חולמת להתחתן עם סופר. זה היה הדבר הכי אישי שהיא אמרה לי עד אותו הרגע. רוב הזמן היא שתקה, הקשיבה, ומדי פעם הביעה דעות מגובשות, בוגרות, במגוון נושאים חברתיים. היה נדמה לי שמתחת לכל האמירות הנחרצות האלה יש איזה פצע שהיא מסתירה. היא למדה פילוסופיה ומנהל עסקים, שילוב חריג, וכמה חודשים לפני שנפגשנו חזרה מלונדון. נסעה לשם לטיול, פגשה בן עשירים בריטי ועברה לגור איתו. אחרי שנה זה נגמר ביניהם. נגמר לא טוב. יותר מזה לא רצתה להגיד. אבל בכל פעם שהזכירה אותו היה לה בעיניים יותר כעס מעלבון. אולי בגלל זה היא כל כך זהירה איתי, שיערתי, אבל לא העזתי לשאול. הבגדים שלבשה היו מחויטים. מאופקים. לא ישראליים. לא סטודנטיאליים. והיא היתה בגובה שלי בלי עקבים, וגבוהה ממני איתם. זה הקנה לנוכחות שלה ממד אצילי. מרוחק. מסתפק בעצמו. אבל משהו בתנועות הידיים שלה כשדיברה היה סוער וחושני להפליא. היו לה זרועות דקות וארוכות, וכפות הידיים שלה נפשקו ונפרשו באטיות והתוו תנועות של ליטוף וזימון באוויר.

ככה זה היה כמעט חודש. הגוף שלה שידר: שלא תעז להתקרב אלי, והידיים: בוא כבר. לא ידעתי מה לעשות עם השדר הכפול הזה, ויותר מכול לא רציתי לטעות, כי מהרגע הראשון שארי ומיטל הכירו בינינו במועדון ההוא בקיבוץ כברי, ליוותה אותי תחושת גורליות. כאילו משהו חשוב מאוד עומד להיות מוכרע. או בעצם, כבר הוכרע.

ארבע פעמים נפגשנו, ובכל פעם בסוף הפגישה לא הייתי בטוח שתהיה עוד אחת.

עד כדי כך לא הצלחתי לקרוא אותה.

ואז סיפרתי לה שאני כותב. לפעמים.

והיא אמרה את המשפט הזה, שתמיד חלמה להתחתן עם סופר, והוסיפה חיוך פלרטטני, החיוך הפלרטטני הראשון. והתכופפה קצת לכיווני וחשפה את עצמות הבריח המרהיבות שלה.

אחרי ששכבנו השתרענו זה לצד זה.
אני זוכר שאמרתי: וואו.
ושהיא לא אמרה וואו.
אני זוכר שליטפתי אותה ואמרתי: יש לך גוף של רקדנית.
והיא אמרה, האמת שרקדתי ב"הורה מעלות". וגיחכה. ואמרה, חשבו שיֵצא ממני משהו.
ו... לא יצא? בירֵרתי בעדינות.
לא עברתי את הבחינות של האקדמיה, זה היה די משפיל, האמת, היא אמרה.
שתקתי וחיכיתי לסיפור, שלא הגיע.
עוד לא ידעתי שזה מה שאזכה לו תמיד, שזה מה שהגאווה שלה תאפשר: הצצות חטופות לאזור הפגיע. ושיהיה בזה משהו מתסכל נורא ומגרה נורא בעת ובעונה אחת.

הייתי בן עשרים וארבע בלילה ההוא. גיל שעדיין אפשר לחשב בו חלומות מחדש.
אני לא יכול להגיד שהפכתי לסופר כדי לזכות בלבה של דקלה. אני כן יכול לשער שכנראה עם אישה אחרת, פחות מעוררת, לא הייתי כותב.
כשנסעתי, כמה חודשים אחרי שהכרנו, לטיול בדרום אמריקה, היא היתה באמצע הלימודים שלה. והיא לא מאלה שישנו את התוכניות שלהן בשביל מישהו.
אחד מאיתנו הציע שאולי כדאי שלא נהיה מחויבים זה לזה כל עוד הטיול נמשך.
אותו אחד פרט כבר באמסטרדם, בקונקשן, שטרות למטבעות בשביל טלפון ציבורי והתקשר ואמר, אני מתחרט, אני לא רוצה לאבד אותך, אַת אהבת חיי, לא משנה כמה הטיול יימשך, אני שלך. ורק שלך.

עמדתי בזה.

כתבתי לה מהטיול מכתבים ארוכים. מאוד. עשרות עמודים בכתב צפוף. היו ימים שלמים שזה כל מה שעשיתי בטיול: לכתוב לה. ארי גילה סבלנות ראויה לציון. אני זוכר איזה גג ספציפי בעיירה בשם טומבס בפרו, היו שם כיסאות נצרים ושרפרף להניח עליו את הרגליים ונוף מכוער של בניינים. יומיים לא ירדתי מהגג הזה, ובכל פעם שארי עלה לשאול מה נסגר איתי ומתי כבר זזים ליעד הבא, אמרתי לו, שנייה, אחי, אני באמצע מכתב.
בעצם כל מה שכתבתי מאז, שמונה ספרים, הם מכתב ארוך מאוד שהיא הנמענת שלו.
אף פעם לא נתתי לאדם אחר להתקרב אלי כמו שנתתי לה. השם שלה לבדו מנחשל בי רוך.
אני לא יכול להירדם בלעדיה, לקום בלעדיה, ליפול בלעדיה, למצוא את דרכי במבוך המראות בלעדיה.
בטח גם את הראיון הזה אראה לה בסוף.

היא התקשרה אלי אחרי שבועיים שבהם ישנתי בסטודיו.
אמרה שהילדים מתגעגעים.
שהיא לא יודעת מה להגיד להם.
שנמאס לה שכל מטלות הבית עליה.
אמרתי, זה אומר שאני יכול לחזור?
והיא אמרה, כן, אבל —
אמרתי, אני מזכיר לך שהגברים במשפחה שלי מתים מוקדם.

והיא לא מילאה את חלקה ולא צחקה.

עדיין לא חזרנו לישון יחד מאז. אחרי שהילדים נרדמים אני עובר לספה בסלון, ולפני שהם מתעוררים אני מקפל את השמיכה והסדין, שותה קפה שחור ומכין את הכריכים: גבינה לבנה לינאי. גבינה לבנה וזיתים לנועם. אני מכין גם כריך שלישי, עם גבינה לבנה, זיתים ועגבניות שרי — לשירה. ונזכר שהיא כבר לא גרה בבית. ואוכל אותו בעצמי.

אתמול שאלתי את דקלה אם מתאים לה לקרוא משהו חדש שאני עובד עליו. כלומר, חיכיתי לשעת כושר. חיכיתי שהיא תסיים את ריצת הערב שלה. עשרה קילומטר. חיכיתי שתסיים את המקלחת שלה. שמפו ומרכך וקרם גוף. חיכיתי שתלבש את הטרנינג של הבית ואת גרבי הצמר העבים שקנתה בלונדון כשחייתה עם בן העשירים ההוא. חיכיתי שתכין לעצמה תה מתערובת צמחים הומיאופתית ותפרוש את רגליה הארוכות על הספה ותלגום מהתה. חיכיתי שלחייה יאדימו מחום המשקה והעיניים שלה יהפכו לבורקות, כאילו בכתה.
ורק אז שאלתי.
היא אמרה שהיא לא פנויה לזה. היא באמצע ספר אחר, מתח, של הסופר הסקנדינבי הזה, וולף? נו, זה שנראה כמו ויקינג.
התעקשתי. ביקשתי שוב.
והיא הניעה בראשה לשלילה ואמרה שבלי קשר לוויקינג, זה פשוט מוקדם לה מדי לקרוא משהו שלי. שעד היום היא תמיד הצליחה להפריד בקריאה בין הסיפור לסופר, בין הפנטזיות שלי למציאות חיינו, אבל היא לא בטוחה שתצליח לעשות את זה עכשיו.
גל צינה חלף בי. כמו על סף התהום בדרך המוות בבוליביה.
הלכתי למטבח לשטוף כלים ולהכניס אותם למדיח ואמרתי לעצמי, זה לא יהיה קל אבל זאת המשימה שלי עכשיו: לעשות הכול כדי שהיא תאמין שוב שהכול מלבדה היה ויהיה רק סיפור.

איזו מוזיקה אתה שומע?

לעזאזל עם השיר הזה. גם כשהאהבה שלנו היתה חיה מאוד היה משהו מלחיץ בלשמוע אותו ברדיו תוך כדי נסיעה משותפת. גם בימים שנסיעה משותפת היתה יכולה להיגמר בסטייה לשביל עפר כדי להפשיט אחד את השני, עכשיו, כי אי אפשר לחכות — השורות האלה נשמעו כמו נבואה שחורה שתגשים את עצמה בסופו של דבר, הרי גם אנחנו, אם נרצה ואם לא, נלך יום אחד עם העדר של כל הנשמות שממלמלות —

ועכשיו, שבוע אחרי ששבתי מגלות הסטודיו, אנחנו נוסעים לחתונה של עובדת שלה. ויש פקק בכביש גהה.
נאחר, דקלה חושבת.
אלא מה, אני חושב. כמה זמן לוקח לך להתארגן.
אני מזדקנת, לוקח זמן להסוות את זה, דקלה חושבת.
את רק נהיית יותר מושכת עם השנים, אני חושב.
קולומביה, היא חושבת.
אף מילה לא נאמרת.

ואז השיר הזה, שאריאל הורוביץ כתב לאשתו תמר גלעדי (איך אישה מרגישה כשגבר מעניק לה שיר שכותרתו "האהבה מתה"?) —

ושנינו, באותה שנייה, מושיטים יד לרדיו, להחליף תחנה.

כל הספרים שלך הם בעצם באותו סגנון. שקלת פעם לכתוב משהו שונה לגמרי? אולי מדע בדיוני? פנטזיה?

נניח שהייתי כותב על כוכב אחר. נניח שלכוכב הזה היו שתי שמשות. ושלושה ירחים. שאחד מהם היה מתפקד כסיביר של הכוכב. ארץ העונשין שלו. נניח שכל אדם חדש שהיית פוגש בכוכב החדש הזה לא באמת היה חדש לך, כי כמה שניות לפני רגע המפגש היית מקבל היישר למוח את כל המידע האינטימי שהרשת אספה עליו. נניח שהיתה מחתרת. מחתרת של אנשים שרוצים להתנתק מהרשת כדי שלא הכול יהיה ידוע להם. ועליהם. אנשים שמאמינים שחיים ללא סוד אינם ראויים לחיותם. נניח ששלטונות הכוכב היו רודפים את אנשי המחתרת הזאת. או שבכוכב הזה מראית העין של דמוקרטיה לא היתה קיימת עוד, ומועצה של נציגים מתאגידי הענק השונים של הרשת היתה מנהלת את העניינים. נניח שהמנהיגה של המחתרת היתה אישה שיש בעברה חטא אפל. באמת אפל. שהיה נחשף בפני כל אדם חדש שהיה פוגש בה. נניח שהיא קצה בזה. ומכאן הצורך שלה להסתיר. להשאיר את העבר מאחור ולפתוח דף חדש. נניח שהיא היתה חוברת להאקר בשם טריסטן כרמלי. שהיה מתאהב בה למרות החטא האפל שלה ואולי גם קצת בגללו. וטריסטן כרמלי היה מצליח למצוא דרך להחביא אותה ואת אנשי המחתרת בתוך הרשת. לא מחוץ לרשת — כי שם השלטונות בטוח היו מחפשים — אלא בפנים. במין סליק כזה. פנים־רשתי. כמו בועת אוויר בתוך לחם. נניח שבסליק קטן בתוך הסליק הפנים־רשתי טריסטן כרמלי היה מתחבא וכותב שירים. על העולם שהוא ואנשי המחתרת האחרים היו רוצים לחיות בו. נניח שהשירים שלו היו חייבים להיות קצרים, יותר קצרים משירי הייקו, כדי שהוא יוכל להחביא אותם בתוך שורות קוד. נניח שאחד השירים היה:

אחכה כאן
עד שהעלה הראשון
ינשור

ושיר אחר היה:

פעם אחת
לנסוע
בלי יעד

נניח שבסופו של דבר הוא לא היה מצליח להתאפק והיה כותב למנהיגת המחתרת שיר ארוך יותר, אולי אפילו סיפור, שבו הוא מתוודה בפניה שהחטא האפל שלה, הסוד שהיא כל כך מתאמצת להסתיר מהעולם, דווקא יפה בעיניו. נניח שבגלל השיר הארוך־מדי הזה המחתרת היתה נחשפת וכל חבריה היו נענשים בעונש החמור ביותר: ערך מלא ועמוס קישורים בוויקיפדיה. והגליה לירח השלישי, הסיבירי. נניח שהיו בסיפור גם אַיי־רובוט עם חוש הומור. ויער שהעצים שלו יכולים לרוץ. ומכוניות שהופכות למטוסי קרב בלחיצת כפתור. ואפליקציה שמאפשרת לך לראות על צג הטלפון שלך את החלום שחלמת בלילה, בצירוף פירושים אפשריים.

מה זה משנה.

בכל מקרה היה יוצא שכתבתי, שוב, על אהבה בלתי אפשרית.

האם כתבת סיפור שלעולם לא תפרסם?

התמונה של מעיין

את שומעת? איבדתי את התמונה שלך כשעברנו דירה. ודווקא ניסיתי לשמור עליה. הכנסתי אותה לניילונית. ניילונית שלמה בשביל תמונה אחת קטנה. אין לי מושג איך זה קרה. אני מקווה שעוד אמצא אותה, יש שניים־שלושה ארגזים שעוד לא הספקנו לפרוק, אבל רוב הסיכויים שלא. וזה שובר את לבי, את מבינה? היא היתה איתי כל הזמן, חשוב לי שתדעי. מאז שאימא שלך ניגשה אלי איתה אחרי ההרצאה בגני תקווה וסיפרה לי שיחד איתך הגיע במטוס מדרום אמריקה גם התרמיל שלך. ושבתוך התרמיל הם מצאו ספר.

הנה, זאת מעיין, היא הצביעה עלייך בתמונה.

עוד לפני שהצביעה קלטתי שזאת את. משהו במבט. אם הייתי בגילך והייתי מטייל בדרום אמריקה והיינו נפגשים באיזו אכסניה מרופטת של תרמילאים — הייתי מתאהב בך, מעיין. אין לי ספק בכלל. הרי אני חבית חומר־נפש שרק מחכה לגפרור, והצורה שבה את עומדת על החול, רגל ימין מושטת קצת קדימה, יד שמאל על המותניים — למרות שזה סטילס אפשר לנחש איך את הולכת, מעיין, הפסיעות שלך הן כמו ריקוד, ואת מטה את הראש שלך טיפה ימינה כשאת מתקרבת לאנשים, נכון?

המשכתי להחזיק את התמונה ביד גם אחרי שהמונית לקחה אותי מגני תקווה. הסתכלתי עליה ארוכות: ארבע בחורות בבגדי ים. אחת מהן, לא את, אוחזת בגלשן. התמונה מצאה חן בעיני, כי בניגוד למה שהיית מצפה מתמונת־טיולים כזאת, לא היתה בה העמדת פנים. נראה שמישהו ארב לכן וצילם אתכן בלי שהייתן מוכנות. אף אחת חוץ ממך גם לא נראית בה שמחה במיוחד. למען האמת, כולכן נראות קצת מותשות. אנשים לא מדברים על זה כשהם חוזרים אבל נדודים הם עניין מתיש, ויש הרבה רגעים של בדידות חריפה מאוד במהלך טיולים, נכון?

כשהגעתי הביתה השענתי את התמונה שלכן על הספרים במדף בחדר העבודה שלי. היא כל כך קטנה שהיא נפלה כמה פעמים לפני שהבנתי איך לייצב אותה על הספר של יהודה עמיחי, "אכזיב, קיסריה ואהבה אחת" — מכירה? — שבלט קצת החוצה משאר הספרים. וגם אז, מדי פעם הייתי מגלה שבהיעדרי רוח פרצים העיפה את התמונה על הרצפה. והייתי מרים אותה ומשעין אותה מחדש על עמיחי. בעדינות.

היה ברור לי שלאנשים שייכנסו לחדר יהיה מה להגיד על התמונה הזאת. גבר שיש לו בחדר העבודה תמונה של ארבע בחורות בביקיני — איך אפשר לא להעיר הערות שמלוות בטפיחה על השכם? ובכל זאת, לא סיפקתי להם הבהרות. לא סיפרתי את הסיפור שמאחורי התמונה הזאת לאף אחד, אף פעם. אפילו לסוחר סיפורים כמוני יש את הקווים האדומים שלו. שילכו להזדיין כולם, חשבתי, זה משהו שצריך להישאר ביני לבינך.

מה שכן — כבר מותר להודות? — לפעמים הייתי מסתכל עלייך לפני שהייתי מתחיל לכתוב. זה עזר לי להצית בעצמי עניין וגם להיזכר שיש מישהו בצד השני.

למען האמת, בזמן האחרון זה נהיה ממש טקס. לפני שאני מתחיל לכתוב אני עומד מול התמונה שלך. כמו בדקת דומייה, רק בלי הצפירה (תגידי, גם את היית מרימה את הראש ומסתכלת על הראשים המורכנים של אחרים בדקת דומייה בבית הספר? אני חושד שכן.

גם בתמונה את עומדת קצת מופרדת מהחברות שלך, לא עד הסוף שייכת, קצת מתבוננת מהצד).

בכל אופן עכשיו, כשעברנו דירה, התמונה שלך נעלמה. כאילו יש איזו תהום נסתרת, מיוחדת, בין דירות, שאליה נשמטים דווקא הדברים הכי חשובים. ואולי זה מה שאני מנסה להגיד לך במכתב הזה, מעיין. שנהיית מישהי חשובה בחיים שלי. בלי שנפגשנו. בלי שדיברנו. בלי שהתכתבנו. זה קרה איכשהו. נקשרתי אלייך. התחלתי לחשוב מה היית אומרת על סיפורים מסוימים. אחר כך גם התחלתי להתייעץ איתך לפני קבלת החלטות שלא קשורות לסיפורים בכלל. מבט אחד לתוך העיניים הירוקות שלך — ופתאום נהיה ברור לי לגמרי מה אני צריך לעשות. סיפרתי לך — בלי קול, אני לא משוגע, לפחות לא הייתי עד לאחרונה — על דברים שקורים בחיים שלי. על זה שהפכתי לסוהר של עצמי. על זה שאני חולם על מנהרות. על איך זה להרגיש לא אהוב בתוך ביתך שלך. ואם התמונה שלך הלכה לאיבוד — ואני ממש מקווה שלא, ברגע שאסיים לכתוב לך איאלץ לפרוק את שלושת הארגזים הנותרים ואני מתפלל שאמצא אותה שם — אבל אם התמונה באמת הלכה לאיבוד, אני מתקשה לראות איך אני ממשיך מכאן. כלומר, בתור התחלה אני לא רואה איך אני ממשיך לכתוב. ואם אני לא כותב, אין לי לאן להוליך את הזיכרונות. וזה כבר מסוכן, את מבינה? יש לי בעיה. אני לא שוכח כלום. מנגנון השכחה נדפק אצלי. כל הפרידות. כל המיתות, כל האפשרויות שלא מוצו. הכול נתקע אצלי בגוף. והכתיבה היא הדרך היחידה לשחרר את זה. כמו נוסע שמגיע לצ'ק אין ומתברר לו שהמזוודה שלו שוקלת יותר מדי — אני כותב כי אם לא אוריד מעלי מדי פעם משהו ממשא הזיכרונות אתקשה להמשיך לנשום. לא ייכנס אוויר. וגם לא יֵצא.

אני לא מגזים. זה עניין של חיים או מוות בשבילי. תמיד היה.

לפעמים אני מדמיין את הנסיעה האחרונה שלך, מלה פאס לקוֹרוֹיקוֹ. אם אני עוצם עיניים וממש מתרכז, זה כאילו אני איתכן בטנדר. אני יושב לידך. הריח המתוק של זיעת הפחד שלך בא לאפי. את לובשת מכנסי דייגים שקשורים בשרוך והרגליים שלך צמודות זו לזו. הברכיים שלנו כמעט נוגעות. ובסיבובים — נוגעות ממש. גם אני נסעתי בדרך הארורה הזאת פעם, את יודעת? כשאימא שלך באה אלי אחרי ההרצאה בגני תקווה עם התמונה לא סיפרתי לה. לא רציתי להכאיב לה בכך ששרדתי. אבל גם אותי הזהירו מהדרך הזאת, עשרים שנה לפני שהזהירו אותך. וגם אני לא שעיתי לאזהרות. כשאתה בן עשרים וסיגריה, אזהרות הן זבובים שאתה מגרש בגב כף היד. ובכל זאת, אני זוכר שכבר בשעה הראשונה של הנסיעה הבנתי שאני בסכנה אמיתית. הנתיב היה צר להחריד והגשם הבלתי פוסק שירד כבר שלושה ימים ריכך את השוליים והפך אותם לבוץ, ובכל פעם שהגיע טנדר ממול הנהג תימרן ברוורסים שהיה בהם אלמנט מצמרר של הימור: כדי שהטנדר שמנגד יוכל לעבור הטנדר שלנו היה צריך לסגת כך שהחלק האחורי שלו יהיה כמעט מעל התהום, אבל לא לגמרי, כי אז מרכז הכובד היה עלול לעבור אחורה מדי.

עצמתי עיניים באיזשהו שלב. לא הייתי מסוגל להמשיך להביט בתהום שנפערה מתחתינו בלי לקבל סחרחורת קשה. גם את עצמת עיניים? ואולי פקחת אותן שוב כשההידרדרות התחילה? תמיד כשאני מדמיין את הנסיעה האחרונה שלך מתעורר בי בנקודה הזאת בדיוק חשק עז — אידיוטי, אבל עז — להציל אותך. הרי עשיתי קורס חובשים. אם הייתי מגיע אלייך בזמן, ולא אחרי עשרים וארבע שעות כמו הבוליביאנים האימפוטנטים האלה, אולי הייתי יכול. זאת אומרת, אני לא יודע אם היו לך חיים נורמליים,

בכל זאת, נפילה של חמש מאות מטרים בטנדר שהתהפך לפחות שש פעמים לפני שנעצר בתחתית הוואדי, אבל אולי, מי יודע, מי יכול לדעת —

השארתי את העיניים עצומות כמעט עד קורויקו. פקחתי אותן רק כשהיו מהמורות והרכב הזדעזע.

גם שני הגרמנים שהיו איתי השתתקו. לאחד מהם היה ספר, אני נזכר. הוא החזיק אותו פתוח, כאילו הוא רגוע מספיק בשביל לקרוא, אבל לא העביר דף המון זמן.

פתאום נהיה קר מאוד.

כל אחד הצטנף בתוך הפונצ'ו של עצמו.

הגרמני עם הספר סגר אותו ותחב אותו מתחת לירך שלו.

עברו לי בראש דברים שעדיין לא הספקתי לעשות: להיות אבא. להוציא ספר. קורס צלילה. אמרתי בלב את ההפטרה שלי מהבר־מצווה מההתחלה עד הסוף שלוש פעמים. תחבתי את כפות הידיים מתחת לירכיים כדי להפסיק את הרעידה שלהן. רציתי מאוד לחיות אז. זאת אומרת —

אני חושב שכבר אז ידעתי שהחיים מביאים כאב. בטוח שכבר ידעתי. אבל הפרופורציות היו אחרות: התשוקות היו רבות יותר. הכאב עמום יותר.

בשנה האחרונה אני מתעורר לפעמים בבקרים עם כאב כל כך חזק בלב האחורי, בגלל הדיסתימיה, שנשאלת השאלה, שאלת השאלות —

אבל עד עכשיו תמיד היתה לי תשובה ברורה.

הייתי ניגש לתמונה שלך.

בזווית הפה שלך מסתמן חיוך. לא חיוך ממש. בטח לא צחוק. יותר נטייה של הפה שמרמזת על נטייה של הנפש אל הטוב.

את מבינה? בשנה האחרונה — אולי כבר יותר? קשה לדעת מתי בדיוק התחילה ההידרדרות, ולמה, אולי המחלה של ארי היתה הטריגר ואולי העזיבה של שירה לשדה בוקר — בכל אופן, בשנה האחרונה אני נגן שיצא מהקצב של הקטע, באמצע הופעה, מול מאות אנשים. כל הנגנים האחרים מחכים שישתלב שוב, הקהל כבר מתחיל להתלחשש, והוא לא מצליח, פשוט לא מצליח — אבל בכל פעם שהסתכלתי על החיוך שלך בשנה האחרונה זה הזכיר לי שלא תמיד זה היה ככה אצלי. מה שאומר שאולי כל הדיסתימיה הזאת היא רק מנהרה שצריך לעבור. ואז מגיעים אל האור.

נשארו עוד שלושה ארגזים שלא הספקנו לפרוק. העברנו אותם זמנית לחדר העבודה שלי והם מונחים כאן זה על זה כמו קוביות בגן ילדים. אני דוחה את הפתיחה שלהם כבר כמה ימים. כל פעם בתירוץ אחר.

בעצם, כל המכתב הזה שאני כותב לך הוא ניסיון לדחות את הפתיחה שלהם בעוד כמה שעות.

להשאיר לנו סיכוי, אפילו קטן.

הלכת פעם לטיפול?

החלטתי להפתיע את דקלה ב"מעיינה". פעם בשבועיים היא חותכת מהעבודה מוקדם, עושה שם וואטסו, טיפול שיאצו במים, וחוזרת הביתה אחרת. יותר זוהרת.

חשבתי, נלך לאכול משהו אחרי הטיפול. זאת יכולה להיות שעת רצון.

הגעתי כמה דקות לפני שתיים וחצי. יש שם מין חלל המתנה כזה עם כריות ופופים. ובריזה נעימה. ומחיצה דקה שמפרידה בין הבריכה למי שמחכים.

בהתחלה בקעה מכיוון הבריכה מוזיקה. רק מוזיקה. ואז המוזיקה פסקה ושמעתי את דקלה אומרת משהו. ואת המטפלת שלה, גאיה, עונה משהו. ואז היה מין פכפוך של יציאה מהמים. ועוד פכפוך, דומה אבל שונה. ועכשיו שתיהן כבר עמדו קרוב למחיצה ושמעתי את דקלה אומרת, "בכל מקרה עד הבת־מצווה אני לא מקבלת שום הח —"

ובאמצע המילה הן הזיזו את המחיצה ויצאו יחד.

דקלה גבוהה ודקת כתפיים. גאיה נמוכה ורחבת כתפיים.

מחשבה הבזיקה בי: מעניין איך זה נראה כשהן במים.

דקלה עוד סיימה את המילה " — לְטָה," לפני שקלטה שזה אני שם על הפוף. והשתתקה.

בעשירית השנייה שחלפה עד שעטתה על עצמה את התגובה הראויה לכך שהגעתי הספקתי לקלוט ש:

היא לא שמֵחה לראות אותי.

הן דיברו כנראה עלי. עלינו.

הי, אמרתי.

הי, דקלה אמרה ונישקה אותי בלחי. לא בפה.

יש לי שעה פנויה, אמרתי. חשבתי שאולי נלך לאכול משהו בגופרמן.

הם סגרו, גאיה אמרה.

ואני צריכה גם להקפיץ את גאיה הביתה, דקלה אמרה.

וואלה, אמרתי. וצעדתי, בלי משים, צעד אחד לאחור.

אבל אפשר לשתות קפה בארומה, ליד הבית, דקלה אמרה.

או־קיי, אמרתי. אז ניפגש שם. ופניתי לגאיה והוספתי: תדעי לך שאני ממש מקנא בדקלה. לפי איך שהיא חוזרת ממך נראה לי שטיפול במים זה בדיוק מה שאני צריך.

אתה מוזמן, גאיה אמרה, בטון מסויג.

לא שתינו קפה בארומה. דקלה נתקעה בפקק בדרך חזרה מגאיה וכבר היה צריך לאסוף את ינאי מהצהרון.

אבל כן הלכתי לטיפול במים. שבוע אחר כך. לא ב"מעיינה", כדי לא לפלוש לדקלה שוב למרחב שלה (ככה הרגשתי, פולש לא רצוי). בדרך להרצאה בצפת עצרתי בעמוקה. גם שם יש בריכה טיפולית. מבחוץ זה נראה כמו חממה, ובפנים — מים וסיפון עץ ומלתחה קטנה וחלוקים לבנים.

לא זוכר את שם המטפלת שקיבלה את פני. בת חמישים ומשהו, שיער ארוך שנאסף בגומייה, עיניים רכות.

המים היו חמים אבל לא יותר מדי.

נשענתי על דופן הבריכה. שאלתי: איך זה בעצם עובד?

תכף תראה, המטפלת חייכה ושאלה, מה שלומך?

מה שלומי?

כן, מה שלומך?

כל כך הרבה אנשים שאלו אותי מה שלומי בשבועות האחרונים, חשבתי, אבל אף אחד לא שאל את זה ככה. בסקרנות פשוטה. לא חטטנית. שמזמינה תשובה כנה.

כואב לי, אמרתי.

איפה?

בלב האחורי.

בלב האחורי?

לא זה שמזרים דם, זה שמפחד לאבד.

איפה הוא ממוקם בדיוק, הלב האחורי הזה?

בגב, בין השכמות. שם אני מרגיש אותו.

יש מישהו מסוים שאתה... מפחד לאבד?

האמת שאני מפחד לאבד כמה... מישהואים.

או־קיי, היא אמרה, ובמקום לשאול אותי על הילדות שלי ועל היחסים שלי עם ההורים רכנה וחיברה מצופים סביב קרסולי ואז הושיטה את זרועותיה קדימה, אחזה באצבעותי, ובתנועה אטית, מתמשכת, עירסלה אותי לתוך גופה והתחילה להשיט אותי במים. תחילה בעדינות, כמו סירת נייר, ואז קצת יותר מהר. עצמתי את עיני, אבל שרשרת טרדות מעשיות הפריעה לי להתמסר: לא שאלתי אותה כמה זמן נמשך הטיפול. ויש לי עדיין נסיעה לצפת. זה מינימום עשרים דקות. מקבלים פה בכלל כרטיסי אשראי? ואם לא, איפה לעזאזל אני מוצא כספומט בחור הזה? —

לאט־לאט המים ריווחו לי את המחשבות. לא זוכר את כל התמונות שעלו בי במהלך הטיפול בעמוקה, זוכר רק שתיים —

אחת קצרה, ממש הבזק — שירה צועדת אל תוך הפנימייה בשדה בוקר, תלתליה קופצים על גבה, גוררת שתי מזוודות, אחת בכל יד, ואני תוהה אם היא תסתובב לאחור, למבט אחרון.

השנייה קצת יותר ארוכה — דקלה ואני חתכנו מפסטיבל ערד כי הוא היה המוני לה מדי וירדנו לים המלח. מצאנו איזה חוף לא מוסדר. ונכנסנו למים. אף פעם לפני כן לא הצלחתי לצוף בים המלח. זה תמיד נראה לי משהו שקורה לאנשים אחרים. אבל באותו ערב דקלה ואני מצאנו איזו תנוחה: הרגליים שלה על הכתפיים שלי. הרגליים שלי על הכתפיים שלה. הידיים אחוזות זו בזו, ואנחנו צפים ומביטים זה בזה ומדברים. האיזון היה עדין מאוד. תנועה אחת לא נכונה. מילה אחת לא נכונה. ושנינו עלולים לאבד את שיווי המשקל.

אחרי התמונות האלה באו עוד תמונות. אולי גם נרדמתי לכמה דקות. היה איזה שלב שהמטפלת לחצה לי לחיצות של שיאצו בין השכמות, איפה שהלב האחורי, ואחר כך הימהמה לעצמה שיר שלא התאמצתי לזהות.

בטיפול בדיבור אתה יודע שהסשן עומד להסתיים לפי המבט המהיר של הפסיכולוג בשעון או לפי זה שהוא מתחיל להכין אותך מילולית לפרידה.

בטיפול במים זה היה יותר דומה למוזיקה: משהו במנגינת ההשטה אותת לי.

המטפלת החזירה אותי אל דופן הבריכה, עדיין אוחזת באצבעותיה באצבעותי, ואז שיחררה אצבע אחרי אצבע עד שהשאירה את כף היד שלי לרחף במים.

צללתי. בקעתי. פקחתי את עיני. אמרתי, תודה.

והיא אמרה, בבקשה.

ואחר כך שאלה, איזה מזל אתה?

ואמרתי, דגים.

והיא אמרה, מרגישים. והוסיפה, אתה מוזמן להתקלח. אני צריכה לזוז אבל אשאיר לך תה ותמרים על השולחן.

שתיתי את התה וחשבתי, טיפול בגוף הרבה יותר מתאים לי מטיפול בדיבור. הגוף לא יכול לשקר.

אחרי ההרצאה בצפת נסעתי לחיפה, לחנות ההיא בהדר, ומצאתי לדקלה דיסק נדיר של דייוויד בואי, שמכיל רק את ערוצי השירה של "זיגי סטארדסט", רק הקול של בואי, נקי, חשוף, בלי קישוטים ובלי עיבודים, והנחתי אותו במושב שליד מושב הנהג, ונגעתי בשקית מדי פעם, וחשבתי שעד הבת־מצווה של נועם יש בכל זאת כמה חודשים, ואולי עוד לא הכול אבוד.

איזו שאלה היית רוצה להישאל ומעולם לא נשאלת?

על מה אתה חושב בזמן ששחקן גרמני מקריא על במה במינכן קטע של ארבעים דקות מתוך ספר שלך? לא, באמת. אתה מעמיד פנים שאתה מקשיב לו. אתה חייב להעמיד פנים. יש אנשים בקהל. לא הרבה, אבל יש. והם לבושים יפה. והשואה תמיד נמצאת ברקע של כל אירוע בגרמניה וזה תמיד מקנה לעניין איזו אצטלה של מכובדות. וכן, בדקה הראשונה אתה עוד מחפש את חגי כרמלי בקהל, אבל אחר כך נותרות עוד שלושים ותשע דקות, והרי לא יכול להיות שבמשך שלושים ותשע דקות אתה באמת מקשיב לטקסט בשפה שאתה לא מבין בה מילה. אז לאן המחשבות שלך הולכות באמת? כמה מהן מוקדשות לארי שגוסס בבית החולים? כמה לאשתך, שממשיכה להתנכר לך? כמה לנשים שאינן אשתך? כמה לבת שלך שעזבה לפנימייה ולא רוצה לדבר איתך? כמה לניסיון לנחש מי מבין כסופי השיער בקהל שירת באס־אס? כמה לשער היורו? האם ייתכן שבדיוק אז, מתוך הנדידה החופשית של המחשבות, מתוך רפיון הגוף שלא נדרש לעמוד כרגע בשום משימה, נולד הרעיון לספר הבא שלך?

היית יכול לכתוב בשפה שאינה עברית?

No way.

איזה תפקיד צריך להיות לדעתך ליהודי הגולה ביחס לישראל?

לבוא למפגשים של סופרים ישראלים.

כי אף אחד אחר כבר לא בא.

חוץ מחברי תנועת החרם־על־ישראל, שקמים כאיש אחד ויוצאים מהאולם, באקט

הפגנתי, ברגע שאתה מתחיל לדבר. ומשאירים אותך לבד עם המנחה והמתורגמנית. ועם שתי בחורות מהוצאת הספרים שבודקות כל רגע הודעות בנייד שלהן.

להרצאות שלך בחו"ל באים מן הסתם גם ישראלים לשעבר. מה עושה לך המפגש איתם?

היא נכנסת להרצאה קצת באיחור. תמיד היתה מאחרת לי. תמיד בקצת. הייתי מחכה לה על ספסל בגינה הציבורית שליד הבית של ההורים שלה ברחוב הרופא וצובר ציפייה. אני מזהה אותה מיד, למרות שחלפו תשע שנים מאז שראיתי אותה בפעם האחרונה, בשבוע הספר, בשנים שהעבירו אותו לפארק הירקון. היינו נפגשים שם, כאילו במקרה; היא עבדה בהפצה של סטימצקי ואני חתמתי בדוכן וידעתי שמתישהו היא תגיע לבקר אותי, ונשב במתחם הפנימי, בכיסאות קרובים זה לזה, כמעט נוגעים, ונדבר. כלומר, היא תדבר. ואני בעיקר אקשיב. כמו תמיד. וכשיגיע משב הריח של השיער שלה לאפי שוב יתעורר בי משהו. הד של משהו. ואחרי שנחליף נשיקות על הלחי והיא תלך, אנשים, כלומר גברים, ייגשו אלי וישאלו מי זאת הבחורה שישבתי איתה כל כך הרבה זמן. ואני אתגאה, החברה הראשונה שלי. ולפעמים אוסיף: ארבע שנים, מאמצע י"ב עד אחרי הצבא.

באחת השיחות האלה של שבוע הספר היא סיפרה לי שהיא מתחתנת. לא הייתי רוצה להתחתן איתה, ובכל זאת קינאתי. היה לה כתם לידה יפהפה בצבע קפה משמאל לפופיק ואהבתי להשתהות שם עם השפתיים לפני שהייתי ממשיך למטה. והיתה לה התנועה הזאת, שבה היתה משחילה את כף היד שלה מתחת לתלתלים ומעבירה את כולם, בבת אחת, משמאל לימין. והיא ניגנה בחליל צד. ניגנה טוב מאוד אבל לא מספיק טוב בשביל תזמורת צה"ל. ואהבה להקניט אותי, ולא הסתדרה עם אימא שלה, והעליבה את מעט החברות שהיו לה בתיכון בלי להתכוון. ועם להתכוון. באמירות חסרות טקט. ושלחה לי מכתבים מבושמים לטירונות ולקורס קצינים, ונסעה מחיפה עד בה"ד 1 בשבתות שנשארתי שם רק בשביל לשכב איתי ולחזור, והשתחררה שנה לפנַי והלכה להיות סלקטורית בשדה התעופה. והתיזה שפריץ קצר של בושם בארבע בבוקר, אחרי הצפירה הקצרה של המונית שבאה לאסוף אותה לעבודה. והתפטרה מהעבודה אחרי חודשיים כי לא הסתדרה עם האחמ"שית. והיתה צריכה להתפרנס ממשהו. והתפרנסה מבייביסיטינג. בין השאר אצל אחותי הגדולה. עד המקרה.

היא לא רצתה להצטרף אלי לפסטיבל ערד, שבוע אחרי המקרה, ולא ענתה כששאלתי אם זה בגלל. וכשחזרתי מערד אמרה לי, הֵי, בלי להזיז את העיניים מהטלוויזיה. ושבועות ארוכים לא רצתה לשכב איתי. או שכבה איתי בלי חשק ובלי לגמור. והתחילה ללכת לערבי סלסה בדולפינריום בלעדי. וחזרה מהם יותר ויותר מאוחר, עם ריח של סיגריות בבגדים. ולא ניסתה לעצור אותי כשהתחלתי להכניס את הבגדים שלי לשקיות זבל גדולות, ולא אמרה לי: אל תלך, אני אוהבת אותך. ולא באה לסבתא שלי בחולון לבקש שאחזור וגם לא שלחה מסרים דרך חברים, וכשבאתי לדירה ללקט את מעט הדברים שהשארתי מאחור דאגה לא להיות שם.

את החתונה שלה היא ביטלה שבוע לפני המועד. מכרים משותפים שקיבלו הזמנות סיפרו לי. לא הופתעתי. התאים לה. אחר כך שמעתי מאותם מכרים שהיא פגשה מישהו אחר, דוקטורנט לפיזיקה, התחתנה איתו אחרי חודש ועברה לגור איתו בעיירה במערב התיכון. בגלל הצעת עבודה שהוא קיבל. או מלגה.

המערב התיכון רחוק ולא בדרך לשום מקום. המכרים המשותפים שהיו לנו ניתקו איתה

קשר, וגם אני לא שמעתי עליה שום פיסת רכילות כבר שנים. הפסקתי כמעט לגמרי לחלום חלומות שאנחנו רצים בהם יד ביד, נמלטים ממשהו, וכבר מזמן לא הוצאתי את המכתבים שלה מקופסת הנעליים שבה הם שמורים כדי לבדוק אם עוד נותר בהם ניחוח בושם.

והנה היא מולי. שורה שלישית מימין. ההרצאה הסדורה כבר הסתיימה ועכשיו אנשים שואלים שאלות, יותר מדי שאלות, ואני עונה, כן, העברית מתבוללת, שפות אחרות מחלחלות, אבל האם זה בהכרח דבר רע? ומישהו שואל, האם היית כותב אלמלא היית נולד בישראל? ואני עונה, תשובה מן המוכן, וכל הזמן זורק אליה מבטים, ומנסה לחשוב איך אתחמק מארוחת הערב הכשרה, עוד ארוחת ערב כשרה, שהקהילה היהודית מארגנת אחרי האירוע —

בסוף אני אומר למארגנים את האמת. תקשיבו, פגשתי פה חברת ילדות, וזה הלילה האחרון, לא יהיה לנו זמן אחר, אני מקווה שזה בסדר מבחינתכם —

תראה, הם אומרים, כבר הזמנו מקום במסעדה —

היא ממתינה בצד, כאילו נבוכה, אבל לא באמת, כוססת את ציפורן הזרת שלה בתנועה שאני מכיר היטב ומשלבת רגל על רגל בעמידה, בתנוחה שאני מכיר היטב.

אני שותק, לא מוותר, ברור לי שמה שאני עושה הוא לא פוליטיקלי קורקט, אבל ברור לי שאני עושה את הדבר הנכון.

הם מסתכלים עליה, מסתכלים עלי, משהו מתחוור להם כנראה, כי הם נסוגים. ורק מזכירים לי שמחר בשבע בבוקר הם אוספים אותי לשדה התעופה.

אנחנו יוצאים אל הרחוב ומתחילים לצעוד בדאון טאון. קר לי קצת, אבל לה כנראה בסדר אז אני לא אומר כלום. אנחנו צועדים בצדדים הקבועים שלנו, היא משמאלי ואני מימינה. ואני תוהה אם גם היא שמה לב לזה. היא לובשת ג'ינס צמודים וחולצת כפתורים שתחובה בג'ינס, ואני נזכר בדרך שבה החולצה הצבאית היתה נכנסת למכנסי הבי"ת שלה, שתמיד היו גדולים עליה בכמה מידות. ונזכר שלמרות שהיא פטפטנית מטבעה היא תמיד צריכה שמישהו אחר יאתחל את השיחה.

את נראית מעולה, אני אומר.

מאיפה אתה יודע? היא מקנטרת. חושך!

לא, באמת, אני מחייך.

אתה לעומת זאת הזדקנת, היא אומרת. ואז מעבירה לי ליטוף קצר — או נגיעה ארוכה, תלוי איך מרגישים את זה — על העורף, ומוסיפה, מה זה כל השערות הלבנות האלה?

אני שותק, מודה באשמה.

וממתי נהיית כזה מְרֻצֶּה? היא מוסיפה, פעם היית ביישן.

בפנים אני עדיין ביישן.

אתה מסתיר את זה מעולה.

נהנית מההרצאה?

אחלה הרצאה, למרות ש...

למרות שמה?

עזוב, לא התראינו תשע שנים וכבר אני יורדת עליך...

כבר התחלת, אז תמשיכי —

אתה... מזייף. אתה לא באמת שם. זה נראה כאילו אתה מדקלם. אפילו הבדיחות שאתה

מכניס — מרגישים שאתה יודע שהן יעבדו כי הן כבר עבדו פעם.

וואלה.

אבל אנשים נהנו, אל תדאג. רק אני שמתי לב שאתה לא לגמרי שם.

לא הייתי לגמרי שם בגללך, יא מצחיקה. מרגע שנכנסת רק רציתי שההרצאה תסתיים, אני חושב. ולא אומר.

אנחנו מגיעים לגינה ציבורית קטנה שבמרכזה אגם קטן. שלולית. יש שם ספסל ואנחנו מתיישבים. הספסל קצת לח. המים בשלולית נוצצים כמו עיניים.

אז מה, מִתרגלים לשקט הזה? אני שואל.

מתמכרים, היא אומרת.

את גרה פה קרוב? אני שואל ומחווה בידי בכיוון הכללי של העיר.

לא, אנחנו גרים עכשיו בסינסינטי. עברנו לא מזמן.

וואלה. אז התמזל מזלי והיית פה?

לא, דביל, באתי במיוחד. שעתיים נסיעה.

אחרי המשפט האחרון גם היא נפנית אלי. פנים אל מול פנים.

ומיד מסיטה את המבט.

לקח לי המון זמן לאזור אומץ לנשק אותה. אז, בחיפה.

היינו מסתובבים במרכז הכרמל ואיכשהו תמיד מגיעים בסוף לטיילת פנורמה שהשקיפה על בתי הזיקוק ועל המפרץ. מצד אחד, הנשיקה היתה באוויר, ומצד שני, העוקצנות שלה עירערה לי את הביטחון הרעוע ממילא שהיה לי אז. בכל פעם לפני הדייט הייתי מחליט שזהו, הפעם זה יקרה, ומרגע שהיינו מחליפים בינינו את המשפט הראשון הייתי מחליט לדחות את הרכינה אליה עד שזה באמת יתאים. עד שלילה אחד היא אמרה, בנימה הצוננת הרגילה שלה, אם אתה לא רוצה שנגמור בתור ידידים אז כדאי מאוד שתנשק אותי —

לא בא לי לחזור לארץ, אני מתוודה.

כן, הא? היא אומרת. ומישירה אלי מבט. יש לה מסקרה כחולה על הריסים. כמו אז. וקמטים קטנים מתחת לעיניים. לא כמו אז.

אני מתלבט אם לספר לה שהדיסק של דייוויד בואי לא ריכך את דקלה, שהיא לא תפרוש את זרועותיה לקראתי כשאכנס הביתה. ואולי אפילו לא תזיז את העיניים מהטלוויזיה. אבל אני לא רוצה להישמע נואש. אז אני אומר: זאת הפעם הראשונה שזה קורה לי, את יודעת? אני נהנה מהנסיעות שלי אבל תמיד שמח לחזור.

בטח, היא אומרת ומחזירה את המבט שלה לחושך. מה שאני לא מבינה זה איך אתם חיים בארץ עם כל המתח הזה.

כן, אני אומר.

כל קיץ מלחמה, היא ממשיכה, ואם לא בקיץ אז בחגים — זה לא נורמלי.

זה לא נורמלי, אני מאשר.

איך אפשר לגדל ילדים ככה, בלי שהם יצאו שרוטים?

אי אפשר.

לפעמים אני פותחת ויינט — מספיק לי לראות את השם יורם סירקין בכותרות כדי להיזכר כמה אני לא מתגעגעת.

ובכל זאת — אני חושב ולא אומר — את פותחת ויינט.
אבא שלי נפטר לפני שנתיים, היא אומרת. טסתי להלוויה.
אבא שלה — אני נזכר. גדל גוף. מפעיל עגורן בנמל. מגיע רצוץ הביתה, בקושי מוציא מילה מהפה, לא מתערב כשאימא שלה נכנסת בה בארוחות ערב אבל מביט בה במבטים אוהבים. מנחמים. ומעביר לה את המלח שנייה לפני שהיא מבקשת. פעם אחת ויחידה לאורך כל ארבע שנות החברות שלי ושל בתו תפסנו דיבור. היא היתה במקלחת כשהגעתי לאסוף אותה לסרט בקולנוע ארמון. האימא לא היתה בבית. האח הגדול היה בצבא.
יש משהו ש... הוא אמר ולא סיים את המשפט — והחווה בידו לסלון. התיישבנו על ספת העור השחורה. הטלוויזיה היתה דלוקה על משחק כדורגל. הוא שתק. נראה שהוא עדיין מנסה לברור את המילים. כמעט אמרתי לו, זה בסדר, אל תדאג, היא לוקחת גלולות. אבל לא הייתי בטוח שזה העניין.
תיזהר עליה, טוב? הוא אמר לבסוף.
טוב.
היא... הרבה יותר רגישה ממה ש... הוא אמר ושוב נתקע.
הינהנתי.
וזהו. שיחת הגברים הקצרה ביותר בהיסטוריה באה אל סיומה. העיניים שלו והגוף שלו נפנו לטלוויזיה, ואז גם שלי. המשחק ששודר, אני נזכר, היה דרבי חיפאי בין הפועל באדום למכבי בירוק. בגלל שאני עיוור צבעים אני לא מסוגל להבחין בין הקבוצות, אז רק העמדתי פנים שאני מסתכל, ובעצם חיכיתי שהבת שלו תסיים כבר להתקלח.

משתתף בצערך, אני אומר לה עכשיו.
והיא אומרת, תודה, מזמן לא אמרו לי את זה. אנשים מפסיקים להגיד את זה באיזשהו שלב, למרות שהצער נמשך.
נכון, אני מסכים. וכמעט מספר לה שארי גוסס. אבל לא רוצה לערבב עצב בעצב.
ספרתי את הדקות עד שהשבעה תיגמר, היא מספרת. כל הבורקסים האלה. והשיחות שחוזרות על עצמן בלופ. ואלבומי התמונות שעוברים מיד ליד, ואני היחידה — היחידה שלא מוכנה להסתכל, היחידה שזוכרת שכל הטיולים המשפחתיים האלה היו בעצם סיוט. ואימא שלי, אתה יודע, היא הרי לא מסוגלת להיות לידי יותר מכמה דקות בלי להגיד משהו נבזי. ואני כבר לא נעלבת, אתה יודע, אבל גם לא מוכנה לשתוק לה.

אז — היא היתה נעלבת. מגיעה אלי באמצע הלילה. שתי דפיקות על הדלת של הכניסה הנפרדת. הייתי פותח, בטרנינג. והיא היתה צועדת צעד קטן פנימה ומבקשת, תחבק אותי, ונשארת לישון, ובבוקר היינו צועדים יד ביד לבית הספר ומתנשקים צרפתית במסדרון לפני שהיא היתה הולכת לכיתה שלה ואני לשלי.

כשהתגייסתי הייתי שולח לה מהבסיס מכתב אחד ביום, לפחות. שיהיה משהו שימנע ממנה להיעתר לכל המחזרים שתמיד חגו סביבה. תמיד צחקנו על זה שהחייל בצנזורה הצבאית שפותח אותם כבר בטח מחכה להם.
בשנה האחרונה שלי בצבא ההורים שלי היו בשבתון בבוסטון, אז היא והדירת שותפים שלה ברחוב הס הפכו בשבילי לבית. אליה הייתי יוצא שבתות. לשם העברתי את מעט הבגדים הלא־צבאיים שהיו לי, את אוסף הקסטות שלי ואת הצעיף של הפועל ירושלים.
עד שפעם אחת —

היא עשתה בייביסיטר אצל אחותי הגדולה ברמת חן. ואני קיבלתי פס נדיר לעשרים וארבע שעות באמצע הסיוט של האינתיפאדה הראשונה.

תחבקי אותי, ביקשתי אחרי שהיא סגרה מאחורי את הדלת, והיא חיבקה ותוך כדי כבר פתחה לי את החגורה של הדגמ"ח ומשכה אותי פנימה. שכבנו שם, ארוכות, על הספה בסלון, בזמן שדניאל, הבת של אחותי, בת שנתיים וחצי, היתה אמורה להיות שקועה בשינה עמוקה בחדר שלה. היא ישנה צהריים כל יום, דניאל. בין אחת לשלוש. כמו שעון. היום אני יודע שיש איזו נקודה בזמן שבה ילדים קטנים מפסיקים בבת אחת, בלי התרעה, לישון צהריים. כל ילד והנקודה שלו. אבל אז —

עכשיו היא מציעה שנחזור ללכת. יש איזו נקודת תצפית שהיא רוצה להראות לי.

ברור לי שברגע שנקום מהספסל היא תשים לב שהגב התחתון שלי קצת תפוס. ובטח תעיר על זה משהו.

אבל היא לא מעירה. במקום, היא משלבת את האצבעות שלה בשלי.

אני מרגיע את עצמי: זה בסדר, אתה במערב התיכון, אף אחד לא מכיר אותך פה.

וחושב, כמה זמן לא נגעו בי ברוך.

אנחנו הולכים יד ביד, בצדדים הקבועים שלנו, עד שאנחנו מגיעים לנקודת התצפית, שמזכירה קצת את כיכר אתרים. משטח בטון גדול וחסר חן.

אנחנו נשענים על המעקה ואז מסתובבים אחד לשני ומתנשקים. נשיקה קצרה. השפתיים שלה קצת יבשות.

תחבק אותי, היא אומרת.

ואני מחבק אותה.

המגע של הגוף שלה מוכר ולא מוכר.

היא מלטפת לי את העורף ואני מפלס דרך בין התלתלים שלה עד העורף שלה ומצייר עליו מעגלים עם האצבעות שלי כמו שאני זוכר שהיא אוהבת.

אנחנו מתנשקים שוב, נשיקה ארוכה יותר. ועדיין לא לגמרי מתמסרת.

המלון שלי... אם את רוצָה... אני ממלמל. בעצמי לא בטוח במה שאני מציע. היא מתרחקת מעט — אנחנו עדיין כרוכים זה בזה אבל כבר לא צמודים — ומניעה בראשה, לא.

אבל זה רק סיפור, אני אומר לה.

והיא מניעה את הראש קצת יותר לאט ואומרת, אפילו, ומלטפת לי את החזה, בכף יד פרושה, כמו שהיא יודעת שאני אוהב, כמו שאף אחת לא ליטפה אותי מלבדה, ואומרת, היה לנו מזל גדול, אתה יודע? אהבה אמיתית בגיל כזה מוקדם. כמה זוכים לזה?

ואומרת — בלי להפסיק לרגע ללטף — אבל כל כך פגעת בי. שהלכתָ ככה.

ואומרת, גם אתה לא קלטת שדניאל יצאה מהבית. גם אתה נרדמת. אבל נתת למשפחה שלך להפיל את כל התיק עלי.

ואומרת, אני עדיין חולמת על זה לפעמים, אתה יודע? ובחלום אין שכנים שיצילו בשנייה האחרונה, זו רק אני שרצה לכביש, אבל הצעדים שלי כבדים, כבדים מדי, והמכונית פוגעת בה לפני ש —

טלי, אני —

אני מנסה לומר משהו אבל היא מניחה אצבע על השפתיים שלי ואומרת —

מה עוזר לי עכשיו שאתה מצטער.

ואומרת, הפעם היחידה שיצאתי מהמיטה בחצי שנה אחרי שנפרדנו היתה כשבאת לאסוף את הדברים שלך.

ואומרת, מאז אני לא נותנת שיפגעו בי ככה.

ומסירה את האצבע מהשפתיים שלי ואת כף היד המלטפת מהחזה שלי ואומרת, זה חשוב, איך מסיימים דברים. שתדע. ואומרת, אל תסתובב. הפעם אני זו שאלך, ואתה, אל תסתובב.

וכך אני עושה.

לא מסתובב. מחבק את עצמי כנגד הקור הפושה.

מישיר מבט אל רבי־הקומות ההולכים־ומחשיכים של הדאון טאון.

וכשהשחר עולה פוסע לאט ברחובות הרחבים והריקים, עד המלון, ועושה צ'ק אאוט.

אתה לא מפחד לפעמים שזהו, נגמרו לך הרעיונות, איבדת את זה?

אני מפחד לאבד את זה. אני מפחד לאבד את דקלה. אני מפחד לאבד את הילדים בגלל שאאבד את דקלה. אני מפחד לאבד את ארי. אני מפחד לחטוף התקף לב בעוד שלוש שנים, בגיל שאבא שלי חטף התקף לב. אני מפחד שבניגוד לו אני לא אשרוד. אני מפחד שהמטוס הזה, שמחזיר אותי מהמערב התיכון למזרח התיכון, ייפול לים התיכון. אני מפחד שיקרה לשירה משהו בשדה בוקר ואני לא אהיה שם כדי להגן עליה. אני מפחד ששירה לא תחזור לעולם משדה בוקר. אני מפחד מקריסה כלכלית. אני מפחד מקריסת מערכות. אני מפחד מדפיקה על הדלת כשבצד השני עומד שוטר עם אלה. אני מפחד מהקלות שבה דברים בארץ מידרדרים לאלימות. אני מפחד שתהיה מלחמה. אני מפחד שיקראו לי למילואים. אני מפחד שהמלחמה תהיה מלחמת אזרחים.

מה עשית בצבא?

הם אספו אותי מתחנת הרכבת בפניקס. או במיניאפוליס. אני כבר לא זוכר. הרציפים נראים אותו הדבר בכל מקום.

לה היה שיער קצר, מדוד, ולו היה שיער ארוך, משוח לאחור בגריז.

היא סיפרה שהיא מרצה למשפטים בקולג' מקומי. הוא אמר שהוא בביזנס. ולא פירט.

היא נהגה. והוא העיר לה מדי פעם על הנהיגה שלה. תאותתי. לאט יותר. תיזהרי. בחוץ הסתלסלו והתערבלו במהירות פתיתי שלג והיא אמרה שהלילה כנראה תתחיל סערה.

הם דיברו עברית במבטא כבד, של מי שנמצאים באמריקה שנים רבות, ומדי פעם השתרבבה להם מילה שרימזה שעזבו את ישראל בסוף שנות השבעים, או לכל המאוחר בשנות השמונים המוקדמות. הוא אמר לי, למשל, שהמעיל שלי גזעי אבל יהיה לי קר איתו, והיא נזכרה שבפעם האחרונה שהיא היתה בארץ היא הלכה להזדנגף עם אחותה.

לא זוכר איך הגענו לדבר על הבן שלהם. אבל זה קרה די מהר. חמש, עשר דקות אחרי שיצאנו לדרך. נדמה לי שבשלב הזה כבר הרגשתי את המתח ביניהם. קשה להסביר איך. עניינים עדינים. אולי זה שהם לא חייכו בכלל. גם לא כשקיבלו את פני בתחנה. אולי זה שהשפתיים שלה היו חשוקות. נשוכות. והמילים כמו ערקו מהפה שלה החוצה.

בנג'מין שלנו שוקל להתגייס לצה"ל, היא אמרה.

למה את אומרת "שוקל", הָאנִי, הוא אמר. בֶּנג'י כבר החליט.

אולי אתה החלטת, הָאנִי, היא אמרה.

אני אבא שלו, הוא אמר בקול רועד מזעם עצור. יש לי פאקינג זכות להביע דעה, הָאנִי. גם אם הדעה הזאת לא מוצאת חן בעיני מישהו.

בנג'מין נולד בארץ? שאלתי מהר, בתקווה ששאלה קונקרטית תמנע מהוויכוח להסלים.

לא, היא אמרה. הוא נולד אחרי שעברנו.

אז למה בעצם שהוא ירצה...? שאלתי.

בִּירְת'רַייט, הוא ענה. איך אתם קוראים לזה? תגלית? היה עשרה ימים בארץ והרגיש בבית. עכשיו הוא רוצה ב־צ־דק לעשות צבא כי הוא מרגיש שזה חלק מהזהות שלו.

ואני, היא אמרה — פונה אלי דרך המראה כאילו אני הבורר שאמור לפסוק בסוגיה —

דואגת. אני לא בטוחה שהוא מבין מה זה אומר להיות חייל וכמה זה שונה מהחיים שלו כאן.

תפסיקי להתייחס אליו כמו לילד קטן, הוא אמר.

הוא כבר לא ילד קטן אבל הוא עדיין הילד שלי, היא אמרה.

הוא גם הילד שלי, מַיְינְד יוֹ, הוא אמר. וכף היד שלו, שהיתה מונחת ליד ההנדברקס, התאגרפה.

מתי הוא אמור... להחליט סופית? שאלתי.

בעוד שבוע הדד ליין של הטפסים, הוא אמר. אבל הוא כבר החליט. אתה לא מקשיב, ג'ינג'י.

מה דעתך? מה אתה היית מייעץ לו? היא שאלה אותי ושלחה אלי עוד מבט מהיר.

מה דעתי? חזרתי על השאלה. לאט. להרוויח זמן. אולי פתאום נגיע למוטל.

שיניתי גם את מקום הישיבה שלי. עד אותו הרגע ישבתי קצת יותר מאחוריה מאשר מאחוריו, ועכשיו עברתי לשבת בדיוק באמצע, בין המושבים. בַּמקום שאחותי ואני היינו רבים עליו בטיולים משפחתיים.

תראו, יש פנים לכאן ולכאן, הארכתי. מצד אחד —

או, קָאם אוֹן, בן אדם. הגבר חבט באגרוף בתא הכפפות. זה מה שאני לא סובל גם בספרים שלך. מרוב זוויות וקולות אי אפשר לדעת מה אתה חושב באמת. איך קוראים לזה אצלכם בבוהמה, פוסט־מודרני? פוסט־מודרני מַיי אס. לפעמים צריך לבחור צד. אין מה לעשות. קדימה. תבחר.

תשמע, זה בכל זאת עניין מורכב —

פשוט תגיד מה אתה חושב, מֵאן. בּוֹטוֹם לַיין!

הוא הרגיז אותי, הגבר הזה. טון הדיבור שלו, וזה שהוא קרא לי ג'ינג'י, וההערות הפטרוניות שלו לאשתו על הנהיגה — למה אתה לא נוהג בעצמך, יא חרא? — וגם ככה הייתי על הקצה כי לא הצלחתי להירדם בטיסה והמסע הזה לארצות הברית הסתמן ככישלון מקצועי חרוץ. בדיוק כמו כל קודמיו.

מה אני חושב? יריתי. אני חושב שיש עוד דרכים להתחבר לזהות ישראלית חוץ מללכת לצבא.

זה בדיוק מה שאני אומרת, אמרה האישה.

אל תבינו אותי לא נכון, סייגתי. אני לא מתחרט שעשיתי צבא. זה חלק מלהיות אזרח במדינה שלי. זאת חובה. אבל ללכת לצבא מרצונך החופשי? כ"חוויה"? סוֹרי, יש חוויות שיכולות לתרום בדרך הרבה יותר חיובית להתפתחות של בחור בן שמונה־עשרה מאשר לירות כדורי גומי בילדים או לעמוד במחסומים.

סְטוֹפ דֶה קָאר, הגבר אמר לאישה.

אין איפה לעצור כאן, היא ענתה לו בעברית.

סְטוֹפ דֶה פָאקִינְג קָאר, הוא הרים את קולו. וסגר את כף ידו על מוט ההנדברקס. כאילו הוא מתכוון לבלום אותנו בעצמו — אם היא לא.

בסדר, אפי, עוד רגע! היא אמרה. ואותתה. והסתכלה במראה של הנהג. והסתכלה במראת הצד.

היה ברור לי שהם הולכים לזרוק אותי מהאוטו. להדיח אותי מהנסיעה. זה כבר קרה לי

פעם, עם ארי. לפני הגיוס התארחנו אצל דודים שלו באילת, ואיכשהו השיחה בארוחת הערב התגלגלה לפוליטיקה, ולמחרת בבוקר התבקשנו בנימוס לעזוב.

איך, איך אני לא לומד מטעויות.

שרירי הרגליים שלי נדרכו לקראת תנועה. אפילו הספקתי לכרוך את הצעיף סביב צווארי. אבל כשהרכב עצר בצד הדרך הוא היה זה שפתח את הדלת שלו ויצא אל סופת השלג שהשתוללה בחוץ.

טריקת הדלת זיעזעה את השלדה.

האישה ואני נותרנו במקומנו.

זה בסדר, היא סובבה אלי את גופה. הוא יחזור בעוד כמה דקות.

את בטוחה? די סוער שם בחוץ...

ככה לימדו אותו לעשות בסדנה ל... איך קוראים לזה בעברית... אנגר מנג'מנט. שנייה לפני שהוא מאבד שליטה לגמרי הוא צריך לנסות לנתק מגע. פשוט לזוז מהסיטואציה. בדרך כלל זה עוזר.

אז בינתיים...?

נחכה. זה רק כמה דקות, באמת. רוצה מסטיק מנתה?

עניתי שכן, למרות שאני לא סובל מנתה. היא הושיטה לי את הקופסה ואמרה, הוא ממש תולעת ספרים, אפי. שתדע לך. כל שבוע הוא מקבל משלוח של ספרים מהארץ ובולע את כולם בוויקאנד אחד. הוא זה שהתעקש שנביא אותך לג'י־סִי־סִי.

ברק חצה את השמים מקצה לקצה, כמו הברק האימתני על העטיפה של "לָאב אוֹבֶר גוֹלְד" של הדייר סטרייטס. אף פעם לא ראיתי ברק כזה בארץ. ואחריו הגיע גם רעם אדיר, מתגלגל.

זה לא קצת... מסוכן שהוא ככה בחוץ? שאלתי שוב.

אין מה לדאוג, הוא תכף יחזור, היא אמרה.

אז מתי... בעצם... עזבתם את הארץ? שאלתי. שיהיה לה על מה לענות.

שמונים וחמש, היא אמרה.

וואלה.

אחרי מלחמת לבנון.

אני מבין.

אפי היה... הוא היה בבניין שקרס בצור.

לא ידעתי שהיו ניצולים באסון צור.

בודדים.

תגידי, יש לו טלפון או משהו? סליחה שאני מציק אבל...

הוא השאיר את הטלפון שלו כאן — היא הצביעה על המכשיר שהוטל לתוך השקערורית שנועדה לכוסות קפה — אבל זאת לא... זאת לא הפעם הראשונה שזה קורה. והוא תמיד חוזר בסוף. עוד מסטיק?

לא, תודה.

כשהיינו בארץ הוא היה כותב מכתבים למערכות עיתונים, אתה יודע, דורש שיקימו ועדת חקירה ממלכתית.

על מה?

הוא בטוח שהמפקדה בצור קרסה בגלל מכונית תופת. הוא ראה אותה מגיעה.

אבל אמרו שזה היה פיצוץ של בלוני גז, לא?

הוא טוען שכל החקירה של מצ"ח היתה טיוח אחד גדול. שהוא ראה בעיניים שלו פיג'ו נכנסת למתחם. ורק אחר כך היה הפיצוץ.

מה את אומרת.

כל שבוע הוא היה שולח מכתב למערכת של עיתון אחר.

וואו.

רק פה הוא הפסיק עם הטירוף הזה.

תגידי... אולי בכל זאת ניסע לחפש אותו? עבר... זמן.

היא הביטה בשעון שלה. ואז במראת הצד. ואז נשמה נשימה כבדה ואמרה: נחכה עוד שתיים־שלוש דקות. אני לא רוצה שהוא יחזור ולא ימצא אותנו כאן.

ברור, אמרתי. הסתכלתי על הפנים שלה שנשקפו אלי מהמראה. שום דבר בהן לא העיד שהיא מודאגת או נסערת. היא רק היתה חיוורת מאוד, זה כן. אבל לא הכרתי אותה מספיק כדי לדעת אם זה חריג.

אתה בטח כבר מת להגיע למלון, היא אמרה והרימה אלי עיניים ענייניות. אני ממש מצטערת שאנחנו מעכבים אותך... אפי בתקופה קצת רגישה עכשיו, בגלל כל הסיפור עם בנג'י —

זה בסדר, אמרתי. אני לא ממהר לשום מקום. אבל אני חייב להגיד שמשהו פה... לא ברור לי. אם אפי... זאת אומרת, אם זאת החוויה שהיתה לו בצבא, אז למה —

הדלת נפתחה פתאום ואפי נכנס לרכב, רטוב עד לשד עצמותיו. פתיתי שלג דבוקים לשערו השמנוני. שיניו נוקשות.

היא העבירה הילוך והתחילה לנסוע.

בהתחלה לאט, כאילו היא רוצה לוודא שהוא לא יזנק שוב החוצה, ואז במהירות רגילה.

שתקנו כל הדרך למוטל.

הוא נראה נבוך מכדי לדבר.

היא נראתה כמי שהכי חשוב לה שמראית העין תשוב להיות נורמלית.

ואני חששתי שכל מילה שאגיד עלולה להסעיר את הרוחות. באיזשהו שלב, אני זוכר, היא הדליקה רדיו כדי שהשתיקה תהיה מביכה פחות, ואת חלל הרכב מילא, מכל השירים בעולם, הדואט של דולי פרטון וקני רוג'רס.

אַיילֵנְדס אִין דֶה סְטְרים, דאט אִיז וּוָאט וּוִי אָר... סֵייל אֵווֵי וּוִית' מִי, טוּ אֵנָאדֶר ווֹרְלְד —

בפעם השלישית שדולי וקני חזרו על הפזמון הוא הושיט אצבע לרדיו, לחץ על כפתור וכיבה אותם.

הבנתי ללבו.

הגענו למפרץ החניה של המוטל. היא סובבה אלי חצי גוף ואמרה: אפי ואני נבוא לאסוף אותך ברבע לשבע, זה בסדר מבחינתך? תחכה לנו בכניסה?

הטון שלה היה עולץ. אמריקאי. דולי פרטוני.

תודה, זה יהיה ממש נהדר, נדבקתי ממנה בניגון.

אפי לא הגיע איתה ברבע לשבע כדי לאסוף אותי. במקומו הגיע הבנג'י־יקיר־לי שישב במושב האחורי.

הבטתי בו דרך המראה. ילדים הם בדרך כלל שילוב מרתק של ההורים שלהם, אבל

הילד הזה נראה לא מהם ולא מכאן בכלל. הבנתי למה הוא הרגיש בבית בישראל.

אפי מוסר שהוא מתנצל שהוא לא יכול להצטרף אלינו, היא אמרה. נראה לי שהוא התקרר. איזה חורף יש לנו השנה, נכון, בנג'י?

אוֹ מַיי גוֹד, טוֹטאלי. איך בישראל עכשיו? בנג'י שאל.

סָאנִי, הודיתי.

אִיטְס נֶבֶר רִילִי קוֹלְד אִין אִיזְרָאֶל, רַייט?

מישהו צריך לספר לו, אמרתי לעצמי. מישהו צריך לספר לו לפחות משהו — כדי שהוא, בניגוד אלי, יגיע קצת יותר מוכן לצבא.

ודווקא ניסיתי אז להתכונן. שבוע גדנ"ע. הרצאות של קצינים בבית הספר. שיחות ארוכות עם אבא שלי, שנלחם בששת הימים, ועם דוד אלברט, שנלחם בכיפור. אבל נדמה שבין כל האנשים שהיו מופקדים על החפיפה שלי נקשר קשר. אף אחד מהם לא סיפר לי כמה קשה, בלתי אפשרי, להפוך בן־לילה מאדם לחייל. אף אחד מהם לא הניח יד על כתפי והזהיר אותי בפשטות: בשלוש השנים הבאות הנפש שלך תהיה בסכנת עקדה, לא רק הגוף.

עד לג'י־סי־סי דיברנו על מזג האוויר, בנג'י ואני. וקצת על מועדונים בתל אביב. אבל בכל פעם שעמדתי לשבור שתיקה דמיינתי אותו צועק בתגובה: סְטוֹפ דֶה קָאר. ויוצא לבדו אל הסופה שבחוץ, שדרך החלון נראתה עכשיו פרועה עוד יותר מאשר בצהריים. מסוכנת יותר.

אימא שלו לא התערבה בשיחה הבטלה שלנו, רק ליכסנה אלי מדי פעם מבט חטוף שדימיתי לראות בו תחינה. ולעסה מסטיק מנתה. בלסת מהודקת.

ההרצאה עצמה היתה מביכה ככל קודמותיה בסיור היהודי־אמריקאי הזה. כלומר, האולם לא היה ריק לגמרי. ההגברה עבדה. הקראתי קטעים מתוך ספרים. שאלו שאלות. אפילו צחקו פעם אחת — חוץ מאימא של בנג'י, שפניה נותרו קפואות. אבל כמו תמיד באמריקה, היתה לי תחושה שיש איזו אי־הבנה בסיסית ביני לקהל. תהום ציפיות שאני לא מצליח לגשר עליה. כאילו לא התאמתי לתבנית של הישראלי שיש להם בראש, או גרוע מזה — ישראל שתיארתי בספרים שלי לא מתאימה לזו שהם רוצים לראות בעיני רוחם: ישראל של תפוזים, ריקודי עם ומבצע אנטבה.

היחיד שהקשיב לי בעיניים משתוקקות, ואף הינהן מדי פעם לאות תמיכה או הסכמה, היה בנג'י.

ממילא הקהל אבוד לי, חשבתי, אז לפחות אני יכול לעשות משהו בשביל הילד —

על הפודיום היה מונח אחד הספרים שלי. פתחתי אותו, עילעלתי בו כמה רגעים ועצרתי בעמוד מקרי.

זה היה בשכם — קראתי היישר מתוך הזיכרון שלי, הרי אף פעם לא הצלחתי לכתוב באמת על הלילה ההוא — הקפיצו אותנו בשתיים בלילה למחוק סיסמאות מהקירות, היתה מדיניות כזאת באינתיפאדה הראשונה: לאורך היום נערים פלסטינים היו מרססים סיסמאות אנטי־ישראליות על קירות מחנה הפליטים, ובלילות חיילים של צה"ל היו נכנסים לבתים, שולפים אנשים ממיטותיהם ומכריחים אותם למחוק את הסיסמאות במו ידיהם.

דפקנו על הדלת — יותר נכון, הלמנו בדלת — ופתח לנו סבא לא מגולח שנשען על מקל הליכה. מאחוריו הבזיקו אלינו חיים שלמים: ספות, טלוויזיה, מזנון, מזרנים שעליהם ישנו

בני המשפחה. אלון, מפקד המחלקה שלנו, ציווה על הסבא בערבית לצאת מהבית. הסבא אמר משהו, אולי ביקש להחליף בגדים. אבל אלון אמר לו, לַא, תפס אותו בזרוע וגרר־הוליך אותו מרחק של כמה עשרות מטרים לקיר שעליו רוססה הסיסמה.

אנחנו עקבנו אחריהם במבטינו ואיבטחנו היקפית, וכשהגענו לקיר אלון שאל את הזקן: מי עשה את זה? הזקן ענה, מִיש עַארף. לא יודע. ומהאופן שבו הוא דיבר היה ברור שהוא באמת לא יודע. ושההשכמה הזאת, באמצע הלילה, גרמה לו בלבול רב. כאילו הוא נתקע באיזה מצב ביניים בין ערות לחלום.

ובכל זאת אלון שב ושאל, ביתר תקיפות: מי עשה את זה? והזקן שוב ענה: מיש עארף.

וככה לפחות ארבע, חמש פעמים. אלון שואל, בכל פעם בקול רם יותר, והזקן עונה, בכל פעם בקול רפה יותר, קרוב יותר לבכי.

בינתיים יצא עוד מישהו מהבית, עם דלי וסמרטוט. צעיר יותר. ונעמד ליד הזקן. עזוב את אבא שלי, בבקשה, הוא אמר לאלון בעברית יציבה. אני אמחק. אלון התעלם ממנו ושוב שאל את הזקן: מי עשה את זה? אל תשקר לי שאתה לא יודע! והזקן אמר, יותר נכון ייבב, מיש עארף. ואז, לתדהמתנו, אלון נתן לו סטירה. חזקה. על גבול האגרוף.

הזקן, שעד אותו הרגע נשען על מקל ההליכה שלו, איבד את שיווי המשקל וקרס למדרכה. המקל נשמט מידו והתגלגל, והגוף שלו, שהתקפל לתוך עצמו, נראה פתאום קטן מאוד, כמו של ילד. הבן שלו צעק בעברית, מה אתה עושה? מה אתה רוצה ממנו? וצעד צעד קדימה. אבל אלון מיהר לכוון אליו את הרובה וצעק עליו שיתחיל למחוק, אחרת הוא יקבל כדור בראש. הבן הביט בו במבט מתריס, גא, אבל אז נשך את שפתיו, הרים את הדלי וטבל בתוכו את הסמרטוט. אחרי דקה או שתיים גם האבא קם על רגליו, במאמץ רב, והצטרף לבנו. הם מחקו את הסיסמה בתנועות מהירות, בהולות, וכשגם האות האחרונה נעלמה אלון סימן להם בניע־קנה שהם יכולים לחזור הביתה. האבא נענה מיד להנחיה אבל הבן התעכב עוד שנייה, בכוונה, הניח יד על הקיר, במקום שהכתובת היתה בו, ורק אז הצטרף לאביו.

אלון ליווה את שניהם עם מחסנית בהכנס עד שהם נבלעו שוב בבית.

אנחנו עקבנו במבטינו ואיבטחנו היקפית.

בסוף כל שבוע בקורס קצינים יש שיחת סיכום עם מפקד המחלקה. דיברנו בינינו לפני זה באוהל והחלטנו שאם אלון לא יעלה בשיחה את המקרה עם הזקן, אנחנו נפתח את זה.

לקראת סוף השיחה, כשהבנו שהוא מתכוון להתעלם ממה שקרה, סימנו זה לזה בעיניים. דרור העוג מחיל הים דיבר ראשון, ואחר כך עמית מהעתודה הרפואית, ואחר כך אני. כולנו אמרנו בערך אותו הדבר: שלא הבנו בשביל מה היה צריך לתת סטירה לזקן. התנסחנו בזהירות. אמרנו שאנחנו רוצים באמת להבין. לקבל הסבר. אנחנו חדשים בכל הקטע הזה של השטחים. והוא, אלון, פז"מניק.

בתגובה, הפנים שלו נעשו אדומות יותר מהכומתה שלו והיה נדמה שעוד רגע הוא יכוון את הרובה שלו אלינו.

הוא קרא לנו כוסיות.

הוא אמר: הסבר אתם רוצים?

הוא אמר: שאני אספר לכם על רודנר מהמחלקה שלי שהפילו עליו מקרר מגג בג'נין ומאושפז כבר שנה בבית לווינשטיין? או שאתם מעדיפים לשמוע על סממה שהפנים שלו נשרפו מבקבוק תבערה שזרקו לו לתוך הנון־נון?

הוא אמר: זה מלחמה פה, אם לא הבנתם. אנחנו במלחמה.

הוא אמר את כל זה — אבל לא העז לגעת שוב באף פלסטיני במהלך הסיורים שלנו בסמטאות המחנות. מרגע שהבין שאין לו גב מאיתנו, שבקטע הזה אנחנו לא מאבטחים אותו היקפית — הוא לקח צעד אחורה.

והתחיל להתעמר בנו.

עד סוף הקורס הוא ניסה למרר לנו את החיים בכל דרך אפשרית. לא היה אפשר לטעות במבט שנשקף מעיניו כשטירטר אותנו ברחבי הבסיס בתואנות שווא, השאיר אותנו שבתות וחיפש סיבות להדיח אותנו: הוא בז לנו.

השירות הצבאי שלי מתחלק לשני חלקים: לפני הלילה ההוא בשכם, ואחריו.

משהו נשבר בי באותו לילה, אבל משהו גם החל להיבנות.

סגרתי את הספר לסמן לקהל שזהו, סיימתי לקרוא והמפגש הסתיים. אמרתי תודה רבה באנגלית. ואז בעברית.

נשמעו מחיאות כפיים קלושות.

האנשים לבשו את מעיליהם, ובדרכם ליציאה דיברו ביניהם בקולות מהוסים.

מתוך עשרות הספרים שלי שהועמדו למכירה בדוכן־שולחן מאולתר נקנו רק שני עותקים.

אחד מהם על ידי בנג'י.

הוא ביקש, אם אפשר, שאכתוב לו הקדשה בעברית.

אימא שלו התקרבה, הניחה יד רכה על כתפו וביד השנייה הושיטה לי עט ואמרה בקול שקט ולא עולץ בכלל, "תודה." פניה נותרו קפואות. נטולות הבעה. אבל היה נדמה לי ששביל דק של דמעה שזלגה זה עתה חוצה את הלחי שלה. ואולי זה היה רק קמט.

לקחתי את העט בידי — והוא נותר באוויר שניות ארוכות. התלבטתי בין כמה הקדשות כאילו־אישיות ולמעשה־גנריות שאני משתמש בהן במקרים כאלה, אבל אז התחיל להתנגן לי בראש שיר של מאיר אריאל, "לילה שקט עבר על כוחותינו בסואץ". גוֹ פִיגֵר איך התודעה עובדת. בדיעבד נראה לי שזה בגלל שהשורות הראשונות שלו הן "קורא איים בזרם מאת ארנסט המינגווי, תִרגם את זה יפה אהרֹן אמיר" — ו"איילנדס אין דה סטרים" של דולי פרטון וקני רוג'רס עוד היה תקוע לי בנגן הפנימי. בכל אופן, בסוף השיר של מאיר אריאל יש כמה שורות באנגלית —

הֵי נַייס ג'וּאִיש בּוֹי
וּוָאט אָר יוּ דוּאִנְג הִיר?
הֵי נַייס ג'וּאִיש בּוֹי
נָאתִ'ינְג פוֹר יוּ הִיר, גוֹ הוֹם.
הֵי נַייס ג'וּאִיש בּוֹי
יוּ גוֹ סִי סָאם נַייס ג'וּאִיש גֵירְל.
הֵי נַייס ג'וּאִיש בּוֹי
גוֹ הוֹם.

אף פעם לא היה ברור לי למי שר מאיר אריאל את השורות האלה. לחייל אמריקאי, עולה חדש שמגיע להחליף אותו בשמירה? לעצמו? וגם כשכתבתי אותן, באותיות עבריות, בהקדשה, לא הייתי בטוח למי אני כותב: לבנג'י? לעצמי? גם וגם?

ראיתי אותו לפני שבוע, את הילד. בתחנה בבנימינה. יש את הרגע הזה שהדלתות נפתחות ואלה שממתינים על הרציף מחכים עד שזרם היורדים מהרכבת ייפסק.

הוא ירד אחרון, עם מדים ונשק ונעליים אדומות, מצמיד את הנייד שלו לאוזן ומדבר.

נראה שייך.

האם עשית פעם משהו שאתה מתבייש בו?

כשהייתי בקורס קצינים פרצה האינתיפאדה הראשונה. הקפיצו את הפלוגה שלי לשטחים ואז החזירו לבסיס, ושוב הקפיצו לשטחים, ושוב החזירו, וככה שלושים וחמישה יום, בלי לראות את הבית. ויותר חמור, בלי לראות את טלי לְשם, שחיזרתי אחריה כל י"א וחצי י"ב, ונעתרה לחיזורי רק כמה חודשים לפני הגיוס.

מה שגרם לזה שלאורך השנה הראשונה בשירות הצבאי שלי הייתי עסוק בעיקר בלמצוא דרכים ותירוצים לצאת הביתה כדי לראות אותה.

בנקודת הזמן שהסיפור הזה מתרחש הרגשתי — כמו עכשיו, עם דקלה — שטלי הולכת לעזוב אותי.

משהו בקול שלה התענן (דיברנו בטלפון הציבורי, לא היו ווטסאפ או אס־אם־אס).

המכתבים שלה התקצרו.

כששאלתי אותה אם נמאס לה לחכות היא אמרה שלא, אבל הטון אמר, כן, נמאס.

בקיצור, היתה לי הרגשה שאני חייב לראות אותה לפני שאני מאבד אותה.

אבל אין יציאות. כבר שלושים וחמישה יום. ואני מרגיש שאני תכף משתגע. דופק עריקות. כבר לא אכפת לי מכלום.

ואז, ביום חמישי, יורדת הנחיה מהמ"פ. שלושה אנשים מהפלוגה יכולים לצאת הביתה. באחריות החניך־תורן לעשות הגרלה של "מספרי חיים".

החניך־תורן היה דרור, איש קבע בחיל הים, מיטה מעלי בחדר. גדול מאיתנו בכמה שנים. אחד שאפשר לסמוך עליו.

הוא חיכה עד שעלינו לטיולית שלקחה אותנו לאימון בשטח, התיישב במושב הכי קרוב לנהג עם הפנים אלינו, וביקש שכל אחד מאיתנו ירשום את השם שלו על פתק ויעביר לו. אחר כך הניח את הפתקים בתוך כובע בי"ת ועירבב קלות.

אף פעם לא זכיתי בשום הגרלה. אחותי היתה קונה לי חיש גד שנים ובפעם היחידה שזכיתי — זכיתי בכרטיס חינם.

לא היו לי שום ציפיות מההגרלה הזאת. אם כבר, היתה לי תחושה של תבוסה ידועה מראש.

והנה דרור מוציא את הפתק הראשון ומקריא את השם שלי.

ואני שמח. מה זה שמח, קופץ מרוב שמחה. תחושה כזו של שחרור והקלה לא ידעתי הרבה פעמים בחיי.

ברגע שאנחנו יורדים מהטיולית דרור מתחיל ללכת לידי ואז מנצל איזה רגע שאנחנו רחוקים מהשאר ואומר — נו, אתה מבסוט?

ואני אומר, בטח.

והוא אומר, יופי, כי זה בזכותי.

ואני מחוויר, מה זאת אומרת בזכותך?

כשקיפלתי את הפתקים קיפלתי את שלך ככה שיהיה יותר גדול מהאחרים. שיהיה לי קל למצוא אותו.

אבל למה?

שמעתי אותך מדבר עם סאבו על החברה שלך. חשבתי שאתה הכי צריך את השבת הזאת מכולם.

תודה, אני אומר לו. אבל בלב מתיישבת לי מועקה. כי במונחים של בה"ד 1 הוא עשה מעשה שלא ייעשה, והפך אותי בעל כורחי לשותף למעשה הזה.

בבה"ד 1 יש שלושה דברים שחשובים למפקדים שלך: אמינות. אמינות. ואמינות.

לא רק בבה"ד 1. אבא שלי — מעולם לא שמעתי אותו משקר או מתחמן.

כל הדבר הזה נוגד את מי שאני.

מה אני עושה?

בלילה שבין חמישי לשישי החבר'ה מהמחלקה סנטו בי על מזלי הטוב. אחרי כיבוי אורות סאבו ניגש אלי למיטה ושאל אם אני יכול לקחת מכתב שהוא כתב לאימא שלו, שמאושפזת בבית חולים. אח שלו כבר יבוא לאסוף אותו ממני. אמרתי לו כן, אחי, בטח. ולא נרדמתי כל הלילה. האם אני חושף את התרמית ובזה גם מסבך את דרור, או יוצא הביתה על חשבון החברים שלי? כלומר, משתף פעולה עם התרמית?

בשישי בבוקר קמתי, התלבשתי ויצאתי הביתה.

כל כך רציתי לצאת.

אבל אז, כשהגעתי לחיפה, העומס כנראה הכריע אותי ופשוט קרסתי. כל השבת יצאתי מהמיטה רק כדי לאכול. אכלתי מעט ומיהרתי לחזור למיטה מיד אחרי. ההורים שלי הבינו שקרה משהו אבל לא העזו לשאול מה. טלי לֶשם באה לבקר אותי. סיפרתי לה על ההגרלה והיא לא הבינה מה הביג דיל. אצלם בשלישות לתחמן זה פק"ל, היא אמרה. אחר כך שכבנו אבל היא לא גמרה ומיהרה לקום למקלחת. ואחר כך מיהרה לחזור לבית הוריה. ולא נישקה אותי לפרידה. ובמוצ"ש התקשרה, ונשמעה מרוחקת, ולא הציעה שניפגש.

ביום ראשון חזרתי לבה"ד. רק דרור היה בחדר שלנו. עם מדי חיל הים הצחורים שלו.

התחשק לי לשפוך עליו את הקינלי שהחזקתי ביד.

נו, איך היתה השבת? הוא טפח על שכמי.

שבת, עניתי.

מה "שבת"? ראית את חברה שלך? נרגעת?

בטח, עניתי.

ותודה לדרור־שקימבן־אותך אין? הוא נתן לי אגרוף קטן בכתף.

תודה, אחי — הצמדתי ארבע אצבעות לרקה והצדעתי לו — אני לא אשכח לך את זה בחיים.

האם אתה חולם על הדמויות שלך?

תכף אגיע לזה. פשוט... אני עדיין חושב על השאלה הקודמת. עוד ועוד דברים שאני מתבייש בהם עולים בזיכרוני, ופתאום נדמה לי שהסיפור על דרור וההגרלה נועד בכלל להסתיר סיפורים אחרים, אפלים יותר —

השארנו את אורן מחדרה חולה בפרו. בעיר קטנה ומכוערת על גדת אגם טיטיקקה. לא זוכר את השם. אולי אחר כך אעשה גוגל. בכל אופן, הוא קדח מחום, שלושים ותשע פסיק תשע, את זה אני דווקא זוכר מעולה. שלושים ותשע פסיק תשע. אולי אם היה עובר את הארבעים היינו נשארים. לא בטוח. היתה לנו תוכנית טיול, רצינו להספיק. בוליביה. אחר כך ברזיל. אמנם ארי סיכם איתי עוד בארץ שאם הוא פוגש בחורה — לא מישהי ללילה, מישהי שבאמת מוצאת חן בעיניו — אז הכול פתוח והכול אפשרי ונוֹ הַארְד פִילִינְגְז, אבל האורן הזה היה בחור. ישראלי. מחדרה. היו לו חיוך טוב כזה ועיניים גדולות ושמחות. פגשנו

אותו בקוסקו באחת המסיבות ב"מאמה אפריקה" ומיד היה חיבור. כלומר, הוא כל הזמן סיפר בדיחות תפלות מהסוג של "נוצרי, מוסלמי ויהודי עולים על מטוס", ולא היה יום שלא נכנס להתמקחות סוערת, כמעט אלימה, עם רוכלים ברחוב, אבל השלישייה — ארי, אני והוא — עבדה טוב ביחד. הוא הזריק קצת אנרגיות חדשות בשלב של הטיול שארי ואני היינו זקוקים להן. וכששאל אם אפשר להצטרף אלינו לאגם טיטיקקה הסתכלנו אחד על השני ואמרנו ביחד: בטח, בכיף.

כשאני משחזר את האירועים, נדמה לי שלא היו סימנים מקדימים למחלה שלו. להפך, הוא נראה בחור חזק כזה. נמרץ.

שעה אחרי שהאוטובוס יצא לדרכו הוא הקיא בפעם הראשונה. לתוך שקית. אחר כך הוא החוויר מאוד, ואחרי עוד חצי שעה כבר הקיא שוב. וככה כל חצי שעה. ואחרי כל הקאה הוא ביקש מאיתנו סליחה.

מה סליחה, אמרנו. והשגנו לו עוד שקיות מנוסעים אחרים. ומזגנו לו תה מתרמוס שקנינו מרוכל באחת ההפסקות. ואמרנו לו, תנסה לעצום עיניים, תישן קצת.

כשהוא סוף־סוף נרדם ארי כיסה אותו בפונצ'ו שלו, שם לו יד על המצח ואמר, וואו, הוא קודח.

אחרי תשע שעות נסיעה האוטובוס הגיע ליעדו. ארי עלה לגג להוריד את התרמילים של שלושתנו. אני בינתיים תמכתי למטה באורן המט לנפול ואמרתי לו, אל תדאג, תכף נגיע לאכסניה ותוכל לנוח בחדר.

כשהגענו לאכסניה הסתבר שאין חדר לשלושה. העמדנו פנים שאנחנו מאוכזבים אבל למען האמת הוקל לנו. לא התאים לנו להידבק. ארי סחב לו את המוצ'ילה עד החדר שלו וקבענו שניפגש מחר, בארוחת בוקר, ושנביא לו מבית מרקחת משהו שירגיע לו את הקיבה. הוא לא ירד לארוחת בוקר אז דפקנו על דלת החדר שלו ושאלנו אם להביא לו רום סרוויס, והוא אמר מעבר לדלת שהוא גמור, ושאולי אחר כך הוא יצטרף אלינו. הלכנו לחפש בית מרקחת בעיירה שהלונלי פלאנט תיאר כתיירותית וציורית אבל במציאות הזכירה לשנינו את רפיח: חורבות במקום בתים. ביוב זורם ברחובות. מרי בעיני התושבים.

הסתכלנו אחד על השני, אמרנו בבת אחת "היינו פה?" — הקוד שלנו בטיול שהגיע הרגע לחתוך ממקומות או מאנשים — והלכנו לנמל לברר מתי יוצאת המעבורת לאיסלה דל סול בבוליביה. הסתבר שבאוף־סיזן היא יוצאת רק פעמיים בשבוע, ולמרבה המזל, אחת הפעמים היא למחרת. בשבע בבוקר. ליד הנמל מצאנו גם את בית המרקחת היחיד בעיירה. אבל הוא היה סגור. ולפי השלט שנתלה על הדלת היה אמור להיפתח רק למחרת בשמונה בבוקר. אף אחד מאיתנו לא הזכיר את אורן בזמן שצעדנו בחזרה לאכסניה, אבל היה ברור ששנינו חושבים עליו, וכשהגענו לחדר ארי אמר, בוא לפחות נביא לו תה ואיזה טוסט. ירדנו למטה ללובי המצ'וקמק, ארי הכין לאורן תה ואני בינתיים הלכתי למסעדה ממול וביקשתי טוֹסְטָאדָה, קוֹן נָאדָה. עלינו עם התה והטוסטים חזרה לקומה שלנו ודפקנו לו על הדלת. בהתחלה לא היתה תשובה. ארי אמר, נראה לי הוא מת, ואני אמרתי, לא מצחיק. אבל צחקתי. דפקנו יותר חזק ואז שמענו קול חלוש אומר: פתוח. נכנסנו ומצאנו את אורן במיטה רואה כדורגל בטלוויזיה הקטנטנה עם האנטנה שניצבה על ארונית מול המיטה שלו. הפנים שלו היו חיוורות מאוד. העיניים בורקות. כאילו בכה. מי נגד מי? ארי שאל והתיישב במרחק ביטחון ממנו. אנא עארף, אורן אמר. הפועל קוסקו נגד בית"ר לימה. איך אתה מרגיש? שאלתי והתיישבתי גם אני. על הפנים, אורן אמר. מדדתי חום. יש לי

שלושים ותשע פסיק תשע.
איזה זין, ארי אמר.
מצאתם בית מרקחת? אורן שאל.
יש אחד, אמרתי, אבל הוא נפתח רק מחר.
איזה מזל שאתם איתי, אורן אמר.
הסתכלנו אחד על השני ולא אמרנו כלום.
ואז ארי אמר, האמת שבינתיים אתה לא מפסיד כלום, אחי. גועל נפש העיר הזאת.
כן? אורן אמר. כי בלונלי פלאנט —
בלונלי פלאנט גם כתוב שהמעבורת לבוליביה יוצאת מהנמל פעמיים ביום.
ומה באמת?
פעמיים בשבוע. ראשון וחמישי.
איזה יום היום? אני מטושטש לגמרי.
רביעי.
וואלה. תסלחו לי שנייה, אני צריך לשירותים.

כשחזר לא דיברנו עוד על המעבורת.
ראינו הפועל קוסקו נגד בית"ר לימה. אני חושב שבחיים לא ראיתי משחק עם כל כך הרבה כרטיסים אדומים. לפחות שבעה. כל כמה דקות שחקן נשלח החוצה על ידי השופט ותמיד בהתחלה הוא סירב לרדת מהמגרש ואז החברים שלו דחפו אותו החוצה כדי שהמשחק יוכל להתחדש.

תיקחו את המעבורת מחר, אורן אמר כשהמשחק נגמר.
ואני אמרתי, נראה איך תרגיש.
ואורן אמר, תשמעו בדיחה, סטרייט, הומו וקוקסינל עולים לרכבת —
וארי ואני הסתכלנו אחד על השני במבט של "לא עוד פעם".
אבל אורן עצר את הבדיחה באמצע ואמר, תכף חוזר. ושוב מיהר לשירותים.
כשחזר, ארי הזדרז והוציא חפיסת קלפים ושיחקנו קצת "יניב" על המיטה שלו עד שאורן אמר שהוא עייף מת אבל אנחנו יכולים להמשיך את המשחק בלעדיו.
ארי אסף את הקלפים ואני יישרתי את הסדין שהתקמט מהישיבה שלנו.
נעמדנו ליד הדלת.
אורן השתעל קלות ואמר, תיסעו מחר, אנשים. אל תחכו לי.
הפעם לא אמרתי כלום.
וארי אמר, אנחנו בחדר ארבע, אחי, אם אתה צריך משהו.

היה לנו שעון מעורר ענקי כזה שקנינו בשוק הגנבים בקיטו. עם צלצול שאי אפשר להתווכח איתו. כיוונו אותו לשש בבוקר.

השמש עוד לא עלתה כשקמנו. התארגנו בשקט. ממש בחרישיות. כאילו אורן איתנו בחדר ואנחנו מפחדים שהוא יתעורר. עד שעלינו על המעבורת אף אחד מאיתנו לא הזכיר אותו. רק אחרי שהתרחקנו מקו החוף והזריחה החלה לנצנץ על המים ארי שאל: אתה חושב שהיינו צריכים להישאר איתו? ולפני שהספקתי לענות ענה בעצמו לעצמו, ואז מה? היינו נתקעים ברפיח עד יום ראשון? הלו, זה טיול פה, לא עונש.

המעבורת נתקעה בלב ים. תקלה באחד המנועים. חיכינו חצי יום עד שבאה מעבורת אחרת ועברנו אליה. באיסלה דל סול, במדרגות שהובילו מהנמל לאכסניה, ארי החליק ונקע את הקרסול. אבל רק שבוע אחר כך, כשהסתבר לנו שמישהו העלים לנו את המוצ'ילות עם כל הציוד מהגג של האוטובוס שלקחנו ללה פאס, ארי הכריז בפעם הראשונה על "קללת אורן מחדרה". היינו צריכים להישאר עם האורן הזה, הוא אמר. שלושים ותשע פסיק תשע, אחי. לא צחוק.

קללת אורן מחדרה רדפה אותנו כל השבועות הבאים: יצאנו לטרק בהרים ונאלצנו לחזור בגלל סופת שלגים. כשחזרנו, הסתבר שכל המקומות באכסניה המומלצת תפוסים ונאלצנו לנדוד לאכסניה אחרת. עגומה להחריד. בלי מים חמים במקלחת. לרגע היה נדמה שהמזל שלנו מתהפך, כי דווקא באכסניה העגומה ארי פגש את קלרה מקנדה, הבחורה היחידה שבאמת מצאה חן בעיניו בדרום אמריקה. אבל אז הסתבר שיש לה חבר.

כשחזרנו ללה פאס ארי סחב אותי לשוק המכשפות. להסיר את הקללה.

הסתובבנו בין הדוכנים עד שמצאנו זקנה שהבינה אנגלית, לכאורה. סיפרנו לה את הסיפור והיא ניענעה בראשה ואמרה, וֶרי בֵּאד, וֶרי בֵּאד. ונתנה לנו שני בקבוקים עם נוזל צהוב ואמרה לנו לשתות אותם בלגימה אחת בדיוק בחצות הלילה. עשינו כמצוותה. שעה אחר כך הסתבר שהנוזל הצהוב גורם לזקפה אימתנית, מציקה, שלא שככה עד הבוקר, ויומיים אחר כך מישהו תלש ממני באמצע הרחוב את הפאוץ' עם ארבע מאות דולר במזומן.

אנחנו חייבים למצוא את אורן מחדרה, ארי פסק.

ומהר, אמרתי.

ואז השתררה שתיקה ארוכה כי לשנינו לא היה צל של מושג איך עושים את זה. לא היה אז פייסבוק. לא טלפונים ניידים. כלום.

באוּיוּני, עיר קטנה שנחשבת לשער הכניסה לַסָלָאר, מדבר המלח של בוליביה, פגשנו חבורת ישראלים שחיפשה עוד שניים למניין. לא של תפילה. של יציאה לטיול בטרנזיט של עשרה מקומות. תוך כדי הנסיעה בטרנזיט במדבר המלח הם התחילו לדבר על התרופה נגד מלריה, לריאם, ועל החלומות החולניים שיש למי שלוקח אותה. אם כי, מישהי אמרה, כמה שהתרופה הזאת מפחידה, יותר מפחיד להפסיק לקחת אותה. הנה, בשבוע שעבר הקונסוליה הטיסה איזה מטייל ישראלי מפרו לישראל אחרי שהוא חטף מלריה. וואלה? שאלנו ארי ואני בבת אחת. בקול רם מדי. כן, היא המשיכה, האנשים שהוא טייל איתם השאירו אותו מאחור והמשיכו בטיול שלהם כאילו כלום. והבחור שישב לידה אמר, בטח טייל עם גרמנים, ישראלים בחיים לא היו משאירים פצועים בשטח. בחיים לא, ארי הידהד אחריהם. והסתכל עלי. והשפיל מבט.

לעומת זאת, בברזיל, על החוף בפוֹרטָלֵזָה, פגשנו בחורה הולנדית רחבת כתפיים שפניה התכרכמו ברגע שאמרנו שאנחנו מישראל. אִיזְרַאֵלִי מֵאן, בֵּאד נְיוּז, היא אמרה. וסירבה לפרט. רק בלילה, אחרי כמה בירות, הסכימה לספר לנו שלפני שבוע, בריו דה ז'נרו, היא פגשה בחור ישראלי בשם אורן. הוא כל הזמן סיפר בדיחות לא מצחיקות, אמרה, אבל היא היתה אקסטרימלי בודדה וכבר חצי שנה לא היה לה סקס, אז היא הזמינה אותו לחדר שלה. בָּאט אז, באמצע העניינים, פתאום, בלי התרעה, הוא נתן לה סטירה. ווָאט דה פָאק? ההולנדית שאלה אותנו, כאילו אנחנו אישית סטרנו לה. איזה דפוק, אמרתי. וארי אמר,

מבחינת החוק זה תקיפה. וההולנדית אמרה, הוא אמר שזה בגלל טראומה שיש לו מהצבא. שהוא לא שולט בזה. בולשיט, היא אמרה וחבטה בכף יד פתוחה על הבר. פאקינג בולשיט.

ו... איך הוא נראה, הבחור הזה? ארי שאל. ההולנדית כמעט שברה עליו את הבקבוק. קָאם אוֹן, מאן, זה מה שחשוב לך? אחרי כל מה שסיפרתי לכם, זה מה שמעניין אותך? איך הוא נראה? אם תתארי לנו אותו, ארי לא ויתר, נוכל לתת לו סטירה כשנפגוש אותו. אתם באמת תעשו את זה? ההולנדית תלתה בו מבט מלא תקווה. ארי הינהן. והיא תיארה לנו בחור שנשמע די דומה לאורן שלנו: מפרצים של בן ארבעים בשיער. חיוך של ילד. עיניים שמחות. מתמקח עם רוכלים ברחוב כמו משוגע.

הייתי רוצה להגיד שכשחזרנו לארץ נסענו לחדרה לחפש את אורן. או שלפחות הלכנו לארכיון העיתונות בבית אריאלה כדי לבדוק אם בזמן שהיינו בדרום אמריקה באמת היה דיווח על מטייל ישראלי שהוטס לארץ מפרו בבהילות כי חטף מלריה. אבל האמת היא שהשארנו את הסיפור הזה מאחורינו. בדיוק כמו שהשארנו מאחורינו את אורן.

הוא לא מופיע באלבומי הטיול. ולא במכתבי הטיול. התביישתי לספר עליו לדקלה כשחזרתי והתביישתי לכתוב עליו כשכתבתי על דרום אמריקה.

ברבות השנים התעמעמה הבושה. כי בושות דרכן להתעמעם. ונותרה רק הקללה. ארי ואני עדיין תולים בה כל צרה שמתרגשת על אחד מאיתנו:

הלך הראש מנוע בשער הגיא? קללת אורן מחדרה.

הפועל הפסידה על הבָּאזֶר? קללת אורן מחדרה.

לארי יש סרטן בלבלב? קללת אורן מחדרה (זה מה שהוא אמר לי בשיחת הטלפון שבה בישר לי על תוצאות הבדיקות שלו. שתקתי. לא ידעתי מה אומרים במצב כזה. והוא אמר, קללת אורן מחדרה מכה שנית, אחי).

האם אתה חולם על הדמויות שלך?

רגע, יש עוד משהו אחרון שאני חייב להוציא מהסיסטם. אבל אני לא יכול פשוט לכתוב את זה. ככה. בגוף ראשון. יש גבול לכנות. אפילו בראיון הזה. אז אני אעשה מה שאני עושה בדרך כלל.

הטרדה

רק אחרי כמה שניות הוא מזהה אותה. וגם אז לא ברור לו אם היא מזהה אותו. אם זיהתה מראש לפי השם או רק כשנכנס לחדר. או רק כשהתיישב. לא רואים עליה כלום. היא לא מסמיקה. לא מגמגמת. היא ממשיכה להציג לו שאלות ומקלידה בזמן שהוא משיב.

היא היתה חיילת שלו. הוא היה קצין בדרגת סגן. יחידה קטנה בחיל הקשר. ארבעה צריפים בבסיס צריפין. שביל בלטות שמחבר ביניהם. מכונת שתייה מקולקלת, הפסקות צהריים ארוכות, עבודה אל תוך הלילה במקרה של מבצע.
באחד הלילות האלה היה נדמה לו שבמבט שלה יש ניצוץ של הזמנה. ואולי באמת היה במבט שלה ניצוץ של הזמנה. מה זה משנה —

עכשיו המבט שלה ענייני.
היא שואלת: כתוב פה שאתה לומד לתואר שני. עוד לא סיימת?
והוא עונה: כבר הגשתי את התזה. עכשיו אני רק מחכה לאישור הרשמי.
היא שואלת: איפה אתה גר? מה זה האפס־ארבע הזה?
והוא עונה: בנימינה. ברכבת זה פחות מחצי שעה מכאן.
היא מהנהנת באטיות. כאילו התשובות שלו לא מספקות אותה.

הוא התחיל להקפיץ אותה בימי שישי לבית שלה בבית חנן. אמר לה שזה בדרך שלו אבל שניהם ידעו שזה לא. בנסיעה הם דיברו בטון אחר לגמרי מזה של שאר השבוע ביחידה. היא גילתה לו שהיא כותבת שירים וסיפורים קצרים אבל לא נראה לה שתרצה להיות סופרת. מקצוע אגואיסטי מדי. הוא סיפר לה שמאז שאימא שלו נפטרה כבר אין אצלם ארוחות שישי ואבא שלו התמכר, ממש התמכר, לקוקה קולה. הנסיעה היתה חולפת מהר, מהר מדי, וכשהיו מגיעים לבית שלה היא היתה משתהה ברכב עוד כמה שניות, כאילו מחכה שיקרה משהו, ואז נוגעת לו קלות בזרוע ואומרת, חכה רגע, ונעלמת. וחוזרת עם שקית של תפוזי דם מהפרדס שלהם. צידה לדרך.

עדיין יש לה שיער ארוך. גם אם שזורים בו כמה חוטים כסופים. אבל היא כבר לא מפתלת קווצת שיער סביב האצבע כשהיא עוצרת לחשוב.
הגיל שלך, היא אומרת, אתה מודע לזה שזאת מגבלה? רוב החבר'ה בשיווק הם בשנות השלושים שלהם. ובכלל, אני צריכה להכין אותך לזה שאנחנו כמעט לא מגייסים אנשים מעל גיל חמישים. זה כמעט לא קורה.
הניגון של הדיבור שלה — הוא חושב — אותו ניגון.
לגיל שלי יש גם יתרונות, הוא מנסה.

והיא נוגעת באצבעה בגשר המשקפיים שלה, מחזירה אותם למקומם ולא מבקשת שיפרט מה הם.

וחוץ מזה, אני צעיר ברוחי, הוא אומר.

והיא לא מחייכת.

היא היתה בת תשע־עשרה והוא בן עשרים ואחת. שנתיים הבדל, זה הכול. אבל הוא היה מפקד המדור והיא חיילת זוטרה. לא היו מסדרים ביחידה שלהם, היא לא היתה צריכה להצדיע לו, אבל ההיררכיה בפירוש היתה שם, בדברים הקטנים. מי אוכל בחדר־אוכל קצינים ומי לא. למי יש מחשב משלו ולמי לא. מי משתתף בדיונים לקראת מבצעים ומי רק עורכת מסמכים ומתאמת תיאומים ומטאטאת את המשרד בסוף היום בתנועות שדמו לריקוד.

היא מקלידה עכשיו משהו למחשב שלה. כנראה ממלאת איזה טופס סטנדרטי. זה הגיוני שהיא לא מזהה אותו? אמנם הקריח. והכריס. ולפני שנה גם התחיל להרכיב משקפיים. ונכון שהשם שלו, אלי, לא בדיוק נדיר. ושאת שם המשפחה נירית והוא החליטו להלחים כשהתחתנו, ויצרו מ"גונתר" שלו ומ"אורן" שלה את "גורן". ובכל זאת, איך יכול להיות שהיא לא זוכרת כלום בעוד הוא מסתכל עליה מקלידה עם האצבעות הארוכות שלה וזוכר הכול. כל הסצנה מתייצבת לו מול העיניים.

ביום שישי אחד כשיצאו לדרך הוא אמר לה שהם צריכים לעבור בדירת השותפים שלו בחולון. הוא שכח לקחת את השקיות עם הכביסה שלו, הוא אמר. והוא ישמח אם היא תעזור לו לסחוב כי יש הרבה. הם נכנסו לדירה והוא מיד שאל אותה כמה סוכר לשים לה בקפה. היא אמרה, לא תודה. הוא שאל אם לא תודה על הסוכר או לא תודה על הקפה, והיא אמרה, על שניהם. ונשארה לעמוד. למה את עומדת, תרגישי בבית, הוא אמר לה ונגע בה בפעם הראשונה, הניח יד על כתפה והנחה אותה בכיוון הספה הכחולה וחשב: כמו שדמיינתי, זה קורה בדיוק כמו שדמיינתי. והלך למטבח והכין לעצמו קפה, פעמיים, כי מרוב שהתרגש שׂם שתי כפיות מלח בכוס הראשונה.

כשחזר התיישב קרוב מאוד אליה, רגלו כמעט נוגעת ברגלה, ולגם מהקפה ושאל: את בטוחה שאת לא רוצה גם? היא ניענעה בראשה לשלילה, והוא רכן והניח את הכוס על השולחן הקטן מדלית אל כרמל, ואז, בלב הולם, הניח מרפק על מסעד הספה ומתח את הזרוע. ולכד בין שתי אצבעותיו קווצת שיער שלה.

מה המצב המשפחתי שלך? היא מבררת פתאום. שכחתי לשאול.

נשוי באושר פלוס שלוש בנות משגעות, הוא אומר.

בְּנות כמה הבנות? היא שואלת.

שתים־עשרה, ארבע־עשרה ושמונה־עשרה. הגדולה מתגייסת ביום ראשון.

לאן? ניצוץ של עניין ניעור בה. או שנדמה לו?

לחיל הקשר, הוא אומר. ומחייך. וחושב שאם יזוז לה עכשיו שריר בְּפָנים, אפילו שריר הכי קטנטן, זה סימן.

אבל פניה קפואות. גופה קפוא. ורק אצבעותיה ממשיכות להקליד. מה יש לה להקליד כל כך הרבה?

גם אז היא קפאה. ובכל זאת הוא המשיך לפתל את קווצת השיער הבהירה שלה, חזור ופתל, מתקשה להיפרד מהפנטזיה שרקם במשך חודשים רבים, ואז המשיך וירד עם האצבע, כמו בפנטזיה, לאורך הצוואר שלה, אל עצמות הבריח היפות, והפשיל קצת באצבעו את צווארון הדקרון כדי שיוכל לעקוב אחרי כל הקו, ורק אחרי דקה ארוכה עצר. ושאל אם זה נעים לה. היא הניעה את ראשה לאט אבל ברור. ימינה ואז שמאלה. והוא נגע עוד פעם אחת אחרונה, בקווצה, והשיב את ידו לחיקו. וזהו. הוא לא נצמד אליה בניגוד לרצונה. לא נישק אותה על פיה. לא קרע את מדיה מעליה. להפך, הוא נרתע לאחור ולגם מהקפה שהתקרר, והיא סידרה מחדש את הצווארון והם ישבו זה לצד זה ושתקו עוד כמה רגעים, והוא הרגיש איך לצד האכזבה המרה והרצון לכרוע על ברכיו ולבקש ממנה סליחה עולה וצומח בו גם כעס. כל הנגיעות הקטנות האלה, הכאילו מקריות, במהלך השבוע במשרד. והרכינות האלה, לעבר השולחן שלו, כדי להראות לו מסמכים, כשהשיער שלה מצליף על פניו. ומחול המטאטא בסוף היום שכמו נועד להדגיש את המותניים הצרים שלה. וההשתהות הקטנה רגע לפני שהיתה יורדת מהרכב שלו בבית חנן, השתהות שהיה משוכנע שאומרת: נשק אותי.

עכשיו הוא מבקש את סליחתה — מותר לו להוסיף משהו?

היא מיטיבה את משקפיה על אפה ואומרת: אני מקשיבה.

והוא אומר, אני אהיה הכי אמיתי איתך. כשעזבתי את התפקיד הקודם שלי לא תיארתי לעצמי שיהיה כל כך קשה למצוא עבודה בתחום. ראית את קורות החיים שלי. תסכימי איתי שהם לא... דלים. ובכל זאת, כבר חצי שנה אני הולך מראיון לראיון, וכל הזמן נותנים לי להרגיש שבגלל הגיל שלי אני לא... אקטואלי. וזה שטויות. בשיווק זה לא הגיל שקובע בכלל, זה הרעב. רק הרעב קובע. את לא חושבת ככה, רותם?

השפתיים שלה נרעדות קלות כשהוא מבטא את שמה. ולראשונה הוא חושד שכל ההתנהגות שלה בפגישה הזאת היא הונאה אחת גדולה. אבל היא משתלטת על הרעד במהירות ושבה להקליד. ואומרת בקול נטול רגש:

זה לא כל כך משנה מה אני חושבת. יש פה צוות שלם שמקבל את ההחלטה.

אבל יש לך השפעה, נכון? הוא מתעקש.

יש לי השפעה, היא מאשרת.

אז אולי תוכלי להעביר את המסר — הוא מבקש, והקול שלו נשמע לו גבוה מדי, מתחנן מדי — שאני מוכן לעבוד קשה. שאם תיתנו לי את המפתחות אני אביא תוצאות.

אני מבטיחה להעביר את המסר, היא אומרת ומחייכת חיוך קטן. קטנטן. שדומה יותר, הוא חושב, לעווית של לעג. ואז מסתכלת בשעון. ליתר דיוק, מרימה את היד עם השעון כדי שיראה שהיא מסתכלת בשעון.

הוא מבין את הרמז ושואל, אז מה עכשיו, דוֹנְט קוֹל אָס, וּוִיל קוֹל יוּ?

תקבל מייל, היא מבהירה וקמה ממקומה. תוך שבוע, גג שבועיים.

גם הוא קם, והיא מלווה אותו לדלת. ממש לפני צאתו הוא שוקל אולי בכל זאת לומר משהו, על מה שקרה אז. אבל הוא עדיין לא סגור על זה שהיא מקשרת, וחושש לחבל בסיכויים — קטנים ככל שיהיו — שיש לו לקבל את המשרה הזאת. אז הוא רק מביט בעיניו שמאחורי המשקפיים היישר לתוך עיניה שמאחורי המשקפיים ואומר, תודה על ה... זמן שלך.

מה כבר היה יכול להגיד לה? הוא מצדיק את עצמו במעלית. שהוא מצטער? שהוא מתנצל? הרי מה היה שם? בלבול. זה הכול. סימנים שפורשו לא נכון. הוא היה בסך הכול בן עשרים ואחת. בקושי היתה לו חברה אחת עד אז, וגם היא לא היתה רצינית. הוא עוד לא הבין כלום על כלום. וגם היום, אפשר לחשוב, אם חס וחלילה נירית תעזוב אותו והוא יצטרך להתחיל הכול מחדש, הוא שוב יהיה אבוד בעניינים האלה. יתהה וישתהה. ימעד וייפול.

כשהוא יוצא מהחניון הוא נזכר בנסיעה האחרונה לבית חנן.

אחרי ששתקו זמן־מה היא ביקשה בקול קטן שיסיע אותה הביתה. הוא שאל, זה בסדר שאני אגמור את הקפה? והיא הינהנה והתרחקה ממנו. בתנועה קטנה הזיזה את הגוף שלה עוד כמה סנטימטרים שמאלה. והוא לגם מהקפה לאט, בכוונה, וחשב, איזו טעות. וחשב, היא יכולה להתלונן עלי.

כל הדרך לבית חנן הם לא החליפו מילה. היא נצמדה לחלון והוא אחז בהגה חזק כמו בגלגל הצלה. בכביש החוף היה פקק עצבני והרגל שלו כאבה מרוב שלחץ על הקלאץ' ושיחרר. ברדיו דן כנר תירגם שירי אהבה מלועזית, מרי־ג'יין, הו אללי, בלעדייך טוב מותי מחיי, הו קארול, אוהב אותך למרות שאת מתאכזרת אלי, את גורלי, את אושרי, אני חולק איתך את הרהורי. קצת אחרי נתניה היה נדמה לו שהיא בוכה אבל כשהפנה את ראשו ראה שהיא רק מקנחת את האף. יש עוד ממחטות בתא הכפפות אם את צריכה, הוא אמר לה, והיא אמרה, לא תודה.

כשהגיעו סוף־סוף לבית חנן היא מיהרה לפתוח את הדלת, שלפה את הקיטבג שלה בתנועה אחת מהמושב האחורי, הסתפקה ברצועה אחת על הכתף במקום בשתיים, צעדה לבית הוריה ולא חזרה עם תפוזי דם מהפרדס.

ביום ראשון, בבסיס, שניהם התנהגו כאילו כלום לא קרה. הוא לא התעמר בה אחרי המקרה. לא הטיל עליה מטלות שווא, לא נתן לה שעות ביציאה, לא זרק לעברה הערות ציניות בנוכחות חיילים אחרים. להפך, נזהר בה. חשב פעמיים לפני שביקש ממנה לעשות בשבילו משהו, והקפיד שהטון יהיה של בקשה, לא של פקודה. מה שכן, הטרמפים לבית חנן פסקו. הוא כבר לא הציע והיא לא ביקשה. וכשהיו חולפים זה מול זה בשבילי הבלטות שבין הצריפים היה משפיל את עיניו. וגם היא. לפעמים רצה מאוד לומר לה משהו אבל לא ידע מה.

אחרי כמה שבועות, לתדהמתו, היא ביקשה העברה לענף אחר. לא היה לו מושג איזו סיבה היא נתנה למפקד היחידה. אף אחד לא דיבר איתו מטוב ועד רע. אף אחד לא זימן אותו לשיחה או העמיד אותו למשפט או עימת בין הגרסאות של שניהם. בוקר אחד היא פשוט לא היתה שם.

לא יכול להיות שהיא לא זיהתה אותי, הוא מגיע למסקנה מאוחרת. זיהתה ועוד איך. ולא רצתה להראות לי שהיא מזהה. ושורה תחתונה, למרות שאני מתאים לתפקיד, הכי מתאים, אין סיכוי שאקבל מהחֶברה הזאת מייל תוך שבוע, גג שבועיים. אין שום סיכוי שאקבל מהם מייל כל עוד היא מנהלת משאבי האנוש שלהם.

במוצ"ש, בשעת לילה מאוחרת, נוחת בתיבה שלו מייל.

מהכתובת הפרטית שלה. הסיומת היא לא הסיומת של החברה.

הכותרת: לאלי מרותם — אישי.

מיד אחרי שהוא קורא את המילים הראשונות, *ברור שזיהיתי אותך*, הוא סוגר את מסך הלפטופ ועושה בבית "סיבוב נעליים". אוסף את כל הנעליים המפוזרות ומחזיר כל זוג לחדר של בעליו. בתו הבכורה עוד בטלפון עם חברה והוא מזכיר לה שמחר היום הגדול ושלא תלך לישון מאוחר מדי, והיא אומרת לו, טוב אַבּוּש, וממשיכה לדבר. אחר כך הוא הולך לתיק של אשתו, מוציא ממנו חפיסת סיגריות ומצת, חוזר לחדר העבודה ופותח את המסך.

למחרת בבוקר הם לוקחים את הבת ללשכת גיוס. משפטים מהמייל של רותם עוד מהדהדים לו בראש. הצד שלה של הסיפור היה כל כך אחר ממה שדמיין.

הם חמישה באוטו עכשיו וההמולה רבה. לכבוד האירוע המתגייסת מקבלת את הזכות לבחור את פס הקול של הנסיעה ומשמיעה שירים של אנריקה איגלסיאס מהטלפון שלה. נירית מזילה דמעה והבנות צוחקות עליה שהיא מתרגשת מכל שטות. כשהם מגיעים ללשכה מסתבר שהבנות הקטנות הכינו לאחות הגדולה תיק עם מתנות שיעזרו לה לצלוח את הלילה הראשון, ועכשיו הן נותנות לה אותו ושלושתן בוכות ומתחבקות, ונירית והוא מסתכלים מהצד ורווים נחת. ממש לפני שהילדה עולה לאוטובוס הוא מצליח סוף־סוף לתפוס אותה לבד לכמה שניות. תשמרי על עצמך, הוא אומר ומניח יד על כתפה. והיא צוחקת, אני הולכת לחיל הקשר, אבא, מה כבר יכול לקרות לי? ייפול עלי קלסר נהלים? לא, באמת — הוא מחבק אותה פתאום, חזק מדי — תשמרי על עצמך, ילדה. או־קיי, אבוש, היא נחלצת מהחיבוק שלו בקושי ואומרת בחיוך — בתנאי שגם אתה!

אחרי שבוע מגיע המכתב הרשמי. מהמייל הרשמי שלה.

לכבוד מר אלי גורן,
אנו מודים לך על שפנית אלינו.
לצערנו, לאחר שבחנו את קורות החיים שלך ואת הנתונים שלך כפי שעלו מהראיון האישי מצאנו שהפרופיל שלך אינו מתאים לצרכינו.
אנחנו מאחלים לך בהצלחה בהמשך הדרך.

בברכה,
רותם אשכנזי, מנהלת משאבי אנוש

האם אתה

חולם על הדמויות שלך?

פעם חלמתי עליהן.

היום אני חולם שפעילי תנועת החרם על ישראל קמים כאיש אחד בזמן הקראה שלי, עולים בזה אחר זה לבמה ומבצעים בי לינץ' באמצעות עטים נובעים, בעוד אני מנסה נואשות לשכנע אותם שתמיד הייתי נגד הכיבוש ושמהות הכתיבה שלי היא ניסיון לתת קול לאחר.

האם אתה בעד שתי מדינות לשני עמים?

לא רוצה לענות על השאלה הזאת. כתבתי ספרים, אני רוצה לדבר על הספרים שלי. אני גם לא תמים, אני יודע איך הדברים עובדים. ברור לי שרוב הסיכויים שהכותרת של הראיון תישלף מהתשובה שלי לשאלה הזאת ולא מהתשובות לשאלות אחרות, שנוגעות לספרים שכתבתי. אני גם לא מבין למה סופרים תמיד חייבים להישאל לדעתם בנושאים פוליטיים. גם כשהם אחרי לילה בלי שינה כי האישה שלהם חזרה מאוחר, מאוחר מאוד, מאוחר באופן מטריד, מבילוי עם חברה, וגם כשבזמן האחרון הם מוצאים את עצמם עם יותר סימני שאלה מאשר סימני קריאה בכל מה שקשור לענייני השעה, ובכלל. מה לעשות, לא כולנו עמוס עוז. לא כולנו דרוכים וערוכים תמיד עם מענה מנוסח היטב לכל שאלה. מה שלא אומר שאני לא אענה על השאלה הזאת בסופו של דבר, בדרכי. ברור שאני אענה. כי יותר מזה שלא בא לי לענות עליה לא בא לי שיחשבו שאני מתחמק מלענות עליה.

האם אתה מוצא את עצמך מתמודד עם ביקורת בחו"ל בשל היותך ישראלי?

אבא שלי הזהיר אותי. אי אפשר להגיד שלא. כתבתי לו מסינגפור שאני מסתובב כל היום עם מלווה שהצמידו לי מטעם הפסטיבל, והוא ענה לי: מניסיוני, יכול להיות שזה סוכן של המשטרה החשאית שלהם.

כתבתי לו: מה פתאום. הוא בחור עדין כזה. שביל בצד. כותב שירים למגירה.

והוא ענה לי: יכול להיות שכל מה שהוא מספר לך על עצמו נכון. ויכול להיות שלא.

אבא שלי עבד בסינגפור בשנות השמונים. ייעץ לאוניברסיטה היחידה במדינה איך לשפר את הליכי המיון שלה, וגורש בבושת פנים אחרי שבשיחה פרטית הביע תמיכה באיש האופוזיציה היחיד במדינה.

"בכל מקרה, אני ממליץ לך לשקול מילים", הוא כתב־גם־כתב במסרון האחרון ששלח לי. אבל אני —

התבשמתי מהמחמאות שקיבלתי שם כישראלי.

בדרך כלל אני נאלץ להתכווץ אל מול האשמות. להודות בעוולות. ללוות במבט נוגה את פעילי הבי־די־אס שיוצאים בהפגנתיות מהאולם בתחילת ההרצאה שלי. ופתאום —

סטארט אפ נֵיישֶן. ג'וּאִיש אִינוֹבֵיישֶן. נוֹבֶּל פְּרַייז סֶנְסֵיישֶן.

והאוכל. כמה טעמים חדשים על הלשון! יש להם שם שווקים קטנים כאלה של דוכני אוכל שבכל אחד מהם מוכרים רק מנה אחת, אבל איזו מנה! והאלכוהול. הם מוזגים לך

משקה בשם "סינגפור סלינג" ואחרי כמה כוסות אתה פשוט —

אולי בגלל הסינגפור סלינג דיברתי עם המלווה שלי על דמוקרטיה. עד אז נזהרתי בדברי, גם כשהוא עצמו קיטר על המשטר (מחירי המכוניות, הוא חזר ואמר, מחירי המכוניות), אבל אחרי הכוס הרביעית אמרתי לו: אין סטארט אפ נֵיישֶן בלי דמוקרטיה. כל מורה שמבקש לעודד יצירתיות ומקוריות אצל תלמידיו יודע שהכלל הראשון הוא לייצר בכיתה אווירה של פתיחות, סובלנות, קשב. והכי חשוב: אפס יִראה.

אתה מבין, הרבצתי בו תורה —

(הו, ההיבריס)

אתם יכולים לשלוח משלחות לישראל ולהביא מומחים ישראלים לייעץ לכם, הכול טוב ויפה, אבל כל עוד יש לכם רק מפלגה אחת, ורק עיתון אחד, אף פעם לא תוכלו להיות מקוריים באמת. אתה מבין? בשביל יצירתיות צריך חירות.

באותו לילה, ליתר דיוק בארבע וחצי בבוקר —

דלת חדר המלון שלי נפתחה ופנימה פרצו שניים סינים עם אקדח גדול.

הם היו מנומסים באופן מלחיץ ביותר. לדבריהם, הם רק באו לאסוף אותי לטיסה שלי.

אבל, רבותי, מחיתי, הטיסה שלי בעוד יומיים! (כמה רצינית יכולה להישמע מחאה של אדם בפיג'מה?)

הטיסה שלך הוקדמה, אמר הגבוה מביניהם, שעדיין היה נמוך ממני בראש, אבל לו היה אקדח, ולי היו שירה ונועם שחיכו לי בבית.

אז עשיתי מה שהם אמרו לי.

תארוז, הם אמרו. וארזתי.

(אני זוכר שזרקתי את כל הבגדים למזוודה בלי שום סדר והרגשתי שהם בזים לי על זה).

תבדוק שלא השארת כלום מאחור, הם אמרו לי. ובדקתי.

(אני זוכר שבמקלחת, במקום של הסבון, היתה מברשת שיניים. לקחתי אותה).

תן לנו בבקשה את הדרכון שלך, הם אמרו לי. ונתתי.

(אני זוכר שהזעתי בעורף. טיפות זלגו ונספגו לי בחולצה).

חלפנו דרך הלובי של המלון — אני אוחז במזוודה שלי והם משני צדדי. פקיד הקבלה טמן את ראשו במקלדתו. השוער בכניסה החזיק את הדלת פתוחה הרבה לפני שעברנו דרכה.

אני זוכר את הנסיעה. את השתיקה בחלל הרכב. בדרך כלל אני מדובב אנשים. תמיד אני מדובב אנשים. הפעם היה ברור שאין סיכוי. המכונית, יונדאי רגילה למראה, שטה בכבישי המטרופולין. חלפנו על פני הגנים הבוטניים הטרופיים ועל פני המגדלים הגבוהים שאת גגותיהם מחברת טיילת שנראית כמו ספינה. אדריכל ישראלי עיצב את המגדלים המרהיבים האלה. ספדיה. וכל מי שפגשתי בסינגפור ציין את הספינה האווירית של ספדיה כעוד דוגמה ליצירתיות של העם היהודי.

חוץ משוטרי החרש, שלא ציינו דבר.

הם החרישו גם כשליוו אותי במסלול עוקף־צ'ק אין.

ובמסלול עוקף־שיקוף.

הפעם הראשונה והאחרונה שהם פצו פה היתה בביקורת הדרכונים.

הגבוה הושיט לי את הדרכון שלי.

והנמוך הוציא נייר מקופל מכיס החולצה שלו, פרש אותו והקריא:

"הרפובליקה של סינגפור מודה לך על ביקורך ועל תרומתך להעשרת התרבות שלנו ולפריצת דרכי חשיבה חדשות. עם זאת, אנו מבקשים להבהיר שכל ביקור נוסף שלך או של מי מבני משפחתך בארצנו אינו רצוי ויטופל בהתאם."

(זאת היתה הפעם הראשונה שמישהו רמז שהשלטונות עשו את הקישור ביני לבין אבא שלי. שבעצם סומנתי מהרגע הראשון והוצמד לי מעקב. אבל על זה חשבתי רק כעבור זמן. באותו הרגע רציתי רק לעלות על הטיסה. מעולם לא רציתי כל כך לעלות לטיסה).

שלוש שעות אחרי שהמראנו עוד היו לי דפיקות לב מואצות. הפעם האחרונה שהלב שלי דפק ככה היתה כששירה קיבלה מכה בראש מפינה של שולחן ואיבדה את ההכרה לכמה רגעים.

במטוס היו הרבה דוברי עברית אבל לא חלקתי עם איש מהם את סיפור הגירוש שלי. אני חושב שאיבדתי זמנית את האמון בבני אדם.

המלווה הזה, מטעם הפסטיבל, היה כל כך פתוח. לכאורה.

הוא הראה לי את השירים שלו.

שירי אהבה נכזבת. לבחורה שעזבה אותו לטובת החבר הכי טוב שלו.

ועוד כמה שירים, מקוריים יותר, שבהם הוא מדבר עם אביו המת בטלפון.

לא זוכר שורות ספציפיות אבל זוכר את הרעיון: כל שנה, ביום הולדתו של הבן, האב מתקשר ממקום מותו לברך אותו ולשמוע מה שלומו. כל שיחה זוכה לשיר נפרד, וכל שיר חושף בפנינו אילו שינויים התרחשו בחייו של הבן באותה שנה. ואיך עם הזמן הוא הולך ונהיה דומה לאביו. כמעט בעל כורחו.

אתה מבין, הסביר לי המלווה שלי בעודנו רוכנים על מחברת השירים שלו, בתרבות שלנו קו ההפרדה בין חיים למוות מטושטש יותר. ולפעמים לא קיים.

לעזאזל, חשבתי במטוס, כמה קל לשטות בי.

לקחתי שני כדורי שינה בבת אחת וישנתי עד הנחיתה.

האדם הראשון שדיברתי איתו (אני זוכר את עצמי עומד ליד חנות המתנות שבאולם מקבלי הפנים ומצמיד את הטלפון לאוזן) היה אבא שלי.

הזהרתי אותך, הוא אמר.

נכון.

אז למה התגרית בהם?

לא חשבתי שאני מתגרה בהם, אבא. הבחור הזה, המלווה שלי —

שביל בצד, כותב שירה. אני זוכר.

לא חשדתי אפילו לרגע ש —

אלה האנשים שהם בוחרים לתפקידים כאלה, אנשים מעוררי אמון.

טוב, העיקר שאני כאן, לא, אבא?

זה נכון.

אתה יודע, פתאום אני מעריך את חופש הביטוי שיש לנו במדינה.

כן.

את זה שאפשר להעביר ביקורת חופשי, בלי לפחד.

בינתיים.

למה "בינתיים"?
עזוב. לבוא לאסוף אותך, ילד?
לא, זה בסדר, אני אקח מונית.
תתקשר לאימא אחרי שתתארגן, טוב? אבל אל תספר לה על האינצידנט. גם ככה הלב שלה חלש.

האינצידנט בסינגפור היה לפני שנים, וביני לביני החלטתי שלעולם לא אכתוב עליו או אספר עליו. וכך הוא נותר תלוש מחיי כמו חוות בודדים.
אבל לא רק אנשים משתנים עם הזמן. גם מדינות. והיתה לי שיחה, לפני כמה שעות. המורה לספרות בתיכון על שם יצחק רבין בנס ציונה התקשר אלי. פתח במחמאות. אמר כמה התלמידים מתרגשים לקראת המפגש איתי מחר. סיפר שהם הכינו שאלות ושהוא ידפיס לי אותן. ואז, אחרי שהסביר לי איפה הכי כדאי לחנות, אמר, בקול מזיע יותר, תראה, יש לי בקשה. יותר נכון, זאת בקשה של המנהלת שאני מעביר לך — אם אפשר, במחילה, לא לדבר על נושאים שנויים במחלוקת. פוליטית, אני מתכוון. עדיף לכולנו שתישאר באזור החיוג הספרותי. משפחה, אהבה, נופי ילדות. אתה יודע. ואת הביקורת שלך תשמור להזדמנויות מתאימות יותר. זאת תקופה קצת רגישה, אתה מבין? בדיוק ביקשנו תוספת תקציב ממשרד החינוך. וכנראה שהמפקח, שהוא חבר אישי של השר סירקין, מגיע לאירוע שלך, ואנחנו לא רוצים להרגיז אף אחד דווקא בעיתוי הזה. אתה מבין אותי, נכון?

אבא שלי הזהיר אותי. אי אפשר להגיד שלא.

למדתי אצל אביך באוניברסיטה. מה מעשיו בימים אלה? תוכל למסור לו ד"ש מחניתה ברודצקי? אני מקווה שהוא זוכר אותי.

אבא שלי עדיין יורד לחוף דדו בכל שבת בשש בבוקר, חניתה יקרה. הוא אוהב לשחות במים קפואים. אני ממש לא אוהב לשחות במים קפואים אבל כשאנחנו באים לחיפה לְשַׁבַּת אני יורד איתו לים כי אני אוהב לשבת איתו ב"קדרים" אחרי שהוא מסיים לשחות.

כשהיה בן ארבעים ותשע היה לו התקף לב אבל הוא שרד אותו וממשיך לשחק כדורסל פעם בשבוע, כל יום חמישי, עד היום. בכל זאת אני דואג לו כשהוא נכנס אל בין הגלים, ועוקב אחריו במבטי כל הזמן, לראות שהוא לא חוטף פתאום עוד התקף, בלב ים. כשהוא נעלם מעיני ליותר מדקה אני ממש נלחץ, ופעם אחת לפני כמה שנים הקפצתי את כל החוף ואת המציל כי חרדתי שהוא טבע ובסוף הסתבר שהוא פשוט שחה לחוף אחר.

היום המים מלאים מדוזות אז הוא לא מרחיק חתור. ואני יכול לשבת בכיסא המתקפל שהוא מחזיק תמיד בבגאז' — חלק מעֶרכת־ים שלמה — ולעקוב אחרי השנורקל שלו בנחת. אין לי מושג למה הוא שוחה בים התיכון עם שנורקל ומסכה, חוף דדו זה לא בדיוק ראס בורקה, אבל למדתי לקבל את זה כמו שלמדתי לקבל ולאהוב מוזרויות אחרות שלו: זה שהוא מחזיק בחניה של הבית אופנוע בלי לרכוב עליו. זה ששבתות שלמות הוא משחק שחמט מול עצמו. זה שהוא מסרב ללמוד איך משתמשים בווֹרד וכותב את כל המאמרים שלו בעט נובע. זה שאתר הנופש החביב עליו הוא טבריה.

בכלל, היו שנים שבהן נטרתי טינה לאבא שלי. טיפחתי בשקט ובהתמדה איזה כעס עליו. ומזגתי את כל המַרְמָרָה הזאת לתוך דמויות של אבות בספרַי. אבל אחרי שהפכתי לאבא בעצמי, רוב ההתנהגויות שקוממו אותי עליו נראו לי פתאום די מובנות: לא עונה לפעמים כשמדברים אליו? אנושי, הראש שלו מלא דאגות פרנסה. נוסע לחו"ל לתקופות ארוכות? ברור. בן אדם צריך להתאוורר. מציב סטנדרט יושרה גבוה מדי שאי אפשר לעמוד בו? עדיף מאשר אבא נוכל. לא מסוגל להיות בכאן ועכשיו וחייב לדאוג קדימה כל הזמן את החיים שלו ושל הסובבים אותו? טוב, זה עדיין מטריף אותי אצלו.

וכל הזמן אנשים שמכירים אותו, שלמדו אצלו, שעבדו איתו, שהיו איתו בצבא — לא רק את, חניתה — ניגשים אלי אחרי הרצאות ואומרים לי: אתה נורא דומה לאבא שלך, אתה יודע? ואני אומר להם, תודה. או: זאת מחמאה. ובכל זאת נרתע קצת. רתיעה פנימית, בלתי מוחשית. אדם רוצה להאמין שיש לו בחירה חופשית. ואז הם שואלים מה שלומו, ואפשר להרגיש בטון שלהם את הכבוד והחיבה שהם רוחשים לו. ואני עונה, שלומו מצוין, תודה, וחושב לעצמי: בן מזל אני, שזה אבי.

אבי יוצא עכשיו מהמים. הגוף שלו נראה כמו שהגוף שלי ייראה בעוד שלושים שנה. רק הצלקת של הניתוח בחזה עדיין בוערת, כאילו רק אתמול הובהל לרמב"ם. הוא מתנגב. מרכיב משקפיים. מרכיב כיסוי שמש על המשקפיים. נותן לי את הארנק שלו ואומר: תזמין לנו את הרגיל?

כשהוא חוזר מהמקלחות הרגיל כבר על השולחן: פעמיים אספרסו קצר. פעמיים סודה. צלחת לַבָּנֶה. צלחת חומוס. צלחת חמוצים. צלחת בצל מפורק.

הוא לוגם מהאספרסו ושואל:

אז מה אתה שומע משירה'לה?

אני לא שומע ממנה כלום, אני רוצה לומר. מאז שעזבה היא לא מדברת איתי, רק עם

דקלה. ובמקום זאת אני אומר: הכול טוב. טוב לה שם בשדה בוקר.
הוא רוצה לומר: איזה מין הורים אתם שהבת שלכם ברחה מכם? מה עוללתם לה? ובמקום זאת אומר: יופי. איזה יופי.
ולוגם שוב מהאספרסו ושואל:
ומה שלום אריה?
משום־מה הוא תמיד קורא לארי אריה. ואני כבר לא מתקן אותו. פעם, כשעוד לא היו לי הרבה חפצים, שניהם עזרו לי בהעברת דירה, ואחרי שסיימנו לפרוק את הארגז האחרון בדירה החדשה אבא שלי הזמין את שנינו למסעדה בצומת הפיל שכבר לא קיימת והזמין לארי עוד סטייק ועוד שיפוד וטפח על שכמו ואמר לו, תאכל, תאכל, מגיע לך, אתה חבר טוב.
לא משהו, אני עונה. זאת אומרת, הרופאים לא... אופטימיים.
זאת מחלה אכזרית, אבא שלי נאנח.
כן, אני אומר.
ואתה מבקר אותו מדי פעם בבית חולים, כן? אבא שלי מוודא.
בטח, אני אומר, עכשיו ספציפית הוא חזר הביתה, אז אני מגיע לשם.
זה חשוב, כי... הוא אומר, ועוצר אחרי ה"כי". ובוצע חתיכת פיתה. ומנגב קצת חומוס. שזה חשוד. בדרך כלל החומוס שלי והלַבָּנֶה שלו. ומוסיף סוכר לאספרסו, שגם זה לא אופייני לו. ורק אז ממשיך: היה לי חבר, אני לא יודע אם סיפרתי לך עליו —
מיקי, אני אומר את השם בלב. וחושב: סבא סיפר, סבתא סיפרה, אימא סיפרה על החבר הכי טוב שנהרג ביום כיפור — רק אתה אף פעם לא.
מיקי, הוא למד איתי בכיתה בתיכון. הוא... נהרג בחווה הסינית. ובשבת לפני שהוא נהרג שנינו יצאנו הביתה... הוא גר ברחוב מקביל אלי. וקבענו שאקפוץ לבקר אותו בערב.
כן.
ולא קפצתי.
כן.
אם שמעת במקרה את הסיפור הזה מסבתא היא בטח אמרה לך שנרדמתי.
לא נרדמת?
התעצלתי. אתה מבין?
כן, אבא.
אז זהו. תבקר את אריה. עוד אספרסו?
לא, אבא, תודה. גם ככה אני לא מצליח להירדם בלילות.
הוא קורא למלצר ומזמין עוד אספרסו. גם זה לא אופייני, אני חושב. הוא מתעניין בשלומו של המלצר. איך הולך לו בלימודים. המלצר הוא אחד הבנים של בעל המסעדה, ומאז שהתחלנו לשבת פה הוא תמיד זה שניגש אלינו. עכשיו הוא מספר לאבא שלי על בעיה ביורוקרטית שנתקל בה באוניברסיטה ואבא שלי נותן לו עצה. ורושם גם מספר טלפון, למקרה הצורך. תמיד שָׂשׂ לעזור, אבא שלי. אף פעם לא נבזי.
אז למה אתה לא מצליח להירדם, בן? הוא שואל אחרי שהמלצר הולך. אימא שלי סיפרה לי פעם שאחת הסיבות שהתאהבה בו היתה היכולת הפלאית שלו לחזור לשיחה בדיוק, אבל בדיוק, בנקודה שהופסקה בה.
סתם, נו, יש לי שינה קלה, אתה יודע.

כמו לאימא שלך.

צריך לדעת ממי לקבל מה. ממך את העיוורון צבעים, ממנה —

ו... תאמר לי משהו, הכול בסדר עם דקלה?

כן, בטח, למה? בגלל שהיא לא באה איתנו לחיפה? אתה מכיר את דקלה, תמיד עסוקה.

זה נכון, הוא אומר — ובקולו פקפוק. קל שבקלים. אבל פקפוק. ואני יודע שהוא חושד שמשהו מאוד לא בסדר ביני לדקלה. כי כמה אפשר להסתיר מהורים, ועוד הורים פסיכולוגים, ואני יודע שעכשיו הוא מפנה את גופו לים כדי לפנות לי מרווח שדרכו אוכל להיכנס ולספר מה קורה, ואני חושד שהסיפור על מיקי היה תחבולה של שחקן שחמט שנועדה להביא אותי פתוח לרגע הזה, ואני יודע שאם אגלה לו שאני בצרות — סיפרתי לדקלה אתמול שכלום לא קרה בקולומביה, בעצם, שהמצאתי בגידה כי הרגשתי שהיא מתרחקת ממני ורציתי לטלטל אותה, והיא הסתכלה עלי ארוכות ואמרה: אתה דפוק, אתה יודע? פשוט דפוק לגמרי — אם אגלה לו את כל זה, אוכל ליהנות מהתבונה שלו ומניסיון החיים שלו ומנדיבות הלב שלו ומשיקול הדעת ומכל הדברים שבגללם העיניים של האנשים שניגשים אלי בסוף מפגשים — גם העיניים שלך, חניתה? — בורקות כשהם מדברים עליו, ואני יודע שהוא ינהג בזהירות ובדיסקרטיות בכל פרט אינטימי שאחשוף בפניו, הרכלנות ממנו והלאה, ויודע שחלון ההזדמנות כאן צר, כי אבא שלי אולי פסיכולוג, אבל לא איש של שתיקות ארוכות, ולא איש שלוחץ, ובעוד רגע הוא יחזיר את מבטו מהים ויסמן למלצר שאנחנו רוצים חשבון ויגיד, אימא כבר בטח מחכה לנו, כדאי שנחזור — אני יודע את כל זה ובכל זאת שותק.

למה, החל מגיל מסוים, אנחנו לא מסוגלים לשתף את ההורים שלנו בשום דבר חשוב, חניתה? כי "עזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו"? או סתם בגלל שאנחנו לא רוצים להדאיג ולהלחיץ אותם? ואולי זה אנחנו שרוצים לשמר אצלם איזה דימוי מתמודד ומוצלח שלנו, כדי שהוא ישתקף מעיניהם כשהם מביטים בנו? ואולי זה רק אני שמחריש מול אבא שלי, חניתה, ובעודי כותב לך מיליוני אנשים בעולם משתפים את הוריהם בלי שום היסוס בכל מה שיושב להם על הלב?

בדרך חזרה לכרמל דיברנו על הבת־מצווה של נועם ועל סרטים. אבא שלי אוהב ללכת לסרטים ואחר כך להעביר עליהם ביקורת כאילו הוא מינימום אורי קליין. הסרטים היחידים שהוא מצליח באמת להתלהב מהם הם סרטי פעולה. דווקא בגלל שאין להם שום יומרה להיות איכותיים.

בסוף גם שאלתי עלייך, חניתה. הוא לא זכר אותך, אבל אל תיעלבי. אימא שלי אחראית על הזיכרון לטווח ארוך בבית, ובאמת, כשחזרנו הביתה שאלתי אותה והיא מיד אמרה, חניתה ברודצקי, איזו שאלה. והזכירה לו שלמדת אצלו סטטיסטיקה והזכירה מי היה החבר שלך והזכירה אפילו מה נהגת ללבוש, ובקיצור, ההורים שלי מוסרים לך דרישת שלום חמה בחזרה.

מתי יפיקו עיבוד קולנועי לספר שלך? כשקראתי אותו ממש יכולתי לדמיין את הסרט.

איזה ספר! הוא אמר וניענע בראשו כלא מאמין, איזה ספר!

תודה, תודה.

התחלתי לקרוא אותו בדיוטי פרי ולא יכולתי להפסיק כל הטיסה.

תודה. באמת, תודה.
איך שסיימתי אמרתי לאשתי: זה סרט.
באמת?
היא לא שמעה, נרדמה.
גם אשתי נרדמת בטיסות.
הכתיבה שלך כל כך... ויזואלית. והדיאלוגים? פשוט תענוג.
אני שמח שאתה חושב ככה.
בינינו, היה אפשר להתחיל לצלם מחר.
מעולה.
יש רק עניין קטן.
כן?
כנראה נצטרך להעביר את העלילה לירושלים.
ירושלים?
בגלל המענק המיוחד של קרן ירושלים לסרטים שמצטלמים בעיר.
אבל —
והגיבורה — תהיה לך התנגדות שהיא תהיה גרמנייה במקום ישראלית?
למה?
זה פותח אופציה לקופרודוקציה עם החברה הגרמנית שעבדה איתנו על "זיכרונות אהבה מסוביבור".
אבל —
שאגב, התקבל עכשיו לפסטיבל קאן.
נהדר, אבל —
יש לך חליפה ועניבה?
כן, למה?
תצטרך אותן בשביל לצעוד על השטיח האדום בקאן בעוד שנתיים.
אבל —
עושה רושם שמשהו מטריד אותך.
האמת שכן. איך הגיבורה יכולה להיות גרמנייה אם היא פוגשת את הגיבור כששניהם משרתים בחיל הים?
הכול פתיר.
מה זאת אומרת?
בשביל מה יש תסריטאים אם לא בשביל לסדר דברים כאלה?
אני לא רואה איך התס —
סתם דוגמה: גרמניה מספקת לישראל צוללות, נכון?
נניח.
אז יום אחד הוא עומד על הרציף והצוללת שלה בוקעת מהמים. כמו בו דרק.
לא אמרת שזה יהיה בירושלים?
נו, אז בכלל אין בעיה. היא באה לכותל. הוא חייל שמאבטח שם.
אבל —
ואז נוכל לקבל מענק פיתוח גם מקרן השפע.

קרן השפע?
הם תומכים בסרטים עם תכנים יהודיים.
אבל —
אני מקווה שזה בסדר מבחינתך שכבר הרמתי טלפון לסוכנים של גל גדות.
באיזה עניין?
מה "באיזה עניין"? בעניין תפקיד ראשי. שלחתי להם את הספר.
אבל —
אתה יודע איזו משמעות שיווקית יש להסכמה שלה להשתתף?
אבל... הגיבורה היא... בחורה קטנה ונכלמת.
הבחורה היתה קטנה ונכלמת. בספר.
ובסרט?
היא תהיה גל גדות.
לא יודע.
מה יש פה לא לדעת?
אני מרגיש שהקשר בין הספר לסרט הולך ומתרופף.
אתה רוצה לשתות משהו?
לא, תודה.
סלח לי שאני אומר לך את זה ככה, דוגרי, אבל אתה חייב לשחרר.
לשחרר?
זאת אמנות אחרת, קולנוע. יש לה את החוקים שלה.
נכון, אבל —
עבדנו פעם עם סופר כזה, נאמן למקור. אתה לא רוצה לדעת איך זה נגמר.
אז מה בעצם אתה מציע?
לך הביתה, תישן על זה, ומחר תבוא לחתום על חוזה.
אני לא בטוח ש —
אה, כן, עוד דבר.
מה?
השם.
מה הבעיה עם השם?
היית קונה כרטיס לסרט שקוראים לו "פעפוע"?
מה לא בסדר ב"פעפוע"?
חצי מהאנשים לא יודעים מה זה. ומי שכן יודע, זה נשמע לו מפחיד.
אז מה אתה מציע?
זה לא אני מציע, זה קבוצת המיקוד בחרה.
קבוצת המיקוד?
מה קרה לך? לא מוציאים היום סרט לשוק בלי שבודקים את השם שלו קודם על קבוצת מיקוד.
או־קיי —
"מבצע אהבה".
סליחה?

זה השם שנבחר. החברה שעושה בשבילנו את הקבוצות מיקוד אמרה שלא התעורר אפילו רבע ויכוח. מזמן הם לא נתקלו במקרה כל כך חד־משמעי.
אבל מה הקשר בין השם ל —
אהבה יש בספר שלך?
יש.
מבצע צבאי יש?
מבצע צבאי כושל.
מה זה משנה.
ירי של כוחותינו על כוחותינו. יש פה... אמירה פוליטית.
ירי במסגרת מבצע או לא במסגרת מבצע?
במסגרת מבצע.
אני שמח שאתה מרוצה מהשם.
אבל —
חשוב לי שתרגיש חלק מהתהליך.
אני —
וגם בראיונות לרגל יציאת הסרט חשוב שתגיד שאתה מלא הערכה.
מלא הערכה?
שאמנם סרט זה לא ספר, זאת אמנות אחרת, עם חוקים משלה, ובכל זאת.
בכל זאת מה?
היוצרים הצליחו לשמר את... רוח הדברים.
תשמע —
מצאת את עצמך צוחק, בוכה, מתאהב בגל גדות.
איך אני יודע שזה מה שאני ארגיש? עוד לא ראיתי כלום!
זה לא משנה מה תרגיש. מצדי תשנא את הסרט. משנה מה תגיד בראיונות.
אבל —
אם הסופר לא משתתף ביחסי ציבור לסרט זה משדר למבקרים שהוא לא מרוצה מהעיבוד. ואם יש דבר שמבקרים יודעים להריח זה דם. אתה לא רוצה לפתוח את העיתון בבוקר ולראות שקטלו אותנו, נכון?
נכון.
בסופו של דבר, ההצלחה שלנו היא ההצלחה שלך. זה מה שאני מנסה להסביר לך.
אני מבין.
גמישות היא שם המשחק.
או־קיי.
אתה בטוח שאתה לא רוצה לשתות משהו?
לא, תודה.
קפה? תה? מים? אתה נראה קצת חיוור.
אולי מים.
הספר שלך באמת אדיר, שתדע.
תודה.
התחלתי לקרוא אותו בדיוטי פרי ולא יכולתי להפסיק כל הטיסה.

תודה, באמת תודה.
איך שסיימתי אמרתי לאשתי, זה סרט!

האם אתה מאמין שכסופר יש לך מחויבות להיות מעורב פוליטית?

אני פוגש את מייקל אורבך, המכר האמריקאי שלי. הוא מבוגר ממני בכמעט עשרים שנה אבל יש לו פחות שערות לבנות ממני, והצעד שלו, כשאנחנו פוסעים בטיילת לכיוון יפו, קל יותר. הכרנו בגלגול אחר, כשעבדתי כרעיונאי במשרד פרסום. מייקל העביר לנו סדנה על פרסום חברתי, או כמו שהוא קרא לזה, Meaningful Advertising, ותוך כדי שהרצה לנו הרגשתי שאני רואה את האור. מתברר שיש דרך לעבוד בפרסום בלי להתבזות. אפשר לכתוב סיסמאות, תשדירי רדיו ותסריטים למטרות ראויות. וללקוחות ראויים. אפשר להשתמש בטכניקות פרסומיות כדי לעודד אנשים לחולל שינויים בעלי משמעות בחייהם במקום לדחוף אותם לקנות מוצרים שהם לא צריכים.

ניגשתי אליו אחרי ההרצאה. אמרתי לו, מיסטר אורבך, הדברים שלך היו כל כך אינספיירינג בשבילי.

אמרתי לו, הייתי רוצה להשתלב. לשתף פעולה. אולי להיות הנציג של Meaningful Advertising בישראל. מה אתה אומר?

הוא אמר שאשלח לו קורות חיים.

שלחתי. והוא השיב לי בנימוס שכרגע הוא לא מחפש עובדים אבל הוא רושם לפניו.

עניתי לו שאני יודע שבאמריקאית זה אומר לא. ושאלתי אם אפשר בכל זאת להתכתב איתו קצת במייל, כי בגלל העבודה במשרד פרסום אני מרגיש שהמילים שלי הולכות ומאבדות משמעות.

התחלנו להתכתב. להחליף רעיונות. דעות. ליתר דיוק, אני שאלתי לעצתו בשורה של נושאים והוא הרביץ בי תורה.

מדי פעם הייתי מעלה שוב את האפשרות שאעבוד איתו. הימים במשרד הפרסום שבו עבדתי נעשו יותר ויותר חשוכים באותה תקופה. לקראת הבחירות המוניציפליות הוקמה בתוך המשרד חברת בת שעסקה בפרסום פוליטי והודיעו לי שאני מוצב בה לשלושה חודשים. הרצנו מועמדים לראשות העיר ברחבי הארץ. שלטי חוצות, תשדירי רדיו, מצעי מפלגה.

אחד המועמדים היה יורם סירקין. ה־יורם סירקין.

אני זוכר את הפעם הראשונה שראיתי אותו. צחוק הגורל הוא שלא הייתי אמור להשתתף בכלל בישיבה הזאת. היה לי דד ליין לג'ינגל של קמפיין אחר אז פטרו אותי ממנה, אבל פתאום קראו לי להיכנס לחדר הישיבות. זה הקופירייטר שלנו, הציג אותי הבוס הגדול כשנכנסתי, ואז החווה בידו לעבר הצד האחר של השולחן ואמר לי, תכיר, יורם סירקין, ראש העיר הבא. בצד האחר ישבו שלושה גברים, פחות או יותר בני אותו גיל. לאף אחד מהם לא היתה נוכחות כריזמטית של ראש עיר עתידי אז לא ידעתי במי למקד את המבט, אבל בלב אמרתי, זה בטוח לא השמאלי, כי ברגע שהבוס הגדול אמר, ראש העיר הבא, השמאלי שמט את מבטו הצידה במבוכה. בכלל היה בו משהו שמוט, בשמאלי. הכתפיים שלו היו שמוטות והחולצה שלו היתה שמוטה והמשקפיים שלו היו שמוטים.

השמאלי דיבר ראשון. הקול שלו אינפף קלות והפאוזות שהוא עשה בין מילה למילה היו במקומות הלא... נכונים: ביקשתי שתיכנס... לחדר כי... היה לי... חשוב... לפני שאנחנו... מתחילים לעבוד, להגיד לך שאני רוצה שהשפה של הקמפיין שלנו... תדבר בגובה... העיניים. בלי כל ההתחכמויות... האלה, שאוהבים במשרדי פרסום. אתה מבין מה... אני

אומר?
לגמרי מבין. מה דעתך שנדבר בגובה הלב? שאלתי.
ואז השתררה בחדר שתיקת צל"ש־או־טר"ש. כזו שלא ברור לך אם בעקבותיה יבואו קיתונות של בוז, או —
אהבתי, יורם סירקין אמר ונגע קלות בגשר המשקפיים שלו. שני המלווים שלו הינהנו בעקבותיו.
העניין בקמפיין פוליטי — המשכתי כאילו אני מנוסה בזה — הוא להפעיל את הרגשות של הבוחרים. למצוא את הכפתורים הנכונים וללחוץ עליהם. שוב ושוב.
איך אמרת שקוראים לך? סירקין שאל. ולפני שהספקתי לענות פנה לבוס ואמר, אני רוצה שהילד הזה יהיה... איתנו בכל ישיבה מעכשיו. אני אוהב את הראש... שלו.

המטרה הרשמית של הישיבות הבאות היתה ללמוד את האג'נדה של המועמד שלנו, לברר מה חשוב לו לקדם, במה הוא מאמין ומהי בעצם תוכנית הפעולה שלו — אם ייבחר. אבל כמעט על כל שאלה ששאלנו אותו ענה יורם סירקין בשאלה: איך אתם חושבים שזה יתקבל? נדמה שמלבד הרצון העז להיבחר לא היה לו כל רצון מגובש אחר. אז ענינו בזהירות שכדאי להמתין לדוחות של קבוצות המיקוד, ושעד שנקבל אותם, כל מה שנגיד על העדפות הבוחרים יהיה בגדר ניחוש.
יורם סירקין הינהן, ואז, לראשונה, עשה את התנועה שתהפוך שנים אחר כך לסימן ההיכר של החיקוי שלו ב"ארץ נהדרת": חיכוך של כפות הידיים זו בזו כאילו הוא מקיים מצוות נטילת ידיים לפני הארוחה.
מקבוצות המיקוד עלה שרוב התושבים מרוצים למדי מהעיר שלהם ויותר מכול חוששים שראש עיר חדש יהפוך סדרי עולם.
אם זה המצב, הצעתי בישיבה הבאה, בואו נלך על זה עד הסוף. בואו נקרא לאנשים להצביע בעד המועמד שלנו כי הוא היחיד שבטוח לא ישנה דבר.
אהבתי, יורם סירקין אמר.
שלטי החוצות שבהם הצפנו את הרחובות כללו תמונה גדולה שלו, שטופלה היטב בפוטושופ — משקפיו הוסרו והמבט המתחמק שלו הפך למבט עז וישיר — בתוספת משפט פרי מקלדתי: סירקין. היחיד שישמור על העיר שלנו.
בה בעת הצמדנו לסירקין מאמנת לדיבור בפני קהל. לא השלינו את עצמנו שהוא יהפוך בן־לילה לנוטף כריזמה, אבל ביקשנו ממנה שתעבוד איתו על... הפאוזות. סקרים בכל העולם מראים שמועמדים שמנצחים בחירות הם אלה שיודעים לעשות את הפאוזות במקומות הנכונים.
בפתיחת הקמפיין היו לסירקין 5-4 אחוזי תמיכה בסקרים. אבל הוא היה נאמן לדף המסרים שהכנו לו וחזר עליהם כמו תוכי בכלוב: אנחנו אוהבים את העיר שלנו בדיוק כמו שהיא. בכל שינוי יש סיכון. הסיכון גדול מהסיכוי. אם זה לא שבור למה לתקן? אם זה מתוקן למה לשבור?
בינתיים המועמד המוביל בסקרים, תת־אלוף במיל', הואשם בהטרדה מינית ופרש מהמרוץ.
מועמד שלישי חיסלנו בקמפיין נגטיב ששתל בראשם של המצביעים את המחשבה המצוצה מהאצבע שהוא מחובר לכרישי נדל"ן ולכן יקדם בנייה שתשנה את אופייה של העיר ותוריד את מחירי הדירות.

משבוע לשבוע סירקין עלה בסקרים. עוד קצת. ועוד קצת. מה שבעגה המקצועית נקרא צבר מומנטום. בו בזמן, ולמרבה תדהמתנו, שפת הגוף שלו השתנתה. פתאום הליכה מהירה ומלאת תנופה, פתאום תנועות חדות, פתאום דפיקה על השולחן: תביאו לי את החרדים!

החרדים אכן הגיעו למשרד וסגרו איתו דיל של תמיכה בקלפי תמורת תקציבים עתידיים.

וכך בליל הבחירות, בנוכחות קהל צנוע שכלל בעיקר את בני משפחתו, חגגנו במטה את זכייתו של יורם סירקין בבחירות לראשות העיר, בלי להעלות על דעתנו שזאת רק התחנה הראשונה בנסיקה הפוליטית המטאורית שלו.

חברת הבת פורקה מיד בתום הבחירות המוניציפליות.

אבל חודש אחרי הבחירות קיבלתי לטלפון הפרטי שלי שיחה מראש העיר החדש.

תשמע, ילד, הוא אמר, אני צריך לתת נאום בכנס חינוך עירוני.

או־קיי.

חשבתי, אולי תוכל... לכתוב לי ככה... כמה נקודות. כמה משפטי מחץ.

אבל... הבנתי שהמשרד שלנו כבר לא מטפל בתקציב שלכם.

תגיד לי, ילד, למה שהם יגזרו קופון עלי... ועליך. תעבוד מולי ישירות. על תקן של יועץ.

תן לי לחשוב על זה, יורם, טוב?

בסדר. אבל הכנס חינוך... מחר. אל תחשוב יותר... מדי.

תמיד ידעתי שקופירייטינג הוא מקצוע ריקני. רק אחרי שדרכי הצטלבה עם זו של יורם סירקין הבנתי שמדובר במקצוע מושחת. שאני עצמי כבר מושחת מרוב שנים במקצוע הזה.

אבל לא ידעתי לעשות שום דבר אחר.

קיוויתי שדוד מייקל מאמריקה יחלץ אותי מהמלכוד הזה. חיכיתי למיילים שלו כמו שילדים מחכים לזיקוקים ביום העצמאות. ובכל פעם הוא היה עונה את אותו הדבר: בטח, ברגע שתהיה לי משרה להציע לך, אציע. בוא ניפגש לדבר על זה בפעם הבאה שאהיה בישראל.

נפגשנו כשהיה מגיע לארץ להעביר סדנאות. צעדנו לאורך הטיילת, ממלון דייוויד אינטרקונטיננטל עד למרינה, וחזרה ליפו. תמיד אותו המסלול. ותמיד הוא זה שדיבר. כלומר — הרצה. על הטעויות בקמפיין האחרון של מפלגת העבודה בבחירות. על זה שהשמאל בישראל לא צריך לשחק במגרש של הפחד אלא להעביר את המשחק למגרש של התקווה. על זה שהחלום של הרצל היה להקים מדינה ליהודים, ועכשיו, משהוקמה, צריך למתג מחדש את הציונות, למלא אותה בתוכן עדכני, אחרת היא תישאר חלולה, ולתוך החלל הזה ייכנסו גורמים ימניים משיחיים.

בין נבואה פוליטית אחת לאחרת הוא גם השיא לי עצות בתחומים נוספים: תקים משפחה כמה שיותר מהר, קידו. נישואים זה לא כלא, כמו שאנשים חושבים בטעות, זה החופש להפסיק לחפש אחרי אהבה. אבל צריך לבחור נכון, סָאן, והקריטריון הוא גמישות. בת זוג גמישה היא המפתח לאושר, וילדים — ילדים זה הדבר הכי יצירתי שאדם עושה בחיון, ילדים יעשירו את היצירתיות שלך, לא יפגמו בה, טראסט מי —

טראסטתי בו. הרגשתי שאני לומד ממנו המון.

אם כי לא היה לי ממש ברור מה הוא מקבל ממני.

באחת ההליכות האלה הוא סיפר לי, באותו טון זחוח ויודע־כול שאפיין אותו בדרך כלל, שהוא סגר את המשרד שלו בניו יורק ופיטר את כל העובדים. Meaningful Advertising, התברר, זה לא כל כך כלכלי. והוא נקלע לחובות גדולים. אז עכשיו הוא עובד לבד, בעיקר מעביר סדנאות כדי להחזיר את החובות. אדם צריך לקחת אחריות לכישלונות שלו, הוא אמר, אחרת אין לו סיכוי להצליח.

הוא לא ראה שום סתירה בין הקריסה שלו לזה שהוא ממשיך לתת עצות לאחרים. והיה בזה משהו מגוחך ומרשים כאחד.

כמה חודשים אחר כך עזבתי את משרד הפרסום והתחלתי לכתוב. את שכר הדירה מימנתי בעזרת כתיבת נאומים ליורם סירקין. לא הייתי זקוק עוד לדוד מאמריקה, ולו כבר ממילא לא היה שום אופק מעשי להציע לי. ובכל זאת, אולי מתוך הרגל, ואולי כי שנינו אנשים חברותיים שבתוך תוכם חשים בודדים באופן כרוני, המשכנו להיפגש מעת לעת ולצעוד יחד בטיילת.

עכשיו אנחנו פוסעים שוב בכיוון יפו. זה עתה סיים להעביר סדנה למנהלים של ארגוני זכויות אדם בישראל, והוא נסער. לא משנה כמה הממשלות שלכם היו מחורבנות, הוא אומר, האנשים תמיד היו אופטימיים. בגלל זה אהבתי לבוא לכאן. להמנון שלכם קוראים "התקווה", וזה משהו שתמיד היה כאן: תקווה. והיום — היום העברתי סדנה לחבורת אנשים מיואשים. מה קרה לכם?

תראה, אני מתחיל —

והוא קוטע אותי.

קראתי את הספר האחרון שלך, אגב. התרגום מעולה. והדמויות — ממש קופצות מהדף. אבל תסלח לי שאני אומר לך, כל הזמן חשבתי, איך אתה יכול לכתוב סיפור אהבה כזה, נאיבי, שהיה יכול להתרחש בכל מקום, ולהיות עיוור לזה שהמדינה שאתה חי בה מעוללת דברים כאלה בשטחים הכבושים? איך אתה יכול להתעסק בהוא והיא בזמן שנשים יולדות במחסום?

תראה, אני מנסה —

והוא קוטע אותי.

אתה יודע מה הבעיה? שאנשים כמוך הולכים לאמנות במקום לפוליטיקה. ואנשים כמו — ווֹטְס הִיז נֵיים? סִירְקִינְג? — הם שׂרים בממשלה ומועמדים לגיטימיים להנהגה. אתה מבין? הממשלה שלכם נותנת לכם לכתוב ספרים, לעשות סרטים. מה אכפת לה? שתצעדו על השטיח האדום בקאן. שתזכו בפאקינג סאנדאנס. שתמכרו פורמטים לאייץ'־בי־או. הכול בסדר כל עוד אתם לא מפריעים לה להקים התנחלויות ולהרוס את המפעל הציוני, נכון?

אבל —

בן אדם כמוך, עם הרקע המשפחתי שלך, צריך לשאול את עצמו בכל נקודת זמן אם הוא עושה את הדבר הכי משמעותי שהוא יכול לעשות. לכתוב עוד בסט סלר? קַאם אוֹן. יוּ קאן דוּ בֵּטֶר.

יש לי מה לענות. אבל בין דקלה וביני יש כזה מתח בבית בשבועות האחרונים שאין לי כוח להתקנפלקט עם עוד מישהו עכשיו. וגם הוא — נדמה שמתחת ללהט־התוכחה־המתהפכת האופייני לו יש הפעם עוד עניין. אישי יותר. שעובר עליו.

קצת אחרי מנטהריי זה עולה, כמו גל מהים.
אשתו עזבה אותו.
כל השנים הם ייחלו שניהם להגיע לזמן הזה, שהילדים יעזבו לקולג' ויהיה זמן לממש חלומות שנדחקו הצידה מפני עמל ההורות, והנה התברר שאשתו רוצה לממש חלומות שנדחקו הצידה. אבל לא איתו.
אני מהנהן בהבנה. זאת הפעם הראשונה בתולדותינו שהוא מספר לי משהו אישי באמת. ואני תוהה אם להניח יד על כתפו. ולא מעז. ותוהה אם לספר לו שדקלה הפסיקה להתלבש לידי בשבוע האחרון, ומפקפקת בכל דבר קטן שאני אומר לה, אפילו סתם, אם העברתי את המקדמה למועדון של הבת־מצווה, אם אני מתחיל להעביר סדנת כתיבה בימי חמישי בערב בבית שמש, אם —
קצת לפני יפו הוא קורס סופית.
על ספסל.
ואני מתיישב לצדו.
גולשים יורדים עם גלשנים לים.
גולשים עולים עם גלשנים מהים.
פראית היא הרוח.

זה קרה מהר כל כך, הוא אומר־תוהה.
ערב אחד — "אנחנו צריכים לדבר." ואז וידוי. מנוסח היטב. כאילו שייפה אותו במשך שבועות. אני מודה לך על כל השנים היפות, ואני חושבת שכדאי שניפרד לפני שזה יהיה מכוער באמת, היא אמרה לו. ולמחרת — לקחה את הדברים שלה ועברה לגור בדירה שכורה. כלומר, היא שכרה את הדירה עוד לפני שדיברה איתו. ווד יוּ בִּילִיב אִיט?
גבר אמריקאי בן שישים ומשהו משאיר לי עכשיו מרווח לומר משהו חכם, שינחם. שיאיר את עיניו. אבל ניסיון החיים שלי דל כל כך לעומת שלו, שאני מרגיש שהדבר היחיד שאני יכול לתת לו הוא הקשבה.
אני אבוד לגמרי, הוא אומר. היה סיפור שסיפרתי לעצמי על החיים שלי — והתברר שהוא לא נכון. ואין לי פאקינג מושג לאן ממשיכים מכאן.
נוכל הקלפים מתייצב לידנו, במקום הקבוע שלו בטיילת. משתפי הפעולה שלו מתקבצים סביב הקופסה שלו, אבל הרוח הפראית מעיפה את שלושת הקלפים — שרק אחד מהם הוא "נסיך" — והנוכל ומשתפי הפעולה שלו רצים אחריהם כדי לתפוס אותם.
אולי לדוקטור שקשוקה? אני מציע לבסוף.
החבר האמריקאי שלי צוחק. הוא קרייזי על שקשוקה.
כל עוד אדם שומר על ההומור ועל התיאבון — יש לו סיכוי להינצל, אני חושב.
אנחנו פונים לכיכר השעון, הרוח שוככת קצת, ואני שם לב שהוא קצת כפוף ושקצב ההליכה שלו אטי. בדרך כלל אני מתקשה להדביק את צעדיו ואילו עכשיו אני צריך להאט כדי שנישאר קרובים. ממש לפני הכניסה לדוקטור שקשוקה הוא עוצר, מזדקף ומניח יד על כתפי. חצי פטרונית. חצי נשענת כדי לא ליפול. תחשוב על מה שאמרתי בקשר לפוליטיקה, הוא אומר. אם אנשים כמוך ימשיכו לעמוד מהצד לא תהיה לכם מדינה לעמוד בה מהצד.

בדרך חזרה מהפגישה עם הדוד מאמריקה אני רואה את שלט החוצות. זה קורה תוך כדי נהיגה מהירה באיילון אז יש לי רק שנייה להסתכל. אני מספיק לקלוט את הפנים של יורם

סירקין ולקרוא את הסיסמה שלי: סירקין. היחיד שישמור על המדינה שלנו.

מה אנשים לא יודעים עליך?

לא רק אנשים. גם דקלה לא יודעת שהקשר עם יורם סירקין נמשך לאורך השנים ונמשך בחשאי עד היום. האצבעות שלי רועדות כשאני מקליד את זה ואני לא בטוח שיהיה לי האומץ לעשות סֵייב על השורות האלה אבל זאת האמת: הייתי שם. בכל התחנות של סירקין בדרך למעלה. אני זה שכתב את הנאום שהכניס אותו לתודעה הציבורית, זה שהוא נשא אחרי שטיל נפל על בניין בעיר שלו. המשפט "ההגנה הטובה ביותר נגד הקסאם היא אחדות העם" — שלי. כשאחרי המלחמה הוא החליט לרוץ בפריימריז הארציים הוא אמנם שכר משרד פרסום, בשביל הפאסון, אבל המשיך לקנות ממני סיסמאות מהצד. לא האמנתי שבעזרת הסיסמאות האלה הוא ייבחר למקום ריאלי. לא האמנתי שאפשר לשקר לכל האנשים, כל הזמן. ובטח לא חשבתי שתוך כדי הקדנציה הראשונה שלו בכנסת כבר יתחילו לדבר עליו כעל מועמד למשרת שר.

זה גם היה הרגע שניסיתי להיחלץ. קבעתי איתו פגישה. בבית קפה כושל בקריית אונו. ביקשתי שיבוא לבד. הוא אמר — אתה צריך כסף, ילד? זה העניין? כי אם אתה צריך כסף רק תגיד. זה לא העניין, אמרתי (כסף אף פעם לא היה העניין, העניין היה להשפיע, העניין היה לשמוע מילים שכתבתי מהדהדות במרחב הציבורי, העניין היה שיכרון ההשפעה וההדהוד).

אפילו בבית הקפה הכושל בקריית אונו הכניסה של יורם סירקין עוררה מהומה קטנה. הברמן ביקש ללחוץ את ידו. המלצרית רצתה לעשות איתו סלפי. וגם המוכר המסטול מהקיוסק ליד. התבוננתי בו מתמסר להם. בשנים האחרונות ראיתי אותו רק בטלוויזיה. כל התקשורת בינינו התנהלה במיילים מוצפנים היטב. מסתבר שיש דברים שלא רואים בטלוויזיה. הוא גידל כרס־בורקס קטנה, ועם החליפה זה הפך את המראה שלו לסמכותי יותר. המשקפיים שלו הוסרו באמת, כנראה בניתוח לייזר. מה שאיפשר לו להישיר מבט לכל מי שפנה אליו. הוא התנועע במרחב בזריזות, בנמרצות, והפנים שלו נראו שזופות ובריאות. כאילו התאפר לפני צילום.

בסוף זה קרה, חשבתי לעצמי בעודו מתקרב לשולחן שלי, יורם סירקין נכנס לנעלי הדמות שבראתי לו. הפיקציה נקרשה לכדי מציאות. המריונטה קרעה את החוטים. התוכי פרש כנפיים, פרץ מהכלוב והמריא.

מה קורה, ילד? הוא התיישב וסימן למלצר להגיע. איך בעולם הספרות? עולם הולך ונעלם אתם, תאמין לי.

תשמע, יורם — ניגשתי לעניין. אני רוצה להפסיק.

להפסיק מה?

לעבוד בשבילך. לכתוב בשבילך.

או־קיי. אפשר לשאול למה?

זה כבר לא מתאים. אתה ואני לא ממש רואים עין בעין, מבחינה אידיאולוגית, אתה יודע, ובזמן האחרון —

אבל מצליח לנו, ילד.

מצליח לך, יורם. אולי קצת יותר מדי.

הגולם קם על יוצרו, יעני.

משהו כזה.

נראה לך שאני גולם?

לא, יורם, מה פתאום, ממש לא —

מלצר! הוא הרים לפתע את קולו.

המלצר הגיע מיד בהבעה מתנצלת ולקח מאיתנו הזמנה.

כשהמלצר התרחק יורם אמר, תקשיב לי ותקשיב לי טוב. וחיכך את כפות ידיו זו בזו כאילו הוא עומד ליטול. הטון שלו היה שקט. ודווקא בגלל זה — מלחיץ.

יורם סירקין לא מכריח אף אחד לעבוד איתו. אבל תביא בחשבון שאם אתה חותך ממני עכשיו, דווקא כשאני הכי צריך אותך, יהיה לזה מחיר.

מחיר?

כל המיילים שלך אצלי, ילד. פורוורד אחד ואתה גמור.

אני רוצה להבין, אתה מאיים עליי?

להפך, ילד, אני דואג לך. איך אתה חושב יגיבו במילייה שלך אם ידעו שאתה עובד בשביל הצד השני? ועוד עם הייחוס המשפחתי שלך. מה יכתבו במוסף הזה שלכם, נו, גלריה? אני יכול לדמיין את הכותרת —

אין צורך.

יש ועידת הנשיאים בעוד שבוע, ילד. בניו יורק.

לא יודע, יורם. תן לי לחשוב על זה.

אני צריך שתכין לי פתיחה וסיום של נאום. לאמצע ממילא אף אחד לא מקשיב.

באנגלית?

בטח באנגלית. אובמה יהיה שם. ביל קלינטון. הנרי קיסינג'ר. ו... עבדך הנאמן.

הוא למד למקם את הפאוזות, חשבתי.

מלצר! הוא שוב הרים את קולו ושוב חיכך את כפות ידיו זו בזו. וכשהמלצר התקרב הוא הושיט לו את הטלפון שלו ושאל אם הוא יכול לצלם אותנו. "למזכרת."

רק בשנייה שהפלש הבזיק קלטתי: התמונה שלנו. יחד. בבית קפה. הוא יעביר אותה לתקשורת. תמונה שווה אלף מֵיילים.

כתבתי לו את הנאום לוועידת הנשיאים. זה שגרם לפרשנים להתחיל לדבר עליו כעל מועמד לראשות המפלגה.

צפינו יחד בשידור הישיר של הנאום מוועידת הנשיאים, דקלה ואני. זה עוד היה בימים שהיא היתה מניחה עליי את הרגליים בזמן שהיינו רואים טלוויזיה.

סירקין אחז בקרנות הדוכן, ומדי פעם, בתזמון מדויק להפליא, שיחרר את כף יד ימין שלו והניע אותה באוויר כדי להדגיש טיעון.

אני לא מאמינה לאף מילה שלו, דקלה אמרה, אבל לנאום הוא יודע.

וגם לסחוט את כותבי הנאומים שלו, חשבתי ולא אמרתי.

יצרת מפלצת, דקלה אמרה.

ואני ממשיך להזין אותה, חשבתי ולא אמרתי.

תגיד, היא שאלה, הוא באמת היה כזה נבער כשהרצתם אותו אז לראשות העיר? קשה להאמין שמישהו יכול להשתנות ככה, מקצה לקצה.

הוא באמת היה נבער, אמרתי. אבל כבר חלפו עשר שנים ו... הוא המציא את עצמו מחדש.

עכשיו הוא בטח יגיד משהו על ירושלים, דקלה אמרה. איכשהו זה תמיד מגיע לזה בסוף.
בול פגיעה, חשבתי ולא אמרתי.
סירקין נשא את משפט הסיום שכתבתי לו על בירת ישראל, שהקשר בינה לעם היהודי הוא בל יינתק, פאוזה, קשר סיאמי, פאוזה. הוא הכה באגרופו בדוכן ליתר הדגשה. ובתגובה היהודים האמריקאים נעמדו על רגליהם והריעו.
איזה קטע, דקלה אמרה ומשכה את כפות הרגליים שלה חזרה אל חיקה.
מה?
הדימוי הזה של "קשר סיאמי" — יש את זה באחד הספרים שלך, לא?
וואלה.
יכול להיות שהבן אלף הזה גונב ממך דימויים?
לא נראה לי.
תתבע אותו.
לא יודע, דיקי. בואי נחכה ונראה אם זה קורה שוב. אחרת אין לי קייס.

יכולתי להתוודות בפניה ברגע ההוא.
היו עוד רגעים כאלה לאורך הדרך, שאיפשרו וידוי. החמצתי את כולם.

בשנים האחרונות לא היה בוקר שלא קמתי עם החלטה להפסיק עם זה. לפוצץ הכול.
אבל אני כבר לא יודע איך.

היית יכול לחיות ולכתוב בארץ אחרת?

נסיעה לערד, באמצע החיים, לשפוט בתחרות סיפורים מקומית. לא משלמים לי, אבל יש לי פינה בלב לעיר הזאת, ובזמן האחרון ככל שאני מתרחק מהבית ככה כואב לי פחות בלב האחורי. הגבעות ירוקות במפתיע, הדרך קצרה משזכרתי. פעם היה כאן פסטיבל. מדי שנה הייתי מגיע לדודים שלי יום לפני ועוזב יום אחרי, באוטובוס של חמש בבוקר, ובתווך היו הימים הכי שמחים שלי. אחרי שלושה לילות של מוזיקה ושקי שינה הגוף כולו פעם בקצב הבאסים, בגרון היתה תחושה של על־סף־אושר והכול נראה אפשרי. הגעתי לפסטיבל עשר שנים ברציפות (בכיכר הזאת פונים שמאלה), פעם עם ידידה שהייתי מאוהב בה בסתר (גם מעצמי הסתרתי), פעם עם חגי כרמלי, שנעלם לי גם אז, באמצע הפסטיבל, ופעם עם דקלה, שהפסטיבל היה קצת יותר מדי בשבילה. פה נחשפתי בפעם הראשונה לברירה הטבעית ולתיפוף המסעיר של שלמה בר, פה למדתי בפעם הראשונה שמילה של ברטה זו מילה, שזה לא גברת, זה אדון, ושאוניות הצער טובעות בים גדול של תקוות קטנות ויין. פה קפצתי לבריכה באמצע הופעה, ישנתי באמצע הופעה, התנשקתי באמצע הופעה. פה פסעתי בסנדלים קרועים, אחרי הופעה, לבית של הדודים שלי ותוך כדי ההליכה החושך התחלף אט־אט לאור.
בשנה הראשונה שלא הגעתי לפסטיבל קרה האסון: שני נערים ונערה צעקו, בהתחלה. אחר כך נגמר להם האוויר. באותו לילה הפסיקו את הפסטיבל ומאז כל ניסיון להחיות אותו נכשל (הנה אולם אורון, כאן הכושיות העבריות היו קולעות צמות, ועוד מעט, משמאל, אמורה להמתין לי הספרנית הראשית).
אני עושה מאמצים נואשים לא לראות במה שקרה בפסטיבל ערד מטאפורה. לא

להתייחס לעובדה שהוא התרחש שלושה חודשים לפני רצח רבין. לא לחשוב שהחמדנות והאלימות שהביאו לאסון בערד הן בדיוק אלה שמדרדרות אותנו בימים אלה לבולען.

וזה לא שאין לי ארץ אחרת. יש לי. לי ולבני דורי יש כמה ארצות אחרות, למען האמת. אבל באף אחת מהארצות האלה לא אסע לשפוט בתחרות סיפורים בעיר רחוקה ותוך כדי נסיעה יצופו בי קולות ומראות ומילים והאז והעכשיו יתלכדו באחת באופן שיעלה בעיני לחלוחית, שהספרנית הראשית של העיר הרחוקה תבחין בה, אבל ברגישות תימנע מלשאול עליה. ורק תציע לי כוס לימונדה קרה. כי הדרך לערד תמיד מצמיאה.

איך אפשר לחיות ולכתוב במקום שאין לך בו זיכרונות? שלא אכפת לך ממנו? שלא מרתיח אותך לפעמים עד כדי רצון להטיח את ראשך בקיר ואת אצבעותיך במקלדת?

מה ישראלי בעיניך?

לא היו להם רהיטים, רק מזרנים. המתווך לחש שהמשכנתה. האישה הסבירה פנים. היו רק מזרנים, לא היו שום רהיטים. הילדים נראו רעבים. תראה איזה נוף, אמר המתווך. זה היה לפני חמש שנים. חיפשנו דירה בין תל אביב לירושלים, רצוי עם מרפסת. לא הוצאתי מילה כל הביקור. המתווך לחש שהמשכנתה אכלה להם הכול. האישה השתדלה מאוד להסביר פנים. הנוף היה מדהים.

מה הזיכרון הראשון שלך?

זה היה במלחמת יום כיפור.

לא ידעתי כמובן שזאת מלחמת יום כיפור.

הייתי בן שנתיים וחצי.

אני יודע, לאנשים בדרך כלל אין זיכרונות מהגיל הזה.

אבל אני זוכר בית מלא נשים. חברות של אימא שלי, כנראה. שבאו לעזור. ואני במרכז תשומת הלב, יושב בסלון ומשחק איתן בקוביות. ואז יש קאט, ואחת מהן לוקחת אותי בידה לחדר של אימא שלי ואימא שלי מוציאה חלילית פשוטה ומנגנת לי משהו עד שפתאום היא מתחילה לבכות, ושוב אחת הנשים לוקחת אותי בידה לסלון. ושוב הקוביות. וזהו. כאן מסתיים הזיכרון. וכל משפט שאוסיף מעבר לזה כבר יהיה שקר, או גרוע מזה, פרשנות.

איך אתה מרגיש עם זה שמלמדים ספר שלך לבגרות?

נשלח לך מונית, אמרה רכזת הספרות.

יופי, אמרתי.

תרשום את המספר של הנהג שלנו, היא אמרה. קוראים לו מרדכי. תתקשר אליו מחר בבוקר ותסביר לו מאיפה לאסוף אותך.

רשמתי את המספר על פתקית ולמחרת התקשרתי.

קול גברי ענה לי. הלו. במבטא ערבי כבד. כנראה טעות במספר, חשבתי. ניתקתי והתקשרתי שוב. שוב ענה לי הקול. הפעם ניסיתי בכל זאת: שלום, אפשר לדבר עם מרדכי?

שתיקה ארוכה מדי השתררה, ואחריה: זה מרדכי מדבר.

שלום, אמרתי בהיסוס. אתה אמור לאסוף אותי היום בצהריים ולקחת אותי לירושלים. להסביר לך איך להגיע אלי?

כן, כן, אמר הקול. מהר מדי. כאילו הוא חש בהיסוס שלי ורוצה לשכנע אותי שהוא באמת מרדכי.

אתה רושם? וידאתי. והוא שוב נפטר מהמילים: כן, כן.

נתתי לו הסבר מלא, והוא אמר שיגיע, אין לי מה לדאוג.

העברית שלו היתה בסדר אבל המבטא — ערבי לגמרי. והימים ימי פיגועים.

סיימנו את השיחה והתחלתי בהכנות ליציאה. בחרתי את הספרים שמהם ארצה לקרוא וסימנתי את קטעי הקריאה בסימניות הרגילות שלי — כרטיסי הביקור של "זרתוסתרא", בית קפה אינטלקטואלי שחגי כרמלי ניסה לפתוח פעם בירושלים. וסגר אחרי חודש. תוך כדי סימון התגבש אצלי בראש תסריט אמין ומופרך בעת ובעונה אחת שהסביר את השיחה עם "מרדכי": המספר שנתנו לי היה שגוי. הגעתי בטעות לפעיל חמאס בכיר, שאחרי כמה שניות של היסוס קלט את ההזדמנות שנקרתה בדרכו והחליט לשחק את המשחק: להעמיד פני מרדכי, לאסוף אותי ולחטוף אותי אל מעבר לקו הירוק.

החשדות נראו לי מוגזמים, ובכל זאת, ליתר ביטחון התקשרתי לרכזת הספרות כדי לוודא שאכן קיבלתי ממנה את המספר הנכון. לא היתה תשובה.

בלית ברירה הכנסתי את החולצה היפה למייבש הכביסה, שתתגהץ מעצמה, והתכוננתי

לבואו של מרדכי. אחליט לפי המראה שלו, הרגעתי את עצמי. אם הוא ייראה כמו מחבל לא אעלה למונית. וזהו.

אבל המראה שלו רק בילבל אותי יותר.

כשיצאתי מהבניין הוא כבר ישב על מכסה המנוע ועישן סיגריה. לא היה לו זקן־קיצוני־מוסלמי, אבל הוא נראה ערבי לגמרי. שום מרדכי ושום נעליים. אבל לחיצת היד שלו היתה רכה והעיניים לא חורשות רע.

נוסעים? הוא שאל.

נוסעים, אמרתי ונכנסתי למושב האחורי.

את הכיכרות שבדרך ליציאה מהעיר הקפנו בשתיקה. חיכיתי שמישהו יקרא לו בקשר. שאשמע את השם מרדכי נאמר על ידי מישהו אחר. אבל מכשיר הקשר שלו דמם. שום קול לא נשמע. אף אחד לא שאל מי פנוי בהרצל. יכול להיות שמרדכי לא עובד עם תחנה, חשבתי. אבל אם ככה, בשביל מה הוא צריך מכשיר קשר? ולמה הוא לא מדבר איתי? ממתי נהגי מוניות שותקים?

התחלתי לחשוב מה יקרה עם סיפורים שעדיין לא פירסמתי. מישהו יטרח לפרסם אותם בכלל אחרי שאמות? כי דווקא יש לזה פוטנציאל מסחרי. מעריכים אומנים יותר אחרי שהם מתים. עושים להם מופעי מחווה. מביאים זמרים. אולי אפילו אהוד בנאי יסכים לשיר במופע את "עיר מקלט". או את "ממשיך לנסוע". אבל רגע, מי יבחר אילו סיפורים להכניס לקובץ ואילו להשאיר בחוץ? ומה עם כל הסיפורים המביכים, אלה שטמונים עמוק במחשכי ההארד־דיסק בשמות קוד מתוחכמים, אלה שפרסומם עלול לפגוע באהובִי, או לכל הפחות להדהים אותם? האם צריך להתחשב ברגישויות האלה גם אחרי שארצח בדם קר בידי חוליית חמאס וגופתי תבותר לעשרות חלקים שיוכנסו לשקיות ניילון שחורות ויושלכו לים של עזה?

מרדכי פנה לכביש 443. לא היתה לו שום סיבה לפנות לכביש 443. אם בית הספר שאליו נסענו היה ברמות או בגבעה הצרפתית, זה היה הגיוני. קיצור. אבל בית הספר היה במרכז ירושלים, כך שהסיבה היחידה שהיתה לו לפנות לכביש 443 היא שקל יותר לחתוך ממנו לרמאללה.

אתה מעדיף לנסוע מכאן? שאלתי בחשש.

כן, מרדכי ענה. בשעה כזאת יש פקקים בגינות סחרוף. וככה אנחנו עוקפים אותם, יעני צ'יק צ'אק.

הוא אמר סחרוף. כמו ברי. ועד כמה שזכרתי מהתקופה הירושלמית שלי, אין שום פקקים בגינות סחרוב אחרי עשר בבוקר.

מכשיר הקשר שלו עדיין דמם.

על הגבעות שמשני צדי הכביש התנשאו צריחי מסגדים. כפרים קטנים. שטח בי? שטח סי? לא ברור. הרי חלק מהכביש עצמו נמצא מעבר לקו הירוק.

תגיד, ניסיתי מכיוון אחר, אתה ירושלמי?

כן, מרדכי ענה לקונית.

מאיפה בדיוק בירושלים? חקרתי.

שמה, ליד הגבעה הצרפתית, מרדכי ענה והגביר מעט את קצב הנסיעה.

מה יש ליד, רמות אשכול? פסגת זאב?

לא, מרדכי ענה ולחץ עוד על דוושת הגז. זה ממש על יד הגבעה הצרפתית. זה יישוב.

קטן.
יישוב? היישוב היחיד שיש ליד הגבעה הצרפתית הוא עיסאווייה. יצאתי פעם עם מישהי שגרה במעונות של הר הצופים וכשהייתי ישן אצלה המואזין של הכפר היה מלווה בסלסוליו את ההתעלסויות שלנו. למה מרדכי לא אומר שהוא מעיסאווייה? אם לא היה לו מה להסתיר, זה מה שהוא היה אומר. אז כנראה יש לו. כנראה עוד רגע הוא יסטה לשביל עפר צדדי, שבו מחכים לו שאר חברי החוליה. אם אני הולך למות עכשיו, חשבתי פתאום, זה אומר שבוודאות לא אשכב שוב עם הבחורה ההיא מהמעונות. לעולם. לא שאחרת היה סיכוי שזה יקרה. חלפו שנים והיא ענודה כבר, וגם אני. אבל לעזאזל, הסופניות הזאת של המוות.
לפתע נמלאתי רצון עז לחיות.
תעצור כאן, ביקשתי.
מה? מרדכי השים עצמו כלא שומע.
תעצור כאן, בבקשה, אמרתי. אני צריך להשתין.
הוא חייך אלי חיוך קטן ועיניו הרכות נמלאו לגלוג.
אין בעיה, הוא אמר וסטה עם המכונית לשולי הכביש. ועצר.
יצאתי מהאוטו והתרחקתי לשיח קטן שצמח מעבר לשוליים. הסתכלתי ימינה ושמאלה. אם לברוח, חשבתי, זה הזמן. בריצה קלה אני יכול להגיע לצומת הקרוב, איפה שהחיילים עומדים. אמנם זה אומר להשאיר ברכב את הארנק שלי ואת יומן הפגישות שלי וכמה עטי פיילוט, אבל מה הם כל אלה לעומת חיי? מצד שני, חשבתי תוך כדי שניסיתי להיראות משתין, אם מרדכי היה מתכנן לחטוף אותי הוא לא היה עוצר ונותן לי אפשרות לחמוק. מצד שלישי, אולי ככה בדיוק הוא בונה את האמינות שלו, כדי שאחר כך, כשיסטה לדרך עפר, לא אפקפק בו כשהוא יטען שזה קיצור?
סגרתי את הרוכסן ופניתי בחזרה למונית. בעיקר בגלל העיניים של מרדכי, שהיו טובות מדי, משועשעות מכדי להיות עיניים של רוצח. שטויות, אין כזה דבר עיניים של רוצח, צלפתי בעצמי בעודי חוגר את חגורת הבטיחות סביב מותני. ונגיד שיש, אפשר לחשוב שראית מספיק כאלה כדי לזהות אותן.
אז מה, מרדכי, ניסיתי שוב לדובב אותו אחרי שהשתלבנו בתנועה, לנוסעים יש בקשות מוזרות לפעמים, הא?
כן, הוא חייך. ולא יסף.
מה הבקשה הכי מצחיקה שהיתה לך מנוסע? שאלתי, ונשמעתי לעצמי כמו מנחה של תוכנית אירוח.
אה, מרדכי צחק במבוכה ונגע בקרחת שלו, כמו דתי שמסדר כיפה.
נו, דחקתי בו. ספר.
בקשה לא יודע, הוא אמר. אבל היה לי פעם קטע בנסיעה לטבריה.
טור מכוניות השתרך לפני מחסום מאולתר של משמר הגבול ומרדכי האט. אם הוא פעיל חמאס מוכר, הבזיקה מחשבה בראשי, החיילים במחסום יזהו אותו.
אז מה היה בנסיעה הזאת לטבריה? שאלתי.
האיש הזה, מרדכי אמר, שלקחתי לשם, כשבאתי לאסוף אותו הוא היה עם אישה צעירה, והיא הכניסה אותו למונית ונתנה לי פתק עם הכתובת שהוא צריך להגיע אליה בטבריה ואמרה לי, אבא שלי איש מבוגר אז תהיה סבלני איתו, בסדר? לא הבנתי למה היא

מתכוונת אבל אמרתי לה, בטח, אין בעיה. ויצאנו לדרך. ואנחנו ככה, נוסעים, אני והמבוגר. היו לו משקפיים כאלה עם מסגרת שחורה עבה כמו שהיה פעם והוא לבש ז'קט חום עבה אפילו שהיה קיץ. ובהתחלה אנחנו נוסעים בשקט, אף אחד לא מדבר, רק הרדיו. אבל אחרי כמה זמן, כשאנחנו מתחילים לרדת לכיוון ים המלח, הוא שואל אותי: כבר הגענו לטבריה? ואני אומר לו, עוד לא. ואחרי כמה דקות הוא עוד פעם שואל: כבר הגענו לטבריה? ואני אומר לו, עוד לא, עוד מעט. וככה כל הדרך. כל חמש דקות הוא שואל אם כבר הגענו לטבריה ואני עונה לו, בסבלנות, כמו שהבטחתי לבת שלו, שלא.

המילואימניקים של משמר הגבול התכופפו, הציצו במונית וסימנו למרדכי בניד ראש להמשיך לנסוע.

עד שבסוף, הוא המשיך, אחרי שעתיים וחצי, באמת הגענו לטבריה. ומה? איך שאנחנו נכנסים לעיר ורואים את הכנרת הוא מתחיל לשאול: מתי חוזרים לירושלים? מתי חוזרים לירושלים? עוד מעט, אמרתי לו, עוד מעט, והמשכתי לנסוע עד שהגענו לכתובת שהבת שלו כתבה בפתק. אז עזרתי לו לרדת מהאוטו וליוויתי אותו עד לדלת של המשפחה שהוא היה צריך להגיע אליה. האמת, פחדתי שהוא יתבלבל ויאבד את הדרך שלו לבד.

יפה מצדך, אמרתי.

בן אדם צריך להיות בן אדם, מרדכי אמר.

מכשיר הקשר שלו ציפצף. סוף־סוף.

מבית הספר שואלים מתי הסופר מגיע, אמר קול נשי צרוד.

כבר עברנו את המחסום, מרדכי ענה. עוד רבע שעה אנחנו בשער.

התרווחתי במושב. הסיפור על טבריה והקריאה בקשר עשו את שלהם. עדיין לא הבנתי למה הוא קורא לעצמו מרדכי אבל כבר לא חששתי לחיי, וזה פינה מקום לפחד הקהל שתוקף אותי תמיד לקראת מפגשים ושבמהלך הנסיעה הזאת נדחק מפני הפחד הגדול יותר.

פישפשתי בתיקי והוצאתי את ראשי הפרקים שהכנתי. עברתי עליהם שוב ושוב בעיניים עיוורות עד שעצרנו מול שער בית הספר.

מתי לחכות לך? מרדכי שאל.

עוד שעה וחצי בערך, אמרתי. אבל תהיה עם הסלולרי פתוח, שאם זה נגמר לפני זה אוכל להודיע לך.

לא סתם פתחתי לעצמי אופציה לחתוך מוקדם.

שבוע קודם לכן הוברחתי על ידי איש ביטחון מבית ספר תיכון ברמלה באמצע שלב השאלות. פתחתי, כמו תמיד, בלספר להם על הילדות שלי, שכללה מעברי בתים רבים, ואמרתי את המשפט שתמיד מחבר אותם אלי, אפשר ממש לשמוע את הקליק: "פעם בשנה־שנתיים מצאתי את עצמי בתפקיד הילד החדש בכיתה." הסברתי איך הספר שלי, שהם לומדים לבגרות, נולד בעצם ממקום אישי, הכי אישי שיכול להיות: ניסיון של אדם מבוגר, עוד מעט אבא, לברר לעצמו אם יש מקום בעולם שהוא יכול לקרוא לו בית — וראיתי איך העיניים שלהם נפקחות בהשתאות של "אז כל מה שהמורה לספרות הכתיבה לנו על זה שהספר הוא מיקרוקוסמוס של החברה ישראלית בימים שאחרי רצח רבין, הכול שטויות?"

ואז פתחתי לשאלות.

השאלה הראשונה היתה כללית. על החרוזים בספר. שאלה שנעים לענות עליה.

אבל השאלה השנייה היתה, "תגיד, אתה אוהב ערבים?"

ככה. לפרצוף.

השואל היה נער עם משקפיים. אנשים עם משקפיים תמיד נראים לי פגיעים יותר.

שקט השתרר בחדר.

אמרתי לו שהסיבה שנתתי קול לדמות של ערבי בספר היא שהרגשתי שאי אפשר לכתוב ספר שמתרחש בקסטל ומדבר על מושג הבית בלי להשמיע את קולם של מי שהמקום הזה היה פעם הבית שלהם.

אז אתה אוהב ערבים, הוא פסק.

זה לא מה שאמרתי, התעקשתי. אמרתי שהיה חשוב לי, שחשוב לי, להקשיב לסיפור של הפועל הפלסטיני בספר, שהיה ילד כשגירשו אותו מהכפר שלו.

הם ברחו, תיקן אותי הנער הממושקף. לא גירשו אותם.

אפשר להתווכח על זה, אמרתי. בכל אופן, אני התחברתי לסיפור הזה כי גם אני כילד נאלצתי לעזוב לא מעט בתים שרציתי להישאר בהם.

אמרתי לך שהוא אוהב ערבים? הנער הממושקף פנה לנער אחר שישב בקצה החדר, ולי הוא הסביר: התערבנו. עכשיו הוא חייב לי קומבינה בבורגר ראנץ'.

לך תזדיין, לא הוכחת כלום, הנער השני קרא וקם והתקדם לעברו. ודחף אותו.

התחילו מכות. בהתחלה ביניהם, ואחר כך החברים שלהם הצטרפו. הבנות צרחו. המורים ניסו להפריד, ואיש הביטחון שׂם לי יד על הכתף ואמר, אדון סופר, נראה לי שעדיף שאני אלווה אותך החוצה.

הפעם, במפגש בבית הספר בירושלים, החלטתי לא להסתבך — ולוותר על שלב השאלות. ובכל זאת יד הורמה כשסיימתי לספר על ילדות המזוודות שלי.

יד נשית, ענוגה. של נערה שיכולתי להתערב ששרה בטקסי יום הזיכרון של בית הספר.

אמרתי, כן, רצית לשאול משהו?

רציתי להגיד, היא אמרה, שהכי אהבתי בספר שלך את הקטעים הלבנים.

הקטעים הלבנים? העברתי בראשי את הספר בניסיון להבין על מה היא מדברת.

זה ממש יפה בעיני, היא המשיכה, שבספר עם כל כך הרבה קולות נתת מקום גם לשתיקה.

וואלה, אמרתי, לאט ככל האפשר, אולי הזמן שארוויח יביא איתו הארה.

המורה סילביה נתנה לנו שיעורי בית להמציא שם אלטרנטיבי לספר, הנערה סיפרה, אז קראתי לו "חמישה קולות ושתיקה". יפה בעיניך?

מאוד. תגידי, אפשר להציץ רגע בספר שלך?

זה הספר שלךָ! היא אמרה וכל השכבה צחקה.

היא הושיטה לי את הספר, שהיה מנוילן בניילון של ספריות, ופתחתי אותו וכמעט מיד ראיתי אותם: חללים לבנים. בכל מקום שבו נשמע קולו של הפועל הפלסטיני בספר המקורי הופיע עכשיו שטח לבן. בהתחלה היו מעט שטחים לבנים, אחר כך הרבה, ואחר כך, לקראת סוף הספר, כשהפלסטיני נכנס לכלא, כבר לא היה בהם צורך.

בלי ששמתי לב, בזמן שסקרתי את החללים הלבנים בספר קרבה אלי רכזת הספרות, ועכשיו היא התכופפה ולחשה באוזני: לא היתה לנו ברירה. באווירה הנוכחית בעיר, עם כל הפיגועים, לא יכולנו לקחת את הסיכון שהדיון על הספר יידרדר לפוליטיקה. והיה חבל לנו לוותר על האיכויות האחרות שלו, אתה מבין?

נדמה לי שהינהנתי, הנהון קטן שאני מתחרט עליו עד היום.
ואז התלמידה עם היד העדינה שאלה אם אפשר לשאול עוד שאלה.
ואמרתי שכן. למרות שהרגשתי שהדבר הנכון לעשות זה לקום וללכת.
היא שאלה על החרוזים.
ואמרתי שהחרוזים מופיעים במקומות שבהם הכי כאב לי כשכתבתי.
ואחר כך היו עוד שאלות, אני כבר לא זוכר. ומחיאות כפיים. כן, היו מחיאות כפיים, והרכנתי את ראשי בענווה מעושה.

המונית של מרדכי חנתה בחניה כפולה ליד שער בית הספר. אורותיה היבהבו. נפרדתי מסילביה, שהודתה לי על מפגש מעורר השראה, והתמקמתי במושב שליד הנהג.
מרדכי התניע. איך היה? הוא שאל.
ככה ככה, עניתי.
וואלה, מרדכי אמר.
נחלצנו מהפקק הקטן שביציאה מהעיר והתחלנו לגלוש במורד שער הגיא. הפעם מרדכי בחר בכביש מספר אחת, שמשני צדדיו לא ניצבים כפרים ערביים. רק משוריינים חלודים.
מה שכן, אתה עוד חייב לי סיפור, אמרתי והפניתי אליו את גופי.
מה חייב לך? איזה סיפור? הוא תמה.
למה קוראים לך מרדכי, אמרתי. זה השם האמיתי שלך?
אה, מרדכי התמתח מלוא גופו — אפילו הקרחת שלו התמתחה — זה סיפור ארוך.
יש לנו זמן, הזכרתי לו.
והוא נזכר.
אני, השם האמיתי שלי זה מוסטפא. אבל כולם קוראים לי מרדכי. ואני אסביר לך למה. בירושלים, בלוחיות רישוי של המוניות, יש קידומת מיוחדת לאינדיאני שבא ממזרח העיר. יעני, אם אתה ממזרח ירושלים ויש לך מונית, אתה חייב שתהיה לך הקידומת הזאת. שש שש שש. עכשיו, מה הבעיה? יהודי רואה שש שש שש, לא רוצה לעלות למונית. וגם התחנות מוניות של היהודים לא רוצות להעסיק נהג עם קידומת של אינדיאני, שלא יהיו בעיות עם הנוסעים. עכשיו אני — זה היה לפני משהו כמו עשרים שנה — אני קניתי רישיון למונית מיהודי אחד שעזב את המקצוע והלך להיות עיתונאי. אולי אתה מכיר אותו? גדי גידור. לא מכיר? דווקא מפורסם, מראים אותו הרבה בטלוויזיה. קניתי ממנו את הרישיון והלכתי לתחנת מוניות של ארמון הנציב ואמרתי להם, אני רוצה לעבוד ויש לי מספר רישוי של יהודים. בְּלָבִּית של התחנה הזאת היה אז אדון שלמה. הוא חבר טוב־טוב שלי עד היום. ומה אמר לי? אתה נראה לי בחור טוב, אני רוצה שתעבוד אצלנו. אבל בוא נחליט, כדי שלא יהיו בעיות, שבקשר יקראו לך מרדכי. והסכמתי. יעני, מה אכפת לי? וככה זה התחיל. בהתחלה קראו לי מרדכי רק ברשת קשר של התחנה הזאת. אחר כך גם בעוד תחנה שהתחלתי לעבוד בה. אחר כך חברים שלי, מהכפר, התחילו לקרוא לי מרדכי, בצחוק. והיום כולם קוראים לי ככה. אפילו אשתי והילדים שלי קוראים לי מרדכי.
הילדים שלך קוראים לך מרדכי? פיקפקתי.
כן, בטח, מרדכי ענה בפסקנות. זה מה שהם שמעו מאז שהם קטנים אז זה מה שהם יודעים.
ואימא שלך?
מרדכי צחק. אימא שלי זה אימא שלי. היא לא מוכנה לשמוע שום דבר חוץ ממוסטפא.

כשאנחנו הולכים אליה אני צריך להזהיר את אשתי שלא תגיד לידה בטעות מרדכי, אחרת היא מתחילה לצעוק שכל הכפר שומע, איזה מרדכי, מי זה מרדכי, לי אין בן שקוראים לו מרדכי, וכשהיא כועסת ככה, אימא שלי, יוצאים לה גזים, מהפה, בלי שליטה, זה קטע־קטע, כמו שאומרים. מרדכי־מוסטפא געה בצחוק. כנראה ראה בעיני רוחו את אמו מגהקת וזה גרם לו לצחוק עד כדי רעד בכתפיים.

זה היה מוזר — למרות שהוא צחק רציתי לשים יד על כתפו ולנחם.

אבל השארתי את היד טמונה מתחת לירכי.

עד גוש דן דיברנו פוליטיקה רכה (פיגועים לא טוב, כיבוש לא טוב, הלוואי שיבוא שלום. כל אחד מאיתנו נזהר בדבריו).

מדי פעם שתקנו ונתנו למוזיקה למלא את החלל.

כשהגענו אלי הביתה שאלתי את מרדכי־מוסטפא איך אפשר ליצור איתו קשר אם אצטרך שוב מונית לירושלים. הוא שלף את כרטיס הביקור שלו, שעליו נכתב באנגלית MORDECHAY QAUASMEE, ואמר, תתקשר, באמת תתקשר. גם אם יש לך נסיעה במרכז.

לחצתי את ידו חזק, חזק מאוד. אחר כך פסעתי אל דלת הבית, ותוך כדי הליכה שלפתי את צרור המפתחות מהתא הצדדי של התיק. הכנסתי את המפתח למנעול וסובבתי. הדלת לא נפתחה. בדקתי שזה המפתח הנכון וניסיתי שוב.

מבפנים נשמעו קולות לא מוכרים. זרים.

ספר שלך תורגם לערבית. אילו תגובות, אם בכלל, קיבלת עליו בעולם הערבי?

אני פוגש את ג'מאל, המכר הפלסטיני שלי, במנצ'סטר. הוא בן גילי בערך. איש עסקים, תמיד בחליפה, אוהב לשתות, אוהב כדורגל. ולמרות שאף פעם לא דיברנו על זה במפורש אני חושד שגם לו יש נטייה לכמיהות חסרות סיכוי. החברות בינינו התחילה כשהוא ניגש אלי אחרי אירוע דל משתתפים בעיר, והיא נרקמת בזהירות רבה בשנים האחרונות. פעם הוא מבקר אותי ופעם אני מבקר אותו. פעם אנחנו הולכים למשחק של הסיטי ופעם למשחק של בני סכנין. והיום כנראה הוא מרגיש בטוח מספיק כדי לספר לי על ההורים שלו, שגורשו מיפו, ואחר כך גורשו מלבנון, ואחר כך גורשו מטוניס, ואחר כך גורשו מירדן.

עם כל גירוש אני מתכווץ בכיסא שלי יותר ויותר.

אני לא מוציא מילה מהפה ומרגיש, אם לדייק, שילוב של אשמה ושל סירוב להרגיש אשמה. מסביבנו, במסעדה האיטלקית הכי טובה במנצ'סטר, מלצרים טורחים, מביאים צלחות ולוקחים צלחות אחרות, והוא ממשיך ומתאר באוזני את סבלות משפחתו. יש גם בן דוד מעזה שנהרג במלחמה האחרונה, מסתבר. מטוס הוריד פצצה של טוֹנה על הבית שלו. חוץ ממנו נהרגו בהפצצה עוד שלוש נשים ושבעה ילדים. אחד מהם תינוק, הוא אומר, ואני מהנהן וחושב שלא ברור איך הצלחנו לדחות את השיחה הזאת עד עכשיו.

אני משתדל שההנהון יהיה אמפתי אבל לא מוכן להרכין ראש לגמרי.

אין טובים ורעים בסיפור הזה, בעיני, רק חזקים וחלשים.

כשהקינוח מגיע הוא מגלה לי — איך לא הזכיר את זה קודם? — שאבא שלו היה פסל, אחד הפסלים הפלסטינים היחידים, ובבריחה הגדולה מלבנון לטוניס, ב־'82, הוא נאלץ להשאיר מאחור את כל הפסלים שלו. אפילו פסל אחד לא איפשרו לו לקחת. אתה כאומן, הוא אומר, יכול לתאר לעצמך את הכאב. ההשפלה.

יֶס, אני אומר. זאת המילה הראשונה שאני מוציא מהפה בחצי השעה האחרונה.

אנחנו מדברים אנגלית למרות שאני חושד שג'מאל יודע גם עברית, ובאנגלית המצוינת שלו הוא גם מזמין את החשבון.

תן לי לשלם, אני מציע, והוא אומר, מה פתאום, חביבי, אתה אורח שלי.

כן, אני מוחה, אבל גם ביפו, בפעם האחרונה, אתה שילמת.

והוא מחייך, גם שם היית אורח שלי.

אני מחייך בחזרה, חיוך אוטומטי —

עד שאני מבין למה הוא מתכוון.

אחר כך הוא מסיע אותי למלון, ושלא כהרגלנו אנחנו שותקים.

יש גדר הפרדה בין מושב הנהג למושב שליד הנהג.

הרחובות של מנצ'סטר ריקים כמו רחובות של פרוור ורק הרכב שלנו עוצר באדום.

אחריותו של המנצח להקשיב לסיפורו של המנוצח, אני חושב.

אבל משהו בתוכי גם מתמרד נגד הסיפור שסופר לי. ואם לדייק, נגד החלקים שחסרים בו.

הוא עוצר ליד המלון.

אני אומר תודה על הארוחה ושואל מתי הוא מגיע לאזור שלי שוב.

אני אומר "לאזור שלי" כדי שלא איאלץ לבחור בין "איזראל" ל"פלסטיין". הוא אומר שהוא לא יודע, אין כרגע משהו קונקרטי באופק. אבל אינשאללה.

אז נדבר, אני אומר.

נדבר, הוא חוזר אחרי.

ושלא כהרגלנו אנחנו לא נפרדים בחיבוק אמיץ.

כמה שבועות אחר כך, באמצע הלילה, הטלפון מצלצל.

אני מגשש אליו בחושך. חושש, כמעט יודע, שקרה משהו לשירה בשדה בוקר.

דקלה מתעוררת בינתיים, משפשפת עיניים.

על הקו עמיחי. שמציג את עצמו כקב"ט בנתב"ג. גם הקול שלו נשמע כמו קול של קב"ט.

הוא אומר שלפני כמה שעות הם עיכבו לבדיקה שגרתית איש עסקים פלסטיני שהגיע בטיסה מלונדון וש"העניינים קצת יצאו משליטה". הוא לא מפרט אילו עניינים ועד כמה הם יצאו, אבל אני יכול לדמיין.

הוא אומר שבחקירה האיש חזר שוב ושוב על שמי. טען שאני חבר שלו ושמטרת הנסיעה שלו היא פגישה איתי.

אני נזכר שבאחת השיחות שלנו ג'מאל סיפר לי על שבעת מדורי הביטחון שהוא צריך לעבור בכל פעם שהוא מגיע לישראל. ונזכר שבאמת אמרתי לו, במפורש, שאם יעשו לו שוב בעיות הוא יכול להזכיר את השם שלי.

דקלה כבר ערה לגמרי, שולחת אלי מבט שואל.

עמיחי מברר אם אני אכן מכיר את ג'מאל כנפאני.

אני מאשר שכן, ועמיחי מבקש שאגיע לשדה התעופה כדי "להסיר כמה ספקות" שיש להם.

אני שואל אם אפשר לעשות את זה בטלפון, ועמיחי עונה בחדות, לא.

אני אומר "רק רגע" ומתקצר לדקלה את השיחה. היא מכירה את ג'מאל. באחת הפעמים שנפגשנו לנגב חומוס ביפו היא הצטרפה אלינו ואחר כך ציינה — והיא לא נוטה לציין דברים כאלה — שהוא גבר כלבבה. היא לא אומרת מה לדעתה אני צריך לעשות עכשיו, אבל אני רואה בעיניים שלה מה לדעתה אני צריך לעשות.

אחרי שהכול נגמר אני מסיע את ג׳מאל למלון. אני רוצה לשאול אותו מהי באמת מטרת הביקור שלו בישראל אבל חושש להישמע כמו עוד חוקר.

הוא שואל אותי מה שלום הילדים שלי.

ואני שואל אותו מה שלום הילדים שלו.

אני מספר לו שהגדולה שלי מאושרת בפנימייה שעברה אליה, ובכל זאת אני כל הזמן דואג לה.

הוא מספר לי שהגדולה שלו תגיע השנה לרמאללה לשבוע במסגרת פרויקט "שיבה" של פלסטינים בגולה. "כמו בירת׳רייט שלכם."

הוא לא מספר לי מה בדיוק קרה בחדר הצדדי שאליו לקחו אותו אנשי הביטחון.

ואני לא מספר לו שבדרך אליו, במחלף גנות ליתר דיוק, כמעט עשיתי יו־טרן כי לפתע התעוררו בי חששות וחשדות. ושהסיבה העיקרית שלא עשיתי יו־טרן בסופו של דבר היא לא הידידות בינינו אלא הידיעה שדקלה תבוז לי אם אעשה את זה.

אני עוצר ליד המלון שלו.

הוא מסתובב אלי, עיניו דלוקות, בורקות, ואומר, "תודה." בעברית. לראשונה.

אני שואל אם הוא רוצה להיפגש מחר ביפו, אחרי שאני מסיים את הסדנה.

אינשאללה, הוא אומר. ומנימת קולו אני מבין שיש לו תוכניות אחרות.

אז נדבר, אני אומר.

נדבר, הוא חוזר אחרי.

אנחנו נפרדים בחיבוק אמיץ.

הוא יוצא מהרכב, ואני עוקב אחריו דרך מראת הצד, מוודא שהוא באמת צועד עם המזוודה שלו למלון, שהדלתות באמת נפתחות בפניו, שהוא באמת נבלע בהן.

אם גן עדן קיים, מה היית רוצה שאלוהים יאמר לך בשעריו?

שאף אחד, אף פעם, לא ישאל אותי יותר שאלות שלקוחות מהשאלון של ברנאר פיבו.

שארי עוד לא שם. שברגע האחרון נמצאה תרופת הפלא למחלה שלו והוא האריך ימים הרבה אחרי.

בחודש האחרון, בגלל משככי הכאבים, הוא נע בין רגעים של טשטוש מוחלט לרגעים של פיכחון מוחלט.

אתמול הייתי אצלו ופתאום הוא אמר לי: זוכר איך כעסת עלי כשלא באתי לבקר אתכם אחרי ששירה נולדה?

בטח זוכר, חשבתי. איך אפשר לשכוח את הריב האמיתי היחיד שהיה לנו? אחרי הלידה כולם באו לברך אותנו. לתת תלושי קנייה ל"שילב". ורק הוא לא הגיע. חיכיתי שבוע. חיכיתי חודש. אחרי ארבעה חודשים כבר נעלבתי עד עמקי נשמתי והתחלתי לסנן שיחות שלו. להפך, דקלה אמרה, תתקשר אליו. תגיד לו בפרצוף שזה לא לעניין שהוא לא טורח לבוא. לכל אחד מגיע שימוע. בטח לחברים טובים.

שעתיים אחרי השיחה ארי כבר התייצב אצלנו. עם שקיות של מתנות שרובן לא התאימו בכלל לתינוקות, זר פרחים מוגזם לגמרי, וסיר של צ'ילי קון קארנה לארוחת ערב. הוא התנדב מיד ובלי היסוס להחזיק את שירה כדי לפנות לנו את הידיים לאכילה, ובזמן שדקלה ואני התיישבנו ליד השולחן הקטן שבמטבח הוא עירסל אותה בזרועות הגדולות שלו ושר לה, לָה לינדָה מָניטָה, קֶה טיַינה אל בֶּבֶה, קֶה לִינדָה, קֶה לִינדָה, קֶה פְּרֶסיוֹסה אֵס, וסיפר לנו שזה השיר שאימא שלו היתה שרה לאחים שלו, ואיזה קטע, עד לפני שתי דקות לא היה לו מושג שהוא זוכר אותו בכלל. שירה, שלא התמסרה לזרים בקלות, ובדרך כלל הגיבה בזעקות שבר כשהעבירו אותה לידיים חדשות, נרגעה לגמרי בידיים שלו, וכשסיימנו לאכול הוא החזיר אותה אלי, לקח צעד אחורה, אמד אותי במבטו ואמר, תפור עליך להיות אבא, ולדקלה אמר, זה מה שהוא תמיד רצה, את יודעת? פעם בדרום אמריקה באיזו נסיעת אוטובוס מבוליביה לברזיל שאלתי אותו מרוב שעמום מה החלומות שלו. ומה הוא אמר? לא סופר ולא ספרים. להיות אבא'לה.

בקרוב אצלך, דקלה אמרה.

וארי גיחך גיחוך מר ואמר, לא רואה את זה קורה.

ואז דקלה אמרה שהיא הולכת לנוח קצת ונשארנו שנינו בסלון והתיישבנו על הספה ופתחנו טלוויזיה וראינו כדורגל וכשהיה גול לא צעקנו יש! כדי ששירה תמשיך לנמנם על החזה שלי בשלווה, וכשנגמר המשחק ליוויתי את ארי לדלת ורק אז, רגע לפני שהלך, הוא

אמר, תקשיב, אני לא יודע למה לא באתי עד עכשיו. משהו עצר אותי, אחי. אין לי מושג מה. אבל בשורה התחתונה, הייתי חרא חבר. ואני מבקש סליחה.

עכשיו אני קולט, הוא אמר לי אתמול אצלו בדירה.
מה?
אני קולט מה עצר אותי אז.
מתי?
אחרי ששירה שלך נולדה.
עזוב, אחי. זה היה מזמן.
תקשיב, נו. יש אנשים שרואים מה יהיה בעתיד, נכון? כל מיני קוראים בקפה כאלה?
כן.
אז אני — כל פעם שניסיתי לדמיין את עצמי אבא, הדמיון נתקע. כמו מחשב שנתקע והתמונה לא עולה. נראה לי שכמו שיש לנו בזיכרון בנק תמונות מהעבר יש גם תמונות מהעתיד. ואם משהו לא אמור לקרות לך, אז אין לך תמונה שלו בראש.
אולי. זאת אומרת, יכול להיות.
אבל אני על סמים מאוד חזקים פה בשבוע האחרון. אז יש מצב ש... אני מזיין את השכל.
בהחלט יש מצב. אבל, אחי, בוא נקווה שתבריא. אתה יודע. ותכיר מישהי.
ברור. והפועל תיקח אליפות.
ואולי בבנק התמונות של העתיד של המישהי הזאת כן תהיה תמונה של ילדים.
תאומים.
ואולי זה יספיק, אתה מבין?
שלישייה.
ויבוא שלום.
והכנרת תעלה על גדותיה.
והנגב עוד יהיה פורח.
ובבתי חולים יגישו ארוחות גורמה.
אתה רעב? להביא לך משהו מלמטה?
לא. לך הביתה. ותחבק את דקלה חזק.
או־קיי.
קולומביה, לא קולומביה — היא אהבת חייך. והאימא של הילדים שלך.
צודק.
אחרי כמה דקות הוא כבר ישן. אולי, חשבתי בדרך חזרה הביתה, אולי כמו יעקב שבתאי, שספריו עסקו בקץ המתקרב שנים לפני שלקה בלבו, ארי באמת ידע באיזו פינה נבואית נסתרת בלבו שהוא יחלה בגיל צעיר ולא יספיק להיות אבא. וזה מה שהקשה עליו לבוא לבקר אותנו כששירה נולדה.
אולי זאת גם הסיבה שהוא אף פעם לא התמסר לשום בחורה שהוא היה איתה, כולל כמה שהיו ממש, אבל ממש, מלבבות. אולי הוא ניחש שאין טעם. שזה יסב רק כאב. ושבכלל, עדיף לאכול ולשתות כי מחר.
ואולי לא, חשבתי. אולי אני עושה לו פה הנחות (כנראה אלה חברי האמת שלנו: אלה שאנחנו מוכנים לעשות להם הנחות).

כשנכנסתי הביתה דקלה עבדה על המחשב. ניגשתי אליה, עשיתי מה שארי אמר. רכנתי אליה וחיבקתי אותה חזק. היא חיבקה בחזרה. חיבוק רפֶה. ואז טפחה על גבי קלות, ביד אחת.

מה את טופחת? התרגזתי.

מה?

מה אנחנו, ידידים?

מה הבעיה?

פעם היית מחבקת אחרת.

ככה אני מחבקת עכשיו. וחוץ מזה, אתה מפריע לי לעבוד.

סליחה באמת —

אולי תלך לכתוב?

אני לא כותב כבר שנתיים, דקלה.

אז לך תענה קצת על הראיון הזה, נו —

אתה כותב במחשב או במחברת?

בנוצה. עם קסת דיו. וכשחבילת הדפים עפה ברוח — אין לי גיבוי. אחד־אחד אני מלקט אותם מהמדרכה ומשלם על זה כמובן בפריצת דיסק. אי אפשר לשבת על כיסא כשיש לך פריצת דיסק, אז אני כותב בעמידה, כמו עגנון, מול החלון הפתוח, במשך כמה שבועות, עד שאני לוקה בשחפת. קודח מחום, ללא קול, מוטל על שפת ים כנרת, אני מכתיב לדקלה בתנועות עפעפיים את הספרים שלי. אני מעפעף במורס והיא כותבת אותי. או שהיא כותבת מה שבא לה. אני מקשיב למוזיקה של התקתוקים במקלדת של הלפטופ ומגיע למסקנה שאכן, היא כותבת מה שבא לה. תכל'ס לא מתאים לה להיות שוליה של מישהו. אפילו בפנטזיה. הרי באירועים המעטים שבהם הצטרפה אלי היא תמיד ליגלגה על "אשת הסופר", ישות שנדמה שתכלית קיומה היא לאפשר לבן זוגה להתפנות לכתיבה.

אני מנסה לשנות את תנוחת הגסיסה שלי כדי להציץ לה, ומצליח לראות רק מילה אחת: שקרן.

מחשב או מחברת? לא הייתי מעז לכתוב בלי הכפתור של האנ־דו, בלי היכולת לחזור בי, שמשחררת אותי מהפחד הגדול מכולם: לטעות.

לו רק היה אפשר לעשות אנ־דו על מהלכי חיים אמיתיים.

רכזת הספרות בבית הספר בירושלים מספרת לי שהם צינזרו את המונולוגים של הפועל הפלסטיני מהספר שלי — ובמקום להנהן בהכנעה אני מסיים את המפגש עם התלמידים בו במקום לאות מחאה.

או שאני בסוּבּטֶה, הרכבת התחתית של בואנוס איירס, ומבחין בחגי כרמלי — שְׂער חלודה ומרפקים בולטים — פוסע בכיוון המדרגות הנעות, ובמקום לדפוק חשבון לקרולינה, נספחת התרבות של השגרירות, ולחכות עד שתשלוף מהתיק שלה את הכרטיס החכם, אני קופץ מעל המחסום, מנער מעלי את השומרים, פותח בריצה חסרת מעצורים ומצליח לעלות לרכבת שהוא עלה עליה, לפני שהיא ניתקת מהרציף ונשאבת, יחד איתו, לחור השחור.

או שאני רואה את השם של יורם סירקין על צג הטלפון שלי. חודש אחרי הבחירות המוניציפליות. ומסנן אותו. פשוט מסנן אותו.

או דקלה. בלילה שאני חוזר מקולומביה היא במיטה שלנו, מחופרת בשמיכה, ואני עדיין מעיר אותה בנשיקות, אבל במקום לספר לה סיפור אני מסיר מעליה בזהירות את קצה השמיכה ומכניס את היד שלי מתחת לחולצה שלה ומוליך את האצבע שלי לנקודה שלה, השקערורית שבין העכוז לגב התחתון, ועושה שם שמיניות עדינות־עדינות, עד שהיא מסתובבת אלי, ויש לה ריח מחרמן מהפה, ואנחנו שוכבים, וגם אחרי שאנחנו שוכבים אני לא מספר לה סיפור, אלא שואל מה שלומה, כי גדול הוא האומץ להקשיב מן האומץ להמציא סיפורים, והיא מספרת לי פכים קטנים מהשבוע שחלף בלעדי, הצלחות וכישלונות, בעבודה ועם הילדים, ולא שואלת איך היה בקולומביה, ואני לא עונה.

והיה גם הילד ההוא, בקייטנה. בקיץ שבין ה' ל־ו'. נדמה לי שקראו לו דן, לא בטוח. השיער שלו היה מסורק הצידה ומכנסי הספורט שלו היו קטנים עליו.

היינו יורדים באותה תחנה של ההסעה, בפינה של אבא חושי וגבעת דאונס, ומדברים בלי הפסקה עד שהיינו מגיעים לבית שלו. אבל בקייטנה עצמה התנכרתי לו. בקושי

החלפתי איתו מילה. בהפסקות הקפדתי להתיישב רחוק ממנו, וכשהחרם עליו התחיל — הצטרפתי.

כל פשעו היה שלא ידע לשחק כדורגל. ובכל זאת ניסה. רצה להשתתף. וגרם בכך נזק לקבוצה שלנו במשחקיה מול קבוצות אחרות.

ואז הוחלט — אני באמת לא זוכר מי הציע, כל הפרצופים חוץ משלו נמחקו לי לגמרי — לא לדבר איתו עוד. בכלל. כדי לגרום לו לעזוב את הקייטנה. ובכך לשפר את הסיכויים של הקבוצה שלנו לזכות באליפות.

זה נמשך ארבעה ימים. בהתחלה הוא פנה אלינו ואנחנו פשוט לא ענינו. ואז הוא הפסיק לפנות.

אני זוכר את המבט שלו, את עומק העלבון בעיניו.

אני זוכר שהמדריכים לא התערבו. למרות שהיה ברור שמתרחשת פה התעללות.

אני זוכר אותו יושב בנפרד מכולם, בהפסקות, עם שוקו ולחמנייה ושביל בצד. ומסתכל עלי. רק עלי. ארבעה ימים.

הקייטנה הסתיימה בסופו של דבר, וההסעה האחרונה בהחלט הורידה את שנינו בפינת אבא חושי וגבעת דאונס.

חלפנו בשתיקה על פני הבית של הבולדוג המפחיד, שהיה מזנק על הגדרות בשיניים חשופות ובחיים לא היה לי אומץ לעבור לידו בלי דן לצדי. חלפנו על פני הקונסוליה של דנמרק, עם הדגל בחזית, והגענו לבית שלו, שהיה הבית הכי יפה ברחוב.

ואז היו כמה שניות — אולי פחות, חלקיקי שניות — לפני שהוא פנה לפתוח את שער הברזל, שבהן יכולתי לבקש סליחה.

סליחה שלא התערבתי. סליחה שלא עצרתי את זה. הרי מספיק אחד בשביל לשבור שתיקה.

לא אמרתי כלום. לא אמרתי לו אפילו להתראות. וגם הוא לא אמר. הסתובב ופתח את השער ונכנס וסגר אותו מאחוריו.

המשכתי ללכת עד רחוב איינשטיין וכשהגעתי הביתה פרצתי בבכי.

אני זוכר את אימא שלי, מבוהלת, לא מבינה מה קרה לי. מנסה לדובב אותי.

ואותי אומר שאני לא רוצה ללכת לקייטנה הזאת בשנה הבאה.

ואותה שואלת, אבל מה קרה?

ואותי נושך שפתיים. מתבייש לספר.

אנ־דו הייתי עושה לכל ההתנהגות שלי עם דן. ואולי בעצם, קאט אנד פייסט. חותך ומדביק ומפגיש אותו ואותי שוב כעבור שנים, בסיטואציה שבה הוא החזק — נגיד, מטפל זוגי שדקלה קיבלה עליו המלצות מחברות שלה. השיער שלו עדיין מסורק הצידה אבל המכנסיים כבר לא קצרים. אנחנו מגיעים אליו כדי לבחון אם עדיין אפשר להציל אותנו, וכשאנחנו נכנסים אליו לחדר אני קולט איך לשבריר שנייה, לפני שדוק מקצועי מכסה את עיניו, נדלק באישוניו אותו זיק התפעלות שנדלק לגברים בפעם הראשונה שהם רואים את דקלה. השילוב הזה של הקומה התמירה שלה עם השיער החום הארוך החלק והמבט העז. הרציני.

אותי, בכל אופן, דן מזכה במבט קצר בלבד, מבט לא־מזהה לכאורה —

אבל בהמשך הוא תומך ללא סייג בכל טענה שיש לדקלה נגדי, ואילו לטענות שלי הוא

מגיב בחיוך דק מן הדק ובהרמת גבה רבת־משמעות.

האם אתה מתכנן את הספרים שלך?

האם אנחנו מתכננים את החלומות שלנו?

יש לך חלום שחוזר על עצמו?

יש לי סיוט שחוזר על עצמו.
האקר פורץ לי להארד דיסק וגונב משם את הגרסאות המוקדמות, הגרועות, של הספרים שלי. ואת כל הנאומים שכתבתי ליורם סירקין.
אחר כך הוא מתקשר אלי ממרתף שנראה כמו המרתפים בסרטים של טרנטינו ודורש שאשלם כופר.
יש לו קול של נער, נער מחוצ'קן, אבל אני מסכים.
ואז הוא מכפיל את הסכום.
וגם לזה אני מסכים.
אבל לפגישה שאנחנו קובעים באזור המוסכים שמאחורי תיאטרון תמונע הוא לא מגיע.
אני מחכה שם עם מעטפה מלאה בדולרים, כמו אידיוט, וברור לי שבינתיים הוא שלח את כל הקבצים לתפוצת נאט"ו וערוותי כבר נחשפת ברבים.

האם יש דבר כזה "קנאת סופרים"? והאם היא מרבה חוכמה?

לא מקנא בסופרים. מקנא בבועז ברזילי. הוא בן הזוג של אחת החברות של דקלה. ותמיד כשהוא בא אלינו הביתה, או שאנחנו באים אליהם, יש איזה רגע שהוא ודקלה תופסים פינה, לא בדיוק תופסים פינה, יותר תופסים זווית, ומתחילים לדבר. החֲבָרות שהם עובדים בהן הן פחות או יותר באותו תחום, אבטחת מידע, אז השיחה תמיד מתחילה משם, אבל השיחה היא לא העניין — אני ממקם את עצמי מספיק רחוק כדי שזה לא ייראה שאני מצותת ומספיק קרוב כדי לצותת — העניין הוא הפָּנים שלה בזמן שהיא מדברת איתו, בכוונה אני לא אומר העיניים, זה לא רק העיניים, זאת מימיקה שלמה בהשתתפות הגבות והשפתיים והלחיים שנחרצות בחיוך קטן, ואז שוב השפתיים והעיניים שנעשות בהירות יותר, מוארות יותר, ואיזו אצבע תמיד מצטרפת, מסיטה קווצת שיער שאין באמת צורך להסיט, ושוב השפתיים והצוואר, כלומר, נקודת המפגש בין שיפולי הצוואר לתחילת המחשוף, שעליה היא פורשת את אצבעותיה הארוכות, ואז שוב זה עולה לשפתיים וללחיים, שנחרצות בחיוך נדיב יותר, וכל המימיקה הזאת, על כל מרכיבי ההפקה שלה, מוכרת לי היטב, כי פעם, לא מאוד מזמן, היא היתה מועלית לכבודי.

האם תעודד את ילדיך ללכת בדרכך ולכתוב גם הם?

לא, אבל אם מישהו מהם יהיה סופר, זה כנראה ינאי. הילד נולד בדאי. כשהיה ינוקא וטען שבלילה נכנסות מפלצות לחדר שלו ייחסנו את זה לגילו הצעיר וישנו במשמרות על מזרן ליד המיטה שלו כדי "להגן עליו" מפניהן, וכשבגיל חמש סיפר לגננת שיש לו אח תאום שההורים שלו מחביאים במקלט צחקנו על זה איתה ואמרנו, נו, טוב, יעבור עם הגיל.

לא עבר. ככל שהוא גדֵל, ההמצאות שלו הולכות ומתרבות וכך גם השכנוע הפנימי שלו כשהוא מספר אותן לנו או לאורחים שמזדמנים לביתנו: סופרמן ביקר בגן שלהם. ולקח כמה מהילדים לריחוף מעל העננים. רונאלדו יצא מהטלוויזיה ושיחק איתו כדורגל, והוא, הבן שלי, ניצח. היום אלוהים הוריד שלג רק על הגן שלהם. וכל הילדים בנו איש שלג. למה הגננת לא צילמה את זה ושלחה להורים? כי אנשי שלג לא אוהבים שמצלמים אותם. והוא לא האח הקטן במשפחה. מה פתאום. חוץ מאח תאום במקלט יש לו אחות קטנה ומעצבנת שקוראים לה טלי (דווקא טלי?). והוא לא עולה לכיתה א' בשנה הבאה, הוא ממריא ישר לכיתה ב'. כי הוא מצטיין בחשבון.

דקלה מוצאת שכל הכזבים האלה חמודים.

אני כבר מתחיל להיות טיפה מוטרד מהכמות שלהם. וממתין לראות אם המינון ירד כשייכנס לבית ספר.

בכל אופן, בהחלט צריך להביא בחשבון שהילד הזה, דווקא הוא, הקטן, יכתוב פעם סיפור על מה שקורה אצלנו בבית בזמן האחרון.

משפט הפתיחה של הסיפור יהיה:

כמעט כל ילד חושש באיזשהו שלב שהוא מאומץ. אני חששתי לאורך כל הילדות שלי שההורים שלי ייפרדו. וסתיו אחד, אחרי שאחותי עזבה לפנימייה, כבר הייתי ממש בטוח בזה.

הגיבור של הסיפור יהיה:

ילד נבון מכפי גילו. ועם זאת תמים מאוד.

הסגנון: בלשי־רגשי. אקסל וולף פוגש את יאנוש קורצ'ק.

כלומר, הילד הנבון מכפי גילו והתמים מאוד יעקוב אחר הוריו ויחפש סימנים.

את כל הסימנים הוא ירכז בטבלה.

בעמודה אחת של הטבלה יהיו סימנים טובים כמו:

היום אבא הצחיק את אימא.

אחרי ארוחת הערב, בדרך לכיור, הוא הניח לה יד על הכתף. והיא לא הורידה אותה.

הם לא רבו עד שהלכנו לישון.

בשבת הבאה הם לוקחים אותנו לטיול ביער. שמעתי את אימא מדברת על זה עם חברה שלה. זה אומר שלפחות עד שבת הם יחד.

ובעמודה השנייה יהיו סימנים רעים:

אבא ישֵן בסטודיו שפעם היה לו. במקום בבית.

הם כבר לא יושבים לדבר במרפסת אחרי שנדמה להם שנרדמנו.

אימא יוצאת לסרטים עם חברה שלה גאיה, במקום עם אבא.

כשאני נכנס למיטה שלהם בשבת בבוקר תמיד יש רווח שאני צריך להשתחל לתוכו, ובזמן האחרון הרווח ביניהם כל כך גדול, שאני כמעט יכול לפרוש ידיים לצדדים כשאני

ביניהם.
בדרך חזרה מהטיול ביער היה את השיר שלהם ברדיו. הוא מתחיל במילה "לעתים" ולזמר יש שם מצחיק: ג'וני שועלי. אני מכיר את השיר הזה כי תמיד כשיש אותו ברדיו אבא מגביר ואומר, הנה השיר שלי ושל אימא, אבל הפעם אבא לא הגביר ולא אמר.

ככל שהסיפור יתקדם יהיו יותר סימנים רעים. ופחות סימנים טובים.
אבל מה שבאמת ילפות לי את הלב כשאקרא אותו (הוא ייתן לי לקרוא אותו שבוע לפני שהספר יראה אור. ויזהיר אותי לא לחפש בו את עצמי. אתה יודע איך זה, אבא, הוא יגיד, זה אף פעם לא אחד־לאחד) זה שהילד בסיפור יאמין שהוא האחראי למשבר בין ההורים שלו. ויתחיל להתנהג למופת. הוא יתחיל להכין שיעורים ביום שהוא מקבל אותם. ויתאמץ להשתפר באנגלית, למרות שקשה לו. כי הוא יודע כמה זה חשוב לאימא. ויחבק את אבא חזק כשהוא נפרד ממנו בבוקר לבית ספר, כדי שיזכור את החיבוק ולא יהיה לו חשק לעזוב. ובסופשבוע אחד, שבו נועם אחותו תהיה בטיול של הצופים, הוא יציע להורים שלו להישאר לבד בבית, בלי בייביסיטר, כדי שהם יוכלו לצאת, אולי לסרט? ויתאפק ולא יעשה סצנה כשהם יגידו לו שהוא עוד־לא־בגיל, כי הוא יודע שהסצנות שלו תמיד מפלגות בין אימא, שאומרת שדבר ראשון צריך להעמיד אותו במקום כשהוא מתנהג ככה, לאבא, שאומר שקודם צריך להבין מאיפה זה בא, ויקרא בחשאי אתרי אינטרנט של גדולים שעוסקים ביחסים, ויבין משם שהכי חשוב זה תקשורת פתוחה בין בני הזוג ושהכול מתחיל ונגמר באמון, וביום שישי אחרי הארוחה המשפחתית יציע לשחק "נפילות": כל אחד בתורו עוצם עיניים, נופל אחורה ונקלט בזרועות של מי שעומד מאחוריו, ויתעקש שלא רק הילדים ייפלו אחורה לזרועות ההורים או זה לזרועות זה, אלא גם אימא תיפול אחורה לזרועות של אבא, ויבקש שאימא תנסה שוב, ושוב, אחרי שבפעמים הראשונות הרגל שלה תושט אחורה, באי־אמון, וימחא כפיים כשאימא תצליח לבסוף ואפילו תשתהה בין הזרועות של אבא שנייה יותר ממה שצריך, כאילו היא נחה רגע מהמאמץ לכעוס עליו —
אבל הסימנים הרעים רק ילכו ויחמירו. ולילה אחד, כשאבא שלו יהיה בעבודה ואימא שלו תהיה בטוחה שהוא ישן, הוא ישמע אותה אומרת לחברה שלה, גאיה, "אני מחכה עד אחרי הבת־מצווה של נועם, אני לא רוצה לשבור לילדים את הלב," ולמחרת ישיג בדרך לא דרך את הטלפון של המועדון, ויבקש לדבר עם קורל, מפיקת האירוע, ויסביר לקורל את המצב, על כל סימניו והשלכותיו, ויתחנן בפניה לדחות את הבת־מצווה של אחותו, רק בכמה שבועות, אולי עד אז אימא ואבא ישלימו, הם תמיד משלימים בסוף, ולא יקבל את ההסבר של קורל, שהמועדון מבוקש מאוד, ושתאריכים נסגרים חצי שנה מראש, ואי אפשר ככה להזיז ברגע האחרון, כי עם כל הרצון הטוב מדובר בהפרת חוזה —
וכמה שעות לפני הבת־מצווה הוא יפסיק להיות ילד למופת ויאכל עשרים משמשים, בזה אחר זה, וישתה חצי בקבוק חומץ, ויקיא את נשמתו על רצפת המטבח ויתאכזב לגלות שההורים שלו לא מבטלים את האירוע, לא שוקלים אפילו לבטל את האירוע, רק מזמינים את אריאל הבייביסיטר, הבן של השכנים, שישב ליד מיטתו.

משפט הסיום של הסיפור יהיה: לימים הייתי עתיד ללמוד שפרידה היא כוח טבע. כמו נפילה. אבל בסתיו ההוא האמנתי בכל לבי שאצליח לעצור אותה.
שם הסיפור יהיה: ילד למופת.

איך אתה משלב בין חיי משפחה לכתיבה?

את הספר הראשון שלי כתבתי כשהייתי שבור לב מפרידה. ורווק.

חשבתי: כשתהיה לי אהבה לא אוכל לכתוב.

את הספר השני כתבתי כשדקלה היתה בהיריון.

חשבתי: כשיהיו לי ילדים לא אוכל לכתוב.

את הספר השלישי כתבתי כשדקלה שוב היתה בהיריון.

חשבתי: ילדה אחת זה עוד בסדר, עם שתי ילדות אין סיכוי שאוכל לכתוב.

עכשיו יש לי שלושה ילדים. בית. משפחה.

ואני חושב: אם כל זה יתפרק עכשיו, למי אכפת בכלל מכתיבה?

היה לנו מין טקס כזה, לדקלה ולי. אחרי שהילד האחרון נרדם יושבים במרפסת. בלי טלפונים. ושותים יין אדום. כל אחד כוס. היא מסיימת את שלה מהר. אני את שלי לאט. ובין לגימה ללגימה מדברים על כל דבר שלא קשור לילדים: שיר שהיא שמעה ברדיו ומצא חן בעיניה. עלבון שעלבו בה או בי. מקומות שהיינו רוצים לנסוע אליהם. בגדים שמתאימים לעונת המעבר. שאלות מוסר. הטקסטים התחלפו עם השנים אבל לא המקצב: ג'אזי כזה. לא צפוי. עתיר קפיצות מנושא לנושא. היה לנו מקצב, לי ולדקלה.

עכשיו אני מחכה לה במרפסת. והיא נמנעת ממני.

ערה? (אני מסמס לה. למרות ששנינו בבית).

כן.

הגברים במשפחה שלי מתים מוקדם.

לא מצחיק.

התבואי אלי הלילה?

לא.

זה בגלל קולומביה? כי אמרתי לך ש...

זה לא בגלל קולומביה.

אז מה קרה בעצם?

אלה לא החיים שרציתי לחיות.

את רוצה לבוא למרפסת ולדבר על זה?

לא.

ופתאום אתמול — שכבנו. אחרי שבועות שלא.

באמצע הלילה, כאילו מתוך שינה, הגוף שלה החל להתלטף בי.

והידיים שלה הפשיטו.

והפה החם שלה.

והלשון.

אבל אחרי שגמרה היא לא התרפקה על חזי.

הלכה למקלחת וחזרה והתחפרה בתוך שמיכה של חורף, למרות שקיץ, והפנתה את הגב.

נותרתי ער עוד זמן רב, וכשנרדמתי, לפנות בוקר, חלמתי חלום־בזק שהיתה בו רק סצנה אחת (או שזכרתי ממנו רק סצנה אחת): אני מטפס במדרגות של כיכר אתרים אבל במקום לעלות אני יורד.

אני חושב על הדמיון המוזר שבין התחלות לסופים באהבה.
מהרגע הראשון שארי הכיר בינינו, במועדון של קיבוץ כברי, הרגשתי שכל מה שיקרה בין דקלה לביני מכאן ואילך הוא בלתי נמנע, כי כוח המשיכה שממגנט אותנו זה לזה חזק משנינו. וגם עכשיו, בעצם, אני מרגיש אותו הדבר: שמה שלא נעשה, הכוח החדש הזה, שמרחיק אותנו זה מזה, חזק משנינו. ושזה רק עניין של זמן עד ש —

אנחנו לא רבים בכלל בשבועות האחרונים. אולי כי בַּליבה של כל ריב יש איזו תקווה שמשהו ישתנה.
אתמול חלפנו זה על פני זה בבית, במהירות, והכתף שלי נתקלה בשלה כמו שני זרים ברחוב.
היא נראית לי מבוגרת פתאום. ואני ניבט מעיניה, זקן.
כאילו כל אחד החזיק בשביל השני את הנעורים שלו, ובבת אחת זה נשמט.
איזה קשקוש. "החזיק את הנעורים". "בבת אחת זה נשמט". אני בורח למשפטים יפים כי אין לי אומץ לספר את האמת.
האמת הרבה יותר קונקרטית.
טלפון נייד. פתאום צריך להקיש קוד כדי להיכנס להודעות שלה.
מנוי זוגי לסינמטק. לא מחדשים.
כדורי מלטונין. במקור נקנו כדי להתגבר על הג'ט לג כשחזרתי מקולומביה. עכשיו הם לצד המיטה. כדי להתגבר על נדודי השינה.
תוכניית פסטיבל דוק־אביב 2014. עוד דרך להתגבר על נדודי השינה. התקציר האהוב עליי:
הגרפיטי על חומת ברלין ובו אריך הונקר, מנהיג מזרח גרמניה, מתנשק עם ברז'נייב, הפך לסמל של המחאה נגד המשטר הקומוניסטי. אבל מי צייר אותו? הסרט יוצא למסע חיפוש אחרי האמן והסיפור שמאחורי הנשיקה. תוצאות החיפוש הזה מפתיעות, שלא לומר שערורייתיות, ומעוררות את השאלה: מי קובע את המשמעות של יצירה אמנותית, זה שיצר אותה או זה שנחשף אליה?
ספר של אקסל וולף. עוד ספר של אקסל וולף. הרביעי שהיא קוראת בחודשים האחרונים. פשוק על הארונית שלה. מגב העטיפה אקסל מביט בי בכל לילה בזחיחות, כאילו הוא הגבר החדש בחייה.
המזגן בסלון. צריך לתקן. עולה לא מעט כסף. אולי עדיף לחכות עד שהמצב יתבהר (שנינו חושבים ולא אומרים. אף אחד לא מרים טלפון לטכנאי).
שדכן בלי סיכות. (אנחנו, כמו).
אלבום החתונה. מונח על אחד המדפים בסלון כאבן שאין לה הופכין, עד שיום אחד נועם מתבקשת להביא לכיתה תמונות משפחתיות לרגל פרויקט שנת הבת־מצווה. היא מדפדפת בשקט באלבום ולבסוף בוחרת תמונה שצולמה לפני שהאורחים הגיעו (או אחרי שרובם הלכו?). בתמונה דקלה ואני יושבים ליד שולחן החברים. בפינת התמונה אפשר לראות חתיכה מהבלורית החלודה של חגי כרמלי. אבל אנחנו עם הגב אליו, רכונים זה אל זה לגמרי, שקועים בשיחה, אפשר ממש להרגיש שיש בינינו סמיכות. היא מראה לנו את התמונה, נועם. קודם לדקלה, אחר כך לי. ולפתע עולה בי חשד שאין פרויקט כיתתי והילדה החכמה הזאת פשוט רצתה להזכיר לנו אותנו.
חשבוניות מס/קבלה. דקלה מעבירה לי בכל חודש כדי שאמסור ליועץ המס. בדרך כלל

אני מעביר אותן הלאה אוטומטית. החודש, לראשונה, אני עובר עליהן בקפדנות, תר אחר עדויות לרומן חשאי. אני מוצא קבלה על קורס בגישור, וקבלה אחרת על קורס באנגלית עסקית. מאז שאני מכיר אותה היא תמיד לומדת משהו. תמיד מאתגרת את עצמה. אני מוצא קבלה על שלושה טיפולי וואטסו ב"מעיינה". רק שם היא מצליחה להניח לשאפתנות שלה לשעה קלה. אני מוצא קבלות על דיקור, ועל סכום חודשי שהיא תורמת לעמותת ער"ן, כי פעם באיזו שמירה ארוכה בהיאחזות בערבה היא כמעט השתגעה, ותורן של ער"ן שוחח איתה כל הלילה והציל אותה. עוד אני מוצא קבלה על תרומה לשח"ל — אימא שלה מתה מדום לב — ושלוש קבלות שונות על רכישת דיסקים. כי היא לבדה מחזיקה את תעשיית הדיסקים העולמית הגוועת.

אני לא מוצא עדויות לרומן, ובאופן מוזר, חש יותר אכזבה מהקלה.

שולחן מרפסת יפהפה. שנקנה ב"פנטזיה מרוקאית", בחצור הגלילית. עם מי הוא ילך אם ניפרד, עם אימא או עם אבא?

נעלי צבא. פעם חזרתי ממילואים בעזה והיא היתה באמצע "אחי, איפה אתה?" של האחים כהן ובקושי הרימה את המבט. וחשבתי, חששתי, שזה כמו אז, כשחזרתי מפסטיבל ערד וטלי לֻשם לא הרימה את המבט ויומיים אחר כך עזבתי את הדירה שלנו. טעיתי. אי אפשר להקיש מאהבה אחת לאחרת. "אחי, איפה אתה?" הוא באמת סרט שאי אפשר להוריד ממנו את העיניים. ולדקלה ולי היו אחרי המילואים האלה עוד עשר שנים טובות.

נעלי לילה. בסרטים אנשים תמיד מסתכלים על הילדים שלהם ישנים. כשהילדים שלי ישנים אני מסתכל על הנעליים שלהם: מלקט אותן אחרי שהם נרדמים, מרים אותן מהשטיח בסלון, מהמקלחת, מהשירותים. ואז מסדר אותן בחדרים שלהם. בזוגות. ומסתכל עליהן. ונזכר מה אני עלול להפסיד.

השטיח בסלון. שכבנו עליו פעם אחרי שחזרנו מהסרט "שמש בוגדנית". או שאני מדמיין את זה? דקלה אחראית לזיכרונות הזוגיים שלנו ועכשיו אי אפשר לשאול אותה.

השטיח על הקיר. ניתן לנו במתנה מדודתי נועה. מעט לפני מותה. ומוסגר. פיסות בד מלבניות, חמורות סבר, בגוונים כהים, מונחות זו על זו. כמו פלסטר על פלסטר על פלסטר. או כמו קורות עץ של פרקט. שנועדו לאטום. לכלוא. ומתחת לפיסות הצפופות־צפופות רוחשת התנגדות, פעילות חתרנית: בד פרחוני שצורתו, לפני שהוסתר, נראתה לי תמיד כְּשל אדם רוקד. ולאחרונה — כשל שֵׁד.

אזעקה. הותקנה באחת הנסיעות שלי, ומאז דקלה כבר לא חוששת לישון לבד. בזמן האחרון היא מפעילה אותה גם כשאני בארץ וחוזר בלילה, ואני אמור לנטרל אותה כשאני נכנס, אבל לפעמים נזכר בזה מאוחר מדי. ואז האזעקה זועקת. אני מקיש במהירות את יום הנישואים שלנו — 18301 — שמפסיק את האזעקה אבל מעיר את הטלפון — מוקדנית מבקשת ממני להזדהות באמצעות סיסמה. לוודא שאני לא הפורץ. אני מרגיש כמו פורץ אבל אומר לה את הסיסמה, והיא אומרת לילה טוב בקול רך, ואחרי שהיא מנתקת אני מצטער שלא ניסיתי לפתח איתה שיחה. פעם, לפני האזעקה, דקלה לא היתה מצליחה להירדם בלעדי. בימים היא תמיד היתה עצמאית, בדלנית, פעלתנית. בימים היא גרמה לי לפעמים להרגיש מיותר, גבר לא נחוץ. אבל בלילות היא היתה זקוקה לי. וחיכתה לי במיטה, ערה, עד שהייתי חוזר מהסדנאות. לא משנה כמה מאוחר. לא היינו מספיקים הרבה. חיבוק. כמה משפטים. היא לא היתה צריכה יותר מזה. אני לא הייתי צריך יותר מזה. אבל עכשיו הבית דומם והיא ישנה בחסות האזעקה. ואני עובר בין החדרים, מלקט את

הנעליים של הילדים ואז קורא את התוכנייה של פסטיבל דוק־אביב 2014, עד שאני קהה מספיק כדי להירדם.

עוד תקציר מהתוכנייה של דוק־אביב. *עבור 65 תושבי האי מאלאדו שבאוקיינוס ההודי, ההתחממות הגלובלית היא לא בעיה תיאורטית. אם לא יקרה משהו בלתי צפוי, האי הקטן שלהם עומד להיעלם בקרוב עקב עליית פני הים. בתוך בקתות הקש שלהם נערכים תושבי מאלאדו להיפרד מהמקום שבו חיו את כל חייהם. אבל בלילות של ירח מלא הם מתקבצים ומתפללים לאלים שלהם, ומקווים שברגע האחרון תחול תפנית בעלילה.*

קפה נטול. (אנחנו, כמו).

טיסן עם שלט רחוק. נִקנָה לינאי. בהון כסף. נלקח לפארק, ובטיסה הראשונה שלו נתקע על צמרת עץ. עובד עירייה עם סולם הצליח להוריד אותו ולהשיב אותו לילד, אבל הכנפיים היו שבורות.

שומר המסך של דקלה. תמונה מטיול משפחתי ביער השחור. מלפני שלוש שנים. הצלם, גרמני תועה, נזף בנו: תחייכו, למה אתם לא מחייכים? ואחרי התמונה נכנסנו לאוֹפֶל השכורה, ותוך כדי נסיעה לאתר הקמפינג כל הילדים נרדמו, אפילו נועם, שאף פעם לא, והיה מין שקט כזה שאחרי מאמץ, ודקלה הניחה את היד שלה על הירך שלי, ואני הנחתי את היד שלי על היד שלה, וליכסנתי אליה מבט, והיא אמרה, תסתכל על הדרך, ואמרתי, זאת בעיה, את יפה מדי. והיא אמרה, אני חושבת שקלטתי מה הקטע בטיולים משפחתיים, שפיצחתי את זה. ואני ביקשתי, תגלי לי. והיא אמרה, לא צריך לצפות ליהנות **כל** הזמן, העניין הוא ללקט רגעים טובים, רגעים של חסד.

צעיף אדום של הפועל ירושלים כדורסל. תלוי על הקיר בחדר העבודה. עבר איתי בכל הדירות שגרתי בהן מאז שעזבתי את בית הורי. האלמנט הקבוע היחיד בחיי. על הצעיף: לוגו הקבוצה והמשפט "יש בנו אהבה והיא תנצח". קניתי אותו עם ארי פעם אחרי משחק. התחלקנו חצי־חצי בכסף וסיכמנו על משמורת משותפת, שנה אצלי ושנה אצלו. איכשהו בסוף הוא נשאר רק אצלי. בזמן האחרון דקלה הפסיקה להעיר שהצעיף מכער את החדר. ובאחד הביקורים האחרונים שלי אצל ארי בתל השומר הוא סיפר לי, להפתעתי, שהיא עזבה כמה דקות לפני שהגעתי וצחק עלינו שאנחנו הזוג הנשוי הכי לא מתואם שהוא מכיר. ואמר לי, אתה יודע, היא נראית עצובה, האישה שלך. אתה רוצה להגיד לי שעד שהצלחתי להבין למה התחתנת איתה, אתם תיפרדו? בגלל הסיפור הזה של קולומביה? אין מצב, אמיגו. אתה מבין שאם היא באה אלי היא עוד לא ויתרה עליך, נכון?

מגאפון. לבן. חתום על ידי כל העובדים בעמותה שהיא ניהלה. זכר לתקופת ההפגנות. היא צועדת בראש, קוראת במגאפון סיסמאות שהמצאנו יחד לילה קודם לכן במטבח. היא מסבירה לי מה המסר שחשוב לה שיעבור ואני מהדק וחורז חרוזים. היא שמחה בי. אני גאה בה. וגם אם אין בי את הלהט החברתי שיש בה אני מצטרף להפגנה למחרת וחושב לעצמי תוך כדי צעידה בתוך הדבוקה: האישה הזאת, מלפנים, הגבוהה, עם המגאפון? אני שוכב איתה.

סטיקר. מהקמפיין שהיה אמור להביא לבחירתה לראשות התנועה הלא־מפלגתית־אבל־בהחלט־פוליטית שבה היתה חברת הנהלה. "דווקא דקלה" נכתב בסטיקר שמודבק על המחשב שהיה פעם שלה ועבר לנועם. חסרו לה רק חמישה קולות. בדיעבד התברר שמאחורי גבה נסגר דיל שכל מטרתו היתה למנוע את בחירתה. הגווארדיה הוותיקה של התנועה נלחצה מהעמדות הדווקאיות והלא מתפשרות שלה.

מעצמאות היתר שלה. ודאגה לכך שלא תיבחר. היא התאכזבה מאוד, מהבגידה של מי שראתה כחבריה, לא פחות מאשר מהכישלון. ובדיוק נולדה נועם, ואחר כך הציעו לה הצעה שאי אפשר לסרב לה במגזר הפרטי.

היא לא תודה בזה, אבל המחשבה של מה־היה־קורה־אילו רודפת אותה עד היום.

תמונה של ברק אובמה. צולמה במהלך הקמפיין שלו ב־2008. נעוצה בלוח השעם שמעל שולחן העבודה שלה. בליל הבחירות בארצות הברית היא צפתה בסי־אן־אן עד הבוקר ובמהלך נאום הניצחון שלו בשיקגו הזילה דמעה. לא יודעת למה, היא אמרה, הוא לא הולך להיות הנשיא שלי, ואחרי כל מה שעברתי אני אמורה להיות חסינה בפני פוליטיקאים, אבל יש בו משהו... לא יודעת. כשהוא מדבר, מרגישים את הבן אדם שהוא... מתחת למילים. וחוץ מזה, אל תיפגע, אבל הוא הגבר הכי יפה שראיתי בחיים שלי.

השמלה החומה. היא כבר לא לובשת אותה שנים. אבל לפעמים כשהיא לא בבית אני פותח את הארון שלה, מדפדף בין השמלות עד שאני מגיע אליה, נוגע בבד ונזכר.

קולבים. תמיד היו כמה פנויים בארון שלה שאפשר לגנוב. לאחרונה אין, כי היא קונה הרבה בגדים חדשים. הסגנון מאופק יותר. מכנסיים מחויטים וחולצות כפתורים. ועם זאת, אי אפשר שלא לשים לב שהיא פותחת עוד כפתור.

מדחום. פעם היינו שנינו חולים בבת אחת. היתה לנו אז רק שירה. אימא שלי באה ולקחה אותה, ונשארנו שנינו. מוקפים בטישואים. משתעלים. קודחים מחום. מכינים זה לזה תה עם לימון. מספרים זה לזה חלומות מוזרים. צוחקים. משתעלים עוד. מאושרים.

מחברת החלומות. היא משוגעת על אגי משעול. כל ספר חדש של אגי משעול שיוצא אני קונה לה. אני מדפדף בו בעודי בחנות עד שאני מוצא שיר שאוכל לכתוב לה כהקדשה, ורק אז מבקש שיעטפו למתנה. לפני כמה שנים קניתי לה את "מחברת החלומות", ומאז, בהשפעת הספר, היא התחילה לתעד את החלומות שלה במחברת "דפתר" שנמצאת ליד המיטה שלנו. לי אסור להסתכל במחברת. היא אמרה לי במפורש: החלומות שלי הם לא עניינך. כיבדתי את הדרישה שלה. מעולם לא הצצתי במחברת שלה. עד אתמול.

קראתי מהר, מחשש שאתפס, למרות שהיא לא היתה בבית ולא היתה צפויה לחזור עד אחר הצהריים. וזה מה שהיה כתוב שם (פחות או יותר. קראתי פעם אחת ומיד סגרתי שלא על מנת לפתוח שוב, אז אני זוכר את העלילה יותר מאשר את הניסוח):

אני במלון. לא בארץ. יש דפיקה על הדלת וקול של גבר אומר "רום סרוויס". אני פותחת למרות שאני לא זוכרת שהזמנתי משהו ולמרות שאני בחזייה ובתחתונים. ברק אובמה נכנס לחדר ומניח על השולחן מגש ועליו צלחת שמכוסה במכסה פעמוני כזה, ויוצא לפני שאני מספיקה לתת לו טיפ. אני רעבה. לא ידעתי שאני רעבה לפני שאובמה והמגש הגיעו אבל עכשיו אני ממש גוועת. אני מסירה את המכסה ומגלה שבצלחת יש פרפר ענקי, שעל הכנפיים הענקיות שלו כתובים משפטים שאני לא מצליחה לקרוא. הפרפר פורש כנפיים ומנסה לצאת מהחדר אבל נחבט כל הזמן בזגוגית של החלון. אני פותחת את החלון ורואה בצער ובהקלה איך ארוחת הערב שלי עפה ממני.

רמקולים. ענקיים, בסלון. שהיא קנתה. בשבתות היא שמה דיסקים ורוקדת עם הילדים. בשבועות האחרונים היא מגבירה את הווליום עד לקצה.

מכתב על שולחן המטבח. היא היתה משאירה לי. ועוזבת. אם לא היו לנו ילדים (אימהות ואבות לא יכולים פשוט לקום ולעזוב. התנופה הזאת, החד־משמעית, התיאטרלית, אינה מנת חלקם בדרך כלל. וכך הם נידונים לתהליכי גסיסה אטיים).

וזה מה שהיה כתוב בו, במכתב שהיא היתה משאירה לי, ועוזבת, אם לא היו לנו ילדים.

אני מתחרטת שאמרתי לך באחד הדייטים הראשונים שלנו שהייתי רוצה להתחתן עם סופר. זה לא כזה להיט, מסתבר. כשסופר לא כותב הוא אבוד ומוטרד וכשהוא כן כותב הוא ממוקד בעצמו ומוטרד. שלא לדבר על זה שכל דבר שקורה הוא חומר בשבילו. הכול מנוצל מיד. נקעת את הרגל? גם הגיבורה תנקע. רבתם בשישי בבוקר ריב מכוער על כסף? גם הזוג בסיפור יריב על כסף. אבל אין קשר. מה פתאום. הוא נותן לך לקרוא את כתב היד ואת רואה שם הכול, כולל פרטים אינטימיים מחייה של הבת הבכורה שלכם, שהוא מספר לעצמו שהסווה היטב, ואת צריכה להעמיד פנים שזה לא שקוף. ולהעמיד פנים שלא שמת לב לזה שעם השנים הוא איבד את היכולת לשוחח סתם ככה, תמיד הוא חייב לספר לך סיפור עם התחלה, אמצע וסוף, אפילו כשהוא מתוודה על בגידה לכאורה בקולומביה, התיאור כל כך חי ומלא דמיון, שמיד מתעורר אצלך חשד שמדובר בריאליזם מאגי דרום אמריקאי שנועד להשיג את תשומת לבך ולעורר את קנאתך. ומשיג את ההפך. והחשיבות העצמית. אם הספר שלו מצליח. והקריסה המוחלטת. אם חס וחלילה לא. והראיונות לתקשורת. פליטות הפה שמסגירות יותר ממה שהוא חושב. והמבטים החומלים של האנשים בעבודה שלך אחרי הראיונות האלה. והנשים שניגשות בבתי קפה כאילו את לא יושבת שם. ומעפעפות. ואומרות שהספר נגע בהן. והלגיטימציה לא להיות קשוב אלייך כשאתם יושבים בבית קפה בשישי בבוקר כי הוא בדיוק מתלבט לאן לקחת את העלילה. וזה מדיר שינה מעיניו. והלגיטימציה לעשות תחקיר על חשפניות. כי יש חשפנית בסיפור. ולנסוע לשבוע בארגנטינה, כי מה לעשות שהסצנה הכי חשובה בספר מתרחשת בארגנטינה. ובלי להיות בארגנטינה אי אפשר לכתוב את ארגנטינה, נו מה.

האמת, אדון סופר? אין לי בעיה עם הנסיעות שלך כשלעצמן. טרמינלים ומלונות הם בסופו של דבר מקומות די עצובים. אז אני לא מקנאה בך. ולפעמים, למען האמת, גם שמחה על ההזדמנות לקצת חופש ממך. במיוחד מאז שהתחלת עם הדיסתימיה הזאת, שאחת מתופעות הלוואי שלה היא שאתה עוד יותר שקוע בעצמך. הבעיה האמיתית היא שאתה ממשיך לספר לעצמך שאתה בן זוג נהדר ואבא נפלא ובן אדם ערכי. אז יש לי חדשות בשבילך: בן זוג נפלא מרגיש שבת הזוג שלו על הסף ולא דוחף אותה אל מעבר לו. ואבא נפלא לא חומס חוויות פרטיות של הבת הגדולה שלו לצורכי ספר. ובן אדם ערכי לא כותב, עדיין, בסתר, נאומים ליורם סירקין.

ברור שאני יודעת. אתה באמת חושב שאתה יכול להסתיר משהו מאישה שחיה איתך עשרים שנה? בחיי שאני לא מבינה למה אתה ממשיך עם זה. כסף? כוח? או שאתה מקנא בדמויות שלך ורוצה קצת אקשן גם בחיים שלך? תגיד, סופרים לא אמורים להתמקד בכתיבה? לשבת בבית כל היום ולכתוב, ובצהריים לקחת את הילדים מהגן כמו גארפ ב"העולם על פי גארפ"? ואז, כשנשותיהם חוזרות — מאוחר! — מהעבודה החשובה והמעניינת שלהן, לקבל את פניהן עם ארוחת ערב וסיפורים קטנים שהם ליקטו עבורן — ורק עבורן! — מהשעות הרבות שבהן בילו עם הילדים?

זה הסרט שהיה לי בראש כשאמרתי לך שהייתי רוצה להתחתן עם סופר. אבל אתה כנראה ראית בעיני רוחך סרט אחר. או ששינית את התסריט. או שעשית לו אדפטציה. לא יודעת. דימויים זה התחום שלך.

זה לא שאני לא אוהבת אותך יותר, תבין. מתחת לסופר המדוכדך והמרוכז־בעצמו שהפכת להיות עדיין מסתתר הגבר הרגיש ותאב־החיים שהתאהבתי בו — אני פשוט לא

אוהבת להיות איתך יותר, זה העניין.

בודד לי מדי. כבד לי מדי.

ואני צריכה להתרחק ממך עכשיו, כדי להיזכר מי אני.

אם אתה רוצה אתה יכול לקרוא לזה נסיעת תחקיר.

חלודה. על אחת מרגליו של שולחן המרפסת היפהפה שנקנה ב"פנטזיה מרוקאית", בחצור הגלילית (אנחנו, כמו. או שאני טועה? אולי בגלל ארי והמשמרות הארוכות ליד המיטה שלו והנטייה הבלתי נשלטת שלי לקשור פרטים שונים למבנה עומק, רק נדמה לי שהכול בחיי ומסביבי, בביתי ובמולדתי, מחליד, נשחת, מנבא את סופו, כשבעצם —)

אולי כדאי שאעצור כאן. גם ככה הרחקתי לכת עד מאוד.

צריך להבין, זה לא מקרה שדקלה עובדת בחברה לאבטחת מידע. במעלות — היא הסבירה לי פעם — אם את מעשנת עם חברה מאחורי המכולת של בן־נעים, ההורים שלך יודעים מזה אחרי חצי שעה. ובגלל זה, מאז שעזבה את העיר, היא סופר קנאית לפרטיות שלה.

אף פעם היא לא הסכימה, למשל, שנכניס צלמים הביתה. והנה אני מכניס הביתה את מצלמת־המילים.

היא תמיד טוענת: הספר חשוב. אתה לא.

וגם: אתה לא חייב לספק את יצר המציצנות שלהם. תשאיר אותם סקרנים. תשאיר איזה סוד.

וגם: הילדים ואני לא אשמים שבחרת במקצוע הזה.

לפני כל ראיון אני מתאם איתה מה מותר להגיד ומה אסור. היא תתחלחל אם היא תקרא את מה שאני כותב כאן.

היא תתחלחל, למרות שאת הסיבה האמיתית למשבר בינינו אני מסווה היטב באמצעות בדותות.

היא תתחלחל, למרות שהילדים כמעט לא מוזכרים בינתיים בראיון הזה (בעצם, הם כל עולמי, הילדים שלי. ואני מתרוצץ ביניהם כמו מלצר של אהבה. עתותי בידם. אושרי בכפם. כנראה שלא במקרה הדיסתימיה החריפה אחרי ששירה, בתי הגדולה, בבת עיני, עזבה את הבית לפנימייה בשדה בוקר).

אני צריך, חייב, להפסיק לענות על השאלה הזאת. זה מסוכן מדי. אני עוד עלול לתאר את הנסיעות הליליות המביכות שלי לשדה בוקר. את ההתחבאות מאחורי שיחים כדי לראות נערה בת שש־עשרה בלי שהיא תראה אותי.

למען האמת, אני חייב להפסיק את כל הראיון הזה.

אבל אני לא מסוגל. אין לי משהו אחר להיאחז בו בימים אלה.

נדמה שהאהבות בספרים שלך תמיד מוחמצות או מחשבות את קצן לאחור. למה? והאם אתה חושב שתכתוב אי־פעם סיפור אהבה עם סוף טוב?

אחר כך הסתבר שהיא עקבה אחרי מבית ציוני אמריקה עד מגרש החניה. הסתתרה מאחורי עמודי מודעות ומכוניות. שמרה על מרחק קבוע, כמו שראתה בסרטים. כשעמדתי לפתוח את דלת הרכב היא סגרה את המרחק במהירות, ניגשה אלי מהצד ושאלה במפגיע: אפשר לתפוס איתך טרמפ?

לא זיהיתי אותה. ההרצאות ב"תגלית" הן לקבוצות גדולות. מאתיים איש בכל פעם. ארבע פעמים ביום. לך תזכור פנים, גם אם הן יפות.

לאן? שאלתי.

העיר שאמרת בהרצאה שאתה גר בה?

כן?

לשם אני צריכה.

רגע רגע, את שייכת ל"תגלית"?

אני לא שייכת של אף אחד.

או־קיי... אבל עד כמה שאני יודע אסור לכם להסתובב בלי ליווי.

סו?

את יכולה להסתבך.

אני רוצה להסתבך.

כבר כמה שנים שאני מרצה לקבוצות של "תגלית". הם משלמים טוב, אבל לא זה העניין. הגיל שהאמריקאים האלה נמצאים בו, שמונה־עשרה עד עשרים ומשהו — אני אוהב לדבר עם אנשים בגיל הזה. אפשר להגיע אליהם. הכול עוד פתוח. כנראה בדיוק בגלל זה מביאים אותם לארץ בטיימינג הזה. משווקים להם במשך עשרה ימים איזו ישראל דמיונית. צודקת. מלהיבה. לוקחים אותם למצדה ולקבר בן גוריון בשדה בוקר ולבילוי מאורגן בפאבים בתל אביב. ואז — ביום האחרון — אני נפגש איתם ומבקש מהם לכתוב על רגע שבו הרגישו קונפליקט בין מה שהמדריכים שלהם סיפרו להם על ישראל למה שהם ראו ברחוב בעיניים שלהם, הפרטיות.

אני לא תמים. אני יודע שזה שההנהלה מזמינה אותי לקראת סיום כקול מאתגר, חתרני — גם זה חלק מהקמפיין. אבל יש לי את המטרות שלי.

יש איזה מקום ספציפי שאת צריכה להגיע אליו? שאלתי כשהתקרבנו לכניסה לעיר. היא שלפה שפתון מהתיק ומשחה את השפתיים שלה מול המראה.

נוֹט רִילִי.

או־קיי, אז למה דווקא...?

אני מחפשת סאמבאדי.

את יכולה... לתת לי קצת יותר פרטים? שיהיה לי עם מה לעבוד?

עוד לא החלטתי אם אני יכולה לסמוך עליך.

או־קיי, אז — תקשיבי רגע — איך קוראים לך, אגב?

רייצ'ל.

תקשיבי, רייצ'ל, אנחנו עוד שנייה בתוך העיר ואין לי מושג לאן להמשיך מכאן. את יודעת במקרה את הכתובת של האדם שאת מחפשת?
לא.
אז...
ג'אסט... תיסע קצת.
טוב, אבל ברור לך ש... הסיכוי שנמצא אותו ככה, במקרה, הוא די קטן, אז אולי בכל זאת...
תמשיך לנסוע, הלב שלי אומר לי שנמצא.

נסענו ברחובות בלי כיוון. אני נוהג, והיא — פורטת על מיתרי הבד שמתוחים מעל הקרע בג'ינס שלה, מפזמת שיר לא מזוהה ותרה במבטה אחרי סאמבּאדי. כדי לא להרגיש לגמרי אידיוט עברתי אחרי כמה דקות למסלול שעושה מעין שתי וערב ברחובות שמחברים בין שני צירי האורך היחידים בעיר. הפעם האחרונה שנסעתי ככה היתה שנה קודם לכן כשלונה, הכלבה שלנו, הלכה לאיבוד. היא היתה בת שש־עשרה, שזה מאה ומשהו בשנים של כלב, וכבר לא נתנו לה לצאת לבד מהבית בלי רצועה כמו שהיינו נותנים לה כשהיתה צעירה. השמיעה שלה הידרדרה והיא הלכה והתעוורה, וחששנו שככה, בלי השגחה, היא עלולה פשוט להידרס — אבל התשוקה שלה למרחבים היתה חזקה מכל איסור, והיא ניצלה איזה רגע של חוסר ערנות כשפתחנו לשליח של הפיצה את הדלת, וברחה. נסעתי אז שתי וערב עם הבת השנייה שלי, זו שכנראה ירשה ממני את האפידרמיס הדק, שרקנו את השריקה של לונה דרך החלונות הפתוחים ותרנו במבטינו.

למה עצרתָ?
תראי, רייצ'ל, אין לי את כל היום ו... נראה לי שזה יעזור אם בכל זאת תיתני לי קצת יותר פרטים על הסאמבּאדי שלך. ככה לפחות תרוויחי עוד זוג עיניים.
יש לה כובע כזה, צבאי... בצבע חום.
אה... אז אנחנו מחפשים **חיילת**?
כן.
עם כומתה חומה?
כן.
של גולני?
כן, גולני!
או־קיי. איפה נפגשתן?
קודם תבטיח לי שלא תכניס אותנו לאחד מהספרים שלך.
מה? למה ש...
אמרת בהרצאה שאתה "סְטוֹרִי הַאנְטֶר". ולא מתאים לי שתצוד עכשיו את הסיפור שלי. ועוד יותר לא מתאים לי שתצוד את הסיפור של עדי.
או־קיי. אני מבטיח לא להכניס אתכן לאחד מהספרים שלי.
ותמשיך לנסוע.
הנה, ממשיך לנסוע.
נפגשנו במצדה.
בשביל הנחש?

לא, למעלה. על ההר. יש לי אבא שהתאבד, אתה מבין? אז כשהמדריך התחיל... טוּ גלוֹריפיי את זה שכולם התאבדו שם במקום ליפול בשבי של הרומאים, לא יכולתי לשתוק.

אני... מתאר לעצמי.

אז הרמתי את היד ושאלתי אם היו גם נשים וילדים בין המתאבדים. והוא אמר שכן. ואז אמרתי, וִּל אֶקסקְיוּז מִי, אִיט וואז אֶ סְטוּפִּיד החלטה, אֶנד אִיטְס אֶ הוֹרִיבַּל סיפור.

וואו.

מה וואו? אִיטְס אֶ הוֹרִיבְּל סיפור אֶנד אִיטְס אֶ פָּאקִינְג שוֹבִינִיסטיק מִית'. אתה לא חושב?

איך המדריך הגיב?

כולם התנפלו עלי. לא רק הוא. זרקו עלי את כל הפרופגנדה של בירת'רייט. בבת אחת.

ו... רגע, החיילת הזאת... עדי... גם היא היתה שם?

היא ליוותה קבוצה אחרת בכלל. אבל היא עמדה לידנו ושמעה הכול. ואחר כך ניגשה אלי ושמה לי יד על הכתף, שאלה אם אני בסדר. ונתנה לי לשתות מהבקבוק מים שלה. זאת היתה הפעם הראשונה שמישהו היה נחמד אלי בכל הימים האלה, כולם שם כאלה ילדים ואני עוד מעט מסיימת אם־איי בג'נְדֶר סְטָאדִיז. זה ווֹרְלְדְס אַפָּארט, אתה מבין?

בטח.

אחר כך היא ביקשה העברה לקבוצה שלנו ובילינו את כל היומיים הבאים ביחד. לא זזנו אחת מהשנייה. סיפרתי לה על אבא שלי — ואתה צריך להבין, אני לא מדברת על אבא עם אף אחד — והיא סיפרה לי איך זה באמת להיות בצבא. מסתבר שהיא שירתה שלושה חודשים בטריטוריז. אנד שי פְּרִיקְט אָאוּט מדברים שקרו לה שם. אבל לא היה לה עם מי לדבר על זה עד שהיא פגשה אותי.

נשמע ש —

אַיים סָאצ' אֶ מפגרת, אתה מבין? היו לה עיניים ענקיות כאלה, וגוף גדול. אֶקְזַאקְטְלִי הטעם שלי. וביום האחרון, כשנפרדנו, היא הסתכלה עלי ואני הסתכלתי עליה וידעתי שגם היא והיא ידעה שגם אני אבל לאף אחת לא היה אומץ... יוּ נוֹאוּ, טוּ מֵייק דֶה מוּב. וכל אחת הלכה לאוטובוס שלה. ואז בהרצאה פתאום אמרת שאתה גר... פה, בסָאבֶּרְבִּיָה שלה, וחשבתי לעצמי, מֵייבִּי אִיטְס אֶ סימן... דוּ יוּ בִּילִיב אִין סימנים?

המוקדנית במוקד העירוני ביקשה מאיתנו סימנים מזהים. אני זוכר את הטון שלה. ענייני כזה. עם שוליים של קוצר רוח. טון של סוף משמרת. אמרתי: גוף קטן, חום בהיר. כפות רגליים לבנות. פס לבן במצח. זנב ארוך לבן. לא מסורק. ואז שאלתי את נועם אם היא רוצה להוסיף משהו. והיא אמרה, כן, היא גם ממש חכמה, הכלבה שלנו, תמיד כשאני עצובה היא מרגישה את זה בלי שאני אומרת ובאה להיות לידי.

טוב, המוקדנית אמרה. אני אצור קשר עם הכלבייה העירונית ואברר אם מישהו אסף אליהם כלבה שעונה לתיאור הזה.

אני זוכר את הדקה הארוכה שחלפה עד שהיא חזרה אלינו. אני זוכר את הבת שלי כוססת ציפורניים עד הבשר. ואותי מתאפק לא להעיר לה שהיא כוססת ציפורניים עד הבשר.

תגיד, לא עברנו כבר ליד הבניין המכוער הזה?

יכול להיות. אנחנו נוסעים כבר שעה. וזאת עיר די קטנה.

"עיר בלי ליבידו."

מה?

זה מה שעדי אמרה על העיר שלכם.

וואלה. ואת שם המשפחה של עדי את גם זוכרת במקרה?

לא.

ו... דברים אחרים שהיא סיפרה על עצמה?

כמו מה?

לא יודע. דברים שהיא אוהבת לעשות, נגיד. היא משחקת טניס? כדורסל? קונה בגדים יד שנייה? חובבת חומוס? כל אינפורמציה יכולה לקדם אותנו פה.

היא אוהבת לקרוא, אני חושבת.

או־קיי, זה טוב! תפרטי.

סיפרתי לה שאנחנו הולכים לפגוש סופר ישראלי. כלומר, אותך. אז היא אמרה שהיא קראה את כל הספרים שלך.

נהדר.

נוֹ אוֹפֵנְס, אבל היא אמרה שהראשון שלך היה הכי טוב ומאז אתה רק מידרדר.

וואלה.

הי, מאן, לי אין מושג, לא קראתי אף אחד מהם. אני יותר בקטע של סופרים סקנדינבים. מתה על הסִיק מַיְינְד שלהם. מכיר את אקסל וולף?

לצערי כן.

עזוב. מה שאמרתי קודם... נותן לך כיוון?

תראי, אנחנו יכולים לנסות לעבור בכל חנויות הספרים בעיר, אבל זה ייקח לנו הרבה זמן. את לא אמורה כבר לחזור למשלחת? אתם לא טסים מחר?

סוֹ?

גם אז, כשחיפשנו את לונה, כמעט התייאשתי. אני זוכר שאמרתי לבת שלי: כבר חושך, מה הסיכוי שנמצא אותה עכשיו? אבל הבת הזאת, שבניגוד לאחותה הגדולה ולאחיה הקטן כמעט לא מבקשת דברים לעצמה, ביקשה שננסה רק עוד קצת. רק עוד טיפה. והשפילה את ריסיה כאילו היא עומדת לבכות. אז נשמתי עמוק והתחלתי לנסוע חזרה, בכיוון הכללי של הבית, אבל לאט מאוד. במהירות של אופניים. ואז — ראינו אותה. כלומר קודם שמענו: יבבה. מוכרת. קורעת לב.

איתרנו אותה מאחורי האנדרטה לחללי מלחמת לבנון השנייה. מלקקת את עצמה. כשהבחינה בנו היבבה שלה התחלפה בנביחה קצרה של שמחה. היא ניסתה לרוץ לקראתנו אבל לא הצליחה להתרומם על רגליה ושוב קרסה לאדמה. רק אז הבחנו בפצע המדמם, הגדול, שנפער בגופה קצת מעל הרגל השמאלית.

רגע!

מה?

נזכרתי בעוד משהו שעדי אוהבת. חוץ מלקרוא ספרים!

נו, מה?

גלידה! היא כל הזמן אמרה לי כמה מתחשק לה גלידה.

או־קיי... גלידה זה קצת כללי, היא ציינה סוג מסוים של גלידה?

האמת שכן, גלידה רכה כזאת. נו, שמוכרים במקדונלד'ס בדולר?

גלידה אמריקאית?

כן, היא באמת אמרה לי שאתם קוראים לזה ככה. לא הבנתי, מה אמריקאי בגלידה הזאת?

האמת ש —

למה אתה נוסע לאט עוד פעם?

כדי שתוכלי ליהנות מהעיר שלי. כשאנחנו נוסעים מהר את מחמיצה את הצ'ארם הייחודי שלה.

קאט דֶה קראפ. למה אתה נוסע לאט?

כי עלה לי רעיון. ואני מגלגל אותו בראש. לאט.

מה? דבר!

אל תתלהבי. זה די... לוֹנג שוֹט.

קַאם אוֹן, דבר כבר!

יש רק מרכז מסחרי אחד בעיר שיש בו גם חנות ספרים וגם מקדונלד'ס.

נשאנו אז את לונה בזהירות אל המושב האחורי של האוטו. היא המשיכה ללקק את עצמה ולדמם על הריפוד. הבת שלי ישבה לידה, ליטפה לה את הראש ודיברה אליה בטון של אימא. נסענו לווטרינר שפתוח כל הלילה בשכונה שגרנו בה פעם. לונה היתה מאושרת כשגרנו שם, בבית לא חדש ולא סימטרי ולא לגמרי חוקי בשוליים של העיר, על ספ השדות. כמה מרחבים היו לה: קפיצה קטנה מעל גדר האבן הנמוכה — והיא היתה חופשית לרוץ לכל כיוון ולנבוח על הירח. כשאני חושב על זה, רק כשעברנו לבית החדש, הכלוא בין בתים אחרים, עם אפס כיווני אוויר, התחילה ההידרדרות שלה. כאילו בבת אחת קפצה עליה הזִקנה.

הווטרינר לא היה בקליניקה. במקומו היתה תורנית לילה.

בדרך כלל כשהיינו מביאים את לונה לווטרינר זה היה כדי לקבל חיסונים והיא היתה נובחת ומנסה להימלט. הפעם לא היה לה כוח אפילו למחות.

הנחנו אותה על משטח הבדיקה, עם הפצע מופנה כלפי מעלה.

התורנית אמרה: וואו. ושאלה: ראיתם את הרכב שפגע בה?

הודינו שלא.

התורנית נגעה קלות באזור שקרוב לפצע ולונה ייבבה. קולה של הבת שלי נשבר באמצע המשפט כששאלה: את יכולה... לחבוש אותה?

אני יכולה, התורנית ענתה, בטון מבשר רעות.

האוּ דוּ איי לוּק? רייצ'ל שאלה.

מזה כמה דקות היא בחנה את עצמה במראה, התעסקה עם תיק קטן של כלי איפור ובשלב מסוים אף הוציאה מברשת שיער. וסורקה שערה.

סורי, רייצ'ל, אני באמצע נהיגה. לא יכול להסתכל.

אז תסתכל כשנגיע לרמזור. פליז.

הסתכלתי כשהגענו לרמזור.

שיער שחור חלק עם פס אחד צבוע לבלונד. עגיל בגבה. עיניים כהות גדולות. אף יהודי. שפתיים דקות משוחות בשפתון אדום־אדום. סומק של התרגשות בלחיים.

את יפהפייה, רייצ'ל, אמרתי את האמת. אבל —

אתה חושב שעדי תשמח לראות אותי?

רייצ'ל, ליסֶן, כבר שנים שאני מחפש חבר שנעלם לי, בכל העולם, הסיכוי שדווקא — הלב שלי אומר שהיא תהיה שם, רייצ'ל פסקה.

"הלב שלי אומר" חזרתי בלי קול, בניגון ציני, פנימי, על המילים שלה. וחשבתי: האמריקאים האלה. נראה להם שהחיים הם הוליווד.

התקשרתי אז לדקלה ואמרתי לה שתגיע. ידעתי שבענייני לונה אין לי זכות להחליט לבד. הרי במקור זאת הכלבה שלה. היא מצאה אותה משוטטת במהלך אחת הפרידות שלנו, וכשחזרנו אמרה: אני לא חוזרת לגור איתך בלי הכלבה.

לא סבלתי כלבים עד לונה. להפך. הכלב הראשון שהכרתי בחיי היה הבולדוג המשוגע מרחוב גבעת דאונס, שהיה מזנק על הגדרות בשיניים חשופות בכל פעם שמישהו עבר שם. ופעם, בשביל שמתחת לבית ברחוב איינשטיין, נשך אותי, שלא לומר קרע לי נתח של בשר מהגב, כלב גישוש של הצבא שיצא שבת וחשב בטעות שאני מחבל. שנים אחר כך עוד היתה חולפת בי צמרמורת בעורף בכל פעם שכלב היה נובח לידי. אבל לונה היתה קטנה ופציפיסטית ולא זינקה על אף אחד בשיניים חשופות. להפך, בלילה הראשון שלנו יחד היא טיפסה על המיטה והניחה את ראשה על חזי. לאט. כמבקשת רשות. וכך נפשה נקשרה בנפשי. ואחר כך בנפש הילדים.

דקלה הגיעה והקשיבה להסבר המפורט של הווטרינרית — הסבר שאנחנו כבר קיבלנו. הכרתי היטב את ההנהון האטי הזה, הנהון עיכול־הבשורה־המרה. ככה בדיוק היא הינהנה כשהודיעו לה שגם על פי ספירת הקולות החוזרת היא לא נבחרה להנהגת התנועה.

הנה היא, מַאן!

אין מצב. איפה?

הנה!

ואכן, במדרכה מחוץ למקדונלד'ס — חיילת. עם גביע של גלידה אמריקאית ביד. וכומתה של גולני בכותפת.

את בטוחה ש —

כן, תעצור כבר.

עצרתי כבר. רייצ'ל יצאה מהרכב במהירות, שוכחת את התיק שלה מאחור. דרך החלון עקבתי אחרי ההתרחשויות. היא היתה בגבה אלי אז לא ראיתי את הפנים שלה, אבל כן ראיתי את החיילת. והתגובה הראשונה שלה היתה של הידרכות. כמעט רתיעה. היא אפילו הניחה יד על קת הרובה. לקח לה חלקיק שנייה להבין מי מתקרבת אליה. לזהות. ואז — היה רגע יפהפה של הזדהרות. הפנים שלה הוארו באור חדש והגוף הגדול שלה, שקודם היה כפוף מעט, הזדקף. הן התחבקו, חיבוק קצר. בשלב הזה הגלידה האמריקאית עוד היתה ביד של החיילת אז היא חיבקה את רייצ'ל רק ביד אחת. ואז הן התרחקו מעט ורייצ'ל דיברה. לא שמעתי מילה, אבל ראיתי את תנועות הידיים הנבוכות־נסערות שלה וראיתי את ההשפעה של מה שאמרה על החיילת. את העיניים שהתרככו והשפתיים שנפשקו קלות, בפליאה. את הגלידה שנשמטה מידה ונחתה הפוך על המדרכה. ואז הן התחבקו שוב. והחיבוק היה כל כך אינטימי וחם שהייתי חייב להתיק ממנו את המבט. אבל לא הצלחתי.

כעבור דקה ארוכה הן ניתקו זו מזו והלכו יד ביד בכיוון הרכב שלי.

חשבתי: כמה ענוג זה יד־ביד של שתי נשים.

ולפני שהספקתי להבין מה קורה רייצ'ל רכנה אל החלון בתנועה חדה, מהירה, והדביקה לי נשיקה חמה על הלחי.

תודה על כל מה שעשית בשבילי, היא אמרה וסימנה לי שאעביר לה את התיק שלה. אני אקרא את כל הספרים שלך! גם את הגרועים! מבטיחה!

רגע אחרי ששתי הבנות נעלמו לתוך חנות הספרים הטלפון צילצל.

על הקו היה רון מ"תגלית". פרויקט עם תכלית.

רציתי להודות לך על ההרצאה, הוא אמר. קיבלתי פידבקים טובים.

יופי, אמרתי. גם אני נהניתי.

נדבר בהרחבה בשבוע הבא, הוא אמר. כרגע אני לא יכול להאריך בשיחה, האמת שאנחנו קצת בבלגאן פה, אחת הילדות נעדרת. והטיסה שלהם מחר בבוקר.

וואלה.

בחורה בעייתית כזאת, קצת מעורערת. עם היסטוריה משפחתית של... אנחנו מפחדים ש...

ברור.

אנחנו סורקים את כל תל אביב. גם המשטרה על הרגליים. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו ששערה אחת משערות ראשה תיפול!

לא מיהרתי אחרי זה ישר הביתה. ידעתי מה מחכה לי שם. או ליתר דיוק, מה לא מחכה לי.

נסעתי שתי וערב ברחובות העיר עוד שעה ארוכה בחלון פתוח.

שורק את השריקה של לונה. אל הרוח.

אם היית יכול לחיות מחדש רגע אחד מחייך, באיזה רגע היית בוחר?

קבענו בחוף בית ינאי. לה כבר היה חבר חדש, לי היתה חברה. לא התראינו כמעט שנה, מאז הפרידה. פתאום היא השאירה לי הודעה במזכירה האלקטרונית: רוצֶה להיפגש? קול הנערה שלה.

הלכתי להסתפר על הבוקר. למרות שלא האמנתי שיש סיכוי. היא חיכתה לי על סלע, לבושה בשמלה החומה שהיא יודעת שאני לא עומד בפניה. נישקתי אותה על הלחי. הריח של קרם הגוף שלה. בכלל לא שמתי לב שהיא אוחזת ברצועה עד שאמרה, תכיר, לונה. נעים מאוד, לונה — התכופפתי וליטפתי את ראשה של הכלבה. חשבתי שאתה לא אוהב כלבים, היא אמרה. אני לא אוהב כלבים, אמרתי. נלך קצת על החוף? היא אמרה וחלצה נעליים. כפות הרגליים שלה. חלצתי גם אני. הלכנו על קו המים עד שכבר לא היו אנשים. לונה הלכה לצדנו ומדי פעם נבחה על הגלים.

אתה עדיין גר בגבעתיים? היא שאלה.

את עדיין מכינה שקשוקה עם גבינת פטה?

היא צחקה. החרחור הקטן שיש לה כשהיא צוחקת מכל הלב.

בוא נשב קצת, היא אמרה והוציאה מגבת גדולה מהתיק שלה.

התיישבנו. קרובים. כתף כמעט נוגעת בכתף. לונה חגה סביבנו במעגלים, לא שקטה. שתקנו כמה דקות והסתכלנו על השקיעה. ואז דקלה הניחה את ראשה על כתפי. בהתחלה הרגשתי את השיער הרך שלה. ואז את הלחי. חיבקתי את הכתף החשופה שלה והידקתי אותה אלי.

אין לי כוח יותר, היא אמרה לי לתוך הצוואר.

לְמה? שאלתי.

להיאבק בזה, היא אמרה.

נאנחתי והשענתי את הלחי על הראש שלה כאומר, גם לי.

לונה טיפסה עלי פתאום והתחילה ללקק לי את הפרצוף. נבהלתי. נרתעתי. הלשון הרטובה שלה. כפות הרגליים הדוקרות. ניסיתי להסיר אותה מעלי בעדינות. דקלה צחקה. אתה אולי לא אוהב כלבים, אבל לונה אוהבת אותך! היא אמרה. בְּכָבוד, אמרתי. בכבוד? היא תהתה. ממתי אתה אומר "בכבוד"? אנשים משתנים, אמרתי.

החושך ירד, כוכבים ראשונים יצאו. דקלה השתרעה לאחור על המגבת. לונה נשכבה לצדה, רגועה פתאום. נשכבתי גם אני. המרפק שלי נוגע במרפק שלה, הפנים לכוכבים. אחרי דקה הסתובבנו זה לעבר זה, באותה שנייה ממש, כאילו אותו מטרונום פועם אצל שנינו. הפנים שלה, קרובות כל כך. הפה הרחב שלה. אני לא יכולה להתנשק איתך, יש לי חבר, היא אמרה. אני לא יכול להתנשק איתך, יש לי חברה, אמרתי. התנשקנו. נשיקה עדינה. חששנית. התחלתי להפשיל את השמלה שלה והיא לכדה את ידי בידה ואמרה: לא. הפסקתי. האצבעות שלנו השתרגו זו בזו. הנשימות שלי עדיין היו מהירות.

אולי זה סימן, אמרתי.

מה סימן? היא שאלה.

היה ברור לי שהיא יודעת אבל רוצה שאגיד את זה בקול רם. אז אמרתי: אם אנחנו לא מצליחים לשכוח אחד את השני כל כך הרבה זמן, אולי זה סימן.

אולי, היא אמרה. ובקולה חשש.

לונה דילגה מעליה והשתחלה בינינו. אל תפחד, היא אמרה, היא לא נושכת, אתה יכול ללטף אותה. היה לה פס לבן ארוך באמצע המצח. ליטפתי לה בזהירות את הפס.

היא אוהבת שמלטפים אותה בפס, דקלה עודדה אותי.

איפה מצאת אותה? שאלתי.

ליד משרד הרישוי בחולון. מישהו זרק אותה שם.

היא חמודה, הודיתי.

גם אתה, דקלה אמרה והישירה אלי מבט חם.

התנשקנו שוב. הפעם נשיקה רעבתנית. ארוכה. נשיקה מַקדימה — שנאלצנו להפסיק כי לונה העיפה עלינו חול עם הרגליים האחוריות שלה.

לפעמים היא קצת צומית, דקלה התנצלה ומשכה אותה לעברנו עם הרצועה.

ניסיתי להחזיר לעצמי את הנשימה, להרגיע את הלב הרעב.

יש לך חול על הריסים, דקלה אמרה. תעצום רגע עיניים.

עצמתי. היא התקרבה ונשפה על פני. בעדינות. נשיפה ועוד נשיפה.

צמרמורת פילחה את עמוד השדרה שלי.

אני צריכה לחזור כבר, היא אמרה לבסוף.

גם אני, אמרתי.

היא קמה. קמתי אחריה. ניערנו את החול מהבגדים ופסענו לאור ירח בכיוון החניה. בדרך השוויצתי שיוצא לי ספר ראשון. בעוד חודשיים. איזה יופי, היא אמרה, אני ממש גאה בך. תמיד רציתי להתחתן עם סופר. אני זוכר, אמרתי. היא סיפרה על העבודה החדשה שלה, דיברה עליה בהתלהבות רבה. תנועות הידיים הדרמטיות שלה. חשבתי: היא מצאה סוף־סוף ייעוד, ואני מצאתי את הכתיבה. אולי עכשיו כשכל אחד מאיתנו קצת יותר שלם עם עצמו, נפסיק לשבור את הכלים. חשבתי: אל תגיד עכשיו כלום. בשום אופן. שנה שלמה לא התראיתם, זה יבהיל אותה. תן לזה להבשיל קצת.

אמרתי: ספטמבר מתאים לך?

מתאים לְמה? היא עצרה בבת אחת. כבר היינו די קרובים למכוניות.

לחתונה, אמרתי. קפריסין. רק את ואני. וחודש אחר כך מסיבה עם משפחה וחברים.

אתה אומר את זה רק כי אתה חם עלי, היא חייכה בלגלוג קל.

אני אומר את זה כי אני אוהב אותך, אמרתי.

גם אני אוהבת אותך, היא הרצינה. אבל... אתה בטוח שזה מספיק?

שבוע אחר כך היא עברה לגור איתי בגבעתיים והביאה איתה את לונה. כתנאי.

בספטמבר של אותה שנה התחתנו. בקפריסין.

שנתיים אחר כך שירה נולדה.

מִלונה נשארה לנו תמונה ממוסגרת בסלון. התמונה צולמה בכפר האומנים עין הוד — לונה קשורה ברצועה לפסל אבן של אריה. לזנב האבן של האריה. הזנב שלה עצמה מתנופף באוויר כמו רעמה.

אני זה שפתח לשליח של הפיצה את הדלת. אני זה ששכח לסגור אותה אחריו והלך להביא את הארנק, מה שאיפשר ללונה לחמוק בינתיים מבעד לפתח, אל הכבישים האדומים. דקלה עוד היתה בעבודה, הילדים היו בחדרים. לא היו עדים. אחרי הווטרינרית,

אחרי הזריקה, אחרי שנועם הלכה לישון, כשדקלה שאלה אותי, אבל איך זה קרה? איך לונה ברחה? — סידרתי מחדש את הפרטים לסיפור שהאיר אותי באור חיובי יותר. השליח נכנס, אמרתי לה, ולפני שהספקתי לסגור את הדלת היא... פשוט... השתחלה מאחוריו וברחה.

דקלה לא שאלה עוד. לא דיברה. רק נתנה בי מבט ארוך שאמר: שנינו יודעים שלונה לא מספיק זריזה בשביל לעשות דבר כזה. ואמר גם: אני יודעת שאתה משקר לי. ואני נבוכה בשבילך. אבל לא נפתח את זה עכשיו.

ממי או ממה אתה שואב השראה?

בדרך חזרה מקריית שמונה רובי ויליאמס שר שהוא רוצה להרגיש אהבה אמיתית. הטלפון של נהג המונית מצלצל והוא מתנצל. זאת הבת שלו. הוא חייב לענות.

רובי ויליאמס ממשיך לשיר בווליום נמוך יותר שהוא רוצה להרגיש אהבה אמיתית והבת של הנהג אומרת לו, אני לא מרגישה טוב.

את לא חייבת ללכת לבית הספר, הוא מרגיע אותה.

והיא אומרת, אני בכל זאת אלך, אבוש.

מה שתחליטי, יפה שלי, הוא מסכם. ואני חושב: אולי אם הייתי אומר לשירה יותר פעמים "מה שתחליטי, יפה שלי" היא לא היתה עוזבת אותנו.

מתחיל לרדת גשם. הטיפות נמרחות על שמשת המונית באלכסון. אחרי צומת כ"ח הקימו מלון חדש ולידו כדור פורח, מקורקע. ורובי ויליאמס שר שהוא רוצה להרגיש אהבה אמיתית. רוצה להרגיש את הבית שהוא חי בו.

האם הילדים שלך קוראים את הספרים שלך?

במשך שנים היתה לי סצנה כזאת בראש, של שירה בטיול־אחרי־צבא לדרום אמריקה. נגמרו לה כל הספרים שהיא הביאה מהבית, ואחרי שבועיים שבהם לא דיברה עברית — כי איך שאני מכיר אותה, היא בכוונה תיכננה את הטיול שלה כך שיסטה משביל החומוס — היא עולה על אוטובוס. תמיד דמיינתי אותה פוסעת במעבר, רגלי הגפרורים שלה תחובות בנעלי מטיילים קשוחות, מחפשת מושב פנוי. את התרמיל הגדול היא העלתה לגג האוטובוס, אז יש לה רק תיק קטן סגול, הצבע האהוב עליה, על הכתף. וגיטרה, כמובן, על הגב. בכוונה היא מניחה לתלתלים שלה — עדיין חומים בהירים? אולי כבר חומים כהים? — ליפול על הפנים, כמו תמיד כשהיא נבוכה, ומתנצלת בספרדית של מתחילים כשצוואר הגיטרה נחבט בכתף של אחת הנוסעות. היא מתיישבת, הראש לאחור, העיניים נעצמות. בתוך האוזניים תחובות לה אוזניות קטנות, לבנות. מה היא שומעת? סלסה. בתחילת הטיול שנאה את זה, אחר כך התמכרה. הברך הימנית שלה עולה ויורדת לקצב המוזיקה, מילדות יש לברך הזאת ביט משלה, וכשהשיר־הלא־נגמר נגמר הברך שלה מפסיקה לזוז, ומתוך השקט שמשתרר היא שומעת פתאום עברית. היא פוקחת עיניים. במושב האחורי, מסתבר, יש חבורת ישראלים. היא קצת נרתעת מהקולניות שלהם אבל אין לה ברירה אלא לגשת אליהם, כי היא חייבת ספר דחוף. אחרי דין ודברים מסתבר שלאחד מהם יש ספר שהוא מוכן להחליף. הוא מוציא אותו מהתיק שלו והיא קולטת שזה ספר של אבא שלה. עוד כילדה היתה נבוכה כשאנשים היו עושים את הקישור. וככל שהתבגרה והתמרדה

המבוכה הפכה לרתיעה של ממש. היא לא אומרת להם על זה כלום וחושבת לעצמה שהדבר האחרון שהיא רוצה לקרוא זה ספר של אבא שלה, אבל האלטרנטיבה היא להישאר חשוכת ספרים. ומי יודע מתי תהיה לה עוד הזדמנות. אז היא לוקחת את הספר, נותנת לַבָּחוּר אחד משלה וחוזרת למושב שלה. היא לא אוהבת לקרוא בנסיעות, זה עושה לה בחילה, מילדות זה ככה אצלה, אז רק בלילה, באכסניה, בטרנינג מהוה שקניתי לה לפני שנים בדיזינגוף סנטר, היא פותחת את הספר. תמיד קיוויתי שזה יהיה הספר הראשון שלי, זה שתתחיל לקרוא באכסניה. הוא הכי תמים. ראיתי בעיני רוחי איך היא מסיימת את העמוד הראשון, נוגעת עם האצבע בלשון — תנועה של אימא שלה — ומעבירה דף. ועוד אחד. וממשיכה לקרוא, קצת במבוכה, עמוד אחרי עמוד. או מניחה את הספר בצד, מחוסר עניין. בניתי לי בראש כמה אופציות מפורטות לסצנה הזאת. אבל לפעמים המציאות מקדימה את הדמיון. ולשירה, כמו לשירה, היו תוכניות משלה.

אני בעצמי חוטא בכתיבה ומה שהכי קשה לי זה לפתח את העלילה. יש לך איזה טיפ בשבילי?

ספֵּר לילד שלך — או תְלווה ילד של מישהו אחר וספר לו — סיפורים לפני השינה. אני עושה את זה כבר יותר מעשור. ואם אכן השתפרתי קמעה בפיתול עלילות — זה בזכות הילדים שלי. מאז ומעולם, אם הסיפור שהמצאתי לא מספיק עניין אותם הם איבדו קשב. העיניים שלהם נדדו למקום אחר. הגוף נע באי־נחת. ולפעמים הם גם אמרו לי בפרצוף: אבא, זה משעמם. או מביך מזה: עזוב, אבא, תקרא לנו מספר של מאיר שלֵו. כך שלא היתה לי ברירה, ולאט־לאט, מכישלון לכישלון, למדתי איך לרקוד עלילות. איך לזוז סיפורים בתנועה משוחררת כזו, שבה הצעד הבא אף פעם לא צפוי.

בימים אלה רק ינאי עוד מבקש ממני "סיפור מהראש". אחרי המקלחת אני עוטף אותו בשתי מגבות ונושא אותו למיטה. "ינאי בלאפה" אנחנו קוראים לזה.

אני מפלס לנו דרך בזהירות בין אבני הלגו הפזורות על רצפת חדרו, מניח אותו במיטה כרוך בתוך המגבות, ומוציא את פיג'מת גיבורי־העל מהארון.

הוא מבקש עוד קצת להיות בתוך המגבות. ואני מסכים. ומשפשף את המגבות מבחוץ כדי שייחם לו. ואז מקלף אותן מעליו, לאט, ועוזר לו ללבוש פיג'מה. אחר כך הוא נשכב ואני מכסה אותו בשמיכה ומסניף לרגע את הריח הנהדר של הקרקפת שלו. ואז מתיישב על הפוף הגדול שלצד המיטה שלו.

הוא כבר יודע שעכשיו יתחיל סיפור ונושא אלי עיניים.

העיניים שלו זהות באופן מוחלט לעיניים של אימא שלו, חומות וגדולות עם ריסים ארוכים ויפים.

אבל המבט שלו עלי — כל כך שונה. נטול אכזבה. נטול כעסים. נוצץ מאהבה טהורה.

אני מתחיל לספר. הוא נפנה לעברי, אוזניו כרויות, והפנים שלו מגיבות ברגש רב לכל תפנית בעלילה.

אלה הרגעים הכי טובים ביממה שלי. אין דיסתימיה. אין ארי גוסס. אין מבט מתחמק של דקלה. רק ינאי ואני וסיפורים על הילד הנועז עילַי (הוא זקוק לשינוי הזה בשם כדי להאמין שהכול יכול לקרות: ציפור שנושאת במקורה ילד שלא מצליח לרדת מהעץ שעליו טיפס; ילד שבלילה עקץ אותו יתוש הבלבול ובבוקר, במקום לבית ספר, הולך לעבודה של אימא שלו, שנעקצה על ידי אותו יתוש ולכן הולכת לבית ספר).

אחרי שאני יוצא מהחדר דקלה נכנסת.

כלומר, היא מחכה עוד כמה שניות, כדי שלא נתחכך בטעות זה בזה במסדרון, ורק אז נכנסת ונשכבת לידו. שערה נשפך על השמיכה. רגליה הארוכות חורגות מעט מגבול המיטה. מנשקת. מחבקת. לעתים קרובות גם נרדמת.

אם היא נרדמת שם אני נכנס שוב ומתבונן בשניהם כרוכים זה בזה. כל כך דומים שזה מצחיק. גם לינאי רגליים ארוכות. ועיקול מרדני, מתריס, בשפה העליונה. ושיער כהה־כהה ועור בהיר־בהיר.

אני חושב שינאי קטן מכדי להבין ששנינו מתנחמים בו בתקופה האחרונה, כל אחד בדרכו. ואולי אני טועה.

אתמול, בדרך לבית הספר, הוא סיפר שלגיא מהכיתה שלו ממש כיף כי יש לו שני בתים.

הבית של אבא שלו והבית של אימא שלו. ובכל אחד מהם יש מגירה שלמה של ממתקים רק בשבילו.

זה בגלל שההורים שלו נפרדו, נועם הסבירה לו בטון של אחות גדולה, מה כיף בזה?

זה כן כיף! ינאי התעקש. בטון של אח קטן שרוצה להבהיר שגם לו יש דעה.

לא אמרתי מילה.

הורדתי את נועם בבית הספר שלה, והמשכנו לבית הספר שלו. "נשק וסע" או "לך־חבק"? נתתי לו לִבחור, כמו בכל בוקר. "לך־חבק," הוא ענה. שמחתי. זה אומר שיהיה לנו יותר זמן ביחד.

חניתי רחוק. יצאנו מהרכב וצעדנו יד ביד. כשהגענו לשער חיבקתי אותו. חזק מדי. אתה מועך אותי, הוא אמר. הרפיתי. כשהלך לדרכו עקבתי אחריו במבטי, ורק כשנעלם מעיני זזתי מהשער והלכתי למכונית. בדרך התקשרתי לאורנית מהצהרון וביקשתי שלא יאספו אותו היום.

חיכיתי לו שוב בשער ברבע לאחת. הוא הופתע. מה אתה עושה כאן?

(מה יכולתי לענות? "אימא שלך הולכת ומתרחקת ממני ואם זה ימשיך ככה זה עלול להיגמר בזה שאתה ואני נוכל להתראות רק פעמיים בשבוע מה שירסק אותי אז כל עוד זה תלוי בי אני רוצה להיות איתך ועם נועם כמה שיותר"?)

חשבתי שנעשה יום כיף, עניתי. מה אתה אומר?

בספרים שלך יש לא מעט אזכורים של תצלומים. אתה חובב צילום?

לא סובל צילום. לא רוצה לצלם. לא רוצה שיצלמו אותי. כמו המכשפות בשוק המכשפות בבוליביה — כשמצלמים אותי אני מרגיש שגונבים לי חתיכה מהנשמה.

יותר מזה — הרצון הזה לתעד, להקפיא רגע בזמן, זר לי. ועומד בסתירה לתפיסה הטאואיסטית שעל פיה אני מנסה לנהל את חיי מאז קראתי את "ספר הטאו" בגיל עשרים ושלוש בדרום אמריקה: הכול חולף, הכול בתנועה, והחיים הם זרם חזק שבמקום לנסות לעצור אותו מוטב להתמסר לו. או במילותיו של לאו צה: "במקום בו פועל הטאו, אנשים אומרים — הדבר קרה מעצמו."

גם בכתיבה אני מנסה לנקוט את הגישה הזאת. אגב, הייתי אמור לכתוב רומן השנה. במקום זה אני כותב תשובות לראיון הזה, שמבוסס על "מבחר משאלות הגולשים שלנו" שהעביר לי עורך של איזה אתר. הייתי אמור לענות לשאלות האלה בתשובות מן המוכן, אבל התחלתי לענות את האמת. זה היה אמור להישאר ראיון ותו לא, ולאט־לאט — כנראה שאני לא מסוגל אלא — זה הופך לסיפור. הייתי אמור להשאיר את דקלה והילדים והדיסתימיה מחוץ לסיפור הזה. וכולם נכנסים. מדי פעם, באמצע הלילה, אני נוסע לארי, לאונקולוגית, לקבל ממנו את ברכת הדרך. אם הוא ער אנחנו רואים יחד שידורים חוזרים של ליגת האלופות ומדברים על דא והא והוא־והיא. אם הוא ישן אני מיטיב את השמיכה לגופו, ממלא לו את הכוס הריקה ומקשיב לנשימות שלו. השהייה במחיצתו מאשרת לי, משום־מה, שאני חייב להמשיך לכתוב את הטקסט הזה, למרות שאין לי מושג — באמת שאין לי מושג — מה יקרה בהמשך.

האם היית מסכים להופיע מעבר לקו הירוק?

לא התלבטתי לפני שהסכמתי להיפגש עם קוראים במעלה מאיר. אם מה שאני מנסה לעשות בספרים שלי זה לכפור בכך שיש אמת אחת ולחתור תחת כל מספר שטוען שהוא יודע־כול, איך אני יכול לסרב להזדמנות להכיר אנשים שחושבים וחיים כל כך אחרת ממני?

מה גם שהם ביקשו כל כך יפה. כלומר, היא ביקשה. איריס. הספרנית. אוהבים מאוד את הספרים שלך אצלנו, היא כתבה. והוסיפה, גם אני אוהבת מאוד. והוסיפה סמיילי.

כמעט בלתי אפשרי לא להשיב אהבה כשאוהבים אותך.

אז קבענו תאריך. וביקשתי רק שרכב חסין ירי מטעמם יאסוף אותי מהמחסום. בכל זאת אנחנו באמצע מה שמסתמן כעוד אינתיפאדה.

חסין ירי אני לא יכולה להבטיח, היא כתבה. אבל הפיאט שלי ממוגנת אבנים, זה מספיק טוב?

כבר הייתי ממולכד בהסכמה העקרונית שלי לבוא, והתביישתי להודות שמה שמספיק בטוח בשבילה לא מספיק בטוח בשבילי. אז עניתי, כן. בטח.

......

ציפית לראות דוסית, הא? היא אמרה כשנכנסתי לרכב.

האמת ש... כן, הודיתי.

עם כובע מכוער ומבט מוטרף בעיניים. ומבטא אמריקאי כמעט בלתי מורגש ובכל זאת מורגש.

בערך.

נעים מאוד, איריס, היא אמרה והושיטה לי יד. וחייכה חיוך שבאותו הרגע נראה לי בטעות חולמני.

את לא...?

שומרת נגיעה? היא השהתה את היד שלה בתוך ידי — רק אחרי לחיצת היד הראשונה!

הדיבור שלה היה עולץ, אבל לחיצת היד קלושה, כמעט נוגה.

......

כל הדרך מהמחסום ועד מעלה מאיר עברה עלינו במורשת קרב.

אתה רואה את האנדרטה פה מימין? איריס אמרה והחוותה בידה. משפחת ארזי. בקבוק תבערה. הרכב עלה באש, אבא, אימא ושלושה ילדים הלכו.

והגל־עד שמואר בשני פנסים? לזכר אהרון גולדשמיט, הרבש"ץ של אלישע ג'. שתי יריות בחזה ממארב. מת לפני שהאמבולנס הגיע.

ועוד מעט, הנה, בגבעה שאחרי העיקול, תוכל לראות את הקרוואנים של מאחז ליאור. החבר'ה שלו מהישיבה הקימו אותו אחרי שהוא נדרס למוות בצומת תפוח. ילד בן עשרים.

מרגע לרגע התכווצתי במושב יותר ויותר. ניסיתי להקטין את שטח הפנים שלי, למקרה שמישהו יחליט לירות דווקא על הרכב שאיריס ואני נוסעים בו. בלי משים גם שילבתי כפות ידיים מאחורי הראש, כדי להגן עליו. מבעד לחלון ניסיתי לזהות דמויות אורבות בחושך.

זה לא קשה לחיות ככה, בפחד מתמיד? שאלתי לבסוף. והרגשתי לבושתי שהקול שלי קצת רועד.

תלוי בתקופה, איריס אמרה בקול יציב. עכשיו, ספציפית, לא משהו. אבל הנה, אנחנו או־טו־טו ביישוב, הוסיפה. אגב, עוד חמישים מטר, מצד שמאל, תוכל לראות את "יד בועז".

אל תגידי לי — ניסיתי לפוגג את המתח בבדיחה — האבנים פגעו בשמשה. איבד את השליטה ברכב. בן ארבעים וחמש.

כמעט, איריס חייכה את החיוך שעדיין חשבתי שהוא חולמני. נדקר בחזה. בכניסה ליישוב. בן שלושים וארבע. השאיר אחריו שלושה בנים. ואותי.

......

עצרתי בחריקה.

כלומר, הרכב המשיך לנסוע אבל אצלי בפנים משהו נבלם באחת.

......

וואו, לא ידעתי. אני ממש מצטער ש —

זה בסדר.

לא, באמת, זה היה כל כך חסר רגישות מצדי.

תרגיע. לא ידעתָ.

בכל אופן אני... משתתף בצערך. זה בטח היה... בשבילך... לפני כמה זמן הוא...

שנתיים, היא אמרה. והעבירה אצבע לאורך הגבה הימנית שלה. ואחרי שהות קלה הוסיפה: אבל זה נראה כאילו זה קרה הבוקר.

אולי נעצור רגע ליד האנדרטה? הצעתי בניסיון לכפר. ותספרי לי קצת על בועז?

בהזדמנות, היא אמרה והמשיכה לנסוע וחייכה את החיוך שסברתי בטעות שהוא חולמני והתברר שהוא פשוט עצוב —

מחכים לנו בספרייה.

חצי מהיישוב פה, איריס אמרה כשנכנסנו.

שמתי לב שרוב הנוכחים הן נוכחות. ישובות זו לצד זו בכיסאות כתר פלסטיק שסודרו בצפיפות רבה במרחב הקטן שבין דלפק הקבלה למדפי הספרים.

שתיים מהן — כנראה העוזרות של איריס — קמו מכיסאותיהן, קיבלו אותי במאור פנים ושאלו אם ארצה לשתות משהו, תה? קפה?

רק מים, בבקשה, אמרתי. הוצאתי את הספרים מהתיק, ניגשתי לאין־במה וסידרתי אותם על השולחן. ליד האגרטל עם הפרחים. תמיד יש אגרטל עם פרחים.

איריס הפעילה את המיקרופון והציגה אותי. ציינה שסבא שלי היה ראש ממשלה. מנתה את שמות ספרַי. אמרה שהם מעריכים את זה שבאתי, בתקופה שבה אפילו קרובי משפחה שלהם חוששים לבקר.

ואז פנתה אלי ואמרה: דיברתי מספיק. והרי באנו לשמוע אותך.

......

המפגש התנהל על מי מנוחות. לפחות בהתחלה.

בחרתי במכוון קטעי קריאה שאינם פוליטיים באופן ישיר, ועם זאת, יש בהם לפחות רגע

אחד של הזדהות לא צפויה עם האחר: גבר מבין פתאום למה אשתו לא מאושרת איתו. אבא לילד קטן סולח בדיעבד לאביו שלו על פגמיו.

בשלב השאלות השואלים התמקדו, בזהירות רבה, בתהליך הכתיבה. באילו שעות אתה כותב? מה קורה אם אין לך על מה לכתוב? מה התפקיד של העורכת שלך?

תהיות ניטרליות כאלה, שאפשר לענות עליהן בהומור שנראה ספונטני ולמעשה הוא מתוכנן ומתוזמן היטב.

ואז איריס הרימה את היד.

הבחנתי ביד המורמת, ונישא על גלי הצחוק הקודמים אמרתי לקהל: כמו בחידון התנ"ך? שיש את "שאלת ראש הממשלה"? אז עכשיו אנחנו עם "שאלת מנהלת הספרייה"!

להבדיל, איריס צִיינה בצנעה. כמעט בלי קול. ואמרה, אני חייבת לשאול אותך משהו. איך זה... למה הסכמת לבוא אלינו?

מה זאת אומרת למה? למה לא?

אף אחד מהסופרים האחרים מ... השמאל לא רצה לבוא. כל שנה אני מנסה להזמין. ואל תגיד שאתה לא שמאל. עשיתי עליך גוגל. קראתי מאמרים שלך. די ברור באיזה צד אתה.

חשבתי לפני שעניתי.

לגמתי מכוס המים.

שקלתי מילים.

סקרנות, אמרתי לבסוף, אני סקרן לגביכם. לגבי ההתנחלויות בכלל. זה שאתם בוחרים לגור במקום הזה... זה משפיע על העתיד של המדינה שלנו. זה משפיע על החיים שלי. אני באופן אישי חושב שיישובים כמו שלכם הם מכשול לשלום. דוגרי? אני חושב שאתם מחסלים כל סיכוי שיהיה לי ולילדים שלי אי־פעם קיום נורמלי פה. אבל אני חושב את כל זה מרחוק. הפעם האחרונה שחציתי את הקו הירוק היתה בצבא. וסיקרן אותי לבוא ולראות דברים בעיניים. בדרך כלל הסקרנות אצלי מנצחת כל כוח שניצב מולה. כולל אידיאולוגיה.

מה כבר תוכל לראות בשעה וחצי? נשמעה טרוניה מהשורה האחרונה.

יותר טוב מכלום, נשמע קול אחר מהקצה השני של החדר.

שיעשה פה שבת ואז נדבר, אמרה אישה שישבה ממש מולי ובכל זאת דיברה אלי בגוף שלישי.

למה אצלנו? נשמע קול גברי, שיעשה שבת אצל השכנים שלנו בעין־טור. ויביא גם את הילדים שלו. נראה אם תמשיך לדבר על שלום אחרי קבלת הפנים שיארגנו לכם שם.

מרמורים של הסכמה עלו מהקהל.

לגמתי שוב מכוס המים. שכמעט לא נותרו בה מים. הטיתי אותה נואשות כדי ללכוד טיפות אחרונות. ואם נודה על האמת, לגמתי אוויר.

לקחתי ליד את הספר האחרון שלי, נאחזתי בו. יש שם קטע שאני מקריא תמיד בסוף מפגשים כדי לשלוח אנשים הביתה עם תחושה נעימה של נחמה. אבל מה נחמה, מה? הנחתי את הספר מידי ושקלתי אם לספר להם על אביו של ג'מאל. על הרגע הזה, האחרון, לפני יציאת ביירות, שבו אביו עמד בפתח החדר, הסתכל על הפסלים שעמל עליהם כל חייו, ונפרד מהם. במבט. אולי ניגש לאחד מהם והעביר את היד על השיש הצונן. ליטף. ואולי לא, אולי לא היה זמן —

אבל לא הייתי בטוח שזה הסיפור המתאים לקהל הזה. ובכלל, שסיפור זה מה שצריך לקרות עכשיו ביני לבינם. אבל מה כן? ומה אני עושה כאן בכלל? אני סופר. אני אמור

לכתוב ספרים, שאחרי הדף האחרון שלהם תמיד יש כמה דפים לבנים שבהם כל קורא רשאי להתווכח איתי בדמיונו.

שם אני צריך להיפגש עם הקוראים שלי. בדמיון. אחד על אחד. לא אחד מול קהל.

טוב — איריס הושיעה אותי, אנשים כבר החלו לנוע בכתר־פלסטיקיהם במבוכה — זמננו תם. אני רוצה להודות לך מקרב לב שבאת. הסקרנות היא לא רק מהצד שלך, כפי שאתה יכול לראות לפי מספר האנשים שהגיע לשמוע אותך ולפי כמות השאלות. אני מקווה שזו לא הפעם האחרונה שנראה אותך כאן. ושבעקבותיך יבואו אחרים.

......

הנוכחים התפזרו במהירות לבתיהם. אספתי את הספרים שלי לתוך התיק. לגמתי לגימה אחרונה מכוס האוויר.

איש לא ניגש לשאול שאלה אישית. או לבקש הקדשה.

רק איריס ניגשה. אמרה שהיה מרתק.

הערכתי את העובדה שלא אמרה "מקסים". אנשים שאומרים "היה מקסים" מסתירים בדרך כלל מחשבה אחרת.

נקפיץ אותך למחסום? היא קבעה־שאלה.

אבל אז היה צליל של הודעה נכנסת בטלפון שלה.

היא הביטה בו ארוכות.

ואמרה: אוי.

מה קרה? שאלתי.

חסמו את הכביש. יש התרעה ממוקדת על חוליה שמסתובבת באזור.

אז מה עושים?

מחכים.

כמה זמן זה יכול לקחת?

מינימום ארבע, חמש שעות.

עד כדי כך?

כן, אני מצטערת, אבל נראה שתיאלץ לבלות פה את הלילה.

וואלה. יש פה צימרים?

צי־מ־רים? עכשיו זה כבר לא היה חיוך עצוב. זה היה חיוך רחב, שבן־רגע הפך לצחוק של ממש.

איריס התגלגלה מצחוק, והמחזה היה מרהיב. גומות גדולות נפערו בלחייה וכל גופה הדק נרעד בשעשוע גדול.

או־קיי — הרגשתי איך סומק מטפס לי בצוואר, כמו תמיד אחרי שאני פולט שטות גמורה — אני מבין שאין צימרים, אז איפה...

אתה מוזמן אלי הביתה.

באמת? וזה לא יעשה לך בעיות פה? בכל זאת אני... גבר.

שמתי לב.

......

צימרים — היא שיחזרה בדרך למכונית והניחה יד על הבטן שלה — ענק! מזמן לא צחקתי

ככה.

......

כשגרנו ברחוב התשבי בחיפה גרה מולנו משפחה ששכלה את האב במלחמת לבנון הראשונה. הבן שלהם היה חברי למשחקי שוטרים וגנבים, אז שרצתי אצלם בבית. אני זוכר איך אחרי מותו של האב באסון צור הסלון שלהם הפך לאתר הנצחה: נרות זיכרון דלקו בכל שעה. תמונות שלו, בצבע ובשחור־לבן, עם המשפחה ולבד, ניצבו על כל שידה, לצד מגיני הוקרה מהיחידות שעליהן פיקד. ושיר־הספד שמישהו הגדיל ומיסגר. אי אפשר היה להיכנס לבית של החבר הזה בלי להתאבל.

......

סקרתי את הסלון של איריס בזמן שהיא הלכה להביא כלי מיטה מחדר השינה.

לא נרות. לא תמונות. לא מגינים.

ערסל, מתוח מקצה עד קצה. פטפון. עם שורה ארוכה של תקליטים לידו. את התקליט שבסוף השורה, זה שהעטיפה שלו, עם המאפרה ובדלי הסיגריות, היתה חשופה, זיהיתי מיד: "מחכים למשיח" של שלום חנוך. על הרצפה כריות הסבה גדולות, ועל הקירות ציורים סוערים, לא מהוקצעים. כמה מהם חושניים למדי. אולי שלה?

......

היא חזרה לסלון ופרשה סדין יחיד, של ילדים, על הספה. הוסיפה גם שמיכה וכרית. ועל הכרית הניחה טרנינג של גבר. וחולצת סוף־מסלול של גולני.

אמרתי, תודה. וצמרמורת של על־סף־טעות חלפה לי בכל הגוף.

קפה? היא הציעה. או שאתה תמיד שותה "רק מים"?

......

היא חזרה מהמטבח עם שתי כוסות קפה מהבילות, ואמרה בחיקוי־של־טון־של־מ"כית בנים: אחרַי.

עלינו במדרגות שהובילו לקומה השנייה של הבית. לרגע חששתי שהיא מובילה אותנו לחדר השינה שלה, אבל היא המשיכה לטפס גם אחרי הקומה השנייה עד שהגענו לסולם קטן. שהוביל למין פתח בגג עם מכסה ברזל.

בוא, היא אמרה והרימה את המכסה, רואים מפה את עזריאלי.

......

בין דודי השמש שעל הגג ניצבו שני כיסאות חוף מפוספסים באדום ובלבן. התיישבנו בהם, והשקפנו על האורות של גוש דן.

לגמתי מהקפה שלי ושתקתי. דיברתי כל כך הרבה במפגש הקוראים שלא נשארו לי מילים.

כשיש שקט שמים לב לדברים. אז שמתי לב שהאדים שיוצאים מהכוס שלי מתערבבים עם האדים שיוצאים מהכוס שלה.

ושיש לה ריח דק של קרם גוף, שמגיע אלי עם הרוח.
ושהג׳ינס שלה מסתיימים קצת לפני קו הגרביים.
ושכל הבתים ביישוב מוארים לגמרי. כאילו אף אחד לא מתכוון ללכת לישון כאן אף פעם.

......

שם הכרתי את בועז, היא אמרה אחרי כמה רגעים והחוותה בידה לכיוון המגדלים של תל אביב.

בעזריאלי? תהיתי.

לא רחוק. למדתי ספרות והוראת ספרות בסמינר הקיבוצים. היתה מסיבת יום העצמאות אצל אחת הבנות בשנה שלי. והוא נכנס. העיניים שלנו נפגשו. והוא לא הזיז את המבט. ואמרתי לעצמי, יש לו כיפה, תרגיעי. ואז הוא ניגש והתחיל פשוט לדבר איתי, בלי משפט פתיחה מתוחכם, פשוט פתח שיחה. ואמרתי לעצמי, איריס, תפסיקי עם הדפיקות לב האלה, לא יצא מזה כלום, יש לו כיפה. ואז הוא הציע להסיע אותי הביתה ואמרתי לעצמי, אם היה סיכוי שיצא מזה משהו רציני אז היה טעם לשחק אותה קשה להשגה, אבל ממילא אין סיכוי, אז שיסיע אותי הביתה, ויעלה אלי לקפה, וינשק אותי בצורה הכי עדינה שנישקו אותי אי־פעם, וישכב איתי כאילו הוא השיג מידע פנימי על מה עושה לי טוב, ויישאר לישון, ויחבק אותי כל הלילה, חיבוק מגונן כזה, חזק, ויכין לי ארוחת בוקר, מה זה משנה? יש לו כיפה.

היא דיברה מהר מאוד, בלי לקחת אוויר בין מילה למילה, בין משפט למשפט. כאילו הדברים ערוכים אצלה בלב והיא כבר מחכה הרבה זמן להזדמנות להוציא אותם לאור.

וזהו? שאלתי. מאז לא נפרדתם?

מה פתאום. נפרדנו וחזרנו במשך ארבע שנים. כל אחד ניסה לכפות על השני את דרך החיים שלו, ומובן שזה לא הצליח, אז היינו מתרחקים ומנסים לצאת עם אנשים אחרים, ומובן שגם זה לא הצליח, ובסוף אני באתי ואמרתי לו, תקשיב, אני אגיד לך את זה בדוסית, כדי שתבין, אנחנו הזיווג אחד של השני, אתה הפלוני ואני הבת פלוני. עכשיו, אנחנו יכולים לבזבז את כל החיים בניסיון להתחמק מזה, או שאנחנו יכולים להשלים עם זה. בתור התחלה, אני מודיעה לך שאני מוכנה לגור איתך איפה שאתה רוצה. בתנאי שבתוך הבית פנימה אני אוכל לחיות איך שאני רוצה.

וואו.

איך אמרת במפגש? שסקרנות מנצחת אצלך כל כוח שניצב מולה, כולל אידיאולוגיה? אז אצלנו האהבה ניצחה כל כוח שעמד מולה.

כולל אידיאולוגיה.

א־הה.

וככה התגלגלתם למעלה מאיר?

רצינו לשכור דירה בירושלים בכלל. אבל היה שם יקר מדי. אתה מבין? ככה נהיינו "מתנחלים". ויש פה עוד אנשים כמונו, כל אחד והסיפור שלו. רצית לראות דברים מקרוב? אין בעיה. רק תביא בחשבון שכשרואים מקרוב קולטים את הפרטים הקטנים. ואחר כך קשה יותר לעשות הכללות. במאמרים שמפרסמים ב״ידיעות״, נגיד.

כלומר, הלך עלי, זה מה שאת אומרת. סיבכתי לעצמי את החיים עם הסקרנות שלי.

בדיוק!

רק דבר אחד אני לא מבין, אמרתי אחרי שתיקה קצרה.
תשאל חופשי, איריס אמרה.

......

לגמתי מכוס הקפה — ונכוויתי ברותחין. ידעתי מה אני רוצה לשאול אבל לא ידעתי איך לנסח את זה כך שהיא לא תיפגע. משהו בדרך שבה היא תיארה את בעלה המת היה כל כך חי.

אני אגיד לך מה אתה רוצה לדעת, היא אמרה.

מה אני רוצה לדעת?

מה משאיר אותי כאן עכשיו, שבועז איננו? למה אני לא לוקחת את הילדים ופשוט עפה מפה? נכון? אני אגיד לך למה. כמה ימים נמשכת שבעה לדעתך?

אה... שבעה ימים, לא?

אז במעלה מאיר היא נמשכת שלוש מאות שישים וחמישה ימים. שנה שלמה עוטפים אותך מכל הכיוונים.

זה יפה.

במקרה שלי זה לא היה רק יפה, זה היה קריטי.

למה?

בחודש־חודשיים הראשונים הגוף שלי הגיב כאילו זאת עוד פרידה מאחת הפרידות שהיו לי ולבועז. עם זה הוא ידע להתמודד, הגוף. קטן עליו. אבל אז, בערך אחרי שלושה חודשים, באה הנפילה. לא יכולתי להרים את עצמי מהמיטה בבוקר. ולוקח זמן עד שהכדורים נגד דיכאון מתחילים להשפיע. ומישהו צריך לטפל בילדים בינתיים. אנשים פה עשו משמרות מסביב לשעון. ולא עניין אותם שאני הולכת בלי כיסוי ראש. הם לקחו אליהם את הילדים אחרי בית הספר. הביאו לי רופאים. עשו לי קניות. רפלקסולוגיה. יש פה מישהי שעושה וואטסו בגיגית ענקית שיש לה בחצר. כל אחד נתן כפי יכולתו, אתה מבין? נכרתה ביני לבין היישוב הזה ברית עולם אחרי השנה הזאת.

אני מתאר לעצמי.

לא, אתה לא. כי אתה לא יודע מה זה קהילה. רואים את זה גם בספרים שלך. כולם בודדים כל הזמן. ואם אתה בראת את הדמויות האלה כנראה גם אתה בְּדִיד. אז תאר לעצמך שאין יותר בדידות בחיים שלך. שלא נותנים לך להרגיש בודד אף פעם. כי יש סביבך מעטפת תומכת וחמה כל הזמן. אתה מבין כמה כוח זה נותן?

......

ישבנו עוד קצת על הגג, עד שאפילו האורות של תל אביב החלו להתמעט. והקפה הצטנן. והרוח הפכה מקרירה לקרה.

ניכנס? היא שאלה.

הינהנתי. וקמתי אחריה.

כשעברנו ליד חדר השינה שלה היא השתהתה קלות, כמתלבטת אם להזמין אותי פנימה או לא, ואז ניענעה בראשה, כמבקשת לנער מעליה מחשבה, והמשיכה לרדת במדרגות.

ירדתי אחריה. הגענו לסלון.

נעמדנו זה מול זה. כמו לפני פרידה. או כמו לפני חיבוק.

הטמנתי כף יד בתוך כף יד, מאחורי הגב. כתלמיד שקדן. או כמי שמפחד שידיו עלולות לנוע מעצמן.

יש לך ילדים? היא שאלה.

שתי בנות, עניתי, ופירטתי שמות וגילים.

שלושה בנים, היא אמרה. ופירטה שמות וגילים.

ואלה, שלך? החוויתי בידי אל הציורים.

כן, היא אמרה, ואל תגיד לי שהם יפים. אל"ף, הם לא. בי"ת, לא מעניין אותי אם הם יפים בעיני מישהו אחר. התחלתי לצייר אותם בשביל עצמי. אחרי השלושים. זה... קורה לך לפעמים? לכתוב סתם ככה, בשביל עצמך?

פחות ופחות.

כדאי לך.

הינהנתי.

היא נסוגה צעד לאחור.

פרידה, אם כן — חשבתי — לא חיבוק. עדיף ככה. נשענתי אחורה והנחתי יד על מסעד הספה.

אתה רוצה עוד שמיכה? היא שאלה.

לא, תודה, אמרתי.

סבבה — היא הושיטה פתאום יד (זה באמת היה פתאומי. לא היה שום סימן מקדים לכך שזה עומד לקרות) וליטפה לי את הלחי ארוכות ועדינות, כמו שמלטפים לילד. וריפרפה באצבעותיה גם על הסנטר.

ואז, בבת אחת, משכה את היד בחזרה ואמרה: אני אעיר אותך בשש וניסע למחסום. עד אז בטוח יורידו את ההתרעה.

***

ניסיתי לישון עם מכנסיים וחולצה מכופתרת. ואחרי קרוב לשעה של התהפכויות בניסיון למצוא תנוחה, נשברתי. פשטתי את בגדי בחשיכה ולבשתי את הטרנינג והחולצה של בועז. מצאתי שהם מתאימים לי ונוחים מאוד. ועדיין לא הצלחתי להירדם. מגע כף היד של איריס עדיין ריפרף לי על הלחי. וכל מיני קרעי זיכרונות החלו לשוט בתודעתי וחיפשו בחוסר נחת אחר משמעות.

ואז שמעתי צעדים. טפיפה כזו, עדינה.

לא זזתי. השארתי את העיניים שלי עצומות. חששתי שאם אעשה תנועה חדה או משתוקקת מדי היא עלולה להיבהל ולהתחרט.

הצעדים התקרבו לעברי.

נשמתי נשימות אטיות במכוון. נשימות של שינה.

שמרתי על קצב הנשימות הזה גם כשהרגשתי שכף יד משעינה גוף על חלקת המזרן הפנויה שליד המותן שלי.

אבל הגוף שחבק את גבי כעבור רגע לא היה של איריס. אלא גוף קטן יותר. עם זרועות קטנות יותר.

נשארתי עם הפנים לקיר. הזרועות הקטנות הידקו את אחיזתן בגופי.

זמן־מה שכבנו כך, הקטן ואני, עד שלא הצלחתי להתאפק עוד והסתובבתי באטיות כדי לראות. הילד זע מעט אבל לא התעורר, ועתה יכולתי להתבונן בפניו. לא מצאתי בהן דמיון לאיריס. כנראה קיבל מאביו את התווים האלה: אף דומיננטי. ריסים ארוכים. שפתיים משוכות מעט מטה. במעין עלבון.

הזרועות הקטנות שלו נשלחו אלי שוב. הוא לא היה מוכן בשום אופן לוותר על החיבוק שלנו.

פיניתי לו עוד קצת מקום על הספה. הפכתי אותו קמעה. ועכשיו יכולתי לחבק אותו מגבו, לאסוף אותו אלי.

חשבתי: מעולם לא חיבקתי ילד־בן.

חשבתי: ההרגשה אחרת. קשה להסביר. שרירי יותר? לא בדיוק. גם לא מתרפק פחות. אולי מהדהד את זיכרון נשיאת גופך שלך כשהיית קטן.

......

נרדמנו חבוקים.

......

התעוררתי למגע עדין של יד בכתפי. איריס עמדה למראשותינו, התבוננה בשנינו בעיניים מבריקות ולחשה: הסירו את ההתרעה.

פחדתי לזוז, שהילד לא יתעורר חלילה. ויגלה שהוא ישן עם האויב.

לחשתי לה: אני לא רוצה להעיר אותו.

והיא לחשה: אז תישאר לשבֶת.

ואחרי שתיקה קצרה, קצרצרה, שבמהלכה אולי המתינה לתגובה שלי להזמנה שלה — חייכה את החיוך העגום שלה והדריכה אותי בלחש, מסמנת לי בכף ידה מה לעשות אבל נזהרת מלגעת בי: קודם תסיר את הזרועות שלך. אחר כך תרחיק את הגוף. כן, בדיוק ככה. ותיזהר כשאתה מעביר את הרגל מעליו.

נמרוד — לא ינאי — היה השם שתיכננתי לתת לבן, אם יהיה לי. ומכיוון שכתיבה היא גם, ואולי בעיקר, פיצוי על מה שלא קרה, או עדיין לא קרה, הענקתי לילדים שונים, בספרים שונים, את השם נמרוד.

והנה, נמרוד־של־אמת, ישן בזרועותי. לילה שלם.

בחוסר רצון ניתקתי את עצמי מהילד. לאט־לאט. להאריך את הרגע. ריסיו הארוכים נרעדו קלות, כעומדים להיפתח, אבל כעבור כמה שניות הרעד שכך והוא המשיך לישון.

......

השמש עלתה מעל גבעות השומרון. איריס האטה מעט והרכיבה תוך כדי נהיגה את משקפי השמש שלה.

זה קטע, היא אמרה. על פני השטח נמרוד לקח את המוות של בועז הכי בסדר. האחים שלו לא הפסיקו להתייפח. להתרפק עלי. ורק הוא שיחק בפלייסטיישן עם חברים בחדר שלו. מהצד זה נראה כאילו פחות אכפת לו. בהתחלה חשבתי שאולי זה כי הוא הקטן והיו לו פחות שנים עם בועז, אבל אחר כך זה התחיל לצאת לו בכל מיני התנהגויות.

מה למשל? שאלתי.

מכות בבית ספר, איריס אמרה. הוא הרביץ לאחרים, זאת אומרת. ולעומת זאת נהיה אדוק פתאום. נזף בי על כל ההקלות הקטנות שאני מרשה לעצמי בשבתות. התחשבן איתי על זה שקראתי לו נמרוד, שזה שם קצת... חריג אצל דתיים. תקופה מסוימת הוא גם חזר להרטיב בלילה. אחר כך התחיל ללכת מתוך שינה, ברחבי הבית.

ממש ללכת מתוך שינה, עם הידיים מושטות קדימה?

לא, זה רק בסרטים. במציאות הולכים עם הידיים לצדי הגוף ועם העיניים עצומות.

וואלה.

כנראה... שככה הוא הגיע אליך לספה.

....

זיכרון המגע שלו עדיין נשמר בי, כמו אחרי לילה של אהבה. תוך כדי הנסיעה למחסום חשתי את פעימות הנועם בגופי. בבטן שנצמדה לגבו. בזרוע שחיבקה אותו.

....

מעניין אם הוא יזכור משהו כשיקום, חשבתי בקול.

ואיריס אמרה, בדרך כלל הוא שוכח לגמרי את מה שקרה בלילה. פעם הוא שתה חצי סיר מרק שהיה במקרר. ככה. מהסיר ישר לפה. כאילו זה מימייה. ולא זכר כלום בבוקר. אבל אם הוא יגיד משהו אני אדווח לך. יש לי את המייל שלך, לא?

....

אף אחד לא יעז להודות בזה בריש גלי. אפילו לי, עכשיו, האצבעות מסמיקות תוך כדי הקלדה. אבל כשהנפגעים בפיגוע גרים מעבר לקו הירוק, פחות אכפת לאלה שגרים בתוך הקו הירוק. הנפש שומעת את החדשות, מזהה לפי השמות אם הנפגעים הם מהשבט או לא, ולא פעם בוחרת להסיט ממנה את הכאב והחרדה: "הם בוחרים לחיות שם ולסכן את עצמם ואת הילדים שלהם? שישלמו את המחיר."

לא קיבלתי מאיריס מייל. וגם לא שלחתי.

אבל אחרי הלילה שביליתי במעלה מאיר, הקו הירוק חדל להיות עבורי קו הפרדה לאכפתיות.

להפך, שנים אחר כך עוד נדרכתי לשמע כל דיווח על בקבוק תבערה, מכונית שהתהפכה עקב יידוי אבנים, חדירה ליישוב. העברתי משמונים ושמונה לגלי צה"ל, ארבתי למבזקים. וכשהשמות התפרסמו למחרת בעיתון סרקתי את הידיעה בלב הולם: רק־לא־נמרוד־רק־לא־נמרוד־רק־לא־נמרוד־רק־לא־נמרוד.

אולי גם בגלל שמהאופן שבו היא תיארה אותו נשמע שהוא מועד לפורענות.

....

"ארבעה נערים נכנסו לכפר פלסטיני, ככל הנראה כדי לרסס כתובות נאצה על קיר המסגד המקומי. מהמידע שמגיע אלינו עולה כי ככל הנראה המתינה להם שם קבוצה של רעולי פנים וכעת הם לכודים בתוך המסגד. צה"ל פועל בכפר. תמונת המצב עוד לא לגמרי

ברורה בשעה זו, אבל אנחנו כבר יכולים לומר שיש נפגעים."

ישבתי מול הטלוויזיה ועקבתי אחרי הדיווחים.

דקלה אמרה, תראה איך הם משגעים את כל הצבא, המתנחלים האלה.

ואמרה גם, שילמדו לקח.

לא עניתי. לא התווכחתי. לא טענתי שאהבה מנצחת כל כוח שעומד מולה, כולל אידיאולוגיה. או שאהבה היא האידיאולוגיה. המשכתי לצפות בטלוויזיה כל הלילה. חיכיתי לשמות.

היתה לי תחושת בטן. כמו שיש לאימהות לפני שנציגי קצין העיר נוקשים על הדלת.

לקראת בוקר זה הגיע: כתבנו הצבאי דיווח שהנערים חולצו בחיים. אחד מהם, נמרוד סלעי, פצוע בינוני עד קשה. מאושפז בבית החולים "תל השומר".

......

חיכיתי לשעת כושר. לא רציתי שמישהו מבית החולים יעצור אותי ויטען שאלה לא שעות הביקור. לא רציתי שאיריס או מישהו מהמשפחה של נמרוד יבחינו בי. נשארתי ליד המיטה של ארי באונקולוגית ושיחקנו את המשחק הקבוע שלנו מאז שההכרה שלו התחילה להתעמעם: הוא עוצם עיניים ומנמנם מעט, וכשהוא פוקח אותן הוא שואל אם רוני ביקרה בזמן שהוא ישן. אני אומר לו שכן, בטח, והוא מחייך בסיפוק, עוצם שוב עיניים, פוקח אותן כעבור זמן ושואל אם ליהי ביקרה בזמן שהוא ישן. אני אומר לו שכן, בטח. וככה אנחנו ממשיכים ומבקרות אותנו עוד ועוד בחורות שנעלמו לו מאז שהוא חלה.

אחרי שארי נרדם סופית הסתובבתי במשך שעות במחלקות אחרות של בית החולים. העמדתי פנים שאני בן משפחה בהמתנה וניסיתי לגלות מה הנתיב שיוביל אותי באפס חשיפה ובמינימום דלתות שנפתחות רק מבפנים אל החדר שנמרוד מאושפז בו.

בארבע בבוקר נעתי לעבר היעד.

כשנכנסתי לחדר מצאתי בו את איריס מוטלת בכיסא ושקועה בשינה עמוקה.

בשערה זרקה שיבה. ומצחה נחרש קמטים. בכל זאת, חלפו שנים. עליה וגם עלי.

התקרבתי למיטה. אור עמום בקע מהמכשירים שליד נמרוד והאיר את פניו. את הזיפים שעל לחייו. את שפתיו המשוכות מעט מטה באותו עלבון ישן.

טיפסתי על המזרן, בזהירות, וחיבקתי אותו מאחור, כמו אז. הגוף שלו התמסר־התקער לחיבוק, כאילו זכר. הריסים הארוכים שלו נרעדו קלות, כעומדים להיפתח. אבל הוא המשיך לישון.

הקשבתי לנשימותיו, לוודא שהן לא פוסקות, וחיכיתי שאור ראשון יעלה בחלון. ואז חמקתי ממיטתו ושמתי פעמי לביתי. נסעתי ברחובות הריקים והחלפתי בין תחנות ברדיו, אולי במקרה אחת מהן תשדר עדכון. או לפחות את מחכים למשיח.

משיח לא בא. וגם לא טילפן. חיכיתי בסלון ביתי לבשורה ומדי פעם קמתי ופיטרלתי בין החדרים. עם שחר חדרו קרני השמש מבעד לתריסים בחדרים של הילדים שלי והאירו את פניהם העדינות ואת לוכדי החלומות השומרים את שנתם ואת הרהיטים שבחדריהם, הצבועים בוורוד ובתכלת.

סבך, לוי אשכול ז"ל, היה הנשיא השני של מדינת ישראל. איך התחושה להיות קרוי על שמו?

לא נשיא, ראש ממשלה.

סבך, לוי אשכול ז"ל, היה ראש הממשלה השני של מדינת ישראל. מה אתה זוכר ממנו?

לא השני. השלישי. והוא נפטר לפני שנולדתי.

סבך, לוי אשכול, היה ראש הממשלה השלישי של מדינת ישראל. איזו מורשת הוא השאיר לך?

קוביות סוכר.

באזכרה הממלכתית בהר הרצל המשפחה היתה נעמדת בשורה הראשונה מול קבר השיש השחור, ואחרי ה"אל מלא רחמים" של החזן הצבאי הראשי, שתמיד מילא אותי בעצב עמוק, כללי, שלא היה קשור לסבי שנפטר לפני שנולדתי ושלכן לא יכולתי, כל כמה שהשתדלתי, להתאבל עליו באופן אישי — הפוליטיקאים היו מניחים אבן קטנה על הקבר ואז נעמדים בטור כדי ללחוץ את היד לכל בני המשפחה. אני זוכר שלחיצת היד של שמעון פרס היתה רפה, שגד יעקובי היה יפה תואר ושבין הלוחצים האחרונים היה איש דליל־שיער שידעתי ששמו שלהבת פרַיָאר. אחר כך כולם, כלומר כל המפא"יניקים, וידידי המשפחה, ושלהבת פריאר, היו נוסעים לרחוב רמב"ן, לביתה של סבתי החורגת מרים, נעמדים בסלון הקטן עם כוסות קינלי ביד ומנתחים את המצב במדינה כאילו היא, המדינה, בבעלותם הפרטית, למרות שבשנים שאני מדבר עליהן בגין כבר היה ראש הממשלה.

אנחנו, הילדים, בני הדודים, היינו נסוגים לחדר צדדי שהיו בו קלסרים עבים שנאסר עלינו לפתוח, ומשחקים ארץ־עיר על שולחן שהיה פעם שולחן העבודה שלו. באות ל' היה ברור מה כולם יכתבו ב"אישיות", ולכן העדפתי לכתוב לינקולן או ליאונרדו דה וינצ'י כדי לקבל ניקוד גבוה יותר, וכל כמה סיבובים הייתי נשלח על ידי בני הדודים האחרים, שכולם היו גדולים ממני, למשימה בעורף הסלון: שליית קוביות סוכר מתוך הקערה הכסופה שבה הן נחו והבאתן בשלום לחדר הילדים. אני זוכר את הטעם של קוביית הסוכר בפי: תחילה נוקשה, כמו סוכרייה, ואחרי כמה נגיסות קטנות נימוחה על הלשון ומתפוררת לגרגריה. אני זוכר שדורון, בן הדוד הגדול ביותר, לימד אותנו איך שותים תה כשהקובייה נעוצה בין השיניים והנוזל החם זורם דרכה. ואני זוכר שפעם אחת נתפסתי בסלון בשעת מעשה על ידי שלהבת פריאר. הוא יירט את היד שלי, שהיתה בדרכה לקערה הכסופה, אחז בה ואמר במבטא יקי כבד: זה לא ממתק, ילד. כנראה נראיתי מבוהל מאוד, כי הוא מיהר לשחרר את ידי, הושיט לי קופסת שוקולד מריר של "ספלנדיד" ואמר, קח את זה במקום. שנאתי שוקולד מריר אבל לקחתי. משהו בטון של שלהבת פריאר אותת לי שלא כדאי להתווכח.

לפני כמה שנים הוא נפטר, ובהספד שהופיע ליד תמונתו בעיתון נכתב שהיה מנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית. וכך, באיחור מסוים, הבנתי מנין נבע כוח ההרתעה שלו.

קוביות הסוכר הלכו ונעלמו מהעולם עם השנים. כמו גחליליות. מדי פעם, בעיקר במרכז

הכרמל, בעיקר בבתי קפה של יקים, עדיין מניחים קערה של קוביות סוכר במרכז השולחן, ואני לוקח לי כמה, מוצץ אותן לאט ככל האפשר כדי שלא תתפוררנה מיד, וחושב על סבא שלי, שלא הכרתי, ושאני מצר על כך שלא הכרתי, שידע, כך מספרים לי, להתפשר ולהתפשר עד שהיה משיג מה שרצה. שהיה לו הומור יהודי חם וחכם. שהיה אהוב על תומכיו אבל גם על יריביו. שלא היה חבר במפלגה השמרנית של אוהבי אהבה אחת גדולה בחייהם. שגימגם ברגע הלא נכון. שהיה אחראי לניצחון בששת הימים אבל לא קיבל על זה את הקרדיט. שנפטר לפני שהבין כמה הניצחון הזה עתיד לסבך אותנו. שלמרות שכמעט אף פעם לא היה בבית הצליח לטעת באימא שלי, לא ברור לי איך, תחושה חזקה של אבהות. שככל שאני מתבגר אני נעשה יותר ויותר דומה לו חיצונית, עד כדי כך שבשנים האחרונות אני נמנע מלהסתכל בתמונות שלו, כי הן נראות לי יותר ויותר כמו נבואה.

האם המורשת הפוליטית של סבך משפיעה עליך כיוצר?

היתה לי סבתא אמיתית. לא מפורסמת. מצד אבא. שגרה בחולון.

היא היתה כמעט־ניצולת־שואה. כלומר, היא עלתה לארץ בגפה מפולין רגע לפני שמלחמת העולם השנייה התחילה.

כשהייתי בן חמש־עשרה סבא שלי נפטר ולא היה עוד מי שיריב איתה ביידיש.

היו לה שתיים־שלוש חברות קרובות, אבל רוב הזמן היא ראתה טלוויזיה, הלכה לקופת חולים והכינה אוכל.

צהריים אכלו אצלה באחת־עשרה וחצי. ערב בשש. ובמקרר שלה היה מדף שלם לתרופות.

בגיל עשרים ושלוש נפרדתי סופית מטלי לְשם.

מכיוון שאני זה שעזב את הדירה שגרנו בה יחד, היה ברור שאני זה שצריך לחפש דירה חדשה.

זה היה באחת־עשרה בלילה, ולא היה לי שום מקום ללכת אליו עם שתי שקיות האשפה שמילאתי בבגדים שלי.

תפסתי את האוטובוס האחרון לחולון. נקשתי על הדלת שלה, ששמו של סבא שלי עדיין היה רשום עליה, והיא פתחה ונבהלה: מה קרה, שייִנֶה פּוּנים?

סיפרתי לה.

היא הכינה לי כוס תה עם שלוש כפיות סוכר והכניסה לתוכה קשית מתכת שבקצה שלה היתה גם כפית לערבוב. בזמן שלגמתי פתחה את הספה בחדר הקטן שליד המקלחת ומתחה עליה סדין פרחוני. למרות שהיתה אישה קטנה מאוד היו זרועותיה מתארכות באורח פלא בעת מתיחת הסדין. כבר בתור ילד שמתי לב לזה.

כשחזרנו למטבח היא לא אמרה מילה על טלי. או על הפרידה. וגם לא הזכירה במילה את מה שקרה בבייביסיטר שטלי עשתה אצל אחותי. רק שאלה אם אני רוצה גם חתיכת עוגה. וכשנדתי בראשי לשלילה התיישבה מולי ושתקה לאות הזדהות עד שסיימתי את התה.

בבוקר היא העירה אותי מוקדם מדי, כי דאגה שמא אאחר לעבודה.

הייתי אצלה שלושה חודשים. הביקור הכי ארוך של נכד אצל סבתא בתולדות המשפחה. אכלתי הרבה קומפוט, הרבה סלט גזר מתוק, ומרק עגבניות מאבקה של ויטה שהיא

העשירה באורז אמיתי, מבושל.
בכל פעם שהייתי מעניק תשומת לב למאכל מסוים שהיה על השולחן היא תהתה למה אני מזניח את המאכלים האחרים.
בכל פעם שהייתי משאיר אור דולק בבית היא היתה מכבה אחרי.
בכל פעם שרציתי לראות כדורגל בטלוויזיה היא היתה מוותרת בשבילי על התוכנית שרצתה לראות בעצמה.
רק כשגרתי אצלה הבנתי עד כמה בעצם היא אישה עצובה. עצב עמוק, בסיסי, כמו עוד איבר בגוף. ושהעצב הזה מתגלגל אצלה, איכשהו, לדאגה לאחרים.
רק כשגרתי אצלה יכולתי לראות בפניה את הנערה שעזבה את הוריה ואחיותיה כדי לעלות לישראל בלי לדעת שזו הפעם האחרונה שהיא רואה אותם.
רק כשגרתי אצלה הבנתי שהיא בעצם היתה מאוד קשורה לסבא יצחק, ושמאז שהוא מת התחילה אצלה איזו ספירה פנימית לאחור.

לפני שנתיים היתה לי נסיעת עבודה לוורשה.
השגתי מאבא שלי את הכתובת שבה התגוררה סבתא כנערה וביקשתי מהמארחים שלי שייקחו אותי לרובע פראגה. בדרך חלפנו על פני עצים עירומים ובנייני דירות עצומים שהזכירו לי סרטים של קישלובסקי, והנפש שלי כבר התקערה לקראת סגירת מעגל.
לא ידעתי שוורשה נהרסה לגמרי במלחמת העולם, שאף בית לא נותר לעמוד על תִלו ברובע פראגה אחרי ההפצצות של בעלות הברית, ושכל כך קר בעיר הזאת, שגם כפפות לא מצילות את האצבעות שלך מאובדן תחושה כשאתה יוצא מהרכב. שוטטתי מעט ברחובות הרובע, ניסיתי גם ניסיתי לבקש עזרה מהאנשים הספורים שפסעו בהם, אבל הכתובת שהיתה רשומה לי בפתק כבר לא היתה קיימת, וגבר עם מגבעת שחשדתי לשבריר שנייה שהוא חגי כרמלי עם מגבעת טען שהרחוב שאני מחפש היה ברובע אחר בכלל, שכבר לא קיים. והתחיל לרדת ברד. קשה כאבן. והזרת שלי נשרה לתוך הכפפה.
אז החלטתי לסגור מעגל בצורה אחרת: לשלוח לסבתא שלי גלויה מוורשה.
מכל מקום בעולם שהייתי בו שלחתי לה גלויה.
היא אף פעם לא הבינה בשביל מה לנסוע כל כך הרבה — עד שיש ליהודים מדינה משלהם! — אבל תמיד שמחה לקבל ממני אות חיים.
מצאתי חנות מזכרות קטנה ליד הגטו שעדיין מכרה גלויות כמו פעם, ובחרתי אחת עם תמונה של הארמון המלכותי המשוחזר. כתבתי לסבתא שבלובי של המלון שלי מגישים קרמשניט עם התה. ושאתמול במסעדת השף המנה הראשונה היתה מרק עוף זך עם קרעפלאך. ושלמרות שלא מצאתי את הבית שלה, הכול פה בוורשה מזכיר לי אותה. גם הדאגנות של המארחים שלי.
שלחתי את הגלויה לכתובת הישנה שלה. רחוב ארלוזורוב 164. למרות שאין לי מושג מי גר שם היום.

בכל פעם ששואלים אותי על הסבא המפורסם שלי אני רוצה לספר על סבתא שלי, זיכרונה לברכה, אבל אף אחד לא רוצה לשמוע.

אילו אמנים או יצירות אמנות השפיעו עליך בצעירותך?

מאה מטר מסבתא שלי, בהמשך אותו רחוב ארלוזורוב, גרה דודתי נועה אשכול. כוריאוגרפית, ממציאת כתב התנועה. גורו עם עדת מאמינות שהעריצו את האדמה שעליה רקדה. אישה שהעדיפה להתנגד. לפרסים. לקלישאות. לזיוף. לצביעת שיער. במקום ילדים ונכדים היו לה חתולים וכלבים. בתור כיבוד לאורחים היא היתה מגישה בירה, ובקומה העליונה של הבית שלה היה חלל גדול, לא מרוהט, שהיה אפשר להשתולל בו בזמן שהמבוגרים היו מתווכחים למטה על פוליטיקה. היא אהבה להתנצח, דודה נועה. ולהביע דעות חריגות להכעיס. ועכשיו כשאני כותב את זה אני פתאום רואה קו מרוסק, שלא ראיתי קודם, שמחבר בינה לבין שירה, הבכורה שלי. את התקליט הראשון בחיי — "חם יותר מיולי" של סטיבי וונדר — דודה נועה קנתה לי. את הסיגריה הראשונה עישנתי אצלה. לחתונה שלי היא לא באה כי היא לא אהבה אירועים, אבל כשדקלה ואני באנו לבקר אותה כמה שבועות אחר כך היא התרגשה מאוד ולא הפסיקה להתפעל מדקלה בקול רם. שתי דקות אחרי שנכנסנו היא כבר ליטפה את השיער שלה ואמרה כמה רך הוא. וכשדקלה ניסתה לחלוק קצת פרפראות ממסיבת החתונה שלנו היא עצרה אותה באמצע ואמרה: את יודעת, מרתק הפער בין איך שאת מדברת, בטון שקול ומדוד כזה, כמו מטרונום, לבין תנועות הידיים שלך. יש להן... כוריאוגרפיה פרטית משלהן... מלאת תשוקה... את רוקדת? היא שאלה. בתיכון רקדתי בלהקה אבל היום רק במסיבות, הודתה דקלה, ודודה נועה הינהנה באטיות כשוקלת אם לצרף אותה ללהקה שלה, שהתפרקה שנים קודם לכן, ואחר כך לקחה אותנו לסטודיו בקומה השלישית והראתה לנו שטיחי קיר חדשים ואמרה, תבחרו לכם אחד, מתנה, ובעוד אני בלעתי את לשוני מרוב תדהמה — במשפחה היה ידוע שדודה נועה לא נותנת ולא מוכרת את השטיחים שלה לאף אחד — דקלה הסתובבה כמה דקות בדממה בין היצירות עד שבחרה את זו עם הפצע המוסתר, ודודה נועה אמרה, יש לך טעם טוב. אחר כך ירדנו למטבח וחלצנו פקקים ועוד פקקים מבקבוקי בירה, ודיברנו, כלומר בעיקר דקלה ודודה נועה דיברו, ומדי פעם דודה נועה עצרה והחמיאה לה על הדעות המקוריות שלה, או על ההתנסחות הרהוטה שלה, או על ההתאמה בין צבע החצאית שלה לצבע הגרביון, וכשדקלה הלכה רגע לשירותים דודה נועה הציתה סיגריה והסתכלה עלי ארוכות ונאנחה ואמרה, אוי, כמה שזה יכאב. מה יכאב? שאלתי. ודודה נועה שאפה מהסיגריה ואמרה, כשהיא תעזוב. אבל כשהבחינה שפני מתכרכמות נשפה והוסיפה: לא אמרתי שזה לא שווה את זה, ילד. היא באמת משהו, האישה שלך. שילוב יפה כזה של גאוותנות ועדינות לא רואים בכל יום.

היא אהבה דברים יפים, דודה נועה. ומכיוון שמיעטה לצאת מהבית — מדוע בעצם? ממה פחדה כל כך? — ביקשה שיביאו את הדברים היפים אליה.

הביקור אצל סבתא שלי והביקור אצל דודה שלי היו נכרכים בילדותי באותה שבת: מפולניה לבוהמיה בחמש דקות. היינו יוצאים מבית סבתי כשבידינו שקיות גדולות עם בגדים יד שנייה, וצועדים במעלה הרחוב אל דודה נועה, שאחר כך היתה גוזרת מהבדים האלה חתיכות שייתפרו לתוך שטיחי הקיר הצבעוניים שלה. היא החלה ליצור את השטיחים במלחמת יום כיפור, כי לא היתה מסוגלת לרקוד כשמכרים שלה נהרגו מדי יום, ומאז המשיכה ויצרה יותר מאלף שטיחים. את פיסות הבד קיבלה לא רק מאיתנו: הן זרמו אליה ממפעלים וממתפרות ברחבי הארץ, והיא עיצבה אותן על יריעות בד גדולות, ואחר כך היתה שולחת את רקדניותיה־מעריצותיה לבצע את העבודה השחורה של התפירה. התוצאה המרהיבה היתה נתלית על קירות הסטודיו כאילו מדובר בגלריה, ואחרי שהייתי

גומר להשתולל בין הקירות לצלילי סטיבי וונדר הייתי נעמד מול השטיחים האלה ומנסה להבין אותם. ואז מוותר על הניסיון להבין ומנסה לרקוד אותם.

דודה נועה לא הסכימה להציג את שטיחי הקיר שלה בגלריה אמיתית. ולא הסכימה להתראיין. ולא הסכימה לקבל אות הוקרה מאוניברסיטת תל אביב. ולא הסכימה למות.

היא סבלה סבל פיזי רב בשנותיה האחרונות — מרזה הפכה מול עינינו אט־אט לשדופה, שיעול טורדני הקשה עליה להשלים משפטים, וכמעט כל מאמינותיה נטשו אותה לאנחות — ובכל זאת נאחזה בחיים בציפורניים כדי להספיק ליצור עוד שטיח. עוד ריקוד.

אחרי מותה אבא שלי אסף חומרים שיוכלו לשרת את מי שירצה לכתוב עליה ביוגרפיה. בין החומרים מצאתי מכתבי אהבה שהיא שלחה בצעירותה מלונדון לרוברט אחד ששהה בישראל. וכשקראתי בהם עלה בדעתי שיש גֵן כזה, שאלה שניחנים בו כמהים חזק יותר מאנשים אחרים. ושהגן הזה עובר בתורשה.

הוצאות הספרים שאליהן פנינו עם החומרים טענו שהשם שלה לא מספיק ידוע לקהל הרחב בשביל שביוגרפיה שלה תמכור, ודחו אותנו. אז אני כותב עליה כאן ועכשיו. כדי שבכל זאת יזכרו שהיתה דודה נועה כזאת בעולם ושהיא נתנה להרבה אנשים אומץ להיות מה שהם רצו להיות. גם לי.

אתה מעורב בעטיפות של הספרים שלך?

אני בוחר בין אופציות שונות לעטיפה שמוצעות לי, שלא לומר משגע את המעצבים עד שיש אופציה שמוצאת חן בעיני. אבל אם יקרה הבלתי סביר והראיון הזה ייכרך פעם לספר, לא אזדקק לאופציות. ולא אשגע איש. על העטיפה יופיע תצלום של השטיח של דודתי נועה אשכול, זה שאצלנו בסלון: פיסות על גבי פיסות על גבי פיסות. ומתחתָן פצע.

בעמוד הראשון, הפנימי, במקום האזהרה הרגילה, תופיע אזהרה הפוכה:

עלילת הספר, הדמויות הנזכרות בו ושמותיהן לקוחים־גם־לקוחים מחייו של המחבר. כל קשר בין עלילת הספר לבין אירועים שהתרחשו במציאות, כמו גם בין הדמויות הנזכרות בו ושמותיהן לבין דמויות או שמות של אנשים חיים או מתים, אינו מקרי כלל וכלל. עם זאת, בהינתן שהמחבר הנו מספר סיפורים כפייתי, יש לקחת בעירבון מוגבל כל הצהרה שנמסרת בשמו, כולל הצהרה זו.

ובעמוד ההקדשה תיכתב מילה אחת — לדקלה.

(אולי זאת תהיה מִנחת אהבה, ואולי מצֵבה. מוקדם לדעת. נכון לאתמול היא ארזה תיק קטן ונסעה דרומה, לאשרם במדבר. אמרה שהיא צריכה זמן לחשוב. לא אמרה כמה).

יש הרבה חלומות בסיפורים שלך. איזה תפקיד יש לחלומות בחיים האמיתיים שלך?

החלומות שלי פשטניים עד מבוכה. לפעמים כשאני מתעורר ונזכר כמה גס וישיר היה החלום שלי אני אומר לעצמי: ממך הייתי מצפה ליותר.

החלומות של דקלה לעומת זאת —

היא שכחה לקחת איתה את המחברת כשנסעה לאשרם.

השאירה אותה על השידה שבצד שלה של המיטה.

אדם חזק יותר היה אולי עומד בפיתוי.

אימא שלי מתקשרת אלי. בחלום ברור שנמצא הפתרון הטכנולוגי שמאפשר קשר טלפוני ישיר בין עולם המתים לעולם שלנו ושיחות מהסוג הזה הן עניין שבשגרה. היא אומרת לי, אני גאה בך, דקלה. ואני שואלת, למה לא אמרת לי את זה קודם? זה מה שטוב בלמות, היא עונה לי, מקבלים פרספקטיבה. על מה בדיוק את גאה בי? אני מתעקשת לדעת. אני מספיקה לשמוע את האנחה שלה ואז השיחה ניתקת ונשארת פעימה כזו של צליל חיוג שהולכת ומתגברת ומסתברת כשעון המעורר שלו.

אף אחד לא מגיע לבת־מצווה של נועם. שמשום־מה מתקיימת באולם הספורט במעלות. אנחנו יושבים באולם ומחכים ומחכים ואף אחד לא מגיע. הדי־ג'יי ממשיך לשים שירים ולהרקיד למרות שאין את מי. ינאי מפוצץ את הבלונים עם סיכה. אני מבטלת את ההזמנה של הפיצות. נועם כל כך בהלם שהיא לא בוכה. אנחנו יוצאים מהאולם הריק למגרש חניה ענקי שיש בו רק שתי כרכרות. הוא הולך לכרכרה אחת ואנחנו לכרכרה אחרת. כשאנחנו מתחילים לנסוע שירה אומרת: לא יכולתם להתאפק?

אני בקולומביה בעיר שנקראת קרטחנה מחפשת אחרי הבחורה. אני הולכת אחרי ריח שמוביל אותי למועדון, ברור לי שהיא נמצאת שם ושברגע שאראה אותה אשאל אותה, כן או לא, סיפור או מציאות, אבל המוזיקה במועדון ממש טובה. יש שיר של אנריקה איגלסיאס, דְוֶולָה קוֹרָאסוֹן, כואב הלב, אז במקום לחפש אותה אני מתחילה לרקוד ותוך כדי החלום אני יודעת שזה רק חלום ומצטערת שזה רק חלום כי טוב טוב לי ואז יש קאט. ואני באיזה מדבר, אולי בקולומביה ואולי בארץ, ויש שמש חזקה והצל שלי, הצל שאני מטילה, נראה אחרת לגמרי ממני, כאילו הוא צל של מישהי אחרת.

אני זוכָה בפרס מאן־בוקר בקטגוריית "אשת הסופר" ומסרבת לקבל אותו. קוראים לי מהבמה באנגלית ואני קמה ועונה בעברית, לא, תודה, ורק כשאני חוזרת ומתיישבת במקומי אני רואה שהגבר שיושב לידי הוא לא מי שאני נשואה לו אלא ערן הסמנכ"ל שיווק שלנו.

אני עושה לשירה התינוקת וואטסו אבל לא ב"מעיינה" אלא בבריכה בבית זית שאף פעם לא הייתי בה. אני מערסלת אותה בזרועותי ומשיטה אותה כמו שגאיה משיטה אותי ושרה לה את הוֹנֶסטִי של בילי ג'ואל בלי המילים, רק הלחן, אבל אז יש פתאום איזה חור בבריכה כמו שיש לפעמים בבריכות גומי והמים דולפים החוצה לאט־לאט ובסוף אנחנו נותרות ישובות על הקרקעית החשופה כשסביבנו מטבעות של שקל שאנשים זרקו והביעו משאלה.

שכחתי לצבוע שיער וכל חתולי השכונה באים אלי כדי שאתן להם אוכל.

אני בבוטקה הארור ההוא בערבה. אבל אני בגילי הנוכחי. בלי מדים. חושך, התנים מייללים, ושוב עולה בי הפחד הנורא שאין לי אף אחד ואני לבד. לבד לגמרי בעולם הזה. דופק לי הלב ממש מהר מרוב פחד־לבד. אני מנסה להגיד לעצמי שאני כבר אימא ויש לי את הילדים אבל זה לא עוזר הדפיקות רק מתגברות אז אני מתקשרת כמו אז לער"ן ומתביישת בזה שאחרי עשרים שנה חזרתי בדיוק לאותה נקודה אבל במקום ער"ן עונה לי

ערן הסמנכ"ל שיווק עם הכתפיים הרחבות ותוך כדי החלום אני תוהה מה זה אומר שאני חולמת עליו כבר פעם שנייה.

אנחנו בלשכת סגן ראש העיר בלפקרה, קפריסין, איפה שהתחתנו, הפעם באנו להיפרד אבל מסתבר שיש בעיה: זרוע ימין שלי מחוברת לזרוע שמאל שלו. סגן ראש העיר בוחן את החיבור בזכוכית מגדלת ומתנצל שככה אי אפשר לנתח.

אני נוסעת לבקר את ארי באיכילוב ומסתובבת בין החדרים עם זר פרחים כדי למצוא אותו אבל בכל החדרים באונקולוגית יש רק נשים קירחות שדומות לאימא שלי למרות שאימא שלי מתה מדום לב בכלל. כשאני ניגשת לקבלה כדי לברר איפה ארי האחות בודקת במחשב ומסתבר שהוא מאושפז בתל השומר בכלל. איך את לא יודעת איפה מאושפז החבר הכי טוב של בעלך? היא נוזפת בי ולוקחת ממני את הפרחים כאילו נכשלתי בבחינה ועכשיו הכול אבוד. אני נוסעת לתל השומר ואפילו יש לי את מספר החדר שלו, שתים־עשרה, אבל כשאני נכנסת בעלי הוא זה ששוכב במיטה עם אינפוזיה ועיניים עצומות וארי יושב לידו ואומר לי: אני מצטער, הגעת מאוחר מדי. אני בוכה בחלום, ממש ממררת בבכי, ולא מבינה איך הם הסתירו ממני את האמת כל הזמן הזה.

האם יש דמות תנ"כית שקרובה ללבך במיוחד?

מדי פעם אני מחפש לי בור להסתתר בו מהעולם לזמן־מה. כמו יוסף. בן הזקונים שאחיו שונאים אותו ולא מדברים איתו. תחילה הוא נסוג מן המציאות הקשה מדי אל החלומות, וכשהוא לא מצליח לחלום עוד הוא נסוג אל הבור. אני יודע שזו לא הפרשנות המקובלת לאירועי הפרק אבל זה רק כי אנשים לא שמים לב לבור שנפער בין הפסוק "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכיסינו את דמו, לכו ונמכרנו לישמעאלים..." לבין הפסוק שבא מיד אחריו, "ויעברו אנשים מִדְיָנִים סוחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו לישמעאלים בעשרים כסף ויביאו את יוסף מצרימה". איך אפשר להסביר את זה שיהודה משכנע את אחיו למכור את יוסף, אבל מי שמוכר בפועל את יוסף פסוק אחר כך — ומרוויח עשרים כסף! — הם המִדְיָנִים בכלל? יש רק הסבר אחד שמניח את הדעת: בתווך, בין הפסוקים, יוסף מיאן לעלות מן הבור. את החבל שאחיו שילשלו לו עד לקרקעית לא תפס. ואם לא תפס — לא יכלו להעלות אותו. בחושיו החדים הבין יוסף כי רק כאן, בחשכת הבור, יוכל לחלום בלי הפרעה, בלי שאחיו יקניטו אותו שהוא בעל חלומות ובלי שאיש יגער בו על תוכנם.

שבעה ימים ושבעה לילות חלם יוסף על מטבעות זהב ועל אלוהים רבים ועל שיבולת שיד יפה ולא מוכרת מעבירה באטיות על פני עצמות הבריח שלו, חלומות שהתנ"ך לא העז, לא היה יכול להעז, לשלב בסיפור הרשמי. בזמן הזה עברו בסמוך לבור שבו הסתתר כנענים, יבוסים וגם חיתים. אבל יוסף, למרות שכבר היה רעב מאוד, לא קרא להם. לא ולא. הוא עוד לא התגעגע מספיק לחיים האמיתיים ולכאב שהם מביאים עמם.

בחלום האחרון שלו, בלילה האחרון, בנימין הקטן, אחיו, טרוף טורף, ויוסף לא התאפק ובכה על קברו —

ורק אחרי שהתעורר מהחלום הזה, רק אחרי שמחה את דמעת האמת שנותרה על לחיו —

קרא למדְיָנים שעברו ליד הבור. תפס את החבל שהם שילשלו לו. טיפס בעזרתו החוצה אל האור המסמא. וחזר, בלב מפרפר, למלא את תפקידו בתנ"ך.

ספרים הם לפעמים — עבור הקוראים ועבור הכותבים — בור להתחפר בו.
גם הראיון הזה הוא בור כזה.
שלא תדעו מה קורה בחוץ.

דקלה התקשרה במוצאי שבת מהאשרם ואמרה: אני צריכה עוד קצת זמן עם עצמי. הקול שלה היה שונה. מנומס כזה. בטח, בטח, אמרתי. בטח. אחר כך ביקשה לדבר עם הילדים. ואחר כך סימסה לי רשימת מטלות שקשורות לבת־מצווה וחייבות להתבצע בשבוע הקרוב. את כולן כבר ידעתי, ובכל זאת שלחתי בחזרה הודעה: קיבלתי. יבוצע. תיהני. אוהב. היא לא שלחה הודעה בחזרה. ולא ענתה לטלפונים בימים הבאים. מהאתר של "אשרם במדבר" למדתי שהשבוע מתקיים באשרם פסטיבל טנטרה, והאורחים מוזמנים להשתתף בסדנאות עם שמות כמו "לשחרר את האלה הפנימית", "ריקוד הלב" ו"עד העונג הבא". זה לא הוסיף לשקט הנפשי שלי, אבל מה יכולתי לעשות. הסעתי את הילדים לחוגים. החזרתי את הילדים מהחוגים. הסעתי אותם לימי הולדת. החזרתי אותם מימי ההולדת. הכלתי והאכלתי וגיליתי וכיסיתי, ואחרי שהם הלכו לישון הסתכלתי קצת על התמונה של מעיין וראיתי טלוויזיה עד שנרדמתי. אני אף פעם לא נרדם מול הטלוויזיה כשדקלה בבית.
בלילה השלישי בלעדיה נזכרתי ברגע שבו הילד ב"כל החיים לפניו" שואל את הזקן ח'מיל: אפשר לחיות בלי אהבה? אבל לא הצלחתי להיזכר מה ח'מיל עונה לו.
בלילה הרביעי בלי דקלה עלה בדעתי שאולי השבוע הזה הוא ניסוי שבאמצעותו היא מבקשת לברר, על יבש, איך זה בשבילה לחיות בנפרד. בלילה החמישי הגעתי למסקנה שהיא לא תחזור. יש סיפורים כאלה. האימהות בסיפורים האלה, אלה שיום בהיר אחד פשוט קמות והולכות ומותירות אחריהן בעל שבור־לב וילדים שרוטים לכל החיים — האימהות האלה תמיד גבוהות ויפות, כמו דקלה. ותמיד יש גבר אחר ברקע.
היא לא באמת תעשה את זה, ניסיתי להרגיע את עצמי, היא לא הטיפוס, אבל אז נזכרתי ברגעים קטנים כאלה, לאורך חיינו המשותפים, שמשהו פקע בה פתאום, בלי התרעה, ואני הבטתי בהשתאות איך האישה האצילית שלי מעיפה סטירה למישהו שחסם את הרכב שלה באבן גבירול; קמה באמצע פרמיירה בפסטיבל הקולנוע ירושלים וצועקת על לארס פון טרייר שהוא חולה נפש; עוצרת את הרכב באמצע כביש גהה ויורדת ממנו כי העזתי להגיד משהו ביקורתי על אחותה; סוטה מהכביש בכרתים למטע של עצי זית, עוצרת את הרכב ושולחת יד אל בין רגלי.
בלילה השישי בלי דקלה כבר יכולתי לדמיין מי הגבר שמבלה איתה באשרם. אלמן. זה ברור. העיניים שלה תמיד מצטעפות כשהיא מדברת על אלמנים. אשתו של האלמן הזה מתה ממחלה לפני פחות משנה והוא נשאר לבד עם שני הבנים. החופשה הזאת באשרם זאת הפעם הראשונה שהוא מרשה לעצמו. הביא גם גיטרה. שיוכל לנגן בלילה ליד מדורה. אם תהיה. עם הגיטרה הזאת והשרוואל והראסטות הוא נראה קצת כמו מוש בן ארי, כשחושבים על זה. מוש בן ארי עם מבט נוגה בעיניים. שילוב שדקלה תתקשה לעמוד בפניו לאורך זמן. בעוד אני מכין סנדוויצ'ים הם בוודאי משוחחים להם שם באשרם. היא והאלמן הנוגה מוש. בעוד אני מכין עם נועם שיעורי בית היא בוודאי מזמינה אותו להמשיך את השיחה בבקתת הבוץ שלה. או שהוא מזמין אותה להמשיך את המסאז'־כפות־רגליים

בבקתת הבוץ שלו. או שהם משכשכים יחד באיזו שכשוכית. בעירום חלקי. או לא חלקי. היא משתדלת לא להסתכל ובכל זאת נוכחת שלכל גבר יש את היתרונות שלו והוא משתדל כן להסתכל ומגלה את הסוד שידוע רק לי, שדקלה אפילו יותר יפה בלי בגדים מאשר עם, ואז, אחרי שהוא רוכן אליה קלות והיא רוכנת אליו קלות והם עוברים את נקודת האל־חזור, היא מחליטה לא לחזור. וכשהיא כן חוזרת כעבור כמה חודשים או שנים הוא איתה, מחזיק בידה, וכשאני מנסה למחות הוא מנער את הראסטות שלו מצד לצד כאילו אני מאכזב אותו באופן אישי ומניח את ידו הפנויה על כתפי ואומר, ככה זה, אחי, לפעמים במשא ומתן מורידים אותנו נמוך.

איך נולד הרעיון לספר האחרון שלך?

השליח של משרד התחבורה אמר לי תחתום כאן, כאן וכאן. ואחרי שחתמתי הודיע לי שצברתי יותר מדי נקודות ואי לכך ובהתאם לזאת רישיון הנהיגה שלי נשלל ממני החל מרגע זה. למחרת הלכתי למשרד הרישוי. ניסיתי להתווכח. להתחנן. להתקמבן.

לא עזר.

אין רישיון. לשלושה חודשים.

בימים הראשונים התהלכתי בבית אבל וחפוי ראש. מי יסיע את הילדים לבית הספר? לחוגים? ובאופן כללי, אנא אני בא? ואז חזרתי, בלית ברירה, להשתמש בתחבורה הציבורית. ואחרי שבוע של נסיעות ברכבות ובאוטובוסים — הבנתי שקרה לי נס. לא פחות. ישראלים במרחב הציבורי, איך לומר את זה בעדינות, הם לא בדיוק בריטים במרחב הציבורי. הם לא קוראים ספר או מעיינים בעיתון הערב. הם מדברים בנייד. בקולי קולות. ואני יושב. מצותת. ומרגע לרגע, משיחה לשיחה, מבין שעליתי על מכרה זהב.

בשלושת החודשים של השלילה שמעתי:

גברים ננטשים בשידור חי. סכסוכי ירושה עקובים מדם רע. מניפולציות פיננסיות שחשיפתן עלולה להכניס את השותפים להן לכלא. סודות צבאיים — מתי מתחיל המבצע, מה מטרותיו ואילו כוחות ישתתפו בו.

וכשכבר חשבתי ששמעתי הכול הגיעה גולת הכותרת.

היא עלתה בבנימינה. ובערך דקה אחרי שעלתה התחילה לדבר. היא ניצבה מאחורי ובכוונה לא סובבתי את הראש כדי שלא תחשוד שאני מצותת לה. הקול שלה היה עדין ותמים. דומה קצת לקול של עפרה חזה.

מהצד האחר של הקו, הבנתי מתוך דבריה, היתה אחותה.

עוד הקשתי את הפרטים הבאים:

היא עומדת להתחתן בעוד יומיים.

היא החליטה לבטל את החתונה.

החתן עצמו לא יודע.

היא מספרת את זה רק לאחותה (ולכל הקרון).

ואז הגיע הקטע המרתק באמת, שהכניס את השיחה הזאת סופית לפנתיאון. מְחַדֵּרה וצפונה הן דיברו אך ורק על השמלה. זה הטריד אותה מאוד, ועל זה היא רצתה להתייעץ. מה לעזאזל עושים עם השמלת כלה? למכור? להשכיר? להשאיר ולתפור מחדש כך שתיראה כמו שמלת יציאה?

בעכו היא ירדה. לא הספקתי לקלוט איך היא נראית, ואולי טוב שכך, זה משאיר מקום

לדמיון. זה הרי העניין עם רגעים שמולידים ספרים: צריך שיהיה בהם איזה משהו לא מפוענח. פער שתרצה להשלים בעזרת הכתיבה. ורצוי כמובן שזה יתיישב לך על איזה פצע. שבינך לבין הרגע תחבר איזו מחילה סמויה מן העין, כמו המחילות שחופרים בחוף הים כדי להפגיש בסוף את כפות הידיים —

בבוקר החתונה האזרחית של דקלה ושלי בכפר לפקרה שבקפריסין התעוררתי והיא לא היתה במיטה.

על הכרית שלה היה פתק: יצאתי להסתובב קצת.

טקס הנישואים בלשכת סגן ראש העיר נקבע לשעה אחת בצהריים.

ועד שתים־עשרה וחצי — דקלה לא חזרה.

לא היו אז טלפונים ניידים, ונכפו עלי ארבע שעות של המתנה שבמהלכן עברתי מזחיחות־לחשש־לחרדה־לידיעה ברורה, שנשענה על סימנים מעידים רבים מהשבועות שקדמו לנסיעה, שהיא עומדת לבטל הכול.

מרוב שהיה ברור לי לא לבשתי אפילו את בגדי החתן שלי. נשארתי בטרנינג. ומדי פעם ניגשתי לחלון כדי לראות שמא. אבל כל שראיתי הוא הרוקמות המפורסמות של לפקרה יושבות בפתח החנויות שלהן ורוקמות. ורוקמות. ורוקמות.

בשתים־עשרה שלושים ואחת דקלה נכנסה לחדר. ואיתה נכנס לחדר גם ניחוח זר.

היא נשקה לי על פי.

מה קרה? שאלתי. ניסיתי לשמור על קול יציב.

הייתי צריכה לחשוב קצת, היא ענתה לי. במבט רציני.

על מה?

כל השבועות האחרונים הרגשתי שאני נסחפת במין זרם חזק כזה ולא עוצרת כדי לחשוב אם זה באמת מה שאני רוצה.

או־קיי. ומה החלטת?

שכן.

אה, יופי.

אתה כועס?

מאוד. אבל אין לנו זמן לזה. עוד חצי שעה הטקס. את רוצה להחליף לשמלה?

ברור. ואתה? נשאר עם הטרנינג? יפה לך דווקא.

אחר כך הלכנו ללשכת סגן ראש העיר והקראנו זה לזה ברכות שהכנו מראש והתנשקנו והסתובבנו בכפר לפקרה וקנינו כמה עבודות רקמה כדי לשמח את הרוקמות המפורסמות שנראו קצת מדוכדכות ושתינו מלא יין אדום ושכבנו שוב ושוב במיטה הלבנה והגדולה של המלון וחזרנו לארץ ועשינו אירוע גם למשפחה ולחברים וארבע השעות האלה של ההיעלמות שלה טואטאו עמוק־עמוק מתחת לתודעה הזוגית עם הניחוח הזר שנדף ממנה ולא דוברו בינינו אף פעם. ורק בימים שבהם השתהתה באשרם במדבר שבו והבזיקו לי בראש כל מיני תמונות קצרות ומביכות מקפריסין. איך עמדתי ליד החלון, בחדר המלון, ממלמל לעצמי, תחזרי, תחזרי, בבקשה תחזרי.

היא חזרה אתמול. הורידה את התרמיל שלה והשעינה אותו אל הקיר.

קמתי מהספה לחבק אותה, לפרוק עליה געגוע של שבוע שלם, אבל כל העמידה שלה שידרה תן־לי־דקה־להתרגל־אליך־שוב.

אז חתכתי למטבח.

רוצה לשתות משהו? שאלתי. אני שׂם מים.

אני אכין לעצמי, היא אמרה.

עמדנו קרובים במטבח. לא נוגעים. לא מביטים ישירות זה בזה. במבט חטוף שמתי לב שהפנים שלה רגועות כמו אחרי שהיא חוזרת מטיפול במים אצל גאיה ושהיא השתזפה וזה יפה לה. אבל ידעתי שמחמאות לא יתקבלו טוב עכשיו.

לקחנו את כוסות התה ויצאנו לסלון. בסלון שלנו יש ספה אחת ארוכה, שכמה אנשים יכולים לשבת עליה, ובניצב לה יש ספת יחיד. היא התיישבה על ספת היחיד ועטפה את הכוס שלה בכפות הידיים שלה בלי ללגום ממנה. מה שלא השאיר לי ברירה אלא להתיישב על הספה הארוכה בגפי.

אז איך היה בפסטיבל טנטרה? שאלתי. והוספתי חיוך מתאמץ, כמו מישהו שמוסיף סמיילי להודעה.

לא הייתי בפסטיבל טנטרה, היא אמרה.

אבל באתר של האשרם היה כתוב —

ככה אתה מכיר אותי? הייתי שם בסוף שבוע וביום ראשון, ואיך שהמקום התחיל להתמלא בכל מיני חבקנים עם ראסטות חתכתי.

וואלה.

א־הה.

אז איפה...?

נסעתי לשירה.

לשירה?

היא הינהנה.

לשדה בוקר?!

כן. התקשרתי אליה ושאלתי אם אני יכולה לבוא.

והיא הסכימה???

על המקום. אחת השותפות שלה לחדר נסעה להורים שלה במטולה, והמדריכים נתנו לי אישור חריג לישון במיטה שלה. לאן אתה הולך?

אה... אני... מביא עוגיות. רוצה?

לא, תודה.

לא באמת רציתי עוגיות. אבל כמו אפי, בוגר הסדנה לעצבים ממיניאפוליס, העדפתי לנתק מגע ולזוז מהסיטואציה לפני שאגיד דברים שאתחרט עליהם. הוא יצא מהרכב לסופת שלגים, ואני — הלכתי למטבח. העמדתי פנים שאני מחפש את העוגיות. פתחתי וסגרתי ארון ומגירה ועוד ארון, למרות שידעתי בדיוק איפה הקופסה, ובינתיים ניסיתי לעכל:

לא אלמן נוגה דקלה פגשה במדבר אלא את בתנו הבכורה.

ובכל זאת, בגידה.

כשהבת הזאת למדה לדבר היא היתה אומרת לי חמש פעמים ביום: אוהבת. ומציירת לבבות אדומים על פתקים קטנים, שאותם היתה מניחה על המקלדת שלי. כשלמדה לכתוב היתה מציירת לב עם חץ: בקצה אחד של החץ היתה כותבת "שירוש" ובקצה השני "אבא". במשך שנים היתה ביני ובינה ברית שקטה שלפעמים העליבה את דקלה, שנשארה בחוץ, ועכשיו —

כשחזרתי מהמטבח כבר הייתי שני אנשים. האחד ישב זקוף והמשיך לדבר עם דקלה והשני הלך והתקפל לתוך עצמו.

אז מה, ממש היית עם שירה שלושה ימים? שאלתי והנחתי את צלוחית העוגיות על השולחן.

איתה ועם נדב.

נדב?

חבר שלה.

יש לה חבר??!

יש לה חבר.

אני לא מאמין.

ילד טבע כזה. עם תלתלים וסנדלים.

אבל שירה... היא כל כך...

כל כך מה?

לא יודע. פגיעה. היא...

היא בסדר גמור. וגם הוא. אתה צריך לראות איך הוא מסתכל עליה.

אבל... שלא... שלא ינצל אותה.

עזוב. הוא מאוהב בה בטירוף.

לשירה יש חבר. וואו.

כן. והיא... ביקשה שאני לא אספר לך.

למה?

אתה יודע למה.

אבל —

תקשיב, היא מאושרת. היא ממש מצאה את המקום שלה שם. אף פעם לא ראיתי אותה ככה.

מה... ממש דיברתן? ניהלתן שיחות?

לא סתם שיחות. שחנ"שים.

שחנ"שים?

שיחות נפש. ככה קוראים לזה היום.

ואללה. זאת אומרת, איזה יופי ש... דיברתן.

זה הנדב הזה, הוא משפיע עליה לטובה, היא נפתחה לי פתאום מול העיניים. כמו הפרחים האלה שנפתחים בלילה במדבר.

היא לא שאלה אותך למה הגעת פתאום?

שאלה.

ומה ענית לה?

שהייתי צריכה להתאוורר קצת.

מה שנכון.

מה שנכון.

אני לא מאמין שיש לה חבר.

יש לה חבר.

ואני לא מאמין שהיא אמרה לך לא לספר לי.

אתה צריך לראות אותם. הולכים יד ביד בשבילים של המדרשה.

אני באמת צריך לראות אותם, כי אני לא מצליח לדמיין את שירה עם —

לילה אחד הוא הביא לנו לחדר סיר מרק. הכין בעצמו. הוסיף כל מיני עשבים שהוא קטף בגינת תבלינים. אירגן קערות וכפות מהחדר אוכל.

את בטוחה שזאת הבת שלך שמאוהבת ולא את?

די, נו. זה פשוט נורא נעים להיות ליד זה. אהבה... זה דבר כל כך יפה, בעצם.

בגיל שלהם.

בכל גיל.

נכון, בכל גיל.

ואיזו הקלה זאת... שטוב לה. כל כך הרבה זמן ייחלנו לזה.

לא יודע. אני לא מרגיש הקלה.

למה?

אולי כי... לא... לא הייתי איתכן.

אבל —

ואני גם לא רוצה לשמוח מוקדם מדי.

הושטתי יד ולקחתי עוגייה מהצלוחית. הצעתי שוב לדקלה, והיא ניענעה בראשה לשלילה. וחיבקה את עצמה.

קר לך? שאלתי. רוצה לעבור לשבת לידי? את נורא רחוקה לי ככה.

טוב לי כאן, היא ענתה ולגמה ארוכות מכוס התה שלה.

או־קיי, אמרתי ולגמתי משלי.

שתקנו ארוכות.

פעם השתיקות בינינו היו נינוחות, חשבתי.

בסופו של דבר זאת מתמטיקה פשוטה, חשבתי. מספר המחשבות שאדם חושב במהלך שיחה עם בת הזוג שלו בלי לשתף אותה בהן, חלקי מספר כלל המחשבות שחולפות בראשו של אדם במהלך השיחה, שווה לסיכוי של בני הזוג להיפרד בקרוב.

מה שלום הילדים? דקלה שאלה לבסוף.

טוב, עניתי. היה להם שבוע טוב. ורציתי להוסיף: אבל לי היה שבוע רע.

התגעגעתי אליהם.

גם אנחנו התגעגענו אלייך, וכל ערב כש —

אבל הייתי צריכה את הזמן הזה. מאז ששירה נולדה אני רצה סביב הזנב שלי, ואם מתישהו בכל השנים האלה התגנב לי איזה ספק אמרתי לו, לך מפה, אין לי זמן בשבילך, ואז... ואז שירה עזבה לפנימייה ואתה... אתה חזרת עם הסיפור הזה מ... קולומביה, שהמצאת או לא המצאת, אני כבר לא יודעת מה יותר גרוע, וזה הכריח אותי לעשות "עמודו". לעצמי. ולחשוב. זה מה שקורה עכשיו. אני ב"עמודו". חושבת.

או־קיי. ו... הגעת למסקנות?

יש לי כמה תובנות.

רוצה לשתף אותי?

לא. זה ביני לבין עצמי בינתיים. תגיד, מה שלום ארי?

מנסים עליו איזו תרופה חדשה עכשיו. פיתוח קנדי.

מה אתה אומר.

כן. הסיכויים קטנים. אני מפחד אפילו לקוות. אבל תארי לעצמך שהוא יבריא?

הלוואי־הלוואי. נחזיק אצבעות.

את באה למיטה?

עוד מעט.

או־קיי, אמרתי וקמתי ונישקתי אותה על המצח כאילו היא אחותי והלכתי לחדר השינה. חיכיתי עוד כמה דקות בתקווה שהיא תצטרף ואז שמעתי קולות בוקעים מהטלוויזיה בסלון והבנתי שלא. וחשתי שילוב של אכזבה והקלה כי לא פחות מאשר רציתי אותה חששתי להידחות.

סימסתי לאבא שלה: היא חזרה (הוא לא הבין למה היא לא עונה לו לטלפונים כל השבוע אז הייתי צריך להמציא לו כל מיני סיפורים כדי להרגיע אותו).

ולה סימסתי שורה מהשיר שלנו, "לעתים" של ג'וני שועלי.

האם יש מפגש קוראים שזכור לך במיוחד?

זה היה לפני מלחמת האזרחים בסוריה, אבל גם ככה ידעתי שאיש לא יאמין לי כשאספר שאני נוסע למפגש קוראים בדמשק. אז אמרתי לכולם שאני נוסע למזרח טורקיה. מה שהיה נכון כשלעצמו, כי שם הייתי אמור להבריח את הגבול. הכול תוֹאם במיילים דרך מתווך בריטי, ג'רמי. הוא היה הראשון שפנה אלי ואמר שיש קבוצת קריאה בדמשק שדנה עכשיו בתרגום לערבית של הספר שלי והם רוצים לדעת אם אני מוכן לבוא להיפגש איתם. עניתי לו שזה נשמע לי אֶ־בִּיט בעייתי מבחינה טכנית, והוא ענה שרוב הבעיות הטכניות פתירות אם יש לי במקרה דרכון זר. עניתי לו שבמקרה דווקא יש. נולדתי בברן כשההורים שלי היו שם בשבתון, אז בעיקרון יש לי דרכון שוויצרי. אם כי הוא לא בתוקף. את המייל הבא כבר קיבלתי מבאסל, ראש קבוצת הקריאה הדמשקאית. ג'רמי פִּירְוֶורד לי את המכתב שלו. הוא כתב לי באנגלית רהוטה שהקבוצה התרגשה מאוד לשמוע שאני ניאות להגיע אליהם, והבהיר שבכל הנוגע לסידורים הביטחוניים אני יכול להסיר דאגה מלבי. בין חברי קבוצת הקריאה יש קצינים רמי דרג והם יערבו לביטחוני לכל אורך הביקור. כל שנותר אם כן הוא לקבוע מועד למפגש ולהסדיר את הטיסה שלי לטורקיה. הם יממנו אותה, כמובן, וייקחו אותי גם לסיור בעיר. אני מצדי רק צריך לדאוג שהדרכון השוויצרי שלי יהיה בתוקף.

בשבועות שלאחר מכן ניסינו לתאם מועד לפגישה, והסתבר שזו משימה לא פשוטה. החגים שלהם לא מקבילים לשלנו, יום שבת שלהם הוא יום שישי בכלל, ונתיב ההברחה ממזרח טורקיה לסוריה פתוח רק כמה ימים בחודש. לבסוף, בתיווכו הפעיל של ג'רמי, נמצא מועד נוח לכולם.

ביומן שלי כתבתי: איזמיר. שמונה בערב. מפגש קוראים.

לא רציתי לכתוב "דמשק", שמא מישהו יציץ לי ביומן ויראה וייבהל ויניא אותי מההרפתקה הזאת בנימוקים הגיוניים וצודקים, או יאשים אותי בבגידה.

בארוחת הערב במעלות, אצל אבא של דקלה, נדרשתי לאיפוק רב. אבא של דקלה נולד בדמשק וגדל בדמשק ונכלא בדמשק לשנה בשל רצונו לעלות לארץ. דקלה אומרת שהוא לא דיבר על דמשק אף פעם. כשהיו שואלים אותו כילדים איך היה שם הוא טען שהוא לא זוכר כלום. שהכול נמחק לו.

והנה, יומיים לפני הנסיעה שלי הוא פתאום נזכר. בשוק של דמשק היו ארטישוקים בגודל אבטיח, הוא אמר, וכל יושבי השולחן השתתקו בפליאה. והיו שם דוכני תבלינים, הוא המשיך, שרק מלעבור לידם היית מתעטש.

הוא גדול, השוק של דמשק? שאלתי. שאר יושבי השולחן היו נרעשים מכדי לדבר.

פי עשרים ממחנה יהודה, הוא ענה. ואני לא מגזים.

ואיפה עוד כדאי לבקר אם מגיעים לדמשק? שאלתי.

למה, אתה מתכנן להגיע לשם בזמן הקרוב? הוא גיחך.

יש לי נסיעה לאיזמיר וחשבתי לקפוץ אחר כך, אמרתי (האמת היא לפעמים השקר הטוב ביותר).

כל יושבי השולחן צחקו. אבל הקשב לא התפוגג. אפילו הנכדים הקטנים רכנו קדימה כדי לשמוע עוד על הילדות הנשכחת של הסבא שלהם. והוא סיפר — מביט בי, אבל מדבר

לכולם — על נהר הברדה שחוצה את העיר ועל המסגד הגדול ועל הרובע היהודי, בבהירות ובפירוט של מדריך טיולים. ולפתע, באותה מהירות שבה נפתח חלון הזיכרונות, הוא נסגר. חלאס, הוא אמר. מרוב דיבורים התעייפתי. מי רוצה מנה אחרונה סלט פירות?

בסוף הערב ניגשתי אליו ושאלתי אותו אם הוא זוכר במקרה את הכתובת של בית ילדותו.

הבית שמאחורי בית הכנסת, הוא אמר. זאת הכתובת.

אין מִספרים?

לא ברובע היהודי. אבל למה אתה מתעניין בכל זה פתאום, חתני?

אני חושב אולי לכתוב משהו שמתרחש בדמשק, אמרתי (לפעמים הזמן הופך שקר לאמת).

אה, הוא נאנח. לכתוב. בתוך תוכו מעולם לא הבין למה בתו בחרה להתחתן עם מישהו שאין לו מקצוע אמיתי, אבל הוא הכיר אותה ואת עיקשותה הסורית־משהו וידע שהתנגדות לא תועיל. להפך.

ביום ראשון יצאתי לדרך. ידעתי שאני עושה מעשה חסר אחריות, אבל שמונה שנים של מגורים בפרוורים יכולות להעביר כל אדם על דעתו ולגרום לו להשתוקק שכבר יקרה משהו מעניין, בשם אללה.

לנהג הטנדר שחיכה לי בנתיב ההברחה היתה קלטת של זוהר ארגוב. מיטב הלהיטים. ידעתי שאסור לי בשום אופן לחשוף שאני מכיר את המוזיקה הזאת, ובכל זאת, למנגינות יש כוח סמוי, וברגע של חוסר תשומת לב הצטרפתי בהמהום לפזמון של אלינור. א־לי, התאכזבתי קשות. לא ישנתי ליל... הנהג הביט בי בהפתעה דרך המראה. ביוטיפול מלודי, הזדרזתי להבהיר, והוא שוב הביט בי וצימצם את עיניו בחשד אבל המשיך לנסוע.

מהטנדר הראשון עברתי לרכב שני, לא לפני שכיסו לי את העיניים במטפחת. ניסיתי לחדד את חושי האחרים ולהבין מה מתרחש סביבי, ולפי הקולות הסקתי שמלבדי יש ברכב עוד שלושה אנשים.

ברכב הזה לא שמעו מוזיקה, ורק מדי פעם חדרו מבעד לחלונות נעימות מסולסלות מהרחוב. אחרי נצח הציעו לי שותפי לנסיעה לשתות מים. שתיתי בלי לראות ונשפך לי קצת על החולצה. מבחוץ חדרו פנימה עוד ועוד קולות של עיר: צפירות, קידוחים וצעקות של רוכלים. טוב, לא באמת שמעתי צעקות של רוכלים, אבל הסיפורים של אבא של אשתי על השוק של דמשק גרמו לי לדמיין שאני שומע אותן.

כשהסירו את המטפחת מעל עיני הייתי על במה קטנה במרתף אפלולי שהזכיר לי קצת את מועדון "הגדה השמאלית" בתל אביב. בקהל ישבו קצת יותר מעשרים איש. באסל ניגש אלי, לחץ את ידי והתנצל על כיסוי העיניים. אתה בטח מבין את הרגישויות, הוא אמר, ואני הינהנתי. הוא נטל לידיו את המיקרופון והציג אותי. מהמעט שקלטתי הבנתי שהסתמך על הביוגרפיה שלי שמסתובבת באינטרנט ומלאה אי־דיוקים קטנים. פעם הייתי מתקן את מי שהציג אותי בהסתמך על הביוגרפיה הזאת. כעבור זמן התחלתי להאמין שזו באמת הביוגרפיה שלי.

בעודו מדבר הסתכלתי על הקהל. אחד הגברים בשורה האחרונה דמה לרון ארד בתמונה האחרונה שלו, עם הזקן העבות והעיניים השקועות.

הבמה שלך, באסל אמר.

התחלתי לדבר והשארתי בסיום זמן רב לשאלות. בניגוד למה שהיה אפשר לצפות,

השאלות לא התמקדו בהיבטים הפוליטיים של הספר. נדמה שיותר מכול עניין את קוראי הסורים לדעת מה "אמיתי" בספר ומה לא. הם לא היו הראשונים לשאול על זה, כמובן. קוראים באופן כללי נחושים לחתור אל הגרעין הביוגרפי של היצירה, בהנחה שגויה שזה יעזור להם לפענח אותה. אבל אצל הקוראים הסורים שלי זה היה יותר מנחישות, זאת היתה אובססיה. במשך כשעה עניתי כמיטב סבלנותי ולבסוף סיכמתי ואמרתי שבדרך כלל, ככל שאני "משקר" מבחינה ביוגרפית כך אני דווקא מתקרב אל אמת עמוקה שהיא מעבר לעובדות.

בסוף היו מחיאות כפיים מדודות.

באסל ניגש אלי לבמה, ביקש שאחתום לו על העותק שלו ואחר כך הציג בפני את האיש שדמה לרון ארד. זה ר'אלב, הוא אמר. הוא ישמח להראות לך את העיר בזמן הקצר שנותר לך כאן.

ביקשתי מר'אלב שייקח אותי לרובע היהודי, לבית שמאחורי בית הכנסת. נסענו לשם, ובדרך בחנתי את הפרופיל שלו בניסיון לקבוע אם הוא הוא.

כשהגענו, ביקשתי וקיבלתי רשות לצלם את הבניין שהוקם על חורבות בית הילדות של אבא של אשתי.

ר'אלב עמד במרחק־מה ממני, ליטף את זקנו באטיות והתבונן לצדדים באי־שקט ניכר. לבסוף ניגש, הצביע על שעונו ואמר באנגלית רהוטה שהטנדר כבר מחכה כדי לקחת אותי בחזרה הביתה. ושלא כדאי שנאחר.

בנסיעה בחנתי שוב את הפרופיל שלו. מזוויות מסוימות הוא עדיין דמה לרון ארד, אבל מזוויות אחרות הוא פתאום נראה לי חגי כרמלי. חגי כרמלי עם זקן.

טֶל מִי פְּלִיז, אֲרֶנְט יוּ...? שאלתי אותו רגע לפני שנפרדנו.

לא, הוא ענה לי בעברית ודחף אותי בכוח לתוך הטנדר.

ידעתי שאיש לא יאמין לי שצילמתי את התמונה של הבית מאחורי בית הכנסת בדמשק בעצמי. אז בארוחת שישי במעלות המצאתי סיפור על כורדי שניגש אלי באיזמיר, נזף בי על טעויות בתיאורי הקובָּה בספר שלי ואז שלף תמונה שצילם כמה שנים קודם לכן בביקור אצל קרובי משפחה בדמשק, שסיפרו לו שהבניין שהם גרים בו הוקם על חורבות של בית ברובע היהודי.

לא חשבתי שמישהו יקנה את הסיפור המופרך הזה, אבל הנה, הוא עבר בקלות (לפעמים הרבה יותר קל להאמין לשקר מאשר לאמת).

אבא של דקלה, בכל אופן, אחז בתמונה שעה ארוכה. הזיל דמעה אחת, בודדה, שניתקה מעינו כמו מעבורת מחללית האם, ואז הניח את התמונה בצד ושאל, מי רוצה סלט פירות?

במה שונה הדור הצעיר של הסופרים מהדור הוותיק יותר?

בין התמונות מטיול המשפחות ביער אשתאול יש תמונה אחת, כאילו לא שייכת, של גבר עם שיער מכסיף ובטן קטנה, נשען על מגלשה ומסתכל בכיוון אחר במבט נוגה. שניות ארוכות התבוננתי בתמונה עד שקלטתי —

כשהייתי בן שלוש־עשרה הקול שלי התחלף. אני זוכר את הניכור שנוצר בינינו, ביני לבין הקול שלי. הרגשתי שמישהו אחר מדבר מגרוני.

בשנה האחרונה אני מוריד את המשקפיים לפני שאני מסתכל במראה. מעדיף לא לראות את השינויים. אבל הם ניבטים אלי מעיניהם של אחרים. מעיניהן של אחרות.

רק בעולם הספרות עוד מתייחסים אלי כבן הדור הצעיר.

לפני שהתנכרנו דקלה נהגה לומר לי: אתה נראה היום יותר טוב מאיך שנראית כשהכרנו.

שנינו ידענו שזה שקר. שאנחנו בדרך למטה. אבל לא זה העניין —

העניין הוא האי־הלימה. מבפנים אני בן עשרים וחמש, הרגע חזרתי מהטיול לדרום אמריקה, ומבחוץ אני הגבר הזה, עם השיער המכסיף, והבטן, בתמונה מהטיול ביער אשתאול.

מה מביך אותך?

להיכנס לאולם ולגלות שעל מסך גדול מאחורי הבמה מוקרן בענק תצלום שלי מלפני חמש־עשרה שנה שאני נראה בו כמו שנראיתי לפני חמש־עשרה שנה.

מתי בפעם האחרונה רצית לבכות?

הבדיקות הראו שהתרופה הקנדית לא עובדת.

ארי לא סיפר לי את זה.

אבל אימא שלו התקשרה. אמרה שהתוצאות חזרו והערכים חד־משמעיים.

אמרה: תיסע אליו לדירה, קוראסון. כדאי שיהיה איתו מישהו עכשיו.

אמרתי לה: קְלָארו. בטח.

כשהגעתי הוא התנהג כאילו הכול כרגיל. חיכיתי כל הזמן שהוא יספר לי על תוצאות הבדיקות אבל הוא דיבר על הפועל ירושלים. אמר שהוא מרגיש שהשנה יש תקווה. שהקבוצה מחוברת. ויש גם את הארנה. הוא רואה את המשחקים בטלוויזיה, ומעבר לכל הסטטיסטיקות הוא שם לב שלקבוצה סוף־סוף יש אופי. יש לנו את יותם וליאור, שהם וִינרים, הוא אמר, והם סוחבים אחריהם את כולם.

שיתפתי פעולה עם השיחה הזאת. הבעתי את דעתי. אפילו התווכחתי איתו בשאלה אם צריך להביא עוד שחקני חיזוק או שכל שחקן חדש שיביאו עכשיו יפגע במרקם הקבוצתי.

וכל הזמן חשבתי: בסוף הוא ידבר על הבדיקות.

בסוף הוא אמר, אני קצת עייף, אחי. תודה שבאת.

אמרתי, מה, ברור.

והוא משך את השמיכה עד לצווארו ועצם את עיניו.

ידעתי שהוא רק מעמיד פני ישן.

אז התאפקתי ולא בכיתי.

כל הדרך הביתה דמיינתי איך אקרוס לזרועותיה של דקלה. איך אפתח את הדלת ואומר לה, אני צריך אותך, דיקי. את יכולה בבקשה לחזור לאהוב אותי? לפחות ללילה אחד?

בסלון ישב אריאל הבייביסיטר, ועל השולחן במטבח חיכה לי פתק: יצאתי עם גאיה למסיבה. חוזרת מאוחר. אל תחכה לי.

ההבדל בין תקווה קלושה לשום תקווה הוא אינסופי.

שאלתי את אריאל, יש לך דקה?
והוא אמר, מה?
אני צריך לדבר עם מישהו, אמרתי, יש לך דקה?
הוא הביט בי באימה ואמר, מחכים לי ב —
ברור, אמרתי. בטח. הנה, קח — כמה אנחנו חייבים לך?

הלכתי לחדר של ינאי. יש לו מיטה נפתחת, אז פתחתי אותה ונשכבתי לידו. דמיינתי חיים שבהם מותר לי לראות אותו ואת נועם רק פעמיים בשבוע. חשבתי לעצמי: אני לא אעמוד בזה. זאת לא היתה מחשבה בדיוק. יותר השתנקות. אחר כך אמרתי את המילה "די" בלב. ואז שלוש פעמים בקול רם: די. די. די.

קמתי והלכתי לחדר של שירה. כלומר, לחדר שהיה של שירה ועכשיו הוא מין חדר משחקים כזה שאף אחד לא משחק בו. כששירה גרה בבית היא אף פעם לא הלכה לישון. בלילות, אחרי שהייתי חוזר מהרצאות, הייתי נכנס אליה לחדר, מתיישב על קצה המיטה ומקשיב לדרמות שעברו עליה במהלך היום. לכאורה היא רצתה ש"אייעץ לה", אבל ידעתי שאם באמת אעז לתת לה עצות היא תגרש אותי משם. אז הייתי מהנהן. ושוב מהנהן. ולפעמים גם משתף אותה בניצחונות ובעלבונות שהיו מנת חלקי כשהייתי בגילה. שמתי לב שזה מרגיע אותה לדעת שגם אני תהיתי וטעיתי. התיישבתי עכשיו על קצה המיטה. ליטפתי קצת את השמיכה. והינהנתי אל החושך.

דקלה העירה אותי כשחזרה. אמרה לי: בוא למיטה, תישן נורמלי. הלכתי אחריה. במיטה סיפרתי לה על ארי. היא שתקה וגיששה בידה אחרי ידי. נשארתי ער כל הלילה, ידה בידי. לא רציתי שיגיע הבוקר.

מתי בפעם האחרונה בכית?

זה היה בכיתה י'. או י"א. לא סגור על זה.

היה בוחן בלשון. לפני השיעור עוד עברתי על ספר הלימוד ושיננתי בפעם האחרונה יוצאי דופן, וכשהמורה נכנסה שכחתי להכניס את הספר בחזרה לתיק.

המורה חילקה את דפי המבחן וכשכולם התחילו לכתוב היא עברה בין השולחנות. אני זוכר את נקישת נעלי העקב שלה. את תספורת הפארה פוסט שלה. את ריח הבושם שלה. בושם של מבוגרות. כשהגיעה לשולחן שלי היא עצרה, נטלה לידה את הספר וצעקה: מה זה צריך להיות? היא נופפה בספר מול עיני ואני אמרתי: מצטער, המורה, שכחתי אותו על השולחן. נו באמת, היא סיננה, אתה חושב שאני טיפשה? לא, עניתי. והוספתי: המורה, בבקשה תאמיני לי, זה בטעות, פשוט שכחתי להכניס אותו לתיק. כתשובה היא לקחה את הבוחן שלי, קרעה אותו לשניים והניחה אותו בחזרה על שולחני. תלמידים אחדים גיחכו. היה ברור שהם מגחכים עלי. על הטיעון המופרך שלי. קמתי, יצאתי מהכיתה וטרקתי מאחורי את הדלת. חזק.

יש רגעים כאלה בחיים שאתה גואה מאהבה או מעלבון, וכל מה שאתה יכול לעשות זה ללכת וללכת. אז יצאתי מבית הספר והלכתי והלכתי, ובחיפה של שנות השמונים אם הלכת מספיק זמן הגעת בסוף לכרמל.

נשענתי על עץ, ירדתי לישיבה על הארץ ומיררתי.

אין דבר משפיל יותר מזה שלא מאמינים לך. גם אם אתה לא דובר אמת.

בעצם, היתה עוד פעם אחת אחרי זה שדמעתי.

חזרתי מארי. זה היה לפני שהוא חלה. ראינו ברצלונה נגד צ'לסי. לא סתם נסעתי לארי באותו ערב. בדיוק יצא לי ספר, והשבועות האלה מרגע שיוצא ספר ועד שאתה מתחיל לקבל עליו תגובות הם די סיוט. מה שהיה פְּנים המון זמן הופך בבת אחת לְחוץ ואתה מרגיש שרואים לך. שהראית יותר ממה שהתכוונת להראות. ששום כפות ידיים שתניח לא יצליחו להסתיר.

ידעתי שאצל ארי אין סיכוי שנדבר על זה, מסיבה פשוטה: הוא לא מת על הספרים שלי. את הראשון עוד ניסה לקרוא. אחרי חודשיים החזיר לי אותו ואמר: ניסיתי, אחי. באמת ניסיתי. אבל לא התחברתי. אתה לא כועס, נכון? כשהבאתי לו את השני עם הקדשה אישית החמיא לעטיפה היפה ואז הפך את הספר וקרא את הכיתוב מאחור ואמר, די דומה לספר הראשון, לא? אותו ראש?

זה לא קצת מעליב? דקלה שאלה כשסיפרתי לה.

להפך, אמרתי לה, זה נפלא.

מה נפלא בזה?

כל מי שאני פוגש מאז שהתחלתי לפרסם ספרים מתייחס קצת יותר מדי לזה שאני סופר. והוא לא. הוא פשוט מתייחס אלי.

באותו ערב הוא בישל צ'ילי קון קארנה על בסיס שעועית שחורה שהוא קונה במיוחד בחנות של מקסיקנים בתחנה המרכזית. אחרי שברצלונה ניצחה משער בדקה התשעים של איניסטה אכלנו. כלומר, אני אכלתי והוא טרף. ושתינו. כלומר, אני שתיתי והוא הריק

לתוכו בקבוקי ליטר וחצי של ביטר למון.

דיברנו על החלטת הפרקליטות לא להגיש כתב אישום נגד יורם סירקין באשמת מרמה והפרת אמונים. ארי, שבדיוק הועלה למדרגת שותף במשרד עורכי הדין שעבד בו, אמר וחזר ואמר שההחלטה הזאת לא מוכיחה שסירקין לא רימה, רק שלא מצאו אקדח מעשן. אחר כך דיברנו על הבחורה שארי יצא איתה באותה תקופה, והיתה תחושה באוויר שאולי הפעם זה סוף־סוף קורה.

הנסיעה הביתה מתל אביב היתה קצרה ונינוחה. בלי פקקים, עשרים דקות גג. היתה מוזיקה שמחה ברדיו ורוח אביבית נכנסה מהחלון ושום דבר לא הכין אותי למה שקרה כשניסיתי לצאת מהמכונית.

המעבר הזה, מישיבה לעמידה, אתה עושה אותו בלי לחשוב מאות פעמים ביום.

הכאב היה כל כך חד שכמעט איבדתי את ההכרה. תפסתי את מראת הצד בשתי הידיים כדי לא לקרוס אל הכביש ועצמתי עיניים עד שהסחרחורת חלפה. אחר כך נשמתי כמה נשימות ארוכות וניסיתי להזדקף — אבל הגוף סירב פקודה. ניסיתי שוב. שום דבר. ואז קלטתי שהשארתי את הטלפון באוטו, על המושב שליד הנהג, ושאני לא מסוגל להתכופף אליו. ושאין לי שום דרך להזעיק עזרה. המשכתי להיאחז במראת הצד והבטתי סביבי. בשעת לילה כזאת כל דיירי הבניין שלנו כבר ישנים ומגרש החניה היה דומם לחלוטין, חוץ מתנשמות שזעקו מדי פעם מצמרות העצים.

אני לא יודע כמה זמן בדיוק ארכה ההשפלה הזאת. עשר דקות. אולי פחות. באיזשהו שלב התחלתי לבכות. לא בכיתי מאז הבוחן ההוא בלשון. עשרים שנה. וזה לא שלא קרו דברים בזמן הזה. הלב שלי נשבר לפחות שלוש פעמים. לא עברתי את המיונים ליחידה. סבתא שלי נפטרה. דקלה הפסידה על חודם של חמישה קולות. אפילו דמעה לא.

ופתאום, ככה, באמצע מגרש חניה ריק. לבד, נבגד, נאחז במראת הצד.

בסוף, למזלי, יצאה איזו שכנה להוריד את הזבל. קראתי לה, והיא קראה לדקלה, שהצליחה איכשהו לדחוף אותי למושב האחורי של הרכב ולקחה אותי למיון. אחר כך עשיתי פיזיותרפיה שלושה חודשים. למדתי סדרה של תרגילי מניעה ולמדתי שלחוליות בעמוד השדרה יש מספרים.

אבל לא שכחתי לו את זה עד היום, לגוף שלי.

קשה כל כך לבנות אמון, מרגע שהוא נשבר.

מתי בפעם האחרונה נשבר לך הלב?

אני לא יכול לכתוב את זה. אסור לי. אבל אני חייב.

לקחנו את שירה לפנימייה בשדה בוקר.

המזוודות שלה היו בבגאז' והיא עצמה היתה במושב האחורי עם האוזניות שלה. לא הצלחתי ללכוד את המבט שלה במראה הפנימית. אבל המשכתי לנסות.

ביני לבין דקלה שררה שתיקה. שנינו ידענו שכל משפט שייאמר עכשיו עלול להתפרש כהאשמה.

נזכרתי בנסיעה ההיא מבית היולדות ליס, לפני שש־עשרה שנה. ירד גשם חזק. נהגתי לאט, אנשים צפרו. לא היה אכפת לי. במושב האחורי — בתנו הראשונה, עטופה בשמיכה. כל כך קטנה. הגשם פסק כשהגענו לרחוב שלנו. המגבים המשיכו לעבוד. נותרנו לשבת עוד כמה שניות במכונית. לא דיברנו.

היתה תחושה שכשנצא מהרכב נצא לחיים אחרים לגמרי.
מהשנה הראשונה בחייה אני זוכר רק אותה: לא עניין אותי לכתוב. לא עניין אותי ללמד. כל הזמן רציתי להיות אבא שלה. וגם היא, רצתה להיות בת. רצתה על הידיים. רצתה על הכתפיים. רצתה חיבוק. נשיקה. ערסול. כשגדלה קצת היתה נאחזת במותני נואשות כשהייתי יוצא לעבודה ורצה לקראתי כשהייתי חוזר הביתה כאילו לא התראינו שבוע, ואחר כך שמה את כף ידה הקטנה בכף ידי הגדולה גם אם רק הלכנו מהסלון למטבח. אמרתי לאנשים: מאז שהיא נולדה אני כבר לא עצוב. אמרתי לעצמי: נגמרו הנדודים. עד שלפני כמה שנים, בד בבד עם המטמורפוזה המהירה־כַּדָּם שהיא עשתה מילדה לנערה, היא החלה להתנכר אלי. בבת אחת לא היו עוד מילות אהבה. גם לא חיבוקים. בבת אחת היא לא רצתה לדבר איתי. לבלות איתי. להכין איתי שיעורי בית. בבת אחת הופנה אלי מכיוונה זעם גדול שנפרט לסעיפים שבהם הואשמתי על ידה ובראשם זה שאנחנו שופטים אותה כל הזמן ולא מקבלים אותה כמו שהיא. ברוך הבא לגיל ההתבגרות, נדו לי בראשיהם בעלי הניסיון. אבל אני הסתובבתי בעולם כמה שנים כמו גבר שזרקו אותו. ואז, דווקא כשהסערה שככה מעט ואפילו המצב שלה בבית הספר התייצב, היא הודיעה לנו שהיא רוצה להירשם למדרשה בשדה בוקר. כלומר, לפנימייה של המדרשה בשדה בוקר. הסתבר שבלי ידיעתנו היא כבר השתתפה ביום הפתוח שלהם. ושביום הפתוח היא הכירה כמה חברות שהן בדיוק בראש שלה.
נסענו, דקלה ואני, לשדה בוקר. להתרשם. קיוויתי להתאכזב. אבל בסוף הביקור נאלצתי להודות ביני לבין דקלה שאני לגמרי מבין מה הילדה מצאה שם. מרחבים. היתה שם תחושה של מרחבים. בניגוד גמור לבית הספר התיכון שלה, שנראה כמו כלא והתייחס לתלמידים שבו כמו לאסירים. וחוץ מזה, על הקירות של המגורים, הבוגרים שזה עתה סיימו י״ב כתבו כמתנת פרידה ציטוטים משירים של מאיר אריאל. איך אפשר שלא לסמפט מקום שמקבל את פניך עם ״כל העניין הוא לשתות משהו קר בלב מדבר״?
כשחזרנו משדה בוקר ישבנו לדבר איתה במרפסת. כלומר, היא ודקלה שוחחו ואני בעיקר הקשבתי וחשבתי: כמה יפה היא מתנסחת. וכמה חכמה היא. ואיך לא הצלחנו לרכוש את אמונה.
אחר כך דקלה פרשה לישון ונשארנו רק אני והילדה והיתושים.
אז מה אתה אומר, אבא? היא שאלה.
רציתי להגיד לה שזה מוקדם לי מדי. רציתי להגיד לה שרק בחודשים האחרונים הפסקנו היא ואני להתקוטט, ושהייתי רוצה ליהנות מתור הזהב הזה עוד קצת לפני שהיא הולכת. רציתי להגיד לה שלא היינו מספיק זהירים איתה, ושאני מצטער.
ובמקום זה אמרתי: אני סומך עלייך, ילדה. אם את מרגישה שתהיי יותר מאושרת שם — לכי על זה.
תודה, אבוש, היא אמרה, ולראשונה זה ארבע שנים חיבקה אותי.
חיבוק קצר. מהוסס. שומר מרחק.

******

נסעתי לשדה בוקר לאט.
דקלה שקעה בטלפון שלה, התכתבה נמרצות עם מישהו.
שירה נרדמה. או עשתה את עצמה רדומה. מה שסיכל סופית את הסיכוי שאצליח ללכוד

את מבטה.
כשהגענו היא רצתה שניפרד ממנה בשער.
אבל המזוודות, אמרתי.
אני אסתדר, היא חתכה.
אחר כך היו עוד כמה שניות של שקט. ורוח מדברית. והמתנה לבת קול שתצא משמים ותאמר: אל תשלח —
ואז היא נתנה לכל אחד מאיתנו נשיקה על הלחי.
ואמרה לדקלה, אימא, אל תבכי. לא מתאים לך.

נותרנו לעמוד עוד כמה שניות מול השער. ללוות אותה במבטינו.
ואז נכנסנו לרכב וישבנו בו בדממה. בלי לדבר ובלי לזוז. שעה קלה.
בטח תכתוב פעם על הנסיעה הזאת, דקלה אמרה לבסוף.
מה? מאיפה הבאת את זה עכשיו? אמרתי.
אבל היא גיחכה ואמרה, אני מקווה שלפחות תכתוב את האמת.
האמת?
אני מכירה אותך. בטח תשלב איזה ציטוט של משורר. תתאר את המדבר. תעשה הכול כדי לא להפליל את עצמך. אופס, סליחה — כדי לא להפליל את "הדמות של האבא" בסיפור.
להפליל? במה בדיוק?
אתה רציני?
תסבירי לי, להפליל במה?
מתי התחלנו לאבד את שירה לדעתך?
לא היתה נקודה אחת, דיקי, היה רצף —
אני אגיד לך בדיוק מתי זה היה. כשכתבת עליה בספר ההוא.
זה לא היה עליה —
נראה לך שהיא טיפשה?
אבל היא בכלל לא —
לא קראה את זה? אני יודעת שבפנטזיה שלך היא אמורה לקרוא את הספרים שלך רק בטיול לדרום אמריקה. מה לעשות שהמציאות לא תמיד מסתדרת עם הדמיונות שלך.
מאיפה את יודעת?
קראתי בבלוג שלה.
איזה בלוג?
"הבלוג של אופליה". חברה שלחה לי לינק, ואחרי הפוסט השלישי הבנתי שזאת היא. קח. תקרא.

מתוך "הבלוג של אופליה":

אבא שלי

אבא שלי מספר סיפורים. זה המקצוע שלו. הוא מספר סיפורים לאחרים. ולפעמים גם לעצמו. נגיד, הוא מאוד אוהב לספר לעצמו שהוא בן אדם טוב. ואבא טוב. ואם יש פרט שלא מסתדר עם זה הוא מתעלם ממנו. למשל, אם הוא לקח דברים מהחיים הפרטיים של הבת שלו והכניס אותם לספר שלו בלי לבקש ממנה רשות, הוא יספר לעצמו שהוא עשה מספיק

הרחקות כדי שאף אחד לא ישים לב. הוא נורא אוהב את המילה הזאת, "הרחקות", אבא שלי. והוא צודק. כשהספר יצא לאור אף אחד באמת לא שם לב לזה שהוא גנב מהנשמה של הבת שלו. חוץ מהבת שלו. שקראה קטע מהספר באתר אינטרנט. ולא אמרה לו על זה כלום, כי מרגע שהיא הבינה שכל דבר שהיא אומרת יכול להיכנס אחר כך לספרים שלו, היא כבר לא רצתה לשתף אותו בשום דבר.

אימא שלי

מסתורית. הלוואי שהייתי מסתורית כמו אימא שלי. ואצילית. אני הולכת רגיל כזה, והיא תמיד מסתובבת בצעדים של רקדנית, זקופה כזאת. עלי תמיד רואים הכול. אם אני אוהבת יש לי לבבות בעיניים. והיא – היא לא נותנת את עצמה כל כך בקלות. רק במנות קטנות. ורק למי שממש מוצא חן בעיניה. נגיד, לי יש איזה עשר חברות ואני מתפזרת ביניהן ובעצם מרגישה רוב הזמן ממש לבד. לאימא שלי יש רק שתי חברות, גאיה וחגית, אבל הן חברות ממש טובות שלה. ובכל מקרה טוב לה עם הלבד שלה. היא לא מפחדת ממנו. ותמיד היא שומרת לעצמה איזה סוד. נראה לי שבגלל זה אבא וגברים אחרים משתגעים עליה. אני חושבת שהסוד שלה זה שהיא לא יודעת להיות שמחה. אבל אני לא בטוחה.

אבא שלי ואימא שלי

אהבו אחד את השני פעם מאוד. אני מספרת את זה לנועם אחותי והיא לא מאמינה. אז אני אומרת לה שאני הבכורה והכי ותיקה בבית והיא חייבת להאמין לי. היו אצלנו גם קטעים כאלה: אבא ואימא רוקדים סלואו בסלון אחרי ארוחת שישי. אבא ואימא נקרעים מצחוק בקול רם באמצע הלילה. אבא ואימא נוסעים לחופשה בלעדינו ומשאירים אותנו אצל סבא במעלות. עכשיו הם כבר לא נוסעים לחופשות בלעדינו. ובבית, בעיקר באזור המטבח והסלון, יש מתח כזה. כל הזמן. כאילו כל רגע משהו עומד ליפול ולהישבר. וגם בגלל זה אני רוצה לעבור למדרשה.

לא זוכר כלום מהנסיעה חזרה משדה בוקר. רק שמתישהו התחיל לרדת גשם חזק. ושהוא פסק לגמרי, בבת אחת, כשהגענו לרחוב שלנו. המגבים המשיכו לעבוד. מכל השירים שבעולם, היה ברדיו את "אַבְּסוֹלוּט בֵּגִינֶרְס" של דייוויד בואי. נותרנו לשבת עוד כמה שניות במכונית. לא דיברנו. היתה תחושה שכשנצא מהרכב נצא לחיים אחרים לגמרי.

למה אין בכלל יפנים בספרים שלך?

בגלל מה שהם עשו לדייוויד בואי ב"חג מולד שמח, מיסטר לורנס".
כתיבה היא לפעמים (ואולי תמיד?) ניסיון (שנועד לכישלון?) לסגור חשבון.

דקלה היא זו שהכירה לי את בואי.
כמה שבועות אחרי שהתחלנו לצאת הגענו לרגע הזה שמרגישים בו מספיק בטוחים בעתיד כדי לשאול על העבר. אז שאלתי אותה מי היה הראשון שלה, והיא ענתה, דייוויד.
דייוויד? תהיתי, נשמע כמו שם של מתנדב.
בואי, היא הבהירה. יש המכנים אותו גם זיגי סטארדסט.
וואלה. חייכתי. רף גבוה.
לא היתה לי ברירה, היא אמרה. ולא חייכה. בנים במעלות לא ראו אותי ממטר.

הם בטח רצו אותך ופחדו, אמרתי.
האמת שלא, היא אמרה. הם פשוט רצו בנות אחרות. קלילות יותר.
אז... תלית הרבה פוסטרים של דייוויד בואי בחדר?
פוסטרים? נראה לך? היתה לנו מערכת יחסים, לי ולדייוויד.
מה את אומרת.
הייתי מדברת איתו. מספרת לו דברים. והוא גם, נפתח בפני.
מה הוא סיפר לך?
לא בטוחה שאני יכולה לגלות לך. זה מרגיש לי כמו לבגוד בדייוויד.
את רצינית?

אחר כך היא העבירה לי קורס מזורז בדייוויד בואי. השמיעה לי את כל התקליטים שלו והקריאה לי קטעים מראיונות איתו ששמרה בקלסר מיוחד. אנשים חושבים שהוא בן אדם קר, היא הסבירה לי, אבל זה ממש לא נכון! פשוט, מי שבילדות שלו היה... חריג או... מוקצה... אף פעם לא ישכח את זה, ותמיד ירגיש קצת מייג'ור טום.

את "חג שמח מיסטר לורנס" ראינו כמו שאנשים רואים את "מופע הקולנוע של רוקי". שוב ושוב ושוב. כשבכל פעם מתווספים לצפייה עוד טקס פרטי, עוד קריאת ביניים קטנה. כמה מקריאות הביניים נועדו לקנטר את הדמויות של היפנים (כן, תעשה חרקירי! מגיע לך!), אחרות נועדו להלל את בואי (יפה לך הצעיף עם החורים! מזארה?), אבל רובן היו קריאה נרגשת וחסרת סיכוי למימוש המתח ההומו־ארוטי הסמוי בין בואי לריואישי סאקאמוטו (תתנשקו כבר, נו!).

והבוקר, אחרי שהורדתי את נועם בבית הספר, השמיעו ברדיו את "דֶה מַאן הוּ סוֹלְד דֶה ווֹרְלְד", וכשהשיר נגמר הקריינית הודיעה שבואי מת.

מיהרתי הביתה לדקלה. חשבתי שאמצא אותה שם בוכה ודמיינתי איך אני מנחם אותה. אבל כשהגעתי הבית היה ריק. היא יצאה לעבודה. חיכיתי כמה שעות כדי לא להיות נושא הבשורה, ואז סימסתי לה: משתתף בצערך. היא ענתה: עצוב. ובערב כשחזרה אמרה שקנתה כרטיסים להרצאה של יואב קוטנר על בואי בשישי בבוקר במוזיאון ארץ ישראל. היא לא מאמינה שיהיה לקוטנר הרבה מה לחדש לה אבל אולי יהיה לה טוב להיות באותו אולם עם עוד אנשים שאהבו את דייוויד. אולי היא תצליח לבכות. אני אשמח לבוא איתך, אמרתי. והיא אמרה שהיא כבר הזמינה את גאיה המטפלת־במים שלה. אבל אפשר לברר אם יש עוד כרטיסים. לא היה זדון בקול שלה. היא לא כזאת. היא לא תגיד משהו בכוונה להכאיב לי. זה פשוט המצב בימים אלה: אני לא האופציה הראשונה שעולה על דעתה.

בסוף גאיה הבריזה לה. מחלתי על כבודי והלכתי איתה. שישי בבוקר. מוזיאון ארץ ישראל. הרצאה במסגרת קתדרה. הכרטיסים חיכו לנו בקופה. נכנסנו לאולם וציפינו לראות אנשים בגילנו. אבל בכיסאות ישבו בעיקר פנסיונרים. מה להם ולדייוויד שלי — ידעתי שזה מה שדקלה חושבת וראיתי את קמט האכזבה הקטן, המוכר, נמשך מקצה שפתיה למטה. בעצם אנחנו כבר לא רחוקים מהם בגיל, חשבתי. קוטנר עלה לבמה. הראה את העטיפה של "ספֵּייס אוֹדִיטִי" והשמיע את "מייג'ור טום". הסאונד היה טוב. הנחתי את כף ידי על כף ידה של דקלה. היא לא החזירה ליטוף או לחיצה אבל גם לא הזיזה אותה. קוטנר השמיע את "גִ'ין גִ'יני" ודיבר על ההבדלים בין פולק פסיכדלי לבלוז רוקנרולי. למי זה מזיז, חשבתי. אחר כך הוא הראה את העטיפה של "לייף און מארס"

והשמיע את "צֶ׳יינגְ׳ס", ותוך כדי אמר ששינויים היו מוטו בשביל בואי. אף פעם לא לחזור על עצמו כאמן. תמיד לעשות ההפך ממה שמצפים ממנו. דקלה הינהנה קלות למשמע הדברים. והיא לא מהמהנהנות. מרצה יזכה ממנה להנהון רק אם יַגיד משהו סופר מדויק. אחרי זיגי סטארדסט קוטנר דיבר על הקריירה הקולנועית של בואי, בישר לקהל שבעוד רגע הוא מקרין קטע מ"חג שמח, מיסטר לורנס", וסיפר קצת על מאחורי הקלעים של הסרט. הרגשתי את היד של דקלה זזה קלות מתחת לשלי. מכל הקטעים בעולם הוא בחר את הקטע האהוב עלינו ביותר, זה שהיינו מריצים אחורה את הקלטת כדי לראות שוב ושוב. חצר מסדרים. כל השבויים עומדים בשלשות. סאקאמוטו, מפקד המחנה, עומד לכלות בהם את זעמו. החרב הארוכה שלו כבר מוכנה. ואז בואי יוצא מבין השורות. פוסע עד אליו בראש מורם. נעמד מולו — ואוחז בכתפיו ברכות. סאקאמוטו המבוהל מטיל אותו לקרקע, אבל בואי לא ניגף. הוא קם שוב על רגליו, אוחז בכתפיו של סאקאמוטו והפעם גם מקרב אליו את פניו — עיניים לעיניים, שפתיים לשפתיים.

תתנשקו כבר, נו! — דקלה ואני צעקנו באמצע ההרצאה של קוטנר במוזיאון ארץ ישראל בשישי בבוקר במסגרת לימודי הקתדרה — תתנשקו! ראשים הסתובבו אלינו. פיות הסו אותנו. דקלה אחזה בידי ואמרה לי, בוא. קמנו לצאת. השורה כולה רטנה ושלחה רגליים להכשיל אותנו. לעכב. ברקע קוטנר המשיך לדבר על ההפיכה של בואי לכוכב פופ בשנות השמונים, ונשמעו הצלילים הראשונים, המאוסים קצת, של "מוֹדֶרְן לָאב".

נפלטנו אל מחוץ לאולם. לדשא. לאוויר החופשי. צוחקים. נקרעים מצחוק. הצחוק של דקלה הפך אט־אט לבכי. הכתפיים שלה רעדו. חיבקתי אותה. אימצתי אותה אל חזי. לכל נקודה בגוף שלה היתה נקודה אחות בגוף שלי. הכול היה במגע. היא אמרה, די, זה פאתטי, לבכות על מישהו שלא הכרתי. זה פאתטי. על אימא שלי לא בכיתי ככה. לא אמרתי לה כלום. רק המשכתי ללטף לה את השיער. אחר כך הלכנו חבוקים למכונית והרגשתי שיש סביבנו בועה. אחרי חודשים ארוכים שלא היתה סביבנו בועה. קיוויתי שזה סימן לעתיד. חששתי שזה רק פלשבק.

למה אתה לא כותב על השואה?

הוא ניגש אלי בסוף ההרצאה. גבר נשוא פנים. בטוקסידו. ראש הקהילה היהודית בעיר גדולה בגרמניה. הוא החזיק את זה בשתי ידיים, לא באחת.

לאות הוקרה — הוא אמר בטון של נאום, למרות שדיבר רק אלי — אנחנו רוצים להעניק לך אוטוביוגרפיה של בן הקהילה שלנו, מרכוס רוזנר.

תודה, אמרתי.

הוא הושיט לי את הספר והוסיף, בטון אחר, מהוסה יותר: מרכוס... ניצול.

תודה רבה, אמרתי והרכנתי ראש. אני מאוד מעריך את זה.

כריכה קשה. קשה מאוד. תשע מאות שלושים ושישה עמודים. בגרמנית. מדי פעם — תצלומים ישנים בשחור־לבן. מדי פעם — ציורים. מכוערים. מעוותים. מרתיעים. כנראה מעשה ידיו. על השער האחורי — טקסט קצר ותמונה קטנה שלו, ביום חתונתו בגטו. אין כלה בפריים, אין אפילו הינומה, אבל לפי מוטות החופה, שמוחזקים על ידי שלושה גברים שאף אחד מהם לא מחייך, ברור שזו חתונה. מרכוס רוזנר עצמו עומד במרכז, לראשו קסקט אפור ומבטו נוהה לעבר מי שכנראה מנהל את הטקס אבל לא נראה כמו רב. ראש היודנראט אולי?

למחרת בבוקר ניסיתי לדחוס את האוטוביוגרפיה עצומת הממדים של מרכוס רוזנר למזוודה שלי, ולא הצלחתי. אני נשבע: לא הצלחתי. הרוכסן לא נסגר, אשכרה לא נסגר. והטלפון בחדר צילצל וידעתי שזה מהקבלה וידעתי שזה תומס, המלווה שלי מההוצאה לאור, שמתקשר לדחוק בי כי המונית כבר מחכה למטה ויש לנו רכבת לתפוס וכבר פיספסנו רכבת אחת במסע הזה בגללי.

לא נעים להודות, אבל אני כותב מעולה ברכבות גרמניות.

מתחת לכל זוג מושבים יש שקע, והנוף בגרמניה בסוף החורף — עצים קירחים — לא מרהיב מספיק כדי להסיח את הדעת, ואף אחד לא מדבר בקול רם בנייד, ואף אחד לא מכיר אותי מהמילואים, מהאוניברסיטה, מהתקופה שעבדתי בפרסום, ואהלן אחי, מה המצב? מה נשמע? מה קורה?

הייתי באמצע מכתב לדקלה כשהטלפון צילצל. על הקו היה ראש הקהילה היהודית.

נהנינו מאוד מההרצאה שלך אתמול, הוא אמר.

תודה, עניתי בקול הכי ענו שלי.

למען האמת, הוא המשיך, כששלחת לנו את הכותרת "איך ומתי גיליתי שאני סופר יהודי" — תמהנו מעט. הרי נולדת יהודי, אז מה יש כאן לגלות. ובכל זאת... הארת את עינינו.

תודה רבה.

אני מתקשר אליך בעניין אחר.

כן.

יצרו איתנו קשר מהקבלה של המלון.

אני מבין.

מתברר ששכחת בחדר שלך את הספר של מרכוס רוזנר.

אוי ואבוי.
אוי ואבוי אם הוא ידע מזה. העלבון.
בוודאי.
הוצאתי מיד שליחות דחופה לבית המלון הבא שבו תשהה הלילה.
תודה רבה, תודה מקרב לב.
אני לא אספר למרכוס, כמובן. רק תאשר לי במייל חוזר שהספר אכן הגיע אליך.

אני נשבע שהפעם התכוונתי לדחוס למזוודה את הספר, שהגיע כמובטח עם שליח, אבל למחרת היה יום שבת, ובראשון כל החנויות בעיר סגורות, אז הייתי חייב לקנות את כל המתנות לילדים, לא היתה ברירה, כל אחד עם הבקשות שלו, ונועם ביקשה מגפיים גבוהים ורודים, והמגפיים הגבוהים בקושי נכנסו למזוודה, כלומר, זה היה או המגפיים הוורודים או האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר, והטלפון בחדר צילצל, וידעתי שזה מהקבלה וידעתי שזה תומס, המלווה שלי מהוצאת הספרים שמתקשר לדחוק בי כי המונית מחכה, וכבר פיספסנו שתי רכבות במסע הזה בגליל, ונועם גם ככה עוברת תקופה קשה, מה שקורה ביני לבין דקלה משפיע עליה למרות שהיא לא מדברת על זה, ובנות בגיל הזה יכולות להיות כל כך אכזריות אחת לשנייה, וכל העניין של המראה החיצוני קריטי להערכה העצמית שלהן, ואם אני חוזר בלי המגפיים היא כל כך תתאכזב —
בלית ברירה ובלב כבד עשיתי סלקציה. תחבתי את האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר עמוק מתחת למיטה ויצאתי לדרך.

הרכבת כמעט הגיעה לתחנתה הסופית, וכבר הייתי קרוב לסיים את המכתב לדקלה — כשהטלפון צילצל.
הטון של ראש הקהילה היהודית היה הפעם עוין, אפילו מִתְרֶה, אבל המילים שלו נותרו ענייניות.
הספר. שוב שכחת. מזל שהבעלים של המלון יהודי אז היה לו השכל לפנות אלי. גם מרכוס התקשר, אגב. לשאול מה אמרת על הספר. לא סיפרתי לו. מה פתאום. גם כך הוא לא בקו הבריאות. דבר כזה יכול לחסל אותו סופית. אתם, הסופרים, הראש שלכם תמיד במקום אחר, מה? הוצאתי שליח שני למלון שבו תשהה הלילה. על חשבוני. ברור שעל חשבוני. אבל הפעם, במחילה מכבודך, כן?

למחרת בבוקר לא ויתרתי. לא היה סיכוי להחדיר את הספר פנימה בלי להוציא משהו החוצה, אז שלפתי מהמזוודה שתי חולצות וזוג גרביים וספר אחר, דק יותר, שהבאתי איתי, וגם מעיל רוח אהוב במיוחד, והשארתי אותם בחדר המלון. את מרכוס הכנסתי פנימה. הוא כבר סבל מספיק.
בתמונה מהחתונה שלו הוא דווקא מנסה לחייך, אבל הקצוות של החיוך נמשכים מטה. והגברים שאוחזים במוטות החופה שלו אחוזי אימה. כאילו מחוץ לפריים עומדים חמושים גרמנים שמוודאים שראש היודנראט לא חורג מכללי הטקס. כאילו אחרי שהאירוע הסתיים הם ירו בכולם ולא שמו לב שמתחת לערמת הגוויות החתן עדיין נושם.

במצפון שקט הגעתי עם האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר לעמדת הצ'ק אין בשדה התעופה. ושם התברר שיש לי אוֹבֶר וֵייט. של ארבעה קילו.
זה רק ארבעה קילו, הפצרתי בפקידה הארית.

זה שלוש מאות אירו קנס, היא התעקשה.

תראי, שלפתי את הספר למול עיניה, החריגה היא אך ורק בגלל הספר הזה, קיבלתי אותו במתנה, הסברתי לה, והוספתי, בטון אחר, מהוסה יותר, המחבר... ניצול. היחיד ששרד מכל משתתפי החתונה שלו. הם ירו בכולם ישר אחרי הטקס.

שלוש מאות אירו קנס, אדוני, היא חזרה, או אחת משתי האפשרויות הבאות: להשאיר את הספר בשדה או לעלות איתו למטוס.

מהרגע ההוא ואילך האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר נותרה צמודה אלי. אמנם הבדיקה הביטחונית הפרידה בינינו לרגע — האוטוביוגרפיה החליקה מתחת לסורק בשעה שאני עברתי בידוק גופני — אבל מיד לאחר מכן התאחדנו, איש וספר. יחד טיילנו בין החנויות הפטורות ממכס, רק מסתכלים, לא קונים, ויחד התיישבנו לבסוף לקפה באחד מבתי הקפה שבטרמינל. הנחתי את האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר על השולחן, ליד הספל. חשבתי לעיין בה מעט, אולי למצוא איזה רמז לזהות הכלה שנעדרת מתמונת החתונה שבשער האחורי, הרי לא יעלה על הדעת שמרכוס רוזנר התחתן עם ראש היודנראט, אבל מפאת משקלו של הספר השולחן החל להתנדנד, ולא רציתי שהקפה יישפך חלילה ויכתים את הציורים שבפנים — איברים מעוותים, פרצופים מעוותים, ערמת אוזניים — אז בלית ברירה הנחתי את הספר על הרצפה. צמוד לרגל הימנית שלי.

שתיתי קפה וחשבתי על המכתב שאני כותב לדקלה. על פסקת הסיום שלו. ידעתי שהיא תופתע לקבל ממני מכתב של ממש, עם בול ומעטפה — זה לא קרה מאז דרום אמריקה — אבל ידעתי גם שזה כשלעצמו לא יספיק, שפסקת הסיום קריטית, אם אני רוצה שהמכתב הזה לא יהיה רקוויאם אלא נקודת תפנית. וסוף־סוף זה התחיל להתנגן לי בראש — אחרי כל הימים האלה הבנתי איך אני רוצה לחתום את המכתב הזה. לא בשורות של אגי משעול. בשורות של ז'ק ברל. "אמציא בשבילך מילים בלי משמעות, שרק את תביני."

הייתי יכול לטעון שבגלל זה שכחתי מהספר.

אבל האמת היא שנזכרתי באוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר ברגע שיצאתי מבית הקפה.

האמת היא שעדיין יכולתי להסתובב, להיכנס שוב פנימה, להתכופף, להרים אותה מהרצפה.

חמישה צעדים לכל היותר, התכופפות קלה —

אבל משהו בי התנגד. איזה שריר דווקאי נמתח וגרם לי לנטוש. להמשיך הלאה (אותו שריר, כנראה, שבכיתה י"ב, בחיבור שנושאו "מחשבות לקראת הגיוס הצבאי", גרם לי לכתוב שאני דווקא לא שש ללכת לצבא. כלומר אלך, אבל כצאן לטבח. המורה לספרות הזדעזעה מבחירת המילים, די בצדק, ונקראתי לשיחה דחופה אצל סגן המנהל).

כמה ימים אחרי ששבתי לארץ צילצל פעמון הדלת. בימים האחרונים בכל פעם שהפעמון צילצל חששתי שמאחורי הדלת ממתין שליח עם מסמכי גירושים. נכון שדקלה לא כזאת, אבל מאז שבתשובה לשאלה בראיון הזה המצאתי שליח עם מסמכי גירושים שהגיע לסטודיו בגבעת ח"ן, אני חושש מתופעת הבדיה־שמגשימה־את־עצמה, שמהלכת אימים על סופרים.

בדלת עמד שליח "פדקס".

את החבילה שנשא הוא החזיק בשתי הידיים.

בתוך החבילה, לצד האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר, היה מכתב מראש הקהילה היהודית.

צא ולמד, הוא כתב. כמה מפעים וייחודי הוא הגורל של עמנו. יהודי שוכח ספר בשדה התעופה ועולה על מטוס. לכאורה, מה הסיכוי שהספר ישוב אליו מן הגלות? והנה, לצד אותו שולחן ממש מתיישב יהודי אחר. ומה מתברר? היהודי הזה קרוב משפחה של ראש הקהילה שהעניקה את הספר במתנה. קורא קרוב המשפחה את ההקדשה, מקיש דבר מתוך דבר ופונה אלי. וכך יוצאים שליחים לפה ומלאכי אקספרס לשם — ושבו בנים לגבולם. הספר מוחזר לבעליו בארץ הקודש. אמור לי אתה — האין זה נס גלוי? עדות לנצחיות עמנו וליכולתו לשרוד את צוק העתים?

לקחתי את הספר וניגשתי אל ארון הספרים הישראלי שבביתי.

במדף המתאים, זה של ספרי השואה, והדור השני לשואה, והדור השלישי לשואה, לא היה מקום לדחוק עוד אפילו עלון. אבל אז, כשדמותו הסמכותית, הנפילית, של ראש הקהילה היהודית לנגד עיני, הדפתי בכוח במדף שמתחתיו כמה ספרי ביכורים ימינה, וכמה ספרי מתח סקנדינביים שמאלה, ואיבדתי את האוטוביוגרפיה של מרכוס רוזנר ביניהם. לנצח נצחים.

בשנים האחרונות יש פריחה של ספרות מתח, בעיקר סקנדינבית. מגרה אותך לכתוב פעם ספר מתח?

לא. בספר מתח ברור שמישהו חטא, והשאלה היא רק מתי יתפסו אותו. המתח האמיתי — שעליו מרתק אותי לכתוב — הוא אם החטאים שלנו הם אכן חטאים. ואיך יודעים, לעזאזל.

סופר המתח הסקנדינבי אקסל וולף לא הפסיק לשתות במהלך הארוחה המשותפת שלנו בירושלים. הפנים שלו הלכו ונעשו סמוקות, העיניים אדומות, ובקינוח הוא התחיל גם לבכות, להתייפח ממש. בין יפחה ליפחה הבנתי שיש איזה משבר. עם אשתו. מאז מה־שקרה־בקולומביה־ולא־נשאר־בקולומביה היא לא רוצה לקרוא עוד את כתבי היד שלו. והוא תלוי לגמרי בחוות דעתה. בין השיטין הבנתי שהיא גם זו שמחלצת אותו כשהוא נתקל במחסומי כתיבה, בעזרת רעיונות עלילתיים מבריקים שיכולים לעלות רק אצל מי שחופשי לייעץ מהצד.

מזגתי לו כוס מים.

הוא לגם ממנה, ואז, פתאום, התחיל לדבר אלי בשוודית.

הייתי צריך לדעת שזה סימן לא טוב אבל המשכתי להנהן כמבין וניסיתי לעקוב אחר המוזיקה של הדברים ולהסיק ממנה על התוכן.

זה נמשך כמה דקות: הוא מדבר אלי בשוודית ומכה על חזהו בהצטדקות, או בכעס, ואני מתרגם תרגום חופשי בראשי.

ואז הוא קרס.

מאז שחיים חורי מ־י"ב3 נפל על הדשא באמצע טקס יום הזיכרון לא ראיתי בן אדם עובר במהירות כזו ממצב שהגוף שלו מוחזק למצב שהגוף שלו מוטל.

מיהרתי אליו. ניסיתי להרים אותו מהרצפה, אבל הוא היה כבד מדי. אשכרה ויקינג. מלצרים חשו לעזרתי ויחד הצלחנו לשאת אותו לספה שבכניסה למסעדה. מישהו פתח לו כפתור בחולצה, מישהו אחר הרים את רגליו. בתגובה הוא מילמל, בעיניים עצומות, שוב ושוב, אותו משפט בשוודית, יאג דוֹדאֶדָה הוֹנוֹם, יאג דודאדה הונום, יאג דודאדה הונום... ביקשתי מהמלצרים להזמין אמבולנס, אבל עד שהאמבולנס הגיע הוא כבר פקח עיניים,

רכס את הכפתור כך שהחולצה שוב עמדה להתפקע על חזהו הכביר וחזר לאנגלית. הוא התעקש שאין צורך לפנות אותו לבית חולים. ככה הוא, הסביר לשומעיו. לפעמים חייב להגיע לשאט־דאון מוחלט של כל המערכות כדי לאתחל מחדש. והנה, תראו, הוא יכול לקום, אפילו לצעוד בקו ישר. טוב, לא ישר־סרגל, אבל קְוַוייט ישר. ויש איתו כאן קולגה מישראל שיוכל לערוב לו, ללוות אותו עד המלון ולוודא שהוא נשכב במיטה. זה כל מה שהוא צריך עכשיו, מיטה טובה עם סדינים לבנים נקיים, ומחר בבוקר אספרסו קצר. מקסימום שניים. והוא מסודר. רִילִי. בִּילִיב הִים.

במונית הוא פישק את רגליו לרווחה ומיד נרדם, כך שלא הספקתי לשאול אותו מה זה לעזאזל "יאג דודאדה הונום".

התקשרתי לדקלה, להגיד שאחזור הביתה מאוחר.

היא לא ענתה. אשתי מסננת אותי בשבועות האחרונים. אשתי. מסננת אותי. וכבר לא מתלבשת לידי. ולא משתפת אותי בשום דבר שקורה לה בעבודה. רק במקרה נודע לי שקיבלה קידום. כל כך מוכשרת. אשתי. כל כך מנוכרת.

תמכתי באקסל כל הדרך מהלובי עד החדר, עד שהשתרע במיטה, בבגדיו. על השידה שליד המיטה היו שלושה בקבוקוני אלכוהול מהמיני־בר, ריקים. מיד לאחר שווידאתי שהנחירות שלו הן רק נחירות ולא חרחורי גסיסה ניגשתי ללפטופ שלו, שהיה פתוח על השולחן, והקלדתי בגוגל־טרנסלייט "yag dodade honom".

שום תוצאה.

ואז עלה בדעתי לכתוב את ה־יאג ב־j במקום ב־y.

התרגום הופיע מיד:

I killed him

רגע אחר כך — נשמעה דפיקה על הדלת. לא על דלת הכניסה. על הדלת האחרת, המיותרת, שמפרידה בין חדרי מלון לחדרים שצמודים להם.

כמה זמן לקח לך לכתוב את הספר האחרון שלך?

נטו — שלושה חודשים.

ברוטו — שלוש שנים.

באמצע גזלו את דעתי דברים רבים: שלום־כיתה־א' של ינאי, נסיעות לשדה בוקר עם ציוד לראיית לילה כדי לוודא ששירה בסדר, הריצה של סירקין לראשות המפלגה שהצריכה קאץ'־פרֵייז חדש כמעט מדי יום, עדות ארוכה שנאלצתי לתת בחקירת משטרה בשוודיה, וכמובן, החיפושים אחר חגי כרמלי באזור ראש פינה.

זה התחיל בארי, שאמר שאחד המבקרים אצלו בבית החולים אמר שראה את חגי מסתובב בסמטאות של ראש פינה. ארי לא הצליח להיזכר מי היה המודיע, והתנצל: המשככי כאבים האלה. ממסטלים אותי לגמרי.

יכול להיות שחלמת את זה בכלל? שאלתי.

הכול יכול להיות, ארי אמר וגירד בקרחתו. נבוך מעט.

ובכל זאת, בשביל הסיכוי הקטן, וכי יש לי כבוד בסיסי לחלומות, וכי בבית שלי ממילא עומד ריח של פרידה — ההזמנות לבת־מצווה כבר נשלחו — הגדלתי תצלום של חגי כרמלי מספר המחזור ("חגי שלנו/בחור נהדר/שבע פעמים כבר עשה טסט/ולא עבר"), דהרתי על הכביש המתפתל בין עכו לצפת, שכרתי צימר זול בראש פינה ופתחתי בחיפושים. התחלתי במושבה עצמה. שאלתי אנשים, הראיתי את התצלום. באזור של בית הקפה ג'עוני תליתי על עצים כמה תצלומים שלו עם מספר הטלפון שלי מוכן לתלישה. ירדתי לקניון, לתחנת הדלק, למינימרקט שליד תחנת הדלק. אף אחד שם לא זיהה את חגי, אבל היתה לי תחושת בטן. כאילו אם זה היה משחק "חם־קר" עכשיו היו אומרים לי "מתחמם, מתחמם".

ביום השני עליתי להרים שמעל ראש פינה עם אוהל, שק שינה וחרמונית שארי פילח פעם מהמילואים. היה קור עזים, אבל לא ויתרתי. המשכתי לחפש אותו בנקיקים ובמערות וביערות, כשמעלי להקות של עגורים נודדות דרומה. חיכיתי שׂשֵׂעָר החלודה שלו יבצבץ מבין העלים הנושרים. שקרן שמש תפגע בעדשות העבות של משקפיו והנצנוץ יגיע לעיני. דמיינתי איך אנחנו יושבים ליד מדורה ומדברים. בלי פילטרים. כמו פעם.

דיסתימיה? הוא שואל.

ואני מסביר לו. זה מין עצב קבוע כזה, על אש נמוכה, שנמשך לאורך תקופה בלי לגלוש לדיכאון של ממש.

ואולי זה להפך? הוא שואל.

מה זאת אומרת?

שמגיל מסוים יותר קשה לחוש אושר.

אתה יודע מה הבעיה בלהיות עם אותה אישה הרבה שנים, כרמלי?

אין לי מושג, בן אדם, אף פעם לא הייתי.

שהמבט שבו היא מסתכלת עליך הולך ומתעייף. הולך ונעכר.

מה אתה רוצה, אני לא מבין, שיעריצו אותך?

טיפה. מה יש.

לא קרה כלום בקולומביה.

לא?

העיתונאית ההיא באמת באה איתי למלון. וכבר עלינו לחדר. וכבר מזגתי לשנינו יין מהמיני בר. אבל אז ינאי, הקטן שלי, התקשר ושאל איזו מתנה אני מביא לו, ואחרי שדיברתי איתו כבר לא הייתי מסוגל. לא עמד לי.

אני לא מבין, אז למה סיפרת לדקלה שכן קרה משהו?

קיוויתי שזה יזעזע אותה קצת. יחזיר לה את המבט.

או שקיווית להחיש איזה קץ.

איך התגעגעתי לעברית שלך, כרמלי –

בכל מקרה אתה אידיוט.

אני יודע.

ואולי היתה עוד סיבה –

עוד סיבה שמה?

שהתוודית על משהו שלא קרה.

נו, מה?

זה פשוט סיפור יותר טוב. יותר דרמטי. הנה, עכשיו יש לך משבר להיחלץ ממנו, כמו שאתה אוהב.

בלילות צעדתי בשבילי עזים מעל ראש פינה וחיפשתי מדורות שחגי כרמלי יימצא יושב לידן. הנחיריים תרו אחר הריח, העיניים אחר הלהבות והאוזניים אחר רחש הפצפוץ של הזרדים.

לא התגלחתי כמה ימים. התרחצתי במעיינות אבל לא התגלחתי. זקני צימח פרא ונהניתי להעביר את היד על הזיפים הרכים. כל כך הרבה שנים חלפו מאז שהרשיתי לעצמי לא להתגלח. כל כך הרבה שנים שאני חלק מדי. היה ברור לי שגם לחגי כרמלי, אם הוא חי, יש זקן. אין לי הסבר לזה, פשוט ידעתי. זקן אדמדם, מטופח יותר משלי. מחודד בקצהו. דמיינתי איך כשניפגש נעמוד איש מול זקן רעהו. כנראה לא נתחבק, הוא בלתי חביק, חגי כרמלי, אבל אני אראה את השמחה בעיניים שלו והוא יראה את ההקלה בעיניים שלי. ואז נקושש עצים וזרדים ומתחת לזרדים נניח חתיכת טישו ובעזרת אבן צור נדליק אש, וכשיהיה ברור שהלהבות יציבות נדבר, בלי ניסיונות נואלים לגשר במידע על הזמן שעבר, נתחיל ישר במה שבוער.

ואם דקלה היתה מספרת את הסיפור?

מה זאת אומרת?

נגיד שזה הסיפור שלה ואתה דמות הבעל. איך זה נראה מהצד שלה?

מה זה, כרמלי, תרגיל בסדנת כתיבה?

לא, אידיוט, זה תרגיל באהבה.

או־קיי... אז מהצד שלה אני רואה... מותשות.

מותשות?

כן, כבר אין לה כוח.

אליך?

לא רק אלי. אלמלא הילדים, היא היתה נוסעת להודו לשנה.

תמשיך. מה עוד אתה רואה מהצד שלה?
משהו קרה כשהיא נסעה לאשרם במדבר ולשדה בוקר. היא חזרה משם אחרת.
גבר?
לא נראה לי.
אישה?
לא, לא. יותר בכיוון של החלטה. משהו שהתבהר לה.

חבל שאי אפשר לקחת הפסקה.
הפסקה?
אלמלא הילדים, זה מה שהיינו צריכים לעשות עכשיו: הפרדת כוחות. שכל אחד ילך ויהיה עם עצמו שנה. שהיא תיסע להודו באמת, ואני אסע לסיני למרות, ואולי בגלל, ההתרעות.
אז תעשו את זה.
אל תיעלב, אחי, אבל רואים שאתה לא אבא.

תבוא איתי לבקר את ארי?
ברור.
אף אחד חוץ מדקלה וממני כבר לא בא לבקר אותו. היית מאמין?
אף אחד אף אחד?
בהתחלה היה זרם בלתי פוסק. המון בחורות. עכשיו המוות כבר באוויר. למוות יש ממש ריח, אתה יודע?
וארי אומר על זה משהו? הוא שם לב?
אתה מכיר אותו, הוא עושה מזה צחוק. כל פעם מודיע לי על בחורה אחרת שהוא "מוציא מהצוואה" בגלל שהיא הפסיקה לבוא.

בשבוע השני לחיפושים, בליל ירח מלא, בפתח אחד הוואדיות, ראיתי מרחוק מדורה קטנה. ואדם יושב לצדה.
התקרבתי בלב הולם.
ליד המדורה ישב לא אחר מאשר אהוד בנאי. היו לו כובע של אהוד בנאי. וזיפים של אהוד בנאי. ומשקפיים של אהוד בנאי. והוא ניגן לעצמו בגיטרה.
שאלתי אותו במבט אם זה בסדר שאשב לידו, והוא סימן לי במבט שכן.
שעה ארוכה הקשבתי לו מנגן.
לא החלפנו מילה. לא התאים.
הוא לא ניגן שירים מוכרים שאפשר להצטרף אליהם, רק קטעים אינסטרומנטליים כאלה, בלי עלילה. אחד מהם הזכיר לי בצלילים הראשונים את "נגעתָ בצמרות העצים", ומיד התפזר לניגון אחר. מקרי יותר.
שיערתי: אולי הוא חוזר לכאן שוב, אחרי שנים, כדי להזכיר לעצמו איך הכול התחיל, כדי לגעת שוב במקום התמים הזה, שלפני מחיאות הכפיים.
אבל לא היתה לי דרך לברר את ההשערה שלי.
האדמה נאנחה.
הזמן נסע.

שלוות עולמים נחתה עלי בתוך כך שאהוד פרט על הגיטרה.
להקות העגורים המשיכו לנדוד דרומה, גם בלילה. אבל קצת יותר בשקט.
למצוא את חגי כרמלי זה לא העיקר, חשבתי. העיקר זה להמשיך לחפש.

האם לדעתך אנשים ימשיכו לקרוא ספרים גם בעתיד?

אנשים ימשיכו להזדקק לסיפורים.

ומספרי סיפורים כמוני ימשיכו להזדקק לאנשים.

יכול להיות שספרים בצורה שמוכרת לנו היום ייעלמו מהעולם. אבל מי יודע? אולי הצורה החדשה תהיה מדליקה יותר?

פס־קול, למשל. משגע אותי שאני לא יכול להוסיף פס־קול לטקסטים שלי.

הראיון הזה, נגיד? הייתי שׂם מתחתיו איזה בִּיט חצוף. בְּלוּפּ. כשלאט־לאט מצטרפים אליו ומעשירים אותו כלים נוגים יותר. בפסקה על אהוד בנאי הייתי פשוט שם ברקע את הקטע שהוא ניגן. כי כמה שאני לא אתאר את הפריטה של אהוד בנאי זה לא יהיה כמו לשמוע את הפריטה של אהוד בנאי.

אותו הדבר עם ריקוד.

אני יכול לנסות לתאר על פני עמודים רבים איך דקלה רוקדת. אני יכול לחפש צירופי מילים חד־פעמיים וללהטט בדימויים רבי־מעוף. אבל אם היה איך לשלב עכשיו, ברגע זה, סרטון קצר, שלושים שניות, לא יותר, שהיא רוקדת בו במועדון של קיבוץ כברי, בשנת 1995, בעיניים עצומות, לצלילי קָאם אוֹן אַיְילִין, כל אחד היה מבין מיד למה התחלתי לרקוד לידה בתקווה שהיא תפקח את העיניים בסוף השיר. ואם היתה טכנולוגיה שמאפשרת להריח תוך כדי קריאה, היה אפשר להסניף לה את העורף איתי כשאני נצמד אליה מאחור בלילה, בלי שהיא יודעת. אני יכול לכתוב שזה דומה לריח של החלות שאופים באנג'ל בלילה שבין חמישי לשישי. אבל זה לא יהיה כמו להסניף את העורף שלה באמת.

קוראים אומרים, "ממש נכנסתי לספר." אבל מה אם באמת היה אפשר, וירטואלית, להיכנס למציאות של הספר? להיות זבוב על הקיר, כלבה על המרבץ, גלאי עשן על המנורה —

בחדר השינה שלי ושל דקלה. בלילה שחזרתי מקולומביה, נגיד. או אז היה הקורא יכול לראות אם השפה התחתונה שלי אכן רטטה קלות ברטט של שקרנים כשסיפרתי לה מה קרה בקולומביה. אם המבט בעיניים שלה העיד שהיא מאמינה לי. אם היא מגרשת אותי מהבית או שאנחנו נשארים באותו הבית ובאותה המיטה, ערים כל הלילה, ולא נוגעים זה בזה. לא מחליפים מילה.

האם אתה כותב בבקרים או בלילות?

בבקרים אני מנסה — ולא תמיד מצליח — לכתוב.

בלילות אני עם ינאי ונועם. ופעם בשבוע אני נכנס למכונית, לכאורה כדי לנסוע להרצאה, ובעצם כדי לנסוע לתצפת על שירה בשדה בוקר.

אני לוקח איתי את חרמונית המילואים של ארי וציוד לראיית לילה שהוא שכח להחזיר עוד בסדיר. הוא היחיד שיודע שאני נוסע לשדה בוקר כדי לרגל אחרי הילדה שלי. הוא חושב שאני דפוק בשכל ושבמקום להתחבא מאחורי שיחים אני צריך פשוט לדפוק על הדלת שלה ולהגיד לה שאני רוצה לדבר איתה. אני אומר לו שהוא לא מבין כלום כי הוא לא אבא ושילדים צריכים להתרחק לפעמים מההורים שלהם כדי לגלות את עצמם. במיוחד אם היה להם קשר חזק, אולי חזק מדי, איתו. כלומר איתם. הוא לא מעיר לי על הטעות הפרוידיאנית שלי אבל העיניים האינדיאניות שלו מלגלגות עלי. אני חייב לכבד את הגבולות שלה, אני מנסה לשכנע אותו, והוא אומר, סבבה, אחי, אז למה אתה נוסע לשם כל הזמן? אה, לא, אני מסביר לו, זה בגלל שאני מתגעגע.

יש לי נקודת תצפית קבועה. שאני לא יכול לחשוף כאן.

קצת אחרי שבע בערב הנעורים יוצאים מחדר האוכל והולכים בכיוון המגורים. ואז יש לי קצת יותר מדקה לעקוב אחריה עם המשקפת של ארי ולנחש את שלומה מהאופן שבו היא צועדת, מתנועות הידיים שלה כשהיא מדברת — עזות, כמו של אימא שלה — מהתגובות של האנשים שצועדים לצדה.

בהליכה של דקה וקצת היא מפזרת יותר חיוכים מאשר בכל השנה האחרונה שלה בבית. הבגדים שלה הרבה יותר קלים ואווריריים. מג'ינסים צמודים עד כאב היא עברה לשרוואלים. ממעילי עור — לחולצות טי עם כיתובים. בכלל, היא נראית טוב. כלומר, נראה שטוב לה. אני מעדיף לחשוב שזאת השממה שמפריחה אותה. אבל כנראה זה המרחק מאיתנו.

אתמול, לחרדתי, היא לא יצאה מחדר האוכל. החברות שלה כן. גם החבר שלה, נדב, כן. אבל היא לא.

עקבתי אחרי נדב עם המשקפת לראות אם הוא במקרה מנצל את היעדרותה כדי לפלרטט עם בנות אחרות.

הנערים והנערות התפזרו לחדרים שלהם, ואחרי עשר דקות כל האורות של חדר האוכל כבו, ואני נמלאתי דאגה: מה קרה לילדה שלי? למה היא לא הלכה לאכול? ואיפה היא בכלל? בחדר שלה? ואולי לא? אולי היא כבר עזבה את המדרשה ואני הפתי היחיד שלא יודע מזה? תכל׳ס, אם היא ביקשה מדקלה לא לספר לי על נדב, מי ערב לי שאין עוד דברים שהיא ביקשה מדקלה להסתיר?

לא יכולתי להתקשר לדקלה. כי אז הייתי נאלץ להסביר מה אני עושה שם בחושך.

לא יכולתי לדפוק על דלת החדר של הילדה. כי אני לא רצוי.

גם את החברים שלה לא יכולתי לתחקר. מן הסתם הם היו מדווחים לה מיד שאבא שלה מסתובב במדרשה ומטריד אותם בשאלות. וזה היה הסוף שלי.

רוח קרה חדרה אל החרמונית שלי והחלטתי לקחת סיכון ולרדת לכיוון החדר שלה. אולי

יהיה לי מזל ולא יראו אותי, חשבתי. אולי יהיה לי מזל והווילון שלה יהיה מוסט. ככה אוכל להציץ ולפחות לראות אם היא שם. אם היא חיה.

דילגתי ממבנה למבנה, משיח לשיח, משתדל להיחשף כמה שפחות, חציתי מגרש של גרוטאות ושולחנות פיקניק. ולבסוף הגעתי ליעד. עקפתי את המבנה ואת החצר המשותפת כדי להגיע לחלון אבל כשהגעתי אליו הווילון היה מוגף. משום זווית לא היתה לי דרך לראות מה קורה בפנים.

ואז היא יצאה מהחדר. קודם שמעתי את הדלת נפתחת ואז התקדמתי בזהירות בכיוון השביל שבחזית החצר. היא היתה עם הנייד שלה ביד, והחזיקה אותו קרוב לאוזן, אבל כשהיא ראתה אותי היא אמרה, רגע, אני תכף חוזרת אלייך, ואז פערה אלי עיניים גדולות ושאלה: אבא, מה אתה עושה כאן?

במקום תשובה כרעתי על ברכי ואמרתי לה: סליחה, שירה, בבקשה, תסלחי לי. והיא הסתכלה לצדדים ואמרה, אבא, קום, אל תעשה לי פדיחות. ושאלתי, אפשר להיכנס? והיא הינהנה באטיות ונכנסנו לחדר שלה ודיברנו. סוף־סוף דיברנו.

כל זה קרה בדמיון שלי. במציאות סבתי על עקבי וצעדתי בין הצללים עד המכונית ונסעתי בלב כבד הביתה וכשהגעתי דקלה היתה בטלפון. מהטון הבנתי שזאת שירה בצד השני ומהתוכן הבנתי שהיא קצת לא מרגישה טוב. התקררות. לא משהו רציני. נדב מטפל בה יפה.

מתחשק לך לפעמים לשנות או לתקן את הספרים שלך אחרי שהם יצאו לאור?

בדרך כלל אחרי שספר יוצא לאור אני מתחרט שלא מחקתי יותר. לפעמים, תוך כדי שאני קורא מהספרים שלי לקהל, אני עורך אותם: מוריד מילה פה, פסקה שם.

ויש סיפור אחד שהייתי מוריד לגמרי. בשלמותו. זה ששירה נתקלה בו באינטרנט.

הוא מתרחש בחיפה, בשנות השמונים, והגיבורה שלו היא נערה בת שש־עשרה שמאוהבת בנער מהשכבה שמעליה. הנער הזה גבוה ויפה ופופולרי ולא שם לב אליה בכלל. אז בהשפעת הסרטים הרומנטיים שהיא רואה עם אימא שלה בכבלים הפיראטיים היא מחליטה לעשות מעשה. אימא שלה מנסה להניא אותה מזה, היא אומרת לה שגברים לא אוהבים נשים כאלה, אבל לילה אחד היא נעמדת מתחת לחלונו של הבחור עם גיטרה ומנגנת לו שוב ושוב קאבר לשיר של מוריסי מהסמית'ס, לַאסְט נַיְיט אַיי דְרֵמְט דאט סַאמְבָּאדִי לַאבְד מִי. שכנים פותחים תריסים וצועקים עליה שחלאס. אבל היא ממשיכה. אנשים שמוציאים את הכלב שלהם לעשות צרכים עוצרים לידה. והיא ממשיכה. כלב אחד משתין עליה והיא ממשיכה. נוֹ הוֹפּ נוֹ הַארְם, אִיטְס גָ'אסְט אֲנָאדֶר פוֹלְס אָלַארְם. עד שנכמרים רחמיו של אחד מילדי הבניין והוא מעיר משנתו את האבא של הבחור שבו היא מאוהבת וזה יוצא למרפסת ואומר לה שהבחור לא בבית בכלל, הוא אצל חברה שלו. אז שתסגור את הבאסטה ותלך הביתה. היא לא הולכת הביתה. היא ממשיכה לשבת ברחוב ולנגן עד שהילד שהזעיק את אביו של הבחור מזעיק גם את אימא שלה. כשאימא שלה מגיעה, בטרנינג אדידס ובגופיית סבא, היא לא גוערת בה. ולא טוענת "אמרתי לך". היא רק מתיישבת לידה עד שהאור עולה על מפרץ חיפה והריח המסריח של בתי הזיקוק נישא אל נחיריהן בעוד הילד משקיף מהצד על הנערה בכמיהה.

אם שירה היתה מסכימה לדבר איתי, זה מה שהייתי אומר לה:

סליחה שפגעתי בך. סליחה שפירסמתי את הסיפור הזה. אבל רק שתדעי — הנערה הזאת, שעומדת מתחת לחלון, היא אני.

ואת ואני פשוט דומים. יותר דומים ממה שאת משערת.

בגלל זה מצאת את עצמך בתוך הסיפור בצורה שהרתיחה אותך.

ובגלל זה את כנראה צריכה להתרחק ממני עכשיו.

וזה בסדר. זאת אומרת, זה מכאיב, אבל זה בסדר —

איזה מין אבא אתה?

אז מה מביא אתכם אלי?

הבן שלנו, ינאי.

ספרו לי עליו קצת. בן כמה הוא?

שבע.

כיתה ב'?

א'. השארנו אותו עוד שנה בגן. הוא יליד דצמבר. חשבנו שהוא עדיין לא בשל.

אני מבינה.

טעינו, כמובן. אני הורה משמע אני טועה. אבל לא בגלל זה הגענו אלייך.

אז מדוע באמת הגעתם אלי היום?

הילד... אין דרך יפה להגיד את זה — שקרן.

אני מבינה.

לא, את לא. אי אפשר להאמין למילה שהוא אומר.

ילדים נוטים לפעמים לטשטש את הגבולות בין מציאות לדמיון. אתם בוודאי ערים לזה.

שום טשטוש ושום גבולות. הילד שקרן. רוצה דוגמה?

אתה יכול לתת דוגמה, אבל אני שואלת את עצמי —

אני שואל אותו אם הוא הכין שיעורים, או־קיי? אז הוא אומר שכן ומסתבר שלא. אני שואל אותו אם הוא ראה את השַלָט של הטלוויזיה, והוא אומר שלא ומסתבר שהוא מחביא אותו בחריץ שבין הכריות של הספה.

אני מבינה. האם יכול להיות שמה שאתה קורא לו "שקרים" הוא למעשה דרכים — דרכים תואמות־גיל, אגב — לעקוף או להכחיש את הקשיים שהמציאות מציבה בפניו?

אחלה פרשנות. באמת, שאפו. ואיך זה מסביר את זה שבחנות הנעליים הוא מתעקש שהמִספר שלו הוא שלושים ושבע כשהוא בקושי שלושים וחמש? ואת זה שהוא מספר למורה שהוא נולד באמריקה ועלה לארץ בגיל שנתיים? ושלילדים בגן שעשועים הוא בכלל מספר שקוראים לו נמרוד? ושַשם המשפחה שלו הוא בן יוחנה? אנחנו לא מכירים אף אחד ששם המשפחה שלו בן יוחנה. הילד פשוט לא מסוגל להפסיק לשקר. הוא תמיד היה ככה, אבל בשנה האחרונה זה יצא לגמרי משליטה.

וזה... כל כך נורא?

סליחה?

אני שואלת את עצמי מדוע אתה, כלומר אתם, חווים את העובדה שהבן שלכם לא תמיד נאמן לאמת כטרגדיה?

מה זאת אומרת? ומה אם אחותו תלמד ממנו? ומה אם כולנו נתחיל לשקר? איך ייראו

החיים בבית שלנו? יש איזה חוזה כזה בין בני אדם בעולם, שמשתדלים — לא תמיד מצליחים, אבל משתדלים — להגיד את האמת. על זה בנויה כל היכולת שלנו לתת אמון אחד בשני. משכת את הקלף הזה החוצה — וכל המגדל ייפול.
אני מבינה. אם ככה, אני חייבת לשאול אתכם, אותך, האם הנטייה הזאת ל... כזבים הופיעה בעבר במשפחה?
מה? לא. מה פתאום.
למה את מחייכת, דקלה?
כי זה משעשע כמה בן אדם שאוהב לחשוב שהוא מודע לעצמו יכול להיות לא מודע לעצמו בכלל.
כלומר?
בעלי סופר. אז בכל מה שקשור לכזבנות —
רגע, דיקי, זה לא הוגן —
אתה מכור. אתה חושב על החיים שלך כסיפור. אתה חושב עלי כסיפור. כדמות בסיפור. פעם היה למילים שלך ערך. היום הן שוות כמו המילים של יורם סירקין.
עד כאן.
אבל זאת האמת.
האמת שלך...
האמת האובייק —
אני עוצרת אתכם רגע. למרות שאני מתרשמת שבהחלט... יש פה מקום לשקול טיפול זוגי. אבל זה לא הזמן ולא המקום. וגם... התמחור אחר. לכן אני מציעה שנחזור להתמקד בינאי. מעניין אותי לדעת, דקלה: האם ינאי כבר קורא ספרים בכוחות עצמו?
הילד תולעת ספרים. מאז שהוא למד לקרוא הוא מחסל שניים־שלושה ספרים ביום. ועל זה תוסיפי את הסיפורים שאבא שלו מספר לו.
כמה סיפורים אתה מספר לינאי ביום?
בואי נראה. יש סיפור התעוררות. אחרת הוא לא מצליח לקום. יש את הסיפור הקבוע על מברשת השיניים. זאת אומרת, המברשת היא מין דמות כזאת שמדברת לינאי. אחר כך, במכונית, בדרך לבית הספר, במקום דיסק מאוס של שירי ילדים אני מספר לו עוד סיפור. אבל קצר. ועוד אחד קצרצר בדרך חזרה מהצהרון. אחר כך, לקראת ערב, יש סיפור ערסל.
סיפור ערסל?
שנינו על הערסל, מסתכלים על העננים, הוא אומר איזה צורות הוא רואה ולפי הצורה אנחנו ממציאים סיפור ביחד. אחר כך ארוחת ערב ומקלחות וסיפור לפני השינה.
וזהו?
האמת שיש גם גידי גוב.
גידי גוב?
זה לא בדיוק סיפור, יותר מחזמר בלשי. בחרוזים. ממש לפני שהוא נרדם. הולכים ברחוב. הרמזור צהוב. אין זמן לחשוב. איפה, איפה, איפה גידי גוב?
אני מבינה.
בסוף תמיד הילד בסיפור — סליחה, במחזמר — מוצא את גידי גוב. ואז אני מדגדג אותו. את ינאי, זאת אומרת. גידי־דיגי־גידי־דיגי־גוב. הוא משוגע על זה.
אז בסך הכול, תקן אותי אם אני טועה, אתה מספר לו שבעה סיפורים ביום.

הסיפור ערסל זה רק בקיץ.

זה כל מה שהוא עושה איתו, את קולטת?

לא נכון, דקלה. זה לא הוגן. אנחנו גם הולכים לסופר ביחד ביום שישי.

ואז אתה מספר לו על הפלפל הקטן שגר בתוך הפלפל הגדול.

אחרת הוא משתעמם ומטריף אותי. זה לא נחשב.

אני שואלת את עצמי —

תגידי, למה תמיד פסיכולוגים "שואלים את עצמם"? הרי את שואלת אותנו, לא את עצמך. למה ללכת מסביב? ומה זה הסקסופון הזה ברקע? זה השכנים שלך? לא הגזימו קצת עם הווליום?

אני תוהה... תראה, מצד אחד התמונה שאתה מתאר היא מלבבת. נראה שלך ולינאי יש קשר ערני ו... יצירתי. מצד שני, אי אפשר לפסול על הסף את האפשרות שיש קו שמחבר בין מינון הסיפורים החריג שהילד חשוף אליו לבין הנטייה שלו להציע פרשנות סובייקטיבית משלו למופעי המציאות השונים.

את יכולה לחזור על זה במילים של בני אדם?

היא בסך הכול אומרת לך את מה שאני אומרת לך כל הזמן, ששבעה סיפורים ביום זה —

בחורף שישה. ואחד הוא בכלל מחזמר בלשי בחרוזים, אז...

חמישה ומחזמר בלשי בחרוזים — זה מוגזם. ינאי כבר לא מבחין בין מציאות לבדיה.

גם בזה אני אשם, דקלה?

זה לא עניין של אשמה.

זה כן.

זה —

אני עוצרת אתכם. תראו, אני עדיין צריכה לפגוש את ינאי כדי לאמת את תחושות הבטן שלי, אבל בהחלט ייתכן שמה שאתם מכנים שקרים הם בשבילו בסך הכול סיפורים קטנים. סיפורים שהוא מתענג על המצאתם ועל העובדה שהם מאפשרים לו לקיים עולם פנימי עצמאי —

את יודעת, מהפה שלך זה נשמע חמוד. "סיפורים קטנים". "עולם פנימי עצמאי". אבל זה לא. זה לא חמוד. זה מדאיג. הילד כבר בן שבע.

מה בדיוק מדאיג אותך? מבחינה התפתחותית זה עדיין תואם־גיל.

מה זאת אומרת מה מדאיג אותי?!

הבט, ברור לי שאתה, אתם, במצוקה, ואני לא מזלזלת בזה. אני רק רוצה שנדייק ביחד את המהות של המצוקה הזאת. ממה אתם מוטרדים בדיוק?

אנחנו לא מכינים אותו לחיים ככה. בסוף השקרנות שלו תסבך אותו. ילדים יעלו על השקרים שלו. מורות יפסיקו לחשוב שזה חינני. אני רוצה לחסוך ממנו את ההשפלה.

ואיך... את רואה את זה, דקלה?

לא יודעת. אני חושבת על זה הרבה. אם מדברים על יורם סירקין ברצינות בתור מועמד לראשות הממשלה — זה אומר הכול. אולי אין יותר מציאות. רק פוטו שופ. ואולי, בהפוך על הפוך, אנחנו דווקא מכינים את הילד מצוין לחיים האמיתיים. כי כנראה רק שקרנים יוכלו לשרוד בפייק עולם ובמדינה שאי אפשר להאמין בה לאף אחד, בשום נושא. ומצד שלישי, בתור אימא, בחיי היום־יום, זה מאוד קשה שאת לא יכולה לסמוך על הילד שלך.

שאת צריכה לחשוד בכל מה שהוא אומר.

אני מתארת לעצמי.

אני לא יודעת איך להגיב, אם לעשות כאילו אני לא שמה לב, או... ואני רואה איך הוא נעלב מהניצוץ של החשד בעיניים שלי וזה... עצוב לי. ולפני כמה שבועות — אתה הרצית לוועדים באילת — הוא שתק כל הסופשבוע, לא הוציא מילה, ורק אחרי שהתחננתי שיגיד כבר למה הוא לא מדבר איתי, הוא אמר ב... קול קטן כזה... שהוא מפחד ש... אם הוא יפתח את הפה אז... יצאו לו שקרים.

לא סיפרת לי את זה, דקלה.

מה אתה רוצה, לא היית בבית.

למה לא סיפרת לי את זה?

אני רוצָה להציע משהו. בואו נעשה ניסיון. יכול להיות שהניסיון הזה יצליח ויכול להיות שלא. אבל בואו ננסה להפחית בתקופה הקרובה את מינון הסיפורים שינאי מקבל משבעה ביום ל... נאמר, שלושה. ותדווחו לי אם היתה לזה השפעה. שוב, זה ניסיון. אני לא מבטיחה הצלחה. בטח לא מיידית. אבל... אתה חושב שתוכל לעמוד בזה?

אני לא יודע...

אני מבינה.

אני ממש לא בטוח שאת מבינה.

אז תסביר לי.

אני כבר לא יודע איך... סתם להיות איתו. לא רק איתו. בכלל, אני כבר לא יודע איך סתם להיות עם העולם. גם עם דקלה. במקום להגיד לה שאני מרגיש שהיא מתרחקת ממני, המצאתי סיפור שחשבתי שיחזיר אותה אלי. אבל זה רק הרחיק אותה עוד יותר.

אני מבינה.

יש לך טישו? לא אמורה להיות לפסיכולוגים קופסת טישו על השולחן?

לי יש.

תודה, דקלה.

תודה, דקלה. מצטער שאני ככה, גברת פסיכולוגית.

זה בסדר. ושמי איילה.

זאת תקופה כזאת.

אני מבינה.

לא, את לא.

אז תסביר לי.

הכול... הכול מתפרק... תגידו, רק אותי מטריף הסקסופון הזה? סליחה שאני מציק, אבל זה נשמע ממש קרוב... מישהו מנגן אצלך בבית עכשיו?

למען האמת, כן. זה הבן שלי. מתאמן.

האמת שהוא לא רע בכלל.

תודה.

זאת לא מחמאה בשבילך, זאת מחמאה בשבילו.

אני אמסור לו. אפשר לשאול בן כמה אתה?

אני? ארבעים ושתיים. אה... שלוש.

זה... תואם־גיל.

מה תואם־גיל?
התחושה הזאת, שהכול מתערער. אנשים רבים נתקפים בה בגיל שלך.
את יודעת, זאת בדיוק הסיבה שלא המשכתי ללמוד פסיכולוגיה. זה בלתי נסבל בעיני מה שעשית כרגע.
מה עשיתי?
הכנסת חוויה פרטית שלי לתוך פרדיגמה. זה מעליב. זה גורם לי להרגיש כמו נתון סטטיסטי.
אני מצטערת שככה אתה מרגיש. זאת לא היתה הכוונה.
אז מה היתה הכוונה?
אני מאמינה ש —
תגידי, הבן שלך שומע את השיחה שלנו?
מה פתאום, אין לו שום דרך —
כי איך שהתחלתי להתרגז עלייך הנגינה שלו נהייתה קצבית יותר. כאילו הוא מייצר לנו פס־קול שיתאים.
זה לגמרי במקרה.
נניח.
בכל אופן, מה שרציתי לומר הוא שההבנה שאנחנו לא מיוחדים כמו שנדמה לנו, שעוד אנשים מלבדנו חוו קשיים דומים — דומים, לא זהים — לאלה שאנחנו חווים, ההבנה הזאת יש בה משהו משחרר. אולי אפילו מעורר השראה לשינוי.
מעורר השראה? באיזה אופן?
אני מזכירה לך איך נקלענו לדיון הזה. שאלתי אותך אם תוכל לשנות ממנהגך ולספר לינאי פחות סיפורים, ואתה ענית שאתה כבר לא בטוח שאתה יודע לחוות את העולם ישירות, בלי תיווך של סיפורים, נכון?
פחות או יותר.
כשאני מסתכלת על סיפורי חיים של מטופלים שלי, הגיל שאתה נמצא בו מהווה לעתים נקודת תפנית. מתוך הערעור והמשבר אנשים קמו והתחילו מחדש. אחרת. אתה יכול למצוא דרכים אחרות ללבו של ינאי. יש עוד דברים שאתם יכולים לעשות ביחד כאבא ובן. יש כאן הזדמנות.
אני... משוגע על הילד הזה. אני רוצה שיהיה לו טוב. שהוא לא יהיה בודד ועגום כמו שאני הייתי בתור ילד.
זה ברור לי. זה ברור לכולנו פה בחדר.
שמת לב ששוב הסקסופון נהיה נוגה? אני ממליץ לך בכל לשון של המלצה לבדוק אם הבן שלך לא מצא בכל זאת איזו דרך לצותת למה שקורה בחדר הזה.
אני מציעה שנתמקד בבן שלךָ. שלכם. דקלה, את מקשיבה לנו ככה... די בשקט, ואני שואלת את עצמי, כלומר, אני תוהה, איפה היא פוגשת אותך, השיחה שלנו.
במקום קצת אחר.
כלומר?
כלומר, אני לא בטוחה שזה שהוא מספר לינאי סיפורים זאת הבעיה של הילד. זה קצת שטחי בעיני. שלא לומר שקרי.
שקרי?

גם מטופלים משקרים לפסיכולוגים, לא? מספרים להם סיפור שמוציא אותם רע — שנועד להסתיר סיפור שמוציא אותם עוד יותר רע.

אני מבינה.

לא, את לא. ילדה אחת כבר ברחה לנו לפנימייה. ועם המצב בבית בשנה האחרונה... אין פלא שעוד ילד בורח לדמיון. איך אמרת? שהוא משתמש ב"דרכים תואמות־גיל לעקוף או להכחיש את הקשיים שהמציאות מציבה בפניו"? זה בדיוק זה.

את רוצה לפרט?

מה הטעם? הרי גם מה שאני אספר לך יהיה גרסה מניפולטיבית שלי למציאות. בגלל זה הפסקתי להאמין בטיפול באמצעות דיבור. אני עושה טיפול במים. פעם בשבועיים. גאיה המטפלת שלי ואני בקושי מחליפות מילה אבל הגוף שלי מספר לה הכול.

אז מה, דקלה, בגלל זה את לא שוכבת איתי?

זה לא נראה לי המקום והזמן ל —

זה אף פעם לא המקום והזמן —

אני עוצרת אתכם.

למה את כל הזמן עוצרת אותנו? זה לא אמור להיות להפך, שהפסיכולוגית משחררת אותנו מהמעצורים שלנו?

אולי, אבל הזמן שלנו תם, חברים. ניתן לדברים שנאמרו כאן להדהד ולשקוע. אני מזכירה לכם שבשבוע הבא אני פוגשת את ינאי. תרצו לשלם לי בצ'ק או בהעברה בנקאית?

זה לא מה שהפסיכולוגית אמרה בסיום.

וגם לא לפני הסיום.

אני לא יכול לספר את הפגישה הזאת — ועוד אירועים שהתרחשו בחיי בשנה האחרונה — אלא כפי שלא התרחשו באמת. ובכל זאת —

ביציאה מהבניין של הפסיכולוגית עצרנו רגע, הלומי רחוב. כל אחד היה אמור לפנות לדרכו, אני לאסוף את הילדים, דקלה לעבודה. אבל אז דקלה אמרה, בא לי גלידה. ואני אמרתי, נדמה לי שיש כאן גלידרייה טובה בפינה. וצעדנו לגלידרייה ביחד, קרובים אבל לא נוגעים. והעמדנו פני מתלבטים מול הטעמים. עד שהיא בחרה טירמיסו בכוס ואני וניל צרפתי בגביע. ולא הייתי צריך להגיד "זוכרת ש..." כי היה ברור ששנינו זוכרים ש. ששנינו מבינים שיש כאן שִחזור של רגע הבראשית שלנו, הרגע האמיתי, לא אלה שפיזרתי לאורך הראיון הזה כדי להגן על פרטיותה —

אימא שלה נפטרה במפתיע. מדום לב. קצת אחרי שהתחלנו לצאת.

ביום החמישי לשבעה נסעתי למעלות.

לא הייתי בטוח אם היא בעניין שלי בכלל. ואם אחרי כמה דייטים באים לשבעה.

הבית המה מנחמים. היא ישבה בחדר נפרד, לבושה בג'ינס ובסווטשרט עם הדפס של בארט סימפסון. רכנתי לעברה וחיבקתי אותה, והיא חיבקה אותי בחזרה, חיבוק רפה. לא היה מקום לשבת לידה אז התיישבתי בקצה החדר. כל הזמן נכנסו חברים שלה. לא ידעתי שיש לה כל כך הרבה חברים. הבנות בכו על כתפה. הבנים נראו לי כולם מאוהבים בה בסתר. לא ידעתי מה לעשות או להגיד. אפילו לא יכולתי לזהות אותה באלבומי התמונות שעברו מיד ליד. מכמה דברים שהיא זרקה בשני הדייטים שלנו, כמו זה שאבא שלה הוא השף הראשי של כל המפעלים של סטף ורטהיימר ושהאוכל שהוא מכין בבית לא ייאמן בטעימותו, הסקתי שהיא יותר ילדה־של־אבא. אבל גם בזה לא הייתי בטוח.

אחרי שעה קמתי ללכת. ליד דלת היציאה הרגשתי יד מונחת על כתפי. תודה שבאת, היא אמרה. ואז לחצה לי את היד. לחיצה ארוכה, משתהה, שאיפשרה לה להניח בתוכה פתק.

רק במכונית העזתי לפתוח אותו.

סע עד קצה הרחוב.

חכה לי ליד האנדרטה.

אני אמצא תירוץ ואגיע.

אחרי חצי שעה היא סוף־סוף הופיעה. רכובה על אופניים עם מושב של ילד.

הלב שלי יצא אליה. אולי כי היא דיוושה באטיות כזאת. בנוגות. הדיווש שלה היה נוגה.

אולי כי הרוח פרעה את השיער שלה.

פתאום יכולתי לדמיין אותה בת תשע, עשר, מיניאטורה של עצמה, ילדה בְּדידה כזאת. רוכבת על אופניים בלי אף אחד לצדה.

היא הגיעה לאנדרטה, העבירה רגל ארוכה מעל הרמה, השעינה את האופניים על המבנה בלי לקשור אותם, ונפנתה אלי. החזה שלה עלה וירד במהירות, בהתנשמות, כשהתקרבנו אחד לשני. *לא ידעתי אם זה בגלל הרכיבה או בגללי.* הבחורה הזאת עדיין היתה כל כך *לא נהירה לי. לא ידעתי אם אני יכול לחבק אותה עכשיו.* אם מותר. היא נעמדה על קצות האצבעות ונישקה אותי — נשיקה מהירה, בזווית הפה — ואמרה, בא לי גלידה. הסתבר שבנהרייה יש גלידרייה בשם "פינגווין" שהיא ואימא שלה היו נוסעות אליה כשהיא היתה ילדה. זה לא קצת רחוק, נהרייה? שאלתי. קצת, היא אמרה, אבל אני חייבת אוויר. הגענו בפחות מעשרים דקות. בדרך בקושי דיברנו, נראה שמילים הן מעבר לכוחותיה. היא הזמינה שני כדורי טירמיסו ואני כדור של וניל צרפתי. עמדנו ברחוב, מחוץ לגלידרייה, וליקקנו את הגלידות שלנו. אני בליקוקים מדודים, זהירים, והיא — כמעט בנגיסות. הלשון שלה נעה במהירות, בתאוותנות, מגלחת צד אחד של הקונוס ומיד עוברת לצד השני.

כשסיימנו היא ביקשה שאחזיר אותה לאופניים שלה.

במהלך הנסיעה היא לקחה את ידי בידה, וכשהגענו לאנדרטה ויצאנו כל אחד מהצד שלו של המכונית חשבתי שהיא תלך בכיוון האופניים אבל אז היא ניגשה אלי וחיבקה אותי חזק, המון זמן. אף פעם לא התחבקתי קודם עם בחורה שהיא בדיוק בגובה שלי. הרגשתי איך לכל נקודה בגוף שלי יש נקודה אחות בגוף שלה. הכול במגע. וזה גרם לי להצמיד אותה אלי עוד יותר. כשהתנתקנו לבסוף היא שאלה אם אני יכול לבוא גם מחר. אמרתי שכן, בטח. הייתי עושה כל מה שהיא היתה מבקשת ממני באותו רגע.

גם אחרי הפסיכולוגית התחבקנו. כל אחד סיים את הגלידה שלו ויצאנו שוב לרחוב החם ובלי לומר מילה נפנינו זה אל זה בבת אחת והתחבקנו. חזק. המון זמן. הייתי עושה כל מה שהיא היתה מבקשת ממני באותו רגע — אבל היא לא ביקשה כלום.

אתה מאמין שלספרות עדיין יש השפעה בעולמנו?

הוא הלך לצדי מרגע שיצאתי מהאולם. בהתחלה לא שמתי לב. הייתי עסוק בהלקאה עצמית בגלל כמה משפטים תפלים, משתדלים מדי למצוא חן, שאמרתי במהלך המפגש. אחר כך, כשהבחנתי בו, חשבתי שהוא הולך איתי כי במקרה הוא צריך לאותו כיוון. כשיצאתי משער בית הספר והוא יצא אחרי התחלתי להבין שהוא נצמד אלי בכוונה תחילה, כמו שומר ראש.

רצית לשאול משהו? עצרתי והסתובבתי אליו.

הוא השתנק. כנראה הסתמך על זה שנלך בדממה.

סקרתי אותו. ילד נמוך. נמוך אפילו יחסית לגיל הזה שבו בנים מגיעים לבנות בכיתה שלהם עד המותניים. שיער שחור קצוץ. גבות עבות. ומשהו זר בפניו. לא מכאן.

גם אני כותב סיפורים, הוא אמר והסתכל ימינה ושמאלה.

יופי, אמרתי. נהדר שאתה כותב.

רציתי לדעת משהו, הוא אמר ושוב הסתכל לצדדים.

בבקשה, אמרתי.

אבל בוא נמשיך ללכת, הוא אמר. אני יכול לשאול אותך את זה תוך כדי הליכה.

זה היה קצת מוזר בעיני, שהוא מתעקש להמשיך ללכת. אבל לא מצאתי סיבה לסרב. אז התחלנו לצעוד שוב. אני בצעדים גדולים, בנעלי עור שחורות, והוא בצעדים קטנים, בנעלי התעמלות לבנות מלוכלכות, מנסה להישאר כמה שיותר קרוב אלי.

אז מה רצית לדעת? חקרתי כשנוכחתי שהוא שב לשתוק.

רציתי לשאול, הוא אמר, איך ממציאים סוף לסיפור. זאת אומרת, בסיפורים שאני כותב יש לי הרבה התחלות... אבל אני אף פעם לא מצליח לגמור אותם.

איך קוראים לך? שאלתי.

יהודה, הוא אמר.

תראה, יהודה, אמרתי. סיפרתי לו שיש כמה סוגים של סופים, ושהסוף באמת מאוד חשוב כי הוא נותן את המשמעות לסיפור, ודווקא בגלל זה כל כך קשה עם סופים. קשה לכל מי שכותב, לא רק לו. דיברתי ודיברתי בהתלהבות רבה, אבל לאט־לאט קלטתי שהוא לא מקשיב. העיניים שלו התרוצצו בחוריהן ובלשו אחר משהו שנסתר מעיני.

קיצרתי את דברי והשתתקתי.

המשכנו ללכת בשביל הארוך שהוביל משער בית הספר אל מגרש החניה. משני צדי השביל צמחו שיחי פרא גבוהים. לפתע חלפה בי, כמו צמרמורת, תחושה עמומה שמישהו מתבונן בנו מבעד להם, אבל ביטלתי אותה.

תגיד, יהודה שאל, במהירות, כאילו הוא מנסה להיפטר מהמילים, כשאתה כותב, אתה מחליט מראש על הנושא של הסיפור?

החשד שלי, שהוא לא באמת מתעניין בתשובות, התחזק. השאלה הזאת כבר נשאלה במהלך המפגש עם התלמידים, לשם מה הוא שואל אותה שוב? ובכל זאת עניתי. בשביל הסיכוי הקטן שזה באמת חשוב לו. אמרתי לו שבסיפורים, בניגוד לחיבורים, אין ממש נושא, יותר שאלה שמעסיקה את הכותב, ולפעמים במהלך הכתיבה השאלה הזאת מתחלפת בשאלה אחרת ובדרך כלל גם לא מקבלים תשובות.

יהודה אפילו לא טרח להמהם א־הה. או להנהן. הוא פשוט לא הקשיב. עיניו היו

ממוקדות בשיחים ואחר כך בצפרדע הזבל הגדולה שעל פניה חלפנו.
המשכנו ללכת בשתיקה. שרוכי הנעליים שלו נפרמו אבל הוא לא עצר לקשור אותם. כתפיו היו מכונסות פנימה, כפות ידיו מאוגרפות, והוא נשך את שפתו התחתונה בחוזקה. כמתכונן למשהו, חשבתי.
כשהגענו למכונית הוא עצר ואמר לי — מבטו חומק ממבטי — תודה.
אין בעד מה, אמרתי. ולפני שהספיק לשאת את רגליו וללכת אמרתי: חכה.
הוא הניח את ידיו על מותניו. ואת מבטו על נעליו.
עכשיו לי יש שאלה, אמרתי.
שאלה? גבותיו העבות הורמו בתמיהה.
כן, אמרתי. רציתי שתסביר לי למה ליווית אותי. הרי לא באמת התעניינת בתשובות שלי, אז בשביל מה שאלת את כל השאלות האלה?
סתם, נו, הוא אמר.
לא נראה לי שסתם, אמרתי.
אתה לא רוצה לדעת, הוא אמר.
אני דווקא רוצה, אמרתי. וחשבתי שהניסוח הזה "אתה לא רוצה לדעת" — יש בו משהו מפוכח מדי. מריר מדי בשביל ילד.
הם... מציקים לי, הוא סינן במהירות.
מי? שאלתי.
חבורה. מכיתה ט'. מחכים לי בשיחים. כל יום אחרי הלימודים.
שיחזרתי את ההליכה המשותפת שלנו ואת עיניו המתרוצצות.
רק לך הם מציקים? שאלתי.
כן.
מה הם רוצים ממך?
לא יודע. פעם באיזו הפסקה הסתכלתי על אחד מהם והוא אמר לי לא להסתכל עליו כמו הומו ומאז זה התחיל.
מה הם עושים לך?
הם סוחבים אותי לשיחים ומביאים לי מכות.
ואתה, מה אתה עושה?
בהתחלה ניסיתי להחזיר אבל עכשיו אני נשכב על האדמה ומחכה שיימאס להם.
נשענתי על המכונית ונשמתי עמוק, בכבדות. סרקתי בעיני את השיחים בתקווה לקלוט מישהו מהמציקים. אפסים. חכמים על חלשים. הרגשתי איך הזעם גואה בי ומאגרף את כפות ידי.
תגיד, אבא שלך שמע על זה? שאלתי.
אבא שלי לא גר איתנו.
ואימא? היא לא יכולה לבוא לאסוף אותך?
היא עובדת.
יש לך אחים גדולים?
אני הגדול.
והמנהלת, היא יודעת מכל הסיפור?
יהודה הרים אלי את עיניו וגיחך. יודעת, אבל מפחדת להגיד משהו. שלא יביאו לה כיסא

בראש כמו שהביאו למנהלת הקודמת.
אז מה עושים? שאלתי אותו, ובעצם את עצמי.
אין מה לעשות, הוא פסק. בסוף יימאס להם והם יעברו לילד אחר.
אחד המשפטים המתאמצים־להישמע־חכמים שאמרתי במהלך המפגש עלה בי שוב. "למי שכותב סיפורים אין את הפריווילגיה להיות מיואש. הוא חייב להאמין שאפשר לשנות דברים, כי אין סיפור בלי שינוי."
אבל רגע, התקוממתי. זה לא יכול להיות שאין מה לעשות. מה אם נלך עכשיו יחד למנהלת ונדבר איתה?
יהודה הביט בי, מאוכזב.
כבר אמרתי לך שהמנהלת לא תעשה כלום. וחוץ מזה, יום שלישי היום.
אז?
זה היום החופשי שלה.
טוב, אז נלך אליה מחר, רציתי לומר. אבל נזכרתי שמחר כבר אהיה ספון בביתי, רחוק מכאן.
יהודה בעט באצטרובל תועה. האצטרובל גלש על האספלט עד שנתפס מתחת לגלגלים של מכונית.
איפה אתה גר? שאלתי.
למה? הוא ענה והביט בי בחשד.
יעזור אם אקח אותך טרמפ הביתה? שאלתי.
לא צריך, הוא אמר. מכאן הכול כבישים ראשיים והם לא יעשו לי כלום כשיש אנשים מסביב.
אתה בטוח?
כן, הוא אמר והתכופף לקשור את שרוכי נעליו. ואז התרומם ללכת.
לא ידעתי מה עוד להגיד. או לעשות.
תשמור על עצמך, קראתי אחריו, ומיד התחרטתי על הניסוח. הרי זה כל העניין. שהוא לא יכול.
הוא המשיך להתרחק, אבל אחרי כמה מטרים נעצר והסתובב לכיווני.
אני באמת כותב סיפורים, הוא אמר. שלא תחשוב ששיקרתי עליך.

איך אתה מצליח להתמודד עם הבדידות שכרוכה בכתיבה?

נדמה לי שכבר עניתי על השאלה הזאת. כנראה שלשאלות יסוד יש נטייה לחזור ולהטריד.
אם בכל זאת קיימת דרך להיחלץ ממבוך המראות הרי היא להתמסר באופן מוחלט לאחר. או במקרה שלי: ללמד. להיות מורה.
במשך שלוש שעות, פעמיים בשבוע, יש לי הזדמנות להיות עם אנשים אחרים ועם הסיפורים **שלהם**. להקשיב להם, לגרות את הדמיון שלהם, לעזור להם להשתחרר ולפרוח. בתקופה הזאת בחיי זאת ישועה של ממש.

מה בעצם אתם מלמדים בסדנת הכתיבה?

מהו יופי

אשתו של בעל האכסניה
בפוארטו וייחו
מטאטאת בכל בוקר את הרחבה שלפני הערסלים.

מהו קונפליקט
אשתו של בעל האכסניה
בפוארטו וייחו
שבה אנחנו שוהים בירח הדבש
מטאטאת בכל בוקר את הרחבה שלפני הערסלים.

מהי החרפה של קונפליקט
אשתו של בעל האכסניה
בפוארטו וייחו
שבה אנחנו שוהים בירח הדבש
מטאטאת בכל בוקר את הרחבה שלפני הערסלים.
שולחת אלי מבט.

מהי עלילה
אשתו של בעל האכסניה
בפוארטו וייחו
שבה אנחנו שוהים בירח הדבש
מטאטאת בכל בוקר את הרחבה שלפני הערסלים.
שולחת אלי מבט ומסמנת לי לבוא אחריה.

מהי תפנית בעלילה
אשתו של בעל האכסניה
בפוארטו וייחו
שבה אנחנו שוהים בירח הדבש
מטאטאת בכל בוקר את הרחבה שלפני הערסלים.
שולחת אלי מבט ומסמנת לי לבוא אחריה.
בחדר הכביסה היא מראה לי סימנים סגולים ושואלת אם נוכל לעזור לה לברוח.

אפשר באמת ללמד כתיבה?

הוא נפטר יום לפני המפגש האחרון של סדנת הכתיבה. אני אומר את זה כבר עכשיו, שלא יהיו אשליות. לא זוכר מי דיבר לפניו בסבב ההיכרות. נדמה לי מורה בפנסיה, שאמרה משהו על זה שהיא מאוד אוהבת לקרוא. בכל אופן, אחריה הגיע תורו. היתה לו קרחת שזופה שוורידים ונימים חצו אותה לאורכה ולרוחבה. אחר כך חשבתי שלגברים יותר קל, מהבחינה הזאת. הוא אמר: ערב טוב, שמי שמואל. אני חולה בסרטן והרופאים נותנים לי עוד כמה חודשים לחיות. לפני חודש הבת שלי אמרה לי שכדאי לי לנסות לכתוב. וזאת העצה הכי טובה שקיבלתי בחיים. אני כותב בלי הפסקה כבר חודש רצוף. אני כותב ביום ובלילה. אני כותב ביד אחת ומחזיק את האינפוזיה ביד השנייה. אני פשוט לא יכול להניח את העט.

ומה אתה מצפה מהסדנה? נאחזתי בשאלה הרגילה.

אני רוצה להשלים במהלך הסדנה לפחות סיפור אחד, הוא אמר. סיפור עם התחלה, אמצע וסוף.

הוא עשה את כל תרגילי הבית שנתתי. והגיע לכל המפגשים. זאת היתה סדנה שמפעל הפיס תרם לתושבי העיירה הצפונית, והמשתתפים לא היו צריכים לשלם אגורה. מה שגרם לכך שאף אחד לא הרגיש מחויבות לבוא בקביעות. חוץ משמואל. שהתייצב בכל שבוע, חמש דקות לפני הזמן, עם בלוק כתיבה צהוב, פיילוט כחול, פיילוט כחול רזרבי וטייפ־רקורדר מאובק שבו הקליט את השיעור.

רוב הזמן הרגשתי שאני מדבר בעיקר אליו. ובסוף כל שיעור הוא תמיד ניגש אלי, נשען על מקל ההליכה שלו, כדי לחדד נקודה שלא היתה ברורה לו די הצורך. או לחלוק עלי. במיוחד הוא התקשה לקבל את זה שניתן, ולפעמים אפילו רצוי, לשלב שפת דיבור בתוך טקסט ספרותי. במחילה, אדוני הסופר, מה שאתה מציע זה לדרדר את הספרות לזנות, הוא טען. אבל הדמויות שלך לא מדברות בשפה שטבעית להן, כולן נשמעות בדיוק כמו המספר, התעקשתי. מי אמר שזה רע? הוא התעקש בחזרה, אצל עגנון זה לא כך? ואצל ברנר?

לבסוף הגענו לעמק השווה. הצעתי לו שכשאנשים צעירים — רק צעירים — בסיפורים שלו מדברים ביניהם, הוא יאפשר להם לדבר בעברית שטבעית להם. בסדר, הוא אמר, אבל בלי מילים כמו... כמו... אני אפילו לא מסוגל לומר את זה בקול רם!

בתום השיעור השמיני הזכרתי לו שהוא שאף להשלים סיפור במהלך הסדנה ושאלתי אם הוא רוצה שנתמקד באחד מתרגילי הבית שכבר עשה ונעבוד עליו.

הוא העביר יד על הקרחת שלו, באטיות, כאילו עדיין יש שם שיער, ואמר שקשה לו לוותר. יש כל כך הרבה סיפורים לספר, וכל כך מעט זמן, ובכל פעם הוא נמשך אחרי הסיפור החדש ונוטש את זה שהתחיל.

זה בסדר גמור, אמרתי לו. אבל אם בכל זאת תרצה לבחור טקסט אחד ולפתח אותו... כדאי לך להזדרז, כי בעוד שני מפגשים הסדנה מסתיימת.

בפתח השיעור התשיעי הוא הגיש לי חבילת דפים והודיע: את זה הייתי רוצה לפתח.

בעוד המשתתפים שקועים באחד התרגילים שנתתי, לא התאפקתי וקראתי. זה היה

סיפור קצר על אבא שמלווה את בתו היחידה והאהובה בהכנות האחרונות לקראת חתונתה. אני לא זוכר משפטים ספציפיים. אני זוכר רק שהוא הצליח להעביר יפה מאוד את האמביוולנטיות שגלומה במצב. ושמשהו בשפה שבה דיברה הבת הצעירה עדיין לא היה לגמרי טבעי.

כשסיימתי לקרוא והרמתי את עיני מהדפים הכיסא שלו היה ריק.

כעבור כמה דקות הוא חזר. אבל יצא שוב מהחדר לפחות עוד שלוש פעמים במהלך השיעור. הפנים שלו היו חיוורות והעיניים שלו שקעו לתוך עצמן. הוא השעין את מרפקיו על השולחן ואת ראשו על כפות ידיו. מקל ההליכה, שניצב תמיד גא וזקוף לצד השולחן, קרס בקול גדול על הרצפה והוא לא התכופף להרים אותו.

אני מצטער, הוא אמר כשניגש אלי בסוף השיעור. לא חשתי בטוב היום. לכן נאלצתי לצאת. אבל הקלטתי הכול ואאזין בבית למה שהחסרתי.

קראתי את הסיפור שלך, אמרתי וליקטתי לחבילה את הדפים הפזורים על השולחן שלי.

נו, ומה אתה אומר? הוא שאל. קולו רעד. הוורידים שבקרחת שלו יצאו מעורם.

סיפור יפה מאוד, אמרתי והושטתי לו את החבילה. אני גאה בך.

אל תעשה לי הנחות — הוא מיאן לקחת את הדפים ונופף מולי אצבע — הרי אני יודע שיש לך הערות. תמיד יש לך הערות אתה. אז תגיד אותן. אל תחוס עלי בגלל שאני חולה.

תראה... היססתי, הסיפור באמת בנוי היטב... אבל אם אתה רוצה לשייף... אם זה חשוב לך...

בטח שזה חשוב לי, הוא קטע אותי בכעס. מה נראה לך?

אז צריך לטפל עוד קצת, באמת טיפ טיפה, ב... שפה של הבת.

ידעתי! שמואל אמר — כמעט בשמחה — היתה לי תחושה שאני לא מדייק שם. אבל מה עושים? אני פשוט לא מסתדר עם השפה הזאת, של הצעירים.

אז אולי תקליט אותם, הצבעתי על הטייפ שבידיו. תקליט צעירים מדברים ואחר כך תשבץ מילים מההקלטה בתוך הסיפור.

זה רעיון! שמואל אמר באינטונציה של פולי מהגשש. זה רעיון לא רע בכלל!

תעבוד על הסיפור במהלך השבוע, תגיש לי אותו שוב בתחילת המפגש האחרון, ואני אקרא אותו בזמן שאתם תכתבו את תרגילי הסיום שלכם, הבטחתי.

סגרנו, שמואל אמר. עלי.

הבת שלו התקשרה אלי כמה שעות לפני המפגש האחרון ואמרה, מדברת הבת של שמואל. אבא... לא יגיע היום למפגש.

שאלתי, איך הוא מרגיש?

והיא אמרה, אבא נפטר. הבוקר.

שתקתי. שתקנו.

היא אמרה, אני רוצה להודות לך בשם אבא על הסדנה.

אמרתי, גם אני... גם אני מודה לך... שעודדת אותו ללכת.

היא אמרה, הוא רק היה צריך דחיפה קטנה, אתה יודע.

אמרתי, כן, ושאלתי, איפה תשבו שבעה?

היא נתנה לי כתובת.

לא הלכתי. באותו שבוע היתה החמרה במצב של ארי, והרופאים לא ידעו להגיד אם נותרו

לו כמה חודשים או כמה ימים, ולא רציתי לקחת סיכון. כמעט לא זזתי מהמיטה שלו.

נפגשנו בגיל חמש־עשרה, ארי ואני, ביציע שמאחורי הסל במלחה. הפועל פיגרה בהפרש גדול והמשחק היה אבוד עד כדי כך, שיכולנו לדבר. כלומר, הוא עשה חיקוי של שימי ריגר מפרשן את המהלכים על המגרש ואני נקרעתי מצחוק.

הוא לימד אותי לצחוק, ארי. וזאת אחת המתנות הכי גדולות שאי־פעם נתנו לי. לא שלא צחקתי לפני זה, אבל הגישה הבסיסית לחיים אצלי בבית היתה רצינית וביקורתית עד אימה. ולא שהגישה הבסיסית שלי לחיים השתנתה לגמרי בגלל ארי — אבל בזכותו נוסף לה עוד גוון. פתאום יכולתי למצוא בסיטואציות מסוימות גם את הצד הקומי. כשנכשלתי בתיאוריה בפעם השנייה — כבר חשבתי איך אספר לו על השאלות המגוחכות שטעיתי בהן. ותוך כדי כך שרמסו את הרצון החופשי שלי בטירונות שריון בצוקי עובדה ליקטתי בשבילו רגעי זהב: איך וולקשטיין לא הצליח להיעמד בתשעים מעלות לכוח כי הוא לא ידע מה זה תשעים מעלות. איך המ"כ ניקר בזמן שהמ"מ דיבר. ידעתי שבשישי בלילה, מה שלא יהיה, ארי ואני נצא ל"אוקטיפוס" או לבר אחר בנחלת שבעה, ובדרך הוא ישתה את הסיפורים הקטנים שלי על הצבא, ואחרי הבילוי נצעד אל המכונית של אבא שלו, אני נהג תורן והוא, שיכור כלוט, מחבק אנשים זרים ברחוב, מזגזג בהליכת השיכורים שלו — אלוהים אדירים, כמה אני מתגעגע אליה עכשיו כשהוא מרותק למיטה, הליכה שמחה כזאת, כאילו הוא מקפיץ כדורסל או כאילו הוא עצמו הכדורסל שמוקפץ —

בחדר בתל השומר סיפרתי לו על התלמיד שלי, שמואל, שמת לפני שהספיק להשלים את הסיפור הראשון בחייו. הוא הקשיב, כמו תמיד, בסקרנות עמוקה — הכול סיקרן אותו — וכשסיימתי שינה תנוחה במיטה ואמר, תהרוג אותי, לא מבין את הקטע שלכם עם הכתיבה. אתה, לדוגמה, מאז שאתה כותב רק נהיית יותר עצוב, לא ככה?

ככה.

אפילו לדקלה כבר אין כוח למצבי רוח שלך, לא ככה?

ככה.

הרי זה העניין. לא הקולומביאנית, שאיך שאני מכיר אותך, ובכל זאת אני מכיר אותך טיפה, אין סיכוי שקרתה במציאות.

כנראה.

בגלל כל הכתיבה הזאת נהיית כבד. וגם דקלה, בינינו, לא בדיוק ציפי שביט. אז משהו בבלנס שלכם נדפק, לא ככה?

אחות נכנסה עם מגש ועליו אוכל של בית חולים והניחה אותו על השידה שליד המיטה שלו.

לא נוגע בזה, ארי אמר.

להביא לך משהו מלמטה? שאלתי.

תודה, אמיגו, ארי אמר.

מה להביא?

אתה יודע מה.

ביטֶר למון?

וסנדוויץ' רוסטביף.

מותר לך רוסטביף בכלל?

על הזין שלי מותר.

כשחזרתי עם הרוסטביף והביטר למון הוא לא היה במיטה שלו.
זהו, צנח בי היגון. זה נגמר. לקחו אותו. ואפילו לא הספקתי להגיד לו שהוא כאח לי.
שנייה אחר כך הוא יצא מהשירותים עם עמוד אינפוזיה מחובר ליד אחת ועיתון ספורט מחובר ליד השנייה ואמר, חשבתי על זה.
נשמתי לרווחה. בשקט. שהוא לא ירגיש שאני נושם לרווחה. אמרתי: שוט.
גם לי יש משהו שהייתי רוצה להספיק לפני, הוא אמר. כמו השמואל הזה שלך מהסדנה.
מה?
לראות את הפועל בארֵנה. אחרי כל השנים שעמדנו כמו סרדינים במלחה, לא מגיע לנו?
יאללה, בוא.
יאללה, בוא.
אני רציני. אבל, ארי —
מה?
זאת קצת קלישאה, לא? החבר החולה שלוקחים אותו למשחק.
על הזין שלי קלישאה.
או־קיי. מותר לך לצאת מכאן בכלל?
מה פתאום.
אז מה... איך...?
תבריח אותי.

חשבתי שהוא מתבדח אבל למחרת הוא התקשר אלי ונשמע מלא עזוז ומזימות כמו ארי של פעם. הוא חשב על זה. יש חלון הזדמנות בזמן החלפת המשמרת של האחיות, בסביבות שש בערב. נעשה כאילו אנחנו יוצאים לסיבוב ואז ניעלם בתוך המעלית שירות. אתה — הוא אמר לי, צריך לדאוג לשני כרטיסים למשחק הקרוב. וגם לרכב גדול שאפשר להכניס לתוכו כיסא גלגלים. אה, כן, ואם תארגן לנו גישה ישירה עם הכיסא גלגלים למגרש — אז בכלל פצצה.
התקשרתי לבוס שלי לשעבר במשרד הפרסום. לא דיברנו כמעט חמש־עשרה שנה אבל קראתי בעיתון שהוא בהנהלה של הפועל עכשיו. סיפרתי לו את הסיפור והוא מיד אמר שאין בעיה ואני גם לא צריך לקנות כרטיסים. תגיע עם הרכב לחניה ותתקשר אלי, הוא אמר. באותו טון שבו פעם היה מנחית עלי הנחיות.

עד שער הגיא ארי לא הפסיק להעלות זיכרונות ממסעות אחרים שלנו. זוכר כשרצנו אחרי המטוס באקוודור? זוכר את המשוגעת שנשכה אותי באוזן בבוליביה? זוכר את אורן מחדרה? אבל כשהתחילו הסיבובים בדרך לירושלים הוא החוויר והתכנס בתוך עצמו. שאלתי מה קרה, והוא שאל של מי הרכב. עניתי ששכור, והוא אמר, אם ככה אין בעיה שאני אקיא על הריפוד, נכון? נבהלתי ושאלתי אם הוא רוצה שנחזור לבית החולים, והוא ניענע בראשו ואמר בקול חלש, סע, בן צור, סע.
הבוס שלי לשעבר יצא מלך. בשער חיכה לנו עובד מנהלה והוליך אותנו דרך כניסות צדדיות היישר לפרקט, לא רחוק מהספסל של הפועל. תביא את הצעיף, יא מניאק, ארי חייך אלי. הסרתי אותו מהצוואר שלי וכרכתי אותו סביב הצוואר שלו. יש בנו אהבה והיא תנצח. הסתכלנו על היציעים שהלכו והתמלאו. האוהדים השרופים התמקמו באחד

השערים וזיהיתי שם כמה פרצופים מוכרים. בשאר היציעים לא הכרתי אף אחד. מהתקרה נתלתה קוביית טלוויזיה כמו באמריקה, שהקרינו בה תמונות ופרסומות. מעל היציע היה עוד יציע, גבוה יותר, שאליו עלו אנשים — לא ייאמן — במדרגות נעות. כמו יד אליהו פה, אמרתי. וארי ניענע בראשו לשלילה ואמר, הרבה יותר יפה.

הפועל שיחקה גרוע. איבודים, החטאות, הגנה שערורייתית. כמיטב המסורת. רק לזה שכחתי לדאוג, חשבתי. הייתי צריך להיכנס לחדר ההלבשה ולהגיד לשחקנים שייתנו הכול. בשביל ארי. בעצם רובם אמריקאים, אז באנגלית. פליז. פוט דֶה בּוֹל אִין דֶה סל. דוּ אִיט פוֹר מַיי פְרֶנד. מֵייבִּי אִיטְס הִיז לַאסְט צ'אנְס.

ארי עצמו נופף בידיו וקילל בספרדית עם כל החטאה. הוא תמיד מקלל בשפת האם שלו כשהוא מתרגז ממש. אִיחוֹ דֶה פּוּטָה. לָה קוֹנְצָ'ה דֶה טוֹ מַאדְרֶה. בּוּרוֹ. ואז פתאום, אלי, בעברית: כמה זמן לא התעצבנתי ככה. איזה כיף זה.

הקרחת שלו הבהיקה מזיעה.

היינו כל כך קרובים לפרקט שיכולנו לשמוע את חריקות הנעליים של השחקנים. וכל כך קרובים לספסל של הפועל, שיכולנו לשמוע את דני פרנקו מדרבן את השחקנים בפסק הזמן.

עובד המנהלה הגיע פתאום עם שני בקבוקי מים, החווה במבטו לארי ושאל אותי אם הכול בסדר.

אני זוכר שארי שתה מהמים שלו ונשפך לו קצת על החולצה האדומה. וזוכר, לקראת המחצית, שלשה־משום־מקום של יותם הלפרין, שגרמה לארי להתרומם מכיסא הגלגלים ולמתוח את הצעיף שלנו בין הידיים, באוויר, ולכרוז להתעורר ולצעוק על הקהל: זה הזמן, עכשיו, בואו נעשה ר־ע־ש!!! וזוכר שידעתי, בלי שהחלפנו מילה, שהכרוז מעצבן גם את ארי ומעורר גם אצלו געגועים לכרוז הלמלם של מלחה.

אחרי השריקה למחצית הנחתי לו יד על הכתף. שאלתי אותו אם להביא לו משהו מהקפטריה, והוא ענה, בוא נחתוך, אחי.

אתה בטוח? שאלתי, הפועל תמיד טובים יותר אחרי ההפסקה —

אני לא מרגיש טוב, הוא אמר והניח יד על הבטן שלו.

מגרש החניה הענקי והדומם נראה כמו שדה זרוע מכוניות.

שתקנו בדרך חזרה. ארי עצם עיניים אבל היה ברור לי שהוא ער. מדי פעם חלפה בלחיו עווית של כאב. והידיים שלו התכווצו לאגרופים.

הקשבנו לעדכונים על המשחק ברדיו.

הפועל הפסידה. והפרשנים אמרו שעכשיו כבר ברור שמדובר במשבר.

ואז, פתאום, אחרי שער הגיא, הוא פקח עיניים ואמר:

זאת מחלה מעליבה, אתה יודע? פשוט מחלה מעליבה.

ואחרי שנכנסנו לחניון של תל השומר הוא פנה אלי מלוא גופו ואמר, תודה שלקחת אותי לארנה. עכשיו אני יכול לסגור את הבאסטה.

מה? נבהלתי.

והוא הסיר את הצעיף מצווארו והניח אותו על צווארי ואמר, שמור את זה אצלך.

אבל — ניסיתי למחות —

והוא לא שעה ואמר, אני צריך לבקש ממך משהו.

ואני אמרתי, בטח, עד חצי המלכות —
והוא אמר, אחי, אני צריך שתעזור לי למות.

מתי שיקרת בפעם האחרונה?

נסעתי חזרה מבית החולים. המשפטים האחרונים של ארי — "נעשה את זה אצלי בבית. יותר בטוח", "יש כאן אחות שמחבבת אותי. היא תארגן לנו את החומר. סגרתי עם רופא פרטי שיגיע אחר כך ויחתום על תעודת הפטירה", "כל מה שאתה תצטרך לעשות זה להזריק" —

המשפטים האלה עירערו אותי כל כך שלקחתי פנייה לא נכונה ופתאום מצאתי את עצמי בקריית אונו. באמצע איזו שכונה של מגדלים. ברמזור הראשון ניסיתי להקליד את הכתובת של הבית שלי. אבל הווייז התריע שאסור להקליד תוך כדי נהיגה. "איני הנהג", שיקרתי לו. "איני הנהג".

(ואחר כך חשבתי, כל השנה הארורה הזאת. כל השנה הארורה הזאת איני הנהג).

הספרים שלך עצובים למדי. למה, בעצם?

יש אנשים שהפצעים שלהם לא מגלידים. יש לזה שם רפואי. לא זוכר אותו כרגע.

לאנשים כאלה אסור להיחתך אפילו פעם אחת. כי רוב הסיכויים שהם ימותו. מהדימום.

אצלי אותו הדבר — עם פרידות.

שום פרידה לא מגלידה אצלי. על רקפת קובאץ', החברה הראשונה שלי בכיתה ה', אני עדיין מתאבל.

הרקמה של הנפש לא נסגרת סביב הפצע ומרפאה אותו.

וככה הוא נשאר פתוח, שותת.

ובכל שנה נוספות עוד פרידות. עוד פצעים שותתי עצב. אי אפשר שלא יתווספו. כי מה, לא תאהב?

לפני שהתחלתי לכתוב, ככה התהלכתי בעולם: שותת עצב מבפנים. כל הזמן.

כשהתחלתי לכתוב מצאתי את עצמי מחלק את העצב שלי לדמויות בסיפורים שבדיתי. כל אחת קיבלה מנת עצב לפי צרכיה. ואצלי, בחיים האמיתיים, התפנה מקום לשמחה.

פעם אנשים היו אומרים לי משפטים כמו: אתה די שזוף בשביל סופר, לא? או: מאיפה אתה שואב את האופטימיות?

זה עבד ככה כמעט חמש־עשרה שנה.

ואז, משום מקום, או מכל מקום, הגיחה הדיסתימיה.

כבר הזכרתי את הבת זונה בראיון הזה יותר מפעם אחת, בתשובות לשאלות אחרות. ואולי באמת הגיע הזמן שנבחין בינה לבין אחיה הבכור והמפורסם יותר: הדיכאון.

בניגוד לאדם הדיכאוני, שאין לו חשק לחיים בכלל, ולסקס בפרט, אצל האדם הדיסתימי מתגלה לעתים תופעה הפוכה: דווקא הדכדוך המתמשך והקושי שלו לחוות אושר בדרכים שבהן הוא נחווה בקלות בעבר, מובילים אותו לחיפוש אקטיבי ולפעמים אף אינטנסיבי אחר גירויים חדשים, שאולי יצליחו לפזר, כמו קרני שמש, את מעטה העננים השחורים שהולך וסוגר על התודעה שלו.

ובמילים אחרות: האדם הדיכאוני כבר ויתר על התקווה להרגיש והוא שרוי עמוק בחשכת הוויתור. האדם הדיסתימי, לעומתו, תר נואשות, אפילו בחלומותיו, אחר גאולה.

מה העצה הכי טובה שקיבלת בחיים, ומי נתן לך אותה?

אימא שלי. קיץ שבעים ותשע. חופש גדול. שוב עברנו לעיר חדשה. ושוב לא היו לי חברים. היא ראתה אותי סרוח על הספה בסלון ואמרה: צא החוצה לשחק.

איזה ספר השפיע עליך במיוחד בצעירותך?

שלפתי אותו בחופש הגדול שבין כיתה ט' לכיתה י' מהספרייה של ההורים שלי: כריכה כעורה. דפים מצהיבים, מתפוררים. גם הטקסט שעל גב העטיפה לא היה מושך במיוחד. ובכל זאת, בעמוד הראשון מצאתי הקדשה בכתב יד נשי: לזורבה שבאשכול.

על החתום: נ'

ומתחת היא ציטטה: "ידעתי כי מעבר ומעל לאמת קיימת חובה אחרת, הרבה יותר חשובה והרבה יותר אנושית".

וזה כבר סיקרן אותי.

מי היא אותה נ' מסתורית שנתנה את "זורבה היווני" לסבא שלי? (שמה של אף אחת משלוש נשותיו הרשמיות לא החל באות נ').

ויותר מזה, מה הכוונה ב"לזורבה שבאשכול"? ואיזו חובה אנושית הרבה יותר חשובה מן האמת?

התחלתי לקרוא.

הגיבור, סופר במקצועו, מגיע לכרתים ושוכר את שירותיו של פועל פשוט וגס־דיבור בשם זורבה, שמלמד אותו, באותות ובריקודים, שהאושר הוא קודם כול גופני. בשבילי, כמי שגדל במשפחה שקידשה את ההשכלה והמילה, הרעיון הזה היה לא פחות ממהפכני. זורבה הציע לי לרקוד במקום להסס, לטרוף אוכל במקום לנקר בו עם מזלג, ולדעת אישה במקום לפנטז עליה. מצאתי את עצמי מותח קו מתחת למשפטים חזקים בספר. כאלה שרציתי לראות את עצמי חי על פיהם כגבר בעתיד: "תעשה ערמה מכל הספרים שלך ותשרוף אותם באש, אז תוכל להבין", "נזפת פעם בתאנה על זה שהיא לא עושה דובדבנים?" "מה יכול להגיד איזה אינטליגנט לדרקון", "מה פירוש לחיות? לחפש צרות!", "אני עושה הכול — כאילו אני עומד למות בכל רגע", "יש בתוכי שד והוא צועק. ואני עושה כל מה שהוא אומר".

גם בתוכי היה שד. שובב, קצת נבזי. וגם הוא צעק. אבל עד שפגשתי את זורבה לא ממש הקשבתי לו.

אחר כך הגיע הקורס "פסיכולוגיה פיזיולוגית" במסגרת לימודי התואר הראשון.

למדנו שרמות גבוהות של דופאמין וסרוטונין גורמות לתחושה של שמחה. ורמות נמוכות של דופאמין וסרוטונין גורמות לתחושה של דכדוך. למדנו על נוירוטרנסמיטורים וסינפסות וקורטקסים ואמיגדלות, ואני כתבתי לי בשולי המחברת: זורבה צדק.

מדי פעם, בכל מיני צמתים בחיים, התייעצתי איתו.

ברור שאפשר להתייעץ עם דמות ספרותית. זו רק שאלה של עד כמה אתה מוכן להשעות את אי־האמון.

זורבה הוא שעודד אותי להציע נישואים לדקלה: משיכה מינית כל כך חזקה, לאורך כל כך הרבה שנים — הוא טען — לא שמעתי על סיבה טובה יותר להתחתן.

הוא גם דחף אותי לעזוב את עולם הפרסום. תסתכל על עור הפנים שלך, הוא אמר. הפריחה הזאת. כמו מה היא נראית לך? לא כמו תגובה אלרגית מאוחרת לקמפיין שעשית לאפס ההוא, איך קראו לו?

לאחרונה התייעצתי עם זורבה שוב.

ישבנו בנמל. שתינו רום.

אני בלגימות גדולות כדי לדפוק את הראש כמה שיותר מהר. הוא בלגימות קטנות — משהה את המשקה בפיו כדי ליהנות מטעמו, ורק אחר כך מניח לו לגלוש מטה לאטו ולחמם לו את הקרביים.

העיניים שלו זרחו מתוך השיזוף שלו: לעגניות, עצובות, חסרות מנוחה. כל כולן להבה.

סיפרתי לו מה ארי ביקש ממני. וסיפרתי שמאז שהוא ביקש ממני את זה אני מתהפך על משכבי בלילות: מצד אחד ברור לי שלעשות את מה שארי ביקש זה באמת לעשות איתו חסד. ומצד שני, בכל פעם שאני מנסה לדמיין את הסיטואציה, אני לא מצליח. מצד שלישי זאת עבירה פלילית ואפילו שארי טוען שהוא תפר את זה מכל הכיוונים —

סלח לי, אדון, זורבה נהם אלי בתגובה, מה כל זה שאתה מקשקש?

אבל, זורבה —

מה אתה חושב כל כך הרבה? הוא הניע את ראשו הגדול והכבד. כל היום מחזיק מאזניים בראש. שוקל על הגרם. היידה, חביבי, לעזאזל המאזניים.

אבל —

במחילה, אני הרגתי פעם בן אדם. חבר. חמישים שנה עברו. והפרצוף של המנוול לא יוצא לי מהראש. פגז של הטורקים התפוצץ עליו. כל הבטן שלו... התפזרה על האדמה. והוא... הוא הצביע על הרובה שלי וביקש שאעזור לו.

אז מה, פשוט ירית בו?

אני אמרתי שזה פשוט, אדון? אתה שמעתי אותי אומר שזה פשוט?

לא.

הלב שלי נקרע כשלחצתי על ההדק. נהיה שתי חתיכות הלב שלי.

או־קיי.

אבל לפעמים צריך לעשות משהו בשביל בן אדם אחר. אתה הבנת את זה, אדון?

כן.

פלילי, לא פלילי, חבר זה חבר!

בסדר, זורבה, אל תכעס.

למה שאני אכעס? זורבה אמר. ולגם שוב מהרום. וחייך חיוך רחב ושאל, וחוץ מזה, אדון, מה שלומך?

קראתי לו מהטלפון הנייד שלי את ההגדרה של דיסתימיה והוא עצר אותי באמצע ואמר, עזוב אותי ממילים גדולות, דבר איתי בשפה של בני אדם!

או־קיי, אז... מכיר את הצמרמורת הזאת שמחשמלת את הקרקפת כשמישהו מפתיע אותך מאחור ושם לך כפות ידיים על העיניים ושואל "מי אני"?

נו?

אז דיסתימיה זה אותו הדבר. רק שבמקום כמה שניות זה נמשך כמה שנים. מין שילוב כזה של דריכות שיא והפסד ידוע מראש. בדרך כלל בני אדם נדרכים לקראת איזו משימה, אבל פה אין שום רצון או יכולת לבצע משימה, יש דריכות לקראת כלום, אולי לקראת המוות, אולי הגוף מריח את הסכנה שטמונה בייאוש או את פוטנציאל הקפיצה מהגג —

עצור, גבר. תן לי תחושות. לא זיבולי שכל.

או־קיי. בדרך כלל בבוקר הכי קשה. הצמרמורת הזאת שדיברתי עליה נספגת בקרקפת וזולגת דרך הצוואר למטה לגב, ולקראת הצהריים מתמצקת לעוגן מניאק בין השכמות, ואז איזו יד נעלמה מתחילה למשוך בעוגן המניאק כאילו כדי לשלוף אותו החוצה, אבל בעצם חותכת בבשר החי ומעגנת את הכאב סופית בלב האחורי —

"הלב האחורי"? מה השטויות האלה?

אף אחד לא מדבר על זה אבל יש שני לבבות, אחד מקדימה ואחד מאחורה, בגב.

נגיד. תמשיך.

אז אתה הולך עם הכאב הזה בלב האחורי לכל מקום, כל הזמן, אין מנוחה, אין רגעי הקלה, לא ביום ולא בלילה, לא אחרי שתי כוסות רום ולא אחרי עשר, אחרי כל דבר שאתה מנסה לעשות כדי להפיג אותו אתה בודק אם הכאב עדיין שם, בלב האחורי, ופאק, הוא עדיין שם, ועצם הגילוי מוליד את הצמרמורת המבהילה מכולן, שזה לא יעבור, שזה לא יעבור אף פעם —

יעבור, בטח יעבור —

והכי גרוע זה שאין לך מושג מה התחיל את הכול. כאילו, יש הרבה סיבות גלויות לעין אבל כל הזמן נדמה לך שהסיבה האמיתית, העמוקה, סמויה מ —

היידה, צא החוצה לשחק.

מה?

צא החוצה לשחק, כמו שאימא שלך אמרה. אני לא מבין איך אתה יכול להתבכיין לי פה על כאבים בלב האחורי ועדיין לתקוע את עצמך בחדר סגור כל היום.

אבל —

שום אבל. אתה לא תצא מזה עד שלא תצא החוצה לשמש. לאנשים. תריב איתם. תחבק אותם. תסתכל להם בעיניים. תעשה מה שהשד צועק עליך לעשות.

אבל כבר עשרים שנה, זורבה... עשרים שנה שאני כותב במקום לחיות. אני לא בטוח שעדיין יש שד —

אז תמשיך ליילל. אין בעיה. רק אל תתפלא אם אשתך באמת תעזוב אותך אחרי הבת־מצווה. נשים רוצות לצדן גברים עם ביצים. אין מה לעשות. ככה זה בטבע.

וואלה.

עכשיו שתה לגימה אחרונה מהרום — וקום. אתה רוקד?

לא.

לא?! הוא שמט את ידיו, נדהם. טוב, אז אני ארקוד, אדון. תזוז, שאני לא אדרוס אותך, הא?

נתן קפיצה, פרץ את הגדרות, העיף את הנעליים, את המעיל, את הגופייה, קיפל את מכנסיו עד הברכיים והתחיל לרקוד, פניו עדיין מרוחות בפחם ושחורות משחור, עיניו מבהיקות בלובנן, נסחף כולו בריקוד, הכה כפיים, ניתר, הסתחרר באוויר וצנח מטה בברכיים מקופלות וחזר וניתר ודאה באוויר כאילו נורה ממקלע, ופתאום שוב זינק באוויר, כנחוש בדעתו לנצח את חוקי הטבע, לפרוש כנפיים ולעוף.

האם יש משהו שלא תכתוב עליו בשום אופן?

ברבות השנים גיליתי מי היתה זו שכתבה את ההקדשה לסבא שלי. אבל אשמור את זה לעצמי. אולי כי כמו שציטטה נ', "מעבר ומעל לאמת קיימת חובה אחרת, הרבה יותר חשובה והרבה יותר אנושית".

אני קורא מושבע שלך. כתבתי לך מייל לפני שנה ולא ענית לי. מדוע?

לא רוצה לענות לך גם על השאלה הזאת. כי מה אני אכתוב לך? שלקבל מחמאות על ספרים קודמים כשאתה במחסום כתיבה רק מדגיש לך כמה הידרדרת? שהדיסתימיה מדלדלת את כוחותי והדבר היחיד שאני מסוגל לכתוב בשנה האחרונה זה נאומים ליורם

סירקין ותשובות לשאלות בראיון? שמדכדוך ומחמאה יוצאת דמעה? שאתמול החבר הכי טוב שלי שוב ביקש ממני שאעזור לו למות ואני לא מצליח להביא את עצמי לעשות את זה בשבילו, למרות שמגיע לו שאעשה את זה בשבילו?

שהבת הגדולה שלי, בבת עיני, עזבה לפנימייה בשדה בוקר, ואין לה שום בעיה שאימא שלה תישן אצלה שלושה לילות אבל היא בשום פנים ואופן לא מסכימה שאבא שלה יבוא לאחר צהריים אחד?

שהחרם הזה שהיא מטילה עלי מרסק אותי בעוצמה כזאת שהכול, כולל הכול, נראה לי לא חשוב?

שהעזיבה שלה לפנימייה הפרה איזה איזון שברירי שהיה אצלנו בבית, ומאז דקלה ואני מתנדנדים?

שהלוואי שהייתי בטוח שאין סיבה הרבה יותר פשוטה לזה שדקלה ואני מתנדנדים?

שהבן שלי, שבדרך כלל נפרד ממני בקלות מול שער בית הספר, ביקש הבוקר שאלווה אותו לכיתה ואמרתי לו שאין לי זמן כי הייתי צריך לשלוח ליורם סירקין טיוטה לנאום בכנס הרצליה עד תשע בבוקר?

שבעוד חודש הבת־מצווה של הבת האמצעית, וכל הסימנים מראים שמיד אחר כך דקלה מתכוונת להגיד לי שהיא רוצה להיפרד ממני — ואז למי יהיה זמן בכלל לענות למיילים מקוראים, עם כל עורכי הדין והמגשרים שנצטרך להיפגש איתם?

מה פתאום, אני לא אגיד לך את כל זה. אני ארצה לצאת טוב, יהיה חשוב לי לא לאכזב אותך. קוראים בונים לעצמם בראש דמות של סופר, והקוראים שלי, שמתי לב, מדמיינים בן אדם טוב. וגם אתה, לפי המייל שלך (ברור שקיבלתי אותו, ואף קראתי, שוב ושוב), מדמיין אותי כאחלה גבר. כזה שאפשר להציע לו במייל לשתות פעם איזה בירה, בהזדמנות.

בטח, אח שלי, בכיף. מצטער שלא עניתי לך אז. המייל שלך הגיע בטעות לספאם. עכשיו דגתי אותו משם וקראתי. תודה על המילים החמות. הן הגיעו אלי בדיוק, אבל בדיוק, בזמן.

גנזת פעם ספר?

המעלית נפתחה היישר לתוך משרד ריק. הלכתי במסדרונות, ספרי תחובים בבית שחיי, וקראתי חזור וקרוא: יש כאן מישהו?

לא היה מענה.

לבסוף, כשכבר כמעט נואשתי וסבתי על עקבי, ביצבצה כף רגל יחפה מאחד החדרים. ואחריה רגל שלמה. ואחריה גוף של גבר. ואחריו המילים:

אפשר לעזור לך?

כן, עניתי, אני המרצה. קבעו איתי, זאת אומרת. הרצאה.

וואלה? אמר הגבר. באיזה נושא?

סודות מחדר הכתיבה, אמרתי.

הגבר גירד במפרץ השיער הימני שלו ואמר, חכה שנייה. ונעלם בחזרה לתוך החדר שממנו בקע.

חלפו דקות ארוכות. שוב שקלתי ללכת. ואז הזכרתי לעצמי כמה משלמים לי על ההרצאה הזאת. והחלטתי להישאר.

הגבר עם המפרצים חזר לבסוף עם עוד גבר. יחף. שניהם היו לא־מגולחים ובמכנסי ספורט קצרים.

אני מבין שלא עידכנו אותך, הגבר השני אמר.

כנראה שלא, אמרתי.

מתי הזמינו את ההרצאה שלך? הוא שאל.

בסביבות דצמבר.

וואלה, הוא אמר.

באחד במאי סגרו את החברה, אמר הגבר הראשון. לא היה צער בקולו. להפך, הוא אמר את זה בכמעט עליצות.

פיטרו גם את האֵייץ'־אָרית אז לא היה מי שיעדכן אותך, אמר הגבר השני.

רגע־רגע, תהיתי, אם סגרו את החברה אז... מה אתם עושים פה?

צוות־היום־שאחרי, שניהם אמרו יחד.

צוות־היום־שאחרי?

זה כמו שנפרדים ממישהי, הסביר הראשון, ונראה שהוא כבר מיומן בהסבר הזה — יש את הסוף, הפרידה עצמה, ויש את הסידורים הקטנים שאחרי הסוף: חשבונות בנק, רכוש משותף, כאלה.

ולמה — שאלתי בזהירות — סגרו את החברה?

חברה בקנדה פיתחה באותו הזמן את אותה טכנולוגיה, והיא הקדימה אותנו, אמר הגבר הראשון.

היה מרוץ לְרִילִיס והפסדנו בו, הסביר הגבר השני.

תשעים וחמישה אחוז מהסטארט אפים נכשלים, אמר הגבר הראשון. זה הסטארט אפ הרביעי שאני עובד בו שנסגר.

אולי זה בגללך, גיחך הגבר השני, אתה הקללה!

לא, אתה, אמר הגבר הראשון ודחף את השני קלות בידו.

לא, אתה, החזיר לו חברו.

אז רק שניכם נשארתם? ניסיתי לחלץ אותם מהלופ.

לא, מה פתאום, אמר הגבר הראשון, יש גם את רווית. המנהלת האדמיניסטרטיבית. להעיר אותה?

איך שאתם רוצים.

אחר כך היא תכעס עלינו אם היא תדע שהיתה הרצאה ולא הערנו אותה.

תיזהר, אחי, היא עוד תפטר אותנו, אמר הגבר השני. ושניהם פרצו בצחוק פרוע, פרוע מדי.

רווית הגיחה. בלי שיעירו אותה. ועל ראשה, במפתיע, כתר נוצות של שמאן אינדיאני. זה היה מוזר, ללא ספק. אבל בשלב הזה עוד לא כפרתי בעיקר.

יש לך מצגת? היא שאלה.

אמרתי שלא.

היא שאלה אם אני צריך בקבוק מים, והינהנתי, והיא הלכה למכונת המשקאות שניצבה בפינה, חיברה אותה לחשמל, שילשלה מטבע וחזרה עם בקבוק יין אדום.

גררתי כיסא מאחד החללים החלולים, הפכתי אותו והתיישבתי, רגל מכל צד.

שני הגברים, רווית וכתר הנוצות התיישבו מולי בחצי גורן. עד כמה ששלושה אנשים יכולים לשבת בחצי גורן.

לגמתי ארוכות מבקבוק היין.

הגבר הראשון הביט בשעון ואמר: יש לך עשרים דקות גג, אנחנו חייבים לסיים עד שתיים.

שתיים זה סְטַנְגָּה־טַיְים, הסביר הגבר השני.

וסטנגה־טיים זה טוֹפּ פְּרָיוֹרִיטִי, הִבהירה רווית.

הנחתי את הספרים על הרצפה. סידרתי אותם מולי על פי הסדר הכרונולוגי של יציאתם לאור, מימין לשמאל, ואז נמלכתי בדעתי, הסטתי אותם הצידה, לגמתי שוב מהיין והתחלתי לספר להם על ספר שלי שמעולם לא ראה אור. ומעולם לא סיפרתי עליו לאיש.

עבדתי על הספר הזה יותר משנה, גיליתי להם. כבר הגעתי לעמוד מאתיים במחשב, שזה בערך שלוש מאות עמודי ספר. קראו לספר "חשבונות", והוא היה מבוסס על מתח מיני עז בין בחור לבחורה. שניהם גרים באותה דירה ונמשכים מאוד זה לזה, אבל מסיבות שונות אסור להם לממש את המשיכה שלהם. בתכנון המקורי שלי הבחור והבחורה היו אמורים להתגבר על האיסור בעמודים האחרונים של הספר. אבל אחרי שנה של עבודה לא עמדתי עוד במתח המיני בין הדמויות. הם כל כך רצו זה את זה, ולי היה יותר ויותר קשה לעצור אותם, אז החלטתי לעשות מעשה: לכתוב את סצנת הסיום לפני הזמן, לשחרר אותי ואת הגיבורים שלי מכל הטעינות הזאת ואז להניח את הסצנה בצד, עד שיגיע זמנה. וזה מה שעשיתי: כתבתי חמישה־עשר עמודים של שיכרון חושים, סצנה ארוטית ארוכה ומפורטת, ובאמת, היה לי שבוע מהנה מאוד בעבודה, רק שברגע שסיימתי קרה דבר סופר בעייתי: איבדתי עניין בספר. לגמרי. ניסיתי להכריח את עצמי להילחם בזה, להתנער מזה, להמשיך לכתוב. אלא שתוך כדי הניסיונות האלה הרגשתי עייפות כל כך גדולה, שפעם או פעמיים אפילו נרדמתי תוך כדי כתיבה, ממש ניקרתי על המקלדת. בסוף, אחרי חודש, נאלצתי להודות: הספר הזה לא יושלם. יותר משנה של עבודה הלכה לפח.

לפחות עשית סֵייב? שאלה רווית וניערה את נוצותיה.

האמת שעשיתי דִילִיט, אמרתי. אם כבר לגנוז, אז עד הסוף.
אבל מה היה הבאג? תבע הגבר הראשון לדעת.
הבאג?
מה היתה התקלה בספר הזה?
כן, הצטרף הגבר השני, כאילו... איך שאתה מספר את זה, נשמע שאם לא היית כותב את הסצנת סקס לפני הזמן הכול היה סבבה. אבל זה שטויות, אחי. זה כמו שאנחנו מספרים לאנשים שהסיבה שהחברה נסגרה היא שהקנדים הקדימו אותנו.
וזה לא נכון?
מה פתאום, הממשק־משתמש שלנו היה מסובך ומסורבל ושלהם היה יותר יוזֶר פְרֶנדלִי. ככה הם הצליחו לגייס לקוחות משלמים. ואנחנו לא. זה הסיפור האמיתי. בגלל זה שמונים איש הלכו הביתה.
אתה צריך תמיד לשאול את עצמך — חידד הגבר הראשון — מה מסתתר מאחורי ההסבר הרשמי. זאת אומרת, למה באמת גנזת את הספר הזה? אחרת איך תלמד לפעם הבאה?
כל משבר הוא הזדמנות, אמרה רווית. ואז שלפה נוצה מכתר הנוצות שלה ונעצה אותה בין שיניה כאילו היתה סכין.
כשנסגרת דלת אחת נפתחת דלת אחרת, אמר הגבר הראשון.
סטנגה־טיים! הכריז הגבר השני.
הם קמו וערמו את הכיסאות שלהם בצד. ערמתי גם אני.
הגבר הראשון הניח כדורגל מיניאטורי, בגודל כדור טניס, על הרצפה וסימן לגבר השני להתייצב בצד האחר של המסדרון. המשחק עמד להתחיל, ונראה שהם כבר לא מתעניינים בסודות מחדר הכתיבה.
רווית ליוותה אותי למעלית על שביל של לבנים צהובות ואמרה, תודה, החבר'ה קיבלו המון אַדֶד וַאליו. לא קראתי ספרים שלך אבל עכשיו אני לגמרי אשקול לקרוא.
המעלית ירדה באטיות לקומת הלובי. בקומה העשרים היא עצרה פתאום.
ולתוכה נכנס סרטן ענקי. אם סרטן חוף רגיל הוא בפונט 10, נגיד, אז הסרטן שנכנס למעלית היה בפונט 72.
הצבתות האדומות שלו נפרשו לאורך קירות המעלית והיתה לי תחושה שהוא מסתכל עלי באמצעות המחושים שלו. הבטתי במראה, כדי שלא ייווצר ביני לבינו קשר עין חלילה, ולראשונה התחלתי לחשוד שאולי אני לא מציאותי.
המעלית עצרה בקומה השמונה־עשרה (רק אחר כך פיענחתי את משמעות המספרים), הסרטן הלך לדרכו בהליכה סרטנית צדית כזו, ובמקומו נכנסו לתא יורם סירקין וכמה לובשי חליפות. הם דיברו ביניהם באנגלית, ואחד מהם, שהיה דומה לארי־של־לפני־המחלה והחזיק ביד מזרק קטן, חזר ואמר באותו טון שבו ארי־של־אחרי־המחלה ביקש שאעזור לו להפסיק לסבול: סטארט אפ ניישן. סטארט אפ ניישן. סטארט אפ ניישן.
עד שהמעלית הגיעה לקומה השתים־עשרה הוא אמר סטארט אפ ניישן שמונה פעמים. בכל פעם זה נשמע יותר נואש מהפעם הקודמת. והפעם השמינית כבר היתה זעקת שבר ממש.
בקומה השתים־עשרה (קומת הבת־מצווה) הם יצאו ודקלה נכנסה. לבושה בשמלה

החומה.
היא התקרבה אלי ונישקה אותי בפה נשיקה ארוכה, כמו פעם. אחר כך פתחה את רוכסן המכנסיים שלי ושלחה יד, אבל לפני שהספקנו המעלית עצרה. והיא יצאה ממנה בלי לומר מילה. ואף אחד לא נכנס במקומה.
המעלית היטלטלה קשות, כאילו היא מתקשה להתאושש מלכתה. ואז המשיכה לרדת. לצנוח.
זמן רב.
רב מדי.
כשהגעתי לבסוף לקומת הלובי הדלתות נפתחו ישירות אל תהום בצבע לבן. שמקרקעיתה נופפה לי מעיין מדרך המוות.

אתה מאמין באלוהים?

לא, אבל אני נוטה להאמין בקארמה: שאם אתה עושה משהו רע יש לזה השלכות ואם אתה עושה טוב זה חוזר אליך. זה אף פעם לא אחד לאחד, כמובן. הגורל הרבה יותר עקלקל. ורוב הבומרנגים שלו סמויים מן העין. הנה, למשל, סיפור. לא שלי, של ר' (אות בדויה), שניגשה אלי אחרי מפגש קוראים בכפר סבא ואמרה: אמרת שאתה צייד סיפורים, נכון? אז יש לי סיפור בשבילך. רוצה להקשיב? היא לבשה סוודר שהיה גדול עליה בכמה מידות, הרכיבה משקפיים בעלי עדשות עבות ונעלה נעלי ניו באלאנס שחורות. הטון שלה היה ענייני. כמעט עסקי. והמבט שלה מעט עייף. שום דבר בהופעה שלה לא ניבא שערורייה. ובכל זאת, מצא חן בעיני שהיא אמרה "להקשיב" ולא "לשמוע", אז הזמנתי אותה לשבת מחוץ לספרייה על ספסל.

הסתבר ש־ר' ניהלה פעם רומן.
לא סתם רומן, רומן סאדו־מאזו.
היא היתה נפגשת פעמיים בשבוע עם גבר עם לסת מרובעת בקומה התחתונה של החניון של בית סילבר, באזור הבורסה ברמת גן, ושם הם היו מכאיבים זה לזה עד עונג או עד שאחד מהם היה אומר את המילה "רעננה". זאת היתה מילת הקוד שלהם. כדי לאותת לאחר שהכאב עבר את הנקודה שבה הוא מגרה וצריך להרגיע הם אמרו "רעננה".
בהתחלה היה נדמה ל־ר' שהיא מצליחה לקיים בו־זמנית את החיים המסוכנים שלה בקומה התחתונה של החניון ואת החיים הרגילים שלה בקומה השלישית של הבניין בכפר סבא הירוקה בלי שאלה יפריעו לאלה. יותר מזה, לפעמים היא הרגישה שאלה משלימים את אלה. שאלה מאפשרים לאלה להתקיים.
אבל אז לבעלה של ר' התחילו הכאבים.
הוא לא הצליח למקם אותם. לפעמים היה נדמה שהם בבטן. לפעמים בגב. לפעמים הם טיפסו ועלו לגרון.
בכל מקרה, הם היו חזקים מאוד. עד כדי כך שהוא לא הצליח להירדם בלילה. הוא ניסה משככי כאבים — התחיל ברגילים ועבר לכאלה שדורשים מרשם — אבל כלום לא עזר.
לא היתה ברירה אלא לקחת אותו לבדיקות. אבל גם הבדיקות לא העלו דבר. לא נמצא שום ממצא מסביר. לא ספירת דם חריגה. לא גידול. לא פגיעה באחד האיברים הפנימיים.
הרופאים שלחו אותם מאחד לשני, וכל רופא חדש פיקפק בקול רם במקצועיות ובשיקול

הדעת של הרופא שקדם לו, ואז נאלץ להודות שגם לו אין מושג מה מקור הבעיה.

ואז — הגבר עם הלסת הקשוחה נסע לחו"ל. לכנס של העבודה שלו. ובשבועיים שהם לא נפגשו חלה הקלה ניכרת בכאבים של בעלה.

ר' לא הבחינה מיד בקשר הישיר.

נדרשו עוד כמה ביקורים בחניון של בית סילבר, אחרי שהגבר והלסת חזרו מחו"ל, ועוד כמה ביקורים במיון של איכילוב, כשהכאבים של בעלה החמירו שוב — כדי שתבין:

זאת היא. היא שמכאיבה לבעלה.

משהו בו — לא מודע — מרגיש. החומר הרעיל של הבגידה מפעפע ממנה אליו.

ומרגע שהבינה — לא היה לה ספק מה היא צריכה לעשות.

היא קבעה עם הלסת פגישה שלא מן המניין בחניון של בית סילבר, סיפרה לו מה גילתה ואמרה לו שזהו, זה נגמר.

הוא תפס לה את התחת והצמיד אותה לרכב שלו ואמר, שום דבר לא נגמר.

היא הורידה לו את היד ואמרה, אני רצינית, זה נגמר.

הוא העיף לה את היד ואחז לה בעורף וקירב אליו בכוח את הראש שלה ואז משך לה בשיער חזק ומכאיב ואמר, אל תשחקי איתי משחקים.

היא ניסתה להדוף אותו ואמרה, לא משחקת.

הוא הצמיד את האגן שלו לאגן שלה, לכד את הזרועות שלה מאחורי גבה, בתוך כף ידו הגדולה, והחל להתחכך בה.

היא אמרה, רעננה.

והוא המשיך.

היא אמרה, רעננה!

והוא המשיך.

אז היא בעטה לו באשכים.

הוא התכווץ לרגע, אבל מיד התאושש ונתן לה שני אגרופים. אגרופים אמיתיים. העצמות שבגב כף ידו התנגשו בעצמות האף שלה. ואז בבטן שלה.

היא נפלה לרצפה המטונפת שליד המכונית, והוא, כניעור באחת מחלום בהקיץ, מיהר לרכון אליה. סליחה, מאמי, הוא אמר.

אמרתי רעננה.

סליחה. לא התכוונתי. נסחפתי.

קח אותי למיון, היא החזיקה את הבטן. בעצם, אל תיקח אותי למיון. לך.

יורד לך דם מהאף. אני לא יכול להשאיר אותך ככה.

בבקשה... לך.

ללכת?

כן, אני מתחננת. אני אסתדר. לך. די. זה נגמר.

ר' התקשרה לבעלה, סיפרה לו שמכונית פגעה בה בחניון וברחה וביקשה שיבוא לאסוף אותה. הוא בא עם הסנטר הרך, הפגיע שלו, ונחרד ומיהר איתה למיון. הוא ישב לידה שעות ארוכות כמו שרק מי שאוהב באמת יכול. החזיק לה את היד ולא עזב. הביא לה קפה־נטול־על־בסיס־מים־עם־חלב־סויה וקרואסון־שוקולד־מחומם־אבל־לא־מדי מהמרכז המסחרי. ליווה את המיטה שלה כשהעבירו אותה בין המחלקות. הביא לה שמיכה נוספת ממחלקה אחרת כשהיה לה קר. ישן ליד המיטה שלה כל הלילה על שני כיסאות שחוברו

להם יחדיו ושוחח עם הרופאים בבוקר בקול רועד ובעיניים קרועות מדאגה.
אחד הרופאים, צעיר ועדיין־לא־לגמרי־שחוק, זיהה אותו מהביקור שלו עצמו באותה מחלקה כמה שבועות קודם לכן, ושאל אותו לשלומו. זה מוזר, הוא ענה, מאז שאשתי התאשפזה אין לי כאבים בכלל. כלום. שום דבר. כאילו מישהו עשה קאט־אנד־פייסט: שלף אותם ממני והעתיק אותם בשלמותם אליה. שמעת פעם על דבר כזה?
שמעתי על דברים יותר מוזרים, אמר הרופא הצעיר. הרפואה מאוד השתכללה, אבל בינינו, בכל מה שקשור ליחסי גוף־נפש, אנחנו עדיין מגששים באפלה.

שאלתי את ר' אם זה יהיה בסדר אם פעם, בעתיד, אשלב את הסיפור שלה בספר שלי. היא הירהרה רגע ואז אמרה: תן לי לישון על זה.
רק בדרך הביתה קלטתי שאין לי מייל שלה, או טלפון.
יכולתי להתאמץ יותר כדי לאתר אותה. לא התאמצתי.
לפי כל אמת מידה, זה מעשה מגונה להשתמש בסיפור האישי של ר' כאן ככתבו וכלשונו. בלי לוודא שזה בסדר מבחינתה.
ומתישהו משטרת הקארמה כנראה תעניש אותי על זה.

האם הדמויות שלך מבוססות באופן ישיר על אנשים אמיתיים, מהחיים?

בדרך כלל לא. מגביל לכתוב על אנשים אמיתיים. מה שאני יודע עליהם מפריע לי לדמיין את מה שאני לא יודע עליהם. וזה גם מסובך מוסרית, לספח לתוך הספרים שלי סיפורים של אנשים שקרובים אלי. הם יכולים להיפגע. או — אם במקרה הם למדו משפטים — לתבוע לי את הצורה.

הדמויות שלי עשויות כמו סלט. מכל דמות אמיתית אני קוצץ מרכיב ומערבב את כל המרכיבים לאדם חדש: שיער של אישה אחת גולש על כתפיים של אישה אחרת שמתחברות לגוף של זמרת שנכשלה באודישנים של כוכב נולד — והגוף הזה מסתיים בכפות הרגליים הקטנות של אחת החברות של ארי.

חוץ ממקרה אחד.

דמות ראשית דווקא.

גילי ארזי היה בחבורה שלנו בתיכון. אבל הוא היה קרוב יותר לחגי כרמלי. גילי ואני אף פעם לא היינו קרובים באמת. היתה תקופה שהיינו מתאמנים יחד לקראת הצבא, רצים בים עד הגבעה ובחזרה, אבל גם זה לא הפך אותנו לחברים ממש.

דמיינתי אותו לכל אורך כתיבת הספר האחרון שלי. התיאור הפיזי של הדמות היה כמעט זהה לשלו. גם הרקע המשפחתי. ועוד דברים, קטנים וספציפיים ולא בהכרח מחמיאים, שלא אציין כאן. הרי כבר חמסתי את חייו פעם אחת.

בכל אופן, לפני שבוע פגשתי אותו.

הוא נסע לפוסט דוקטורט בסן־פרנסיסקו ובניתי על זה שכמו רוב האנשים שנוסעים לסן־פרנסיסקו־על־המים הוא לא ירגיש רחוק. ולא יחזור.

והנה הוא צועד מולי בשדרה, ואני לא יכול לסוב על עקבי כי הוא כבר מנופף לי לשלום בשמחה גלויה, וכבר מתקרב ומחבק אותי, בדיוק בדרך שתיארתי בספר שהדמות מחבקת את החברים שלה. חיבוק רפה, קווי מתאר של חיבוק.

אז מה, הוא שואל, עדיין מחזיק קלות בכתפי, נהיית סופר?

כן, אני מרכין את ראשי בחשש.

האמת? לא ראיתי את זה בא, הוא אומר. זאת אומרת, חשבתי שתהיה פסיכולוג.

גם אני.

אבל כבוד. גאה בך.

תודה.

אל תיעלב, אבל עוד לא יצא לי לקרוא. זה לא אתה, האקדמיה ייבשה לי את השכל. לא קראתי ספר כבר עשר שנים.

לא בוער — אני נושם לרווחה ומשתדל שהוא לא יראה שאני נושם לרווחה — ממש לא בוער.

אולי ניפגש, הוא אומר, כל החבר'ה, אני בארץ עד סוף השבוע. אחי מתחתן.

בטח, אני אומר לו, חייבים.

תגיד, הוא שואל, שמעת משהו מחגי כרמלי?

לא, ואתה?

היה נדמה לי שאני רואה אותו באיזה כנס בסינגפור. בסוף זה היה ג'ינג'י אחר.

וואלה.

אז ניפגש, אה? תרים לי טלפון?

רגע־רגע. בעצם היה עוד מקרה חוץ מגילי ארזי: הבחורה מהרכבת. טוב, לא פלא שלא חשבתי עליה ברגע הראשון. הזיכרון שלנו נוטה לערוך החוצה סצנות שיש בהן מן ההשפלה.

גילי ארזי, כלומר הדמות בספר שהיתה מבוססת עליו, היה מאוהב נואשות בדמות נשית שהבנתי מה מניע אותה אבל לא הצלחתי לדמיין איך לעזאזל היא נראית.

חיפשתי אותה בבתי קפה, בסדנאות, במפגשים עם קהל — ולא מצאתי. ניסיתי להמשיך לכתוב את הספר בלי שתהיה לי תמונה שלה בראש — ולא הצלחתי. הדמות הגברית הראשית שלי הלכה ופיתחה אובססיה כלפי מישהי, ועדיין לא הבנתי מה יש בה שמצדיק את זה.

אז נסעתי לברלין, לבקר זוג חברים שחי שם כבר כמה שנים על מלגה של קרן היינריך בל. יחד איתם ניסיתי להטביע את מחסום הכתיבה שלי בבירה ולצעוד בזיגזג שיכורים על מדרכות העיר בלי לדרוך על מרצפות שחרותים בהן שמות של יהודים באותיות מוזהבות.

כעבור כמה ימים עלינו על רכבת לעיר אחרת, לבקר עוד זוג חברים מישראל שחי על חשבון רגשות האשם של הגרמנים. ישבנו שלושה אנשים בחלל של ארבעה, ולידי היה מקום פנוי שעליו הנחתי את התיק שלי. הרכבת כבר יצאה מהתחנה, אבל מחפשי מקומות אחרונים עדיין נעו בין הקרונות העמוסים.

עוד לפני שראיתי אותה ממש כבר הרגשתי את משב האנרגיה שהגיע איתה.

הסרתי את התיק כדי לפנות לה מקום, והיא התיישבה.

ליכסנתי אליה מבט, ומיד ידעתי: אותה, אותה אני מחפש כבר שנה. זנב הסוס הבהיר, המשקפיים, המכנסיים הקשוחים עם הכיסים בצדדים, והחולצה הרכה, הדקה, שמעליהם.

אף פעם לא הייתי טוב בהתחלות. יש שם תהום שבדרך כלל אני לא מצליח לדלג מעליה.

אבל פה — היתה לי מטרה.

אז שאלתי. והיא נקבה בשם העיר שגם אנחנו היינו בדרכנו אליה.

ושאלתי שוב. והיא ענתה שיש לה שם בָּלִיטֶרָטוּרָה הָאוּזֶה מפגש קוראים על הספר שלה.

ואמרתי, איזה קוֹאִינסִידֶנס, גם אני סופר.

והיא אמרה, לא מאמינה לך.

ואמרתי, אני משקר רק בספרים.

והיא חזרה ואמרה, לא מאמינה לך. אתה יותר מדי שזוף בשביל להיות סופר.

אז הצעתי לה שנגגל אחד את השני.

ובזמן שהיא גיגלה אותי גיגלתי אני אותה.

הסתבר שהיא כותבת על ערפדים, ושהספרים המדממים שלה הם רבי־מכר גדולים בגרמניה וגם מחוצה לה. באתר אחד היתה תמונה שלה שכובה על פסנתר בשמלה בצבע יין עם שסע, והמבט שלה היה מתריס ומבויש בעת ובעונה אחת.

היא הרימה את המבט מהטלפון שלה, התבוננה בי בפקפוק ואז שוב בחנה את הטלפון ושוב הרימה את המבט —

הכול פִּיקְשן, רציתי להגיד לה. אל תאמיני לאף מילה שכתובה שם —

אבל לפני שהספקתי היא אמרה: אתה די פוטוגני, הא?

מהפה שלה זה נשמע כמו עלבון. אבל לא היה לי זמן להתעכב על זה. הייתי באמצע משימה: לברר מה הם הדברים הקטנים והספציפיים שהיא עושה שמכשפים ככה את גילי ארזי.

אז שאלתי אותה על הספרים שלה. ובזמן שהיא ענתה ריגלתי אחר תנועות הידיים שלה, שסיפרו סיפור אחר ולפעמים ממש חתרו מתחת למילים שלה; אחר זנב הסוס שלה, שזז קלות כשדיברה; אחר הרגעים הנדירים שבהם משהו הביך אותה. כלומר, היה נדמה שחשוב לה להצטייר כאישה חזקה ומשוחררת ששום דבר לא מביך אותה, ודווקא בגלל זה, כשהיא כססה פתאום את הציפורן של הזרת שלה היה בזה משהו נוגע ללב.

כשירדנו בתחנה — כמה נהדר היה הדילוג שלה מהמדרגה לרציף — הרגשתי שאני צריך עוד קצת זמן איתה. עוד קצת מידע.

אז הצעתי שניפגש לשתות משהו אחרי ההרצאה שלה. את בטח מכירה את זה, אמרתי, שככל שההרצאה יותר מוצלחת ככה מרגישים אחריה יותר בודדים.

לא זוכר על מה דיברנו בבר. כלומר, היה שם טקסט, אבל אני זוכר יותר את הסבטקסט. וזוכר שאמרתי לעצמי תוך כדי, לא לא לא, בשום אופן לא, היא לא הטעם שלך בכלל, דקלה היא הטעם שלך ואתה לא רוצה לסכן את מה שיש לכם —

אבל כשהיא נופפה הצידה את זנב הסוס הבהיר והתכופפה ולחשה לי לאוזן, המלון שלי... ממש מעבר לפינה —

היא בפירוש היתה הטעם של גילי ארזי. ויש דברים שאפשר לדעת על דמות רק אם שוכבים איתה. אז הלכתי איתה למלון. שהיה הרבה יותר מפואר מהחושות שבהן משכנים אותי. ונכנסתי אחריה לחדר שלה. לסוויטה. ולפני שהספקתי לעשות משהו היא הצמידה אותי לקיר.

הידיים שלה תפסו את הזרועות שלי ואזקו אותן מעל ראשי והאגן שלה לכד את האגן שלי כך שלא יכולתי לזוז והפה שלה החל לנטות בכיוון הצוואר שלי.

נאבקתי להשתחרר. אבל היא היתה חזקה ממני.

בשניות שבאו אחרי נעיצת השיניים זה כאב מאוד. כנראה אפילו פלטתי צעקה קצרה, שרק גרמה לשיניים שלה להינעץ עמוק יותר. אחר כך הכאב פחת. ההתנגדות שלי הלכה ונחלשה, הצוואר שלי מסר את עצמו לפה שלה, והיא ינקה ממני דם, ואת כל מה שזורם בדם — ממש הרגשתי איך היא מוצצת ממני, באפקט ואקום, זיכרונות שלמים, קופסת הגוגואים שהכנתי בכיתה ד' והותירה אותי בחובות גדולים בתום ההפסקה, הילד מהקייטנה שעשינו עליו חרם כי הוא לא שיחק כדורגל מספיק טוב, תרגיל החוליה בקורס קצינים והכדור שנפלט ושרט את האוזן השמאלית של גל מילר, טלי לֶשם עומדת ממש קרוב אלי בטיילת של סטלה מאריס ואין לי אומץ לנשק אותה, דקלה ואני זורקים אחד על השני ביצים בריב משולח רסן בדירה ברחוב רמב"ן ואחר כך שוכבים על הרצפה בלהט, מערבבים חלמון בחלבון, דקלה מטיחה בי מילים קשות במהלך ריב בדירה ברחוב ילדי טהרן ואחר כך אני מחכה שעות שהיא תבקש סליחה, וזה לא קורה, היא לא מאמינה בלבקש סליחה —

אחרי שהסופרת הגרמנייה ניתקה את השיניים שלה מהצוואר שלי ושיחררה את הידיים שלי מאזיקי האצבעות שלה חשבתי שבאופן טבעי נמשיך למיטה הגדולה שעמדה במרכז החדר.

אבל היא חשבה אחרת. והתקשרה לקבלה. להזמין לי מונית.

במושב האחורי עצמתי עיניים והרגשתי רֵיק. לא ריק. חלול.
הנהג נסע עם חלון פתוח שהכניס רוח מקפיאה אבל לא היו בי כוחות אפילו לבקש ממנו לסגור. אפילו לפתוח את הפה לא היה לי כוח.
הבת אלף מצצה ממני את לשד החיים. כולו.
ואפילו לא הסתכלה לכיוון שלי כשיצאתי מהחדר.

חצי שנה אחר כך היא שלחה לי ספר שלה. בגרמנית. האותיות שעל הכריכה היו בולטות ומוזהבות, כיאה לספר שנועד להיות רב־מכר, ובעמוד הראשון היא כתבה לי הקדשה, בכתב יד מסודר, של ילדות למופת:
לסופר השזוף מישראל,
תודה על העזרה בתחקיר.

בספרים האחרונים שלך יש הרבה רומנים מחוץ לנישואים. אתה חושב שכל מי שנשוי נידון בסופו של דבר לנהל רומן?

אני חושב שכל מי שנשוי נידון בסופו של דבר לדמיין רומן.

כמה ממך נמצא בתוך הדמויות שלך?

הן מותכות לתוכי ואני מותך לתוכן. עד שלפעמים קשה להבחין בתוך כל הסגסוגת הזאת מי הוא מי. גם בראיון הזה, הגיע הזמן להודות:
חלק מהדברים שחשפתי אכן קרו לי.
חלק אני מפחד פחד מוות שיקרו לי.
חלק אני משתוקק שיקרו לי.
וחלק בכלל קרו לארי, או לסופר הסקנדינבי אקסל וולף.
אם תגגלו אותו תקבלו רצף תמונות שלו בסדר כמעט כרונולוגי. בתמונות הראשונות, מתחילת הקריירה, הוא ענק ויקינגי זחוח עם שיער בהיר, משוח לאחור, שאוחז בפסלוני פרס שונים; בכל פעם פסלון אחר על במה אחרת. בתמונות מהחודשים האחרונים הוא כפוף מעט, שערו מקליש והמבט בעיניו רדוף. מתחת לתמונות תמצאו קישור לשערורייה הגדולה שנקשרה בשמו — כמה ימים אחרי שחזר מהפסטיבל הבינלאומי בירושלים הוא מצא על שולחן המטבח שלושה מסמכים מאשתו: מכתב פרידה רצוף קללות בשוודית, כתב תביעה לגירושים וכתב תביעה על סך עשרה מיליון קרונות ובמרכזו הטענה שאת כל רבי־המכר בסדרת "צלקת" כתבה למעשה היא, במסגרת הבנה שקטה שהיתה ביניהם, שלפיה היא תכתוב את הספרים בפועל, ואילו הוא, עם שערו הבהיר וקומתו התמירה ועיניו התכולות, יעמוד בחזית יחסי הציבור. הכול תיקתק, המכירות הוכפלו בכל רבעון, עד שקרה מה שקרה בקולומביה. והיא החליטה לשים קץ לתרמית.

אותי הפרשה הזאת לא הפתיעה כלל.
מיד לאחר שנשמעו הדפיקות על הדלת שהפרידה בין החדר של אקסל וולף במלון בירושלים לחדר הסמוך נשמע קול נשי עבה. תפתח לי, בבקשה, ביקש הקול. הטון היה קורקטי. ענייני. כמו טון של קריינית בווייז. לא חשתי שנשקפת לי סכנה, וגם אחרי שפתחתי את הדלת לא נדלקו אצלי נורות אזהרה. בעלת הקול הקורקטי היתה לבושה בקורקטיות

ושערה היה אסוף לפקעת קורקטית בקודקודה. היא הציגה את עצמה כקמילה, אשתו של הסופר, הודתה לי על הטיפול בו וביקשה לוודא שאקסל לא פלט יותר מדי שטויות הערב. כי ככה הוא, לפעמים, כשהוא שותה.

למען האמת, הודיתי, היה משפט אחד שהוא חזר עליו כל הזמן.

יאג דודאדה הונום? שאלה קמילה.

איך ידעת?

בכל זאת אני אשתו.

יש לך מושג למה הוא טוען שהוא רצח מישהו?

אם אני אספר לך אני אצטרך להרוג אותך.

כשאמרה את זה היא חייכה. אני בטוח. שפתיה נמתחו והתעקלו כלפי מעלה עד שהזווית השמאלית שלהן כמעט התאחדה עם הצלקת הקטנה שעל לחייה השמאלית. היה ברור שחיוך הוא לא פעולה טבעית אצלה, ודווקא המאמץ שלה לייצר אותו, להיות קלילה, טלוויזיונית, הפך אותו ליותר עצוב. ולכן מסקרן.

ומשום כך אמרתי לה, אני אקח את הסיכון.

היא ואקסל, היא סיפרה, הכירו במסיבה. ומיד התלקחו באהבה. נטשו בני זוג וילדים כדי להיות ביחד. שלושה חודשים של טירוף חושים, רק הוא והיא, סגורים מהעולם כמו אסירים. ואז הגיע הווידוי שלו: "לילה אחד, לפני כמה שנים, רצחתי נער שהתעלל בבת שלי. חנקתי אותו עם חבל והשלכתי את גופתו לנהר. כולם חשבו שהוא התאבד בקפיצה מגשר. וידאתי שכולם יחשבו ככה. פיזרתי רמזים. זייפתי מכתב התאבדות שלו. תיכננתי את זה לפרטים, מראש. המשטרה לא חושדת. אף אחד לא יודע. לא הבת שלי. גם לא אשתי לשעבר. אבל איתך אני רוצה להיות אמיתי מההתחלה. לבסס את היחסים שלנו על אמון. את חושבת שתוכלי לחיות עם רוצח? כי אם לא, עדיף שתגידי את זה כבר עכשיו."

מה כבר יכלה לעשות? הלב שלה כבר היה שלו. אבל הסוד הזה שהוא הניח אצלה —

בכלל, סודות —

הם שולחים גרורות לכל הגוף.

בסוף לא נותרה לה ברירה אלא לכתוב את זה. מובן שלא כתבה את זה. אנחנו, מספרי הסיפורים, היא אמרה ונעצה בי מבט חודר, אף פעם לא מספרים את הסוד האמיתי, האפל. הסוד האמיתי האפל נשאר בינינו לבין עצמנו. לפעמים אנחנו אפילו לא לגמרי מודעים לקיומו בעודנו מתמירים אותו, מרחיקים עדות והופכים אותו לאמנות.

כשסיימה את כתב היד, סיפרה, נתנה לאקסל לקרוא ואמרה לו, אתה הקורא הראשון והאחרון של זה. היא התכוונה רק להפוך את הסוד שהפקיד אצלה לסיפור כדי להשתחרר ממנו. לא היו לה שום רצון או יכולת לעמוד מול קהל וביקורת.

אבל אקסל הבין מיד את הפוטנציאל הסדרתי של מה שכתבה, ותימרן אותה, מניפולציה רגשית אחרי מניפולציה מינית, לתוך ההסדר הכובל שעליו מבוססת הצלחתם המשותפת: היא תכתוב ספרים. הוא יהיה ה"סופר".

היא היטיבה את השמיכה על גופו של אקסל המוטל במיטה והרימה אלי את מבטה.

וככה זה מאז, אמרה. חמש שנים. עשרה ספרים בסדרת "צלקת". שלושים מיליון עותקים שנמכרו ברחבי העולם.

איזה סיפור, אמרתי.

ועכשיו, אחרי ששמעת אותו, אצטרך להרוג אותך, היא אמרה.

גיחכתי.
היא שלפה אקדח שהיה מוחבא מתחת לשולי המכנסיים הקורקטיים שלה.
כבר הרבה זמן אני מחפשת מישהו כמוך, היא נאנחה. זר אקראי שאפשר להניח אצלו לרגע, רק לרגע, את הסוד האמיתי, האפל, זה שאי אפשר לכתוב. אבל הזהרתי אותך מראש: יותר מדי שיקולים מעורבים כאן. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו שתצא מהחדר הזה ותפיץ שמועות שיפגעו במותג אקסל וולף. מצטערת.
מרגע שדרכה את האקדח ועד שפתחתי את פי לדבר הספקתי לחשוב את המחשבות הבאות: מה אכפת לי למות ממילא החיים בזמן האחרון על סף תהום והמאמץ לא ליפול לתהום מתיש כל כך אבל מה יהיה עם הילדים שלי מי ילווה אותם בתחנות החיים הבאות מי יהיה שם כשהם ייפלו לתהומות שלהם ומה יהיה עם ארי מה עם הסיכוי הקטן שבשנייה האחרונה בכל זאת יְפֻתחו תרופה חדשה למחלה שלו ומה עם הסיכוי הקטן שדקלה בכל זאת תחזור פעם לאהוב אותי?
כנראה כל אדם צריך שמדי פעם יכוונו אליו אקדח טעון.
תשוקה בוערת, חרמנית, לחיים, טיפסה בי כמו גייזר והבקיעה דרך שכבת הקרח של הדיסתימיה. להיות או לא להיות? להיות! להיות! עלתה התשובה ממעמקי.
קדימה, תירי בי, אמרתי לקמילה. רק תעשי לי טובה, אחר כך, כשאקסל יתעורר, תשאלי אותו מה עוד קרה בקולומביה חוץ ממה שהוא סיפר לך.
עוד? היא תלתה בי מבט מבולבל.
והקנה של האקדח שלה צנח מעט. ממש נימה אחת או שתיים.
ניצלתי את זה כדי להסיט אותו בתנועה מהירה ולהעיף אותו מהיד שלה לקצה החדר ונמלטתי משם כל עוד גופי בי. המעלית לא הגיעה, מעליות של מלונות אף פעם לא מגיעות כשצריך אותן, אז רצתי במורד המדרגות, מהקומה השלוש־עשרה עד הלובי, העפתי הצידה שומר שניסה לעכב אותי, המשכתי לרוץ דרך גן סאקר עד עמק המצלבה, רצתי בין עצי הזית שמהם הוכנו הקרשים של הצלב של ישו, נפלתי על אבנים ונחבלתי מענפים ולא עצרתי עד שהגעתי למנזר, ולכנסייה שבתוכו, התפרצתי לתא הווידויים וצנחתי לישיבה. המתנתי לכומר שיבוא ובינתיים החזרתי לעצמי את הנשימה וליקקתי דם שנבע משריטה עמוקה שנמתחה לאורך זרועי.

לאחר שקמילה הגישה את תביעת הגירושים ניסה אקסל וולף לשים קץ לחייו. בלא הצלחה. הכדור שהיה אמור להרוג אותו שרט את תנוך האוזן השמאלית שלו. כשאושפז, מעריצים מכל העולם עצרו את נשימתם. עקבתי מכורסת הטלוויזיה בקנאה אחר הדיווחים מחזית בית החולים בשטוקהולם — שם, בקור של מינוס עשרים מעלות, התקבץ קהל עצום של מדליקי נרות. כעבור יומיים בלבד הוא שוחרר עם תחבושת קטנה על האוזן, מה שליבה את גל השמועות שלפיהן כל הסיפור — תביעת הגירושים, תביעת התמלוגים, ניסיון ההתאבדות — הוא תעלול יחסי ציבור שנועד להגביר את העניין בספרו־ספרה החדש.
בעודי צופה בטלוויזיה בעיניים כלות צילצל הטלפון שלי.
ביקשתי מנועם, שהיתה קרובה אליו, לענות במקומי.
אבא, היא הושיטה לי את המכשיר, מישהו ממשטרת שטוקהולם רוצה לדבר איתך.

מה המקום הכי מיוחד שקיימת בו מפגש קוראים?

המפגש היה אמור להתקיים באולם קטן, בקומת המרתף של קומפלקס תרבות, פנאי וספורט ביישוב רעות. המארגנת סידרה ארבעים, אולי חמישים כיסאות בשורות ישרות, והכינה עוד מערומים של כיסאות בצדי האולם, כי "אף פעם אי אפשר לדעת, יש אנשים שלא נרשמים מראש".

היה גם כיבוד קל שהונח על שולחן כתר פלסטיק לבן מחוץ לאולם. עוגת הבית של עלית. בייגלה. תה. קפה. ועשרות רבות של כוסות נייר.

הגיעו שלושה אנשים. גבר ושתי נשים, שאחת מהן הזכירה לי קצת את חגי כרמלי. כלומר, אם חגי כרמלי היה עושה ניתוח לשינוי מין — ככה הוא היה נראה.

הסתבר שבאותה שעה משודר גמר של תוכנית ריאליטי מוזיקלית שאחת ממשתתפותיה היא נערה תושבת היישוב, וכולם מרותקים למסכי הטלוויזיה ושולחים אס־אם־אסים כדי שהיא תזכה.

חבל על כל הכיסאות, צחקה זו שדמתה לחגי כרמלי והחוותה בידה על האולם, יכולנו לעשות את המפגש בג'קוזי.

ג'קוזי! גדול! צהלה השנייה.

האמת שיש לי פה במקרה בגד ים, אמר הגבר.

לי אין התנגדות, אמרה המארגנת בפנים רציניות.

וארבעתם נפנו אלי. בציפייה.

זרמתי.

וזה לא שבשוטף אני כזה זורם. דקלה תמיד טוענת שאני כל כך יודע מה אני רוצה ומה לא שזה לא משאיר שום מרווח של תמרון בחיים איתי. אבל באותו ערב ברעות הייתי נטול כוח התנגדות.

(לפני שנים, בדיוק ביום שעזבתי את הדירה ברחוב הס שהתגוררתי בה עם טלי, נקבע לי ראיון עם קצין הקישור. הגעתי לא מגולח, אני זוכר, ופזור נפש, והוא אמר שחסרים אנשים עם ההכשרה שלי באוגדת עזה. במקום להתנגד ולהגיד, "מה פתאום עזה?" או "אני שבור לב, מה פתאום עזה?", הינהנתי באפתיות, ומצאתי את עצמי תחת גשם של פצמ"רים בכל החורפים שבאו אחר כך).

נכנסתי עם שלושת הקוראים שלי לג'קוזי של הבריכה.

אני בתחתונים, הם בבגדי ים.

הגבר שלח יד ארוכה לאחור, לחץ על הכפתור והכול בינינו התחיל לבעבע.

"יש מלכוד במפגש עם סופר," אני תמיד אומר בפתח ההרצאות שלי, "וכבר בהתחלה אני רוצה לשים אותו על השולחן. הרי המפגש החשוב יותר כבר התרחש. ואם הוא לא התרחש, הוא עתיד להתרחש — הלוא הוא המפגש האינטימי והחד־פעמי שלכם עם הספר עצמו — "

אבל ההקדמה הזאת לא נראתה לי מתאימה לסיטואציה. אפילו ברמה המילולית. ברוב המפגשים, כשאני אומר שאני רוצה לשים את המלכוד "על השולחן", אכן יש לפני שולחן. עם אגרטל ופרחים. ואילו כאן — רק זרמים ובועות, בועות וזרמים, ומדי פעם — כף רגל נוגעת בכף רגל אחרת מתחת לפני המים. במקרה.

הגבר רכן קצת קדימה וניקז באצבעו מים מהאוזן. שתי הנשים קטעו מלמול שחלף ביניהן. ושלושתם תלו בי עיניים רטובות.

היה ברור שהם מצפים שמשהו יתחיל.

הושטתי יד ארוכה לאחור ושלפתי מהתיק את אחד הספרים שלי. אולי אקריא להם קטע?

האצבעות היו רטובות, זה הקשה עלי לדפדף ולא הצלחתי למצוא את סצנת האמבטיה בספרי האחרון. חבל, חשבתי שהיא יכולה להתאים. החזרתי את הספר לתיק. עצמתי עיניים, פרשתי ידיים לצדדים, השענתי את הראש על שפת הג'קוזי והנמכתי טיפה את הגב התחתון, כך שיהיה בדיוק מול גייזר הזרם.

נשארתי ככה כמה שניות, שאפתי לנחירי את ריח הכלור ואז פקחתי עיניים והתחלתי לספר להם. את האמת.

אמרתי, ביום ראשון הבת־מצווה של הבת האמצעית שלי.

אמרתי, כנראה מיד אחריה אשתי תגיד לי שהיא רוצה שניפרד.

אמרתי, לא שבר, משבר.

אמרתי, עדיין אוהב אותה.

אמרתי, מגיל עשרים ושלוש.

אמרתי, יש לה ריח נפלא, אני לא מאמין שיש עוד אישה בעולם עם ריח כל כך טוב.

אמרתי, עצמות הבריח שלה.

אמרתי, אני לא יודע איך אצליח לחיות בלעדיה.

אמרתי, הרגשתי שהיא מתרחקת ממני וניסיתי להחזיר אותה בדרך הלא נכונה.

אמרתי, הבת הגדולה עזבה לפנימייה וזה... הפר את האיזון בבית.

אמרתי, כנראה את הסיבה האמיתית אני אבין רק בעוד שנים.

אמרתי, בכל אופן זה לא משהו שיכול להיפתר בטיפול זוגי.

אמרתי, אולי היה רגע שהיה אפשר להציל, אבל פיספסתי אותו.

עשיתי דאבל־קליק על הרגע: שישי בבוקר. לפני כמה חודשים. הילדים היו במסגרות. היא התעוררה לפני והתחילה לעבוד על המחשב שלה. אבל יכולתי לראות בלי להציץ — בכל זאת אנחנו יחד עשרים שנה — שהיא רק עונה למיילים. יכולתי להגיד לה: בואי נאכל ארוחת בוקר יחד. אני אכין לך חביתה עם פטריות ובצל ועגבניות שרי בצד, ואחרי שנאכל נתחיל להתיר, חוט אחר חוט, את הסבך. במקום זה הלכתי למחשב שלי. היא הכינה לעצמה טוסט וקפה. ולא שאלה אם אני רוצה שתכין גם לי. פעם היינו פותרים מצבים כאלה בסקס. פעם הייתי מנשק אותה בצוואר והכול היה נסער ונשכח. אולי גם בבוקר ההוא הייתי צריך פשוט לגשת ולנשק אותה בצוואר.

בכל אופן, עכשיו היא כבר במקום אחר, אמרתי.

והדגשתי: לא גבר אחר — מקום אחר.

וסיפרתי: אלה לא ימים רגילים בשבילי. אלה הימים האחרונים של פרק חיים שנמשך יותר מעשרים שנה. אני פוסע בתוך חיי שלי ובה בעת צופה בהם מהצד.

וסיכמתי: אבל יש לזה גם יתרונות. הנה, בימים כתיקונם אין סיכוי שהייתם מצליחים לשכנע אותי לקיים מפגש בג'קוזי.

כשסיימתי לדבר השתררה שתיקה ארוכה שלתוכה הסתננה מוזיקה מהטרנזיסטור של המציל.

הגבר פתח ראשון. סיפור יפה, הוא אמר. אם כי קצת עצוב מדי לטעמי.
הכי אהבתי את הקטע שהוא כמעט מכין לה ארוחת בוקר — אמרה זו שדמתה לחגי כרמלי — אבל בסוף שניהם נתקעים מול המחשבים שלהם. זה בדיוק ככה.
בעיני זה דווקא לא היה אמין, אמרה חברתה. כל הסצנה הזאת עם המחשבים והטוסט. למי יש זמן לדברים כאלה בשישי בבוקר, עם כל הסידורים? היה הרבה יותר משכנע אם הכול היה קורה בסופֶר, נגיד.
אני לא מבין מה אתן רוצות, בנות, אמר הגבר, זה סיפור, זה לא אמור להיות אחד לאחד החיים.

לא תיקנתי אותם. לא הבהרתי שלא היה אפילו בדל בדיה בכל מה שסיפרתי. הנחתי להם להמשיך להתווכח, ולגעת אחד בשני ובי במקרה, או לא במקרה, עם כפות הרגליים, מתחת לפני המים.
עצמתי עיניים, הצמדתי את הידיים לצדי הגוף, השענתי את הראש לאחור והנמכתי את הגב התחתון שלי עוד טיפה, שיהיה קצת מתחת לזרם.
נשארתי ככה כמה שניות ואז פקחתי עיניים.
והתחלתי לבכות.
איש משלושת הקוראים שלי לא שם לב.
הטיפות המלוחות שנבעו מעיני התערבבו בנתזי הג'קוזי.

בנסיעה חזרה הביתה השמיעו ברדיו את "לעתים" של ג'וני שועלי. לא רציתי להיזכר אבל נזכרתי. הפעם הראשונה שדקלה ואני שמענו אותו יחד היתה במעונות בקריית יובל. כלומר, דקלה כבר שמעה אותו לפנַי והסבה אליו את תשומת אוזנַי. היינו בחדר שלה — היה לה שם חדר עם שותפה שעזבה את הלימודים באמצע השנה — שכבנו במיטה, נוגעים לא נוגעים, והשיר התחיל.
היא אמרה, תקשיב איזה יופי, ושלחה יד לכפתור של הווליום, להגביר.
"*לעתים את לא קולטת שאני איתך*
ואין אחרת,
בכל יום שעובר אני אוהב אותך יותר..."
קולו של ג'וני שועלי נישא על גבי מפל גיטרות.
וכשהגיע ל"*ואני עם רוחות הסתיו בשלכת*
עץ עירום כביום היוולדי..."
הרגשתי איך כף היד של דקלה מגששת אחרי שלי. מפשקת את אצבעותי כדי להכניס את האצבעות שלה במרווחים.

כשהגעתי הביתה חיכה לי פתק ממנה על שולחן האוכל:
אני הולכת לישון. אל תשכח לעבור מחר בבוקר בקונדיטוריה ולהזמין עוגה לבת־מצווה.

האם אפשר לחיות בלי אהבה?

בחמש בבוקר אני מחליט להיכנע לנדודי השינה במקום להילחם בהם. קם מהמיטה בשקט, שלא להעיר את דקלה, פוסע לסלון, פותח את כל התריסים ומחכה לזריחה. כל הנשים שהייתי איתן בחיי נכנסות לסלון, בזו אחר זו. ומלטפות אותי. כל אחת בדרכה. כולן

עדיין אוהבות אותי. לפחות כמו שאני אוהב אותן. וקשה לפסול את האפשרות, אם כך, שאולי בכל זאת אני ראוי לאהבה. לקראת שש החשכה מתחלפת בכמעט אור. כל הנשים שהייתי איתן בחיי יוצאות מהחדר בזו אחר זו, ורגע לפני רוכנות אלי ונותנות לי נשיקה על הפה, כל אחת בדרכה.

עוד מעט האור יציף את הסלון. עוד מעט אסע לקונדיטוריה. עוד מעט תהיה בת־מצווה. עוד מעט, כנראה, יקרסו חיי.

אבל לרגע אחד נדיר אני מצליח לראות את התמונה הגדולה.

מה התגובה הכי מיוחדת שקיבלת מקורא על ספר שלך?

הוא ניגש אלי אחרי אירוע בגרמניה, בעיר שדה שאני לא זוכר את שמה. אני לא זוכר גם איך נראה האולם. ואם היה אגרטל עם פרחים על השולחן או לא.

הוא המתין בצד עד שאחרון המעוניינים בחתימה הלך לדרכו, ורק אז התקרב ואמר "שלום" בעברית. בן שמונים לפחות. גבוה אבל לא כפוף. ז'קט חום. עיניים בהירות־מימיות מאחורי משקפיים. כתמי ניסיון־חיים על הלחיים.

אחרי ה"שלום" הוא עבר לאנגלית במבטא גרמני.

אמר — קראתי את הספר שלך וקניתי עכשיו עוד עותק.

אמר — רציתי לבקש שתקדיש את העותק הנוסף לפאול.

אמר — פאול ואני היינו יחד במלחמה.

העט שלי עצר תוך כדי תנועה: רגע־רגע, הוא באמת מצפה שאקדיש את הספר לאח־שלו־מהוורמאכט?

אבל הוא — אולי הבין למה קפאתי — מיהר להוסיף: מלחמת העצמאות. פאול ואני נלחמנו זה לצד זה כל המלחמה, ובקרב על לטרון הוא נפצע מרסיס של רימון ואני נכנסתי מתחת לאלונקה כדי לפנות אותו. כל הדרך הוא לא הפסיק להגיד שהוא הולך למות, ואני הרגעתי אותו ואמרתי שאין לו מה לדאוג, כי עוד שבוע כבר נשתה ויסקי יחד. וגם כשהגענו לחובש זה נמשך, הוא מדבר על העולם הבא ואני מחזיק לו את היד ומבטיח לו ויסקי בעולם הזה. מאז אנחנו נפגשים פעם בשנה, הוא מגיע אלי מישראל ואנחנו שותים כוסית ויסקי. פאול אומר שהצלתי לו את החיים. אני לא בטוח שזה נכון. אבל אני לא מתווכח איתו.

אז... הוא אמור להגיע אליך בזמן הקרוב? שאלתי ופתחתי את הספר בעמוד של ההקדשות.

לא, הפעם אני זה שנוסע אליו. הוא... חולה מאוד. מאושפז בירושלים כבר כמה שבועות. אני לא בטוח שהוא יוכל אפילו להחזיק את הכוס עם הוויסקי. לא נורא. אם צריך אני אחזיק, אקרב לו אותה לשפתיים, שילגום, ואחר כך אקריא לו קצת מהספר שלך. אתה יכול לכתוב את ההקדשה בעברית?

בטח, מה לכתוב לו?

לא יודע. אתה הסופר. אולי משהו על חברות?

האם אתה נעזר בסמים או באלכוהול כדי לכתוב?

חלפו עשרים שנה מאז.

הרבה דברים התעמעמו. זה לא.

אף פעם לא כתבתי על זה במישרין. אולי כי יש בי חשש שלא אצליח להעביר את זה במילים. שהיה עדיף, במקום לכתוב, לחלק לכל קורא את השיקוי שהבנות הישראליות הביאו מהכפר ולומר לו: תטעם, תבין.

היו איתנו שתי בנות, לא זוכר את השמות. את המתולתלת פגשתי כעבור שנים ליד מכונות הצילום בבניין גילמן באוניברסיטת תל אביב. החלפנו כמה מילים ומבט — עמוק, משתהה, של שני אנשים שפעם נקלעו זה לחלומו של זה.

היא זו שהציעה שהן יביאו לנו שקיק. בדיוק קראתי את "ספר הטאו" וזה השרה עלי מצב רוח הרפתקני. ולא היו לי אז ילדים.

אז אמרתי, בכיף.

לא היה לי מושג למה אני נכנס.

למחרת הן הניחו את השקיק בפתח הבקתה של ארי ושלי והלכו לאכול ארוחת בוקר.

בתוך השקיק היה נוזל ירוק. מיץ שמופק מקקטוס. זה כל מה שידעתי.

אחר כך למדתי שהאינדיאנים משתמשים בו כדי לתקשר עם האלים שלהם.

אחר כך קראתי את קרלוס קסטנדה.

רק אחר כך.

ארי ישן עד מאוחר באותו בוקר. אם אחד מאיתנו ישתה את זה עדיף שהשני לא, הוא אמר כשסיפרתי לו ערב לפני על השקיק שהבנות אמורות להביא לנו. ידעתי שאם הוא יתעורר הוא יהיה זה שישתה ואני אהיה הפיכח התורן, כמו תמיד. אז ירדתי במהירות עם השקיק ועם יומן הטיול שלי לערוץ הנחל. היה שם גשרון עשוי קורות עץ, שאחת מהן היתה חסרה.

לא ייאמן איך אני זוכר הכול.

התיישבתי ליד הגשרון על האדמה הלחה. הנחל שצף מתחתי. מעלי היו ענפים עם עלים ענקיים שקרני שמש ראשונות חדרו דרכם. עשיתי חור גדול בפינת השקיק, כמו שהיינו עושים בפינה של השוקו בקייטנת האוניברסיטה, וינקתי קצת.

הטעם היה מר. בלתי נסבל. אז שתיתי את השארית בשלוק אחד. בלי להפסיק.

לא היו הוראות שימוש על השקיק. לא יכולתי לדעת שלא עושים ככה.

כעבור דקה הקאתי. אני שונא שדמויות מקיאות בסיפורים אבל זה מה שקרה.

הקאתי חלק מהנוזל הירוק ששתיתי, ואז גם הופיע הסימן הראשון לכך שהתודעה שלי משתנה: הצבע הירוק של הקיא היה יפהפה בעיני. הבטתי בו בהשתאות, כמעט בהתרגשות, בעודו יוצא מפי ונשפך על האדמה.

גם האדמה היתה יפהפייה בעיני. חומה וחמה. ואלה גם היו המילים הראשונות שכתבתי ביומן: אדמה חמה.

אחר כך שמעתי קולות מתקרבים מכיוון הבקתות. לא רציתי להיות בחברת אנשים. יותר נכון, לא הרגשתי צורך בחברת אנשים. העצים, הענפים, קרני השמש, הציפורים — סיפקו את כל צרכי.

אז הזדקפתי, חציתי את הגשר לגדה האחרת והתחלתי ללכת בשביל שלצד הנחל.

ארי סיפר לי אחר כך שלקח לו המון זמן למצוא אותי. הבנות העירו אותו אחרי שהן עצמן שתו מהשקיק. זאת עם השיער החלק אמרה לו שהן ראו אותי מתרחק במעלה השביל ושלדעתה החומר שמכרו להן מקולקל.

זאת עם השיער המתולתל שתקה. ורק מדי פעם, תוך כדי הליכה, הצביעה על פרח ואמרה: איזה יופי.

בזמן שהם חיפשו אותי שכבתי בלי חולצה על גבעה חשופה מעל הנחל והסתכלתי על העננים.

בעצם, קודם היה החמור. אני רוצה לדייק. לא לעד יעמוד לרשותי זיכרון חי ומפורט כל כך של מה שקרה. מתישהו אני אזדקק למילים האלה כדי לא לשכוח:

החמור היה רחוק ממני וקרוב אלי. ושתי האפשרויות לא ביטלו זו את זו. באיזשהו שלב, אני זוכר, חלפה בראשי המחשבה שהוא חלק מציור. שהוא לא אמיתי, שהוא חלק מציור דו־ממדי שאני מתבונן בו. בכל פעם שעצמתי עיניים ופקחתי אותן הוא היה במרחק אחר, אבל גם כשהיה ממש קרוב אלי לא פחדתי. בכלל, בשלב הזה עדיין לא פחדתי. האם האדם שבא עם חבל ולקח את החמור איתו היה אמיתי או יציר הדמיון שלי? קשה לי לומר בוודאות. אני רק זוכר שחשבתי שזה שהאדם הזה עשוי מקרטון, כמו דמות במטווח, לא מבטל את האפשרות שהוא אנושי.

אחרי שהחמור נלקח צפיתי בעננים.

דפי היומן מלאים בתיאורים של צורות שראיתי בעננים: סרטנים, קופים, חתולים, ושוב סרטנים.

ומאחורי העננים — ניצנצה אלי עיר האלים.

אני זוכר את המחשבה: שמאחורי העננים יש עיר קדמונית שבה מתגוררים האלים ועכשיו ניתנה לי הזדמנות נדירה, של פעם בחיים, לראות אותה. ואולי גם לשוחח עם האלים. בלי מילים. סברתי שאם אתרכז מספיק אוכל לתקשר עם האלים בכוח המחשבה בלבד.

אפילו הספקתי לכתוב ביומן: טעמתי מפרי עץ הדעת.

ואז ארי והבנות הגיעו.

היה בינינו דיאלוג, הוחלפו מילים ראשונות, אני לא זוכר אותן.

אני כן זוכר ששתי הבנות נשכבו לצדי וארי עמד מעלינו.

המתולתלת היתה ממש לידי. וזאת עם השיער החלק רחוקה יותר.

המתולתלת שאלה, על מה אתה מסתכל?

אמרתי, על העננים.

היא נשאה את עיניה למעלה ואמרה, איזה יופי.

שאלתי, את רואה את הסרטנים?

והיא אמרה, בטח, ואז שוב, איזה יופי.

חשתי שיש ביני לבין המתולתלת הבנה עמוקה.

זאת עם השיער החלק, לעומת זאת, הביאה לי את הסעיף. היא כל הזמן התלוננה שלא קורה לה כלום. שמכרו להן חומר מקולקל. ולא הפסיקה להזהיר שתכף ירד גשם. כאילו זה משנה.

חשבתי, אני מסוגל להרוג אותה. אם היא לא תשתוק, אני מסוגל לקום ולקחת אבן ולרוצץ את ראשה. ואז נתקפתי פאניקה שמא שמעו את המחשבה שלי.

אני רוצה לדייק: לא חששתי שאמרתי את המחשבה בקול, חששתי שבעולם שבו אני נמצא אפשר לשמוע מחשבות.

ארי עמד מעלינו כל הזמן. ביקשתי ממנו שיתקרב אלי ולחשתי לו באוזן: אתה שומע את המחשבות שלי?

לא, אחי, הוא אמר.

נראה לי שכדאי שתיקח אותה חזרה למסעדה, אמרתי. לא היה לי ספק שהוא יבין לאיזו משתי הבנות אני מתכוון.

נראה לי שכדאי שכולכם תחזרו למסעדה, ארי אמר.

תכף ירד גשם, זאת עם השיער החלק אמרה.

בתגובה כף היד שלי התכווצה לאגרוף.
איזה יופי זה גשם, אמרה המתולתלת.
תמיד רציתי אח גדול, אמרתי.
גם אני, אמרה המתולתלת.
אני רוצה לחזור, אמרה זאת עם השיער החלק.
אני לא זזה מפה, אמרה המתולתלת.
אני אקח אותה למסעדה ואחזור כמה שיותר מהר, ארי אמר.

דקה אחרי — או שעה אחרי, כל תחושת הזמן שלי נזלה — התחיל הגשם.
טורים של טיפות קטנות ירדו אלינו מהעננים. אף פעם לא ראיתי גשם יורד מזווית כזו, של שכיבה, וזה היה כל כך —
איזה יופי, אמרה המתולתלת.
בא לי לבכות מרוב, אמרתי.
האדמה מתחת לגוף שלנו הפכה יותר ויותר לחה. ותחוחה. והגוף שקע לתוכה.
האדמה תבלע אותנו, אמרה המתולתלת.
לא אכפת לי, אמרתי.
גם לי לא, היא אמרה.
שכבנו סמוכים, עם הפנים לעננים.
לא הסתובבנו זה אל זה ולא נגענו. לא היה צורך. התחושה היתה שאנחנו מחוברים זה לזה ולטבע שסביבנו בלי מאמץ. שיש איזו הרמוניה שקטה בין כל המרכיבים של הרגע שאנחנו נמצאים בו.
אפילו כתבתי את המילה הרמוניה ביומן. אבל זה כבר היה אחר כך, בבקתה.
בזמן שירד הגשם לא כתבתי וגם לא הייתי מוטרד מזה שהיומן שלי נרטב.
לא הייתי מוטרד מכלום. לא מוטרד. לא כמֵה. לא מתגעגע.

ארי חזר והציע שנחזור איתו כי עוד מעט יחשיך.
לא עניתי. מבחינתי האפשרות של חושך היתה לא סבירה. הרגע היה בוקר.
גם המתולתלת לא ענתה.
הוא התיישב לצדנו. בשתיקה. עטוף בפונצ'ו.
חשבתי לעצמי, איזה בן אדם מדהים, הארי הזה.
והוא אמר, תודה.
חשבתי לעצמי, כמה סבלנות יש לו.
והוא אמר, שום סבלנות. אני דואג לך.

הגשם נחלש לבסוף. אור היום בכל זאת הלך וגווע. מאחורי העננים נדלקו אורות ראשונים בעיר האלים.
המתולתלת אמרה, אני רעבה. ועברה משכיבה לישיבה. ואיך שהיא אמרה את זה הרגשתי שגם אני רעב. מאוד. וצמא נורא.
בואו נלך למסעדה, ארי הציע. והוסיף: תוכלו להמשיך להסתכל על דברים גם שם.

אני חושב עכשיו על התבונה שמשוקעת במשפט הזה שלו. על היכולת שלו לקלוט שהתשוקה האמיתית שלנו ברגעים ההם היתה תשוקת ההתבוננות. על הסבלנות לשבת

שם לידנו בגשם השוטף — מי יודע כמה זמן באמת עבר? — עד שנתרצה. על זה שהוא לא הלעיג עלינו אפילו פעם אחת. למרות הנטייה שלו לעשות צחוק מהכול. למרות שאין לי ספק שמהצד נראינו מגוחכים.

במסעדה חלה אצלי התמורה. קשה לשים את האצבע על הרגע. לא בטוח שהיה רגע אחד.

אני זוכר שישבנו ארבעתנו בשולחן אחד. שארי הזמין לנו בספרדית השוטפת, השפת־אמית שלו, מרק שהיה דומה לנזיד. הוא צילם אותנו. מכמה זוויות. ולא הצלחתי לעקוב אחרי השיחה.

הצלחתי לשמוע את תחילת המשפטים, אבל אז הקשב שלי היה נודד ולא הייתי מצליח לשמוע את סופם.

אני זוכר שהמתולתלת אמרה, נדמה לי שזה מתחיל לעבור —

וזאת עם השיער החלק אמרה, זה אמור לעבור אחרֵי —

אני זוכר שחשבתי: זה לא עובר לי. זה לא עובר לי. ושתוך כדי שהשיחה של ארי והבנות הפכה לנינוחה ולסדורה יותר ויותר, המחשבה השתנתה ל: זה לא יעבור לי. זה לא יעבור לי אף פעם.

הרגשתי שמשהו לא בסדר איתי, ושכולם רואים את זה, והיה נדמה לי שמבטים מרחמים, מבטים מאשפזים, נשלחים אלי מכל קצות המסעדה.

בארבע התמונות שארי צילם במסעדה המראה שלי באמת מטריד. השיער דבוק לי למצח כאילו סיימתי טריאתלון. הראש נטוי, כאילו הצוואר לא מצליח להחזיק אותו. ומשהו בעיניים שלי פרוץ לחלוטין.

אני לא מסוגל להסתכל על התמונות האלה. ראיתי אותן רק פעם אחת, אחרי שחזרנו מהטיול, וביקשתי מארי שישמור אותן אצלו ולא יראה אותן לעולם לאיש. לא הייתי צריך להסביר לו למה. הוא היה שם כשדברים התחילו לצאת משליטה.

אמרתי, כואב לי הראש, אני הולך לבקתה.

המתולתלת אמרה, תרגיש טוב.

בעלת השיער החלק אמרה, אמרתי לכם שהחומר מקולקל.

וארי שאל, לבוא איתך, אחי?

הוא בא, למרות שלא ביקשתי, ונשכב במיטה שלו.

אמרתי לו, זה לא עובר לי, ארי.

הוא אמר שאין מה לדאוג. שבגלל ששתיתי את כל השקיק בלי לאכול קודם זה כנראה מאריך קצת את האפקט, זה הכול.

רציתי להאמין לו. אבל החשש, שבמסעדה עוד היה על אש קטנה, הפך ככל שנקפו הדקות לחרדה של ממש: אני לא אצא מזה, חשבתי. אני לא אוכל עוד לנהל שיחות עם אנשים. להמשיך בטיול. יצטרכו להטיס אותי לארץ. לאשפז אותי בקן הקוקייה. ייתנו לי זריקות הרגעה שידפקו אותי עוד יותר.

יותר מכול פחדתי להירדם. ואז להתעורר ולא להיות בטוח אם אני בתוך חלום או במציאות. זאת היתה התחושה שלי: שלהירדם זה סיכון עצום.

לא אישן, אם כן, החלטתי. יום, יומיים, שבוע, כמה שצריך.

אבל מה יקרה אם אירדם בלי לשים לב, אפילו לכמה שניות?
איך אדע, כשאפקח עיניים, היכן אני נמצא?

שנים אחר כך, באחד הראיונות הראשונים שעשיתי, העיתונאי — אולי כדרך לייצר אינטימיות — סיפר לי שהוא ביסקסואל.

איזה כיף, הגבתי. ליהנות מכל העולמות.

איזה ליהנות? התכרכמו פניו. אתה לא מבין כמה זה מערער: לא להיות סגור על משהו שאמור להיות אקסיומה.

לא הייתי סגור, באותו לילה בבקתה, על אחת מאקסיומות היסוד של הקיום שלנו: שכל מה שקורה לי אכן קורה. ולא רק מדומיין על ידי.

האם העננים האלה, שהתקבצו על תקרת הבקתה, אמיתיים?

האם בוקעים מתוכם צבתות של סרטנים?

האם הבקתה הזאת אמיתית בכלל?

האם המיטה שבה אני שוכב קיימת?

עצמתי עיניים כדי לא לראות את הצבתות וניסיתי לחשוב על דקלה. על אימא שלי. על אחותי. ניסיתי להיאחז בהן. אבל העובדה שהייתי צריך להעלות אותן בעיני רוחי איפשרה לתודעה שלי לעולל להן דברים. להחליף פנים בפנים. לחבר איברים של אדם אחד לגוף של אדם אחר. להנמיך. להגביה. לעוות.

כמו כספומט שמודיע לך שהוא לא פעיל, כך, למרבה האימה, הודיע לי גם הזיכרון שלי לטווח הארוך: אל תסמוך עלי עכשיו.

הלב שלי דפק מהר מאוד. חזק מאוד. ברקות. והמודעות שלי לזה רק הגבירה את קצב הדפיקות. צבתות הסרטנים הלכו וקרבו אלי. ירדו אט־אט מהתקרה ואיימו להינעץ בגרוני.

נקודת ההתייחסות הבטוחה היחידה שנותרה לי בתוך כל הכאוס הזה היתה ארי.

הוא ללא ספק שכב במיטה שלו. שני מטרים ממני. עם השרוואל המפוספס שנקנה בשוק האינדיאני באוטוואלו. עם זרוע אחת תחובה מתחת לעורף, כמו תמיד. הוא לא הוריד גרביים, כמו תמיד. הוא ללא ספק הריח כמו ארי. והקול שלו, כשדיבר אלי, נשמע כמו הקול של ארי.

בלב מאיים־להתפוצץ הסברתי לו שאני כחוט השערה. ושהוא מחזיק את קצה החוט.

ביקשתי שיישאר ער. ושבכל פעם שאקרא: ארי! הוא יענה: כאן!

הוא לא ליגלג ולא פיקפק. רק הציע שאם בכל זאת הוא יירדם אצעק חזק יותר, או שאזרוק עליו נעל.

לא נדרשו נעליים. הוא נותר ער ודרוך כל הלילה.

קראתי: ארי!

והוא ענה: כאן!

קראתי: ארי!

והוא ענה: זה אני!

המאבק שלי לשמור על שפיותי — אני לא מגזים, ככה הרגשתי לאורך כל הלילה ההוא, שאני נלחם על שפיותי ועלול להפסיד אם אירדם — נמשך עד שקרניים ראשונות של שמש גירשו את הסרטנים והעננים מהבקתה וציוץ אמיתי, מוכר, של ציפורים הגיע לאוזני.

חצי שעה אחר כך עלינו על הטנדר הראשון שיצא מהחווה ונסענו משם. ידעתי שארי דווקא היה שמח להישאר שם אבל הוא לא אמר מילה. כלומר — אם לשחזר את הדיאלוג במדויק — אני אמרתי, תקשיב, אני מרגיש שלא טוב לי להישאר בבקתה הזאת. והוא אמר, אז יאללה, בוא נעוף מפה.

אני זוכר את הנסיעה. את הדקות הראשונות של הנסיעה. נשענו על התרמילים שלנו בתא המטען ושתקנו. זה היה מוזר: במקום לחוש הקלה על כך שהפחד להשתגע חלף, חשתי שגורשתי מגן עדן.

ערי האלים לא ניצנצו מעבר לעננים. העננים עצמם היו רק עננים. וכל מה שאתמול, בהשפעת השיקוי, נראה לי מופלא, עכשיו נראה לי רגיל. בנאלי.

היה נדמה לי שהזרימה בנחל נחלשה מאוד. שקרני השמש, שחדרו בין הענפים, קצרות יותר. שהציפורים לא שרות. סתם מצייצות.

התחושה, אם לדייק, היתה שעברתי ממצב של תודעה פרוצה לרווחה, חסרת גבולות, פלאית, לתודעה צרה. מוגבלת. דלה להכאיב. העולם חזר להיות רק העולם. ולא יותר.

אני זוכר שחשבתי: השיא של הטיול מאחורי. כל מה שיקרה מעכשיו והלאה לא ישווה למה שעבר עלי ביממה האחרונה. לטוב ולרע.

אני זוכר שארי שאל: מה קורה, אמיגו? ושהרגשתי שאחרי הלילה האחרון אנחנו מספיק קרובים כדי שיוכל להבין את המעבר החד הזה מחרדת הטירוף לצער ההצרה. אז הסברתי לו.

הוא שתק כמה שניות ואז אמר: טוב, יש לך שתי אפשרויות. אפשרות אחת — להשיג עוד מיץ קקטוסים. אבל תביא בחשבון שיכול להיות שהפעם לא תצא מזה.

והאפשרות השנייה? שאלתי.

לכתוב, הוא פסק.

מאיפה הוודאות, אני תוהה עכשיו. איך הוא היה יכול לנבא ככה את העתיד?

הוצאתי את היומן מהתרמיל ופתחתי אותו. היו שם כמה צירופי מילים שכתבתי בהשפעת השיקוי. כמו רוב הדברים שנכתבים בהשפעת סמים או אלכוהול, הם היו חסרי ערך. ולכן פתחתי דף חדש והתחלתי לכתוב משהו אחר. בראש הדף כתבתי "לדקלה", מתוך הרגל, אבל יצא לי סיפור קצר. על הבחורה עם התלתלים. על המשפחה שלה בארץ. על הלב שלה שנשבר כמה שבועות לפני שנסעה לדרום אמריקה. על המוזיקאי הבן זונה ששבר לה אותו. דמיינתי הכול, כמובן. הדבר היחיד שידעתי עליה הוא שהיא תמיד רצתה אח גדול. ומשם התחלתי.

שקעתי כל כולי בכתיבת הסיפור. נתתי עיני בדף.

הטנדר המשיך לנסוע אבל אני לא ראיתי עוד את העולם הדהוי, הצפוי, שאחרי הגירוש.

ראיתי את חייה של הבחורה המתולתלת. הם נפרשו בפני במלוא רוחבם, גן עדן של אפשרויות פתוחות.

הטנדר הגיע עם ערב ליעדו. רק אז הכנסתי את היומן חזרה לתרמיל. אבל הנסיעה הזאת, במובנים רבים, נמשכת עד היום.

וגם הברית עם ארי.

המצב שלו מידרדר בימים האחרונים. שיחררו אותו הביתה כי אף טיפול רפואי לא עזר. ואז החזירו אותו למחלקה כדי לתת לו משככי כאבים ישר לווריד.

רוב הזמן הוא מטושטש, ורק לפעמים הוא פוקח את העיניים לכמה שניות ומדבר. לפעמים הוא נשמע צלול לגמרי ולפעמים התודעה שלו נעה בצעדי פרש.

אתמול למשל — היינו לבד בחדר — הוא חזר וביקש ממני שאעזור לו למות. ההורים שלי סופית לא מסכימים, הוא אמר. זאת אומרת, אימא שלי, פתאום היא נזכרה שסבא שלה היה רב, אתה מבין? ואבא שלי לא רוצה לעשות את זה בלי אור ירוק ממנה. גם כן אלה, עם הזוגיות הטובה שלהם. בקיצור, אחי, זהו, אין עוד מלבדך.

שתקתי.

ארי נשא אלי עיניים. בתחינה.

בחיים לא ראיתי אותו מתחנן.

המשכתי לשתוק והוא המשיך לשאת אלי עיניים. שניות ארוכות. או דקות.

הזמן נוסע אחרת באונקולוגית.

ואז, פתאום, הוא תפס לי את היד חזק ואמר: תודה.

רציתי להגיד לו שחשבתי על זה ונראה לי שזה גדול עלי, זאת אומרת, זורבה צודק, זה כנראה המעשה הנכון לעשותו, ובכל זאת, אני מצטער, אני לא בטוח שאני מסוגל —

אבל הוא המשיך: הלילה ההוא... באקוודור... אם לא היית איתי בבקתה הייתי משתגע.

להפך, רציתי לתקן. זה היה להפך.

אבל העיניים שלו כבר נעצמו. ולא היה טעם.

המשכתי להחזיק לו את היד ולהסתכל על המוניטור, שהראה נקודה ועוד נקודה, והתחננתי לאלים, אלה שמאחורי העננים, בבקשה, בבקשה תעשו שיפסיק לכאוב לו.

ואז עלה בי הרעיון.

ירדתי לבית הקפה שליד בית החולים. פתחתי את המחשב. פישפשתי במיילים ישנים ומצאתי את דף הקשר של הסדנה ההיא, זו שהשתתף בה הבחור שכתב סיפור חתרני על המתות חסד. התקשרתי אליו. הוא ענה. מה שלומך, המורה, איך הגב? עדיין תפוס? סיפרתי לו על ארי. אמרתי לו: אני צריך דחוף מלאך כזה, כמו בסיפור שלך. מישהו שמוכן להזריק את הזריקה.

היתה שתיקה. ארוכה.

שתיקה ארוכה היתה מה שקיוויתי לו.

לבסוף הוא אמר: השיחה הזאת לא התקיימה מעולם. אתה תשלח לי את הטלפון של החבר שלך בהודעת אס־אם־אס. לא ווטסאפ. ומיד אחר כך תמחק אותה. הכול יתואם ביני לבינו. אתה לא תדבר איתי. לא תשאל אותי מה קורה או מה נהיה. לא תהיה לך שום דרך לדעת מתי בדיוק המלאך יבקר. אין צפי. זה יכול לקרות מחר וזה יכול לקרות בעוד חודש. תלוי בנסיבות. בכל מקרה, מכאן והלאה אתה יוצא מהתמונה. ברור?

סליחה על השאלה הטכנית, אבל מה השיא שלך? כמה הכי הרבה עמודים כתבת ברצף?

לפעמים משפט אחד מדויק עדיף על עשרות עמודי סרק. בגלל זה, אגב, יש לי קנאת משוררים. זה כמו בסצנת הגשר המפורסמת ב"אינדיאנה ג'ונס": בעוד אני מנופף בחרבות של דמויות ועלילה לאורך עמודים רבים — משוררים, בשורה אחת טובה, פשוט יורים ופוגעים.

ובכל זאת — פעם, על גג של אכסניה בפרו, כתבתי יומיים רצוף. מכתב אחד של עשרים וחמישה עמודים, לדקלה. ערב קודם לכן התקשרתי אליה מהטלפון הציבורי בסניף הדואר המקומי. דיברנו, ולראשונה מאז שנסעתי בלעדיה לדרום אמריקה היא נשמעה מרוחקת. מתאמצת להתעניין אבל לא מתעניינת באמת. היה גם שם של מישהו שלמד איתה באוניברסיטה, מיקי, שחזר בשיחה פעמיים, ומשהו באופן שביטאה אותו... לא יודע. נלחצתי. ולא היו אז אס־אם־אסים או ווטסאפים שאפשר לשכך באמצעותם חששות. אז אמרתי לארי שאני צריך קצת זמן לעצמי וכתבתי לדקלה מכתב. סיפרתי לה על השיקוי ועל מה שקרה לי כשההשפעה שלו לא חלפה. תיארתי לה איך כשצבבתות הסרטנים ירדו מהתקרה ואיימו להיסגר על הצוואר שלי עצמתי עיניים וניסיתי לחשוב עליה. רק עליה. ידעתי שאם אצליח להתמקד בה ובאופן שהיא מחבקת אותי זה יעצור את הצבתות, אבל לא הצלחתי. הדמות שלה התפוגגה לי בתודעה בכל פעם שניסיתי לייצב אותה. ומכל הדברים שעברו עלי ביממה הזאת זה היה הדבר הכי מפחיד.

אל תתפוגגי לי, כתבתי לה. אני אוהב אותך. עוד אציע לך נישואים כמו שצריך, עם מסוקים וכתובות אש והכול, אבל שיהיה ברור לך כבר מעכשיו שאני רוצה לעשות איתך ילדים.

המשכתי ודמיינתי לאורך עמודים רבים איך ייראו הילדים שלנו. שני בנים ובת, כמובן. תיארתי כל אחד מהם ואת היחסים ביניהם ואיזה בלגן שמח יהיה בארוחות המשפחתיות שלנו, בבית בגליל. תיארתי את הבית בגליל. גינת התבלינים. הערסל המתוח בין שני עצי האשכוליות. שערי הכדורגל הקטנים. הרמקולים התלויים שמנגנים מאיר אריאל ואלונה דניאל לסירוגין.

נולדו לנו שתי בנות ובן. ולא עברנו לגליל.

אבל בדבר אחד צדקתי: זה היה הרגע הנכון לשלוח לדקלה מכתב אהבה.

חודשים אחרי שחזרתי לארץ — כבר גרנו אז יחד — היא התוודתה: בדיוק עמדתי להישבר. והמיקי הזה התקשר להזמין אותי לנסוע איתו ליום הסטודנט בים המלח. וכמעט אמרתי לו כן. אבל אז הגיעה מעטפה ממך. תפוחה כזאת. כאילו שלחתָ לי דולרים. הייתי חייבת לפתוח.

גם בחודשים האחרונים כתבתי לדקלה מכתב. יותר נכון, ניסיתי לכתוב. בכתב יד. במחשב. עשרות טיוטות. כולן התחילו ב"אל תתפוגגי לי". והתפוגגו. לא ידעתי איך להמשיך. ניסיתי לעבור לשירים. לפזמונים. ניסיתי לצטט מאגי משעול ומז'ק ברל. אבל לא הצלחתי למצוא מילים נלהבות, מלאות תנופה, שבאמת יוכלו להטות את הכף הפנימית שלה לזכותי. אולי כי יש יותר מדי עבר בינינו בשביל שאבטיח לה עתיד. אולי כי נהייתי יותר

מדי סופר בשביל לכתוב משהו שיוצא מהלב שלי ונכנס אל הלב שלה. ואולי כי הסיפור האמיתי כאן הוא לא גבר שחייב לפייס אישה שהוא מפחד לאבד אלא גבר שמאחר להבין שהוא כבר איבד את האישה שלו.

בכל אופן, מחר הבת־מצווה. ההכנות נשלמו. הבוק צולם והופק. לדי־ג'יי נמסרה רשימת שירים שהכי־כן ורשימת שירים שהכי־לא. השמלה נקנתה. נמדדה בבית. הוסרה בבכי תמרורים. ושוב נמדדה. העוגה הוזמנה ואני צריך רק לאסוף אותה מהקונדיטוריה בבוקר. מחר בצהריים מתוכנן עוד ביקור אחרון במספרה, ומחר בערב ניכנס חמשתנו לאוטו וניסע למועדון. בסוף הלילה נחזור הביתה ואחרי שהילדים ילכו לישון דקלה תגיד, רציתי לדבר איתך על משהו.

איך אתה יודע שהגעת לסוף הספר?

בסדנת הכתיבה יש שיעור שנקרא "גוף וארוטיקה". בתחילת השיעור אני מבקש מהתלמידים לכסות לעצמם את העיניים במטפחות, מזליף בחדר בושם ומבקש מהם לדמיין את האישה שזה הריח שלה. אחר כך אני מזליף בחדר אפטר שייב ומבקש מהם לדמיין את הגבר שזה הריח שלו. אחר כך הם מסירים את המטפחות מהעיניים וצריכים לכתוב את הגבר והאישה יושבים בחדר אחד, משתוקקים לגעת זה בזה ולא יכולים.

החלק שהתלמידים יושבים בו עם מטפחות על העיניים הוא פרק הזמן היחיד בעשרת המפגשים של הסדנה שבו המנחה יכול להסתכל בנייד בלי בושה.

היה בכוונתי להיכנס לתיבת המייל כדי לוודא שמשטרת שטוקהולם קיבלה את העדות הכתובה ששלחתי להם בנוגע לזוג וולף — וככה נודע לי.

באמצע שיעור.

אימא שלו שלחה לי אס־אם־אס קצר.

בשביל הדברים החשובים באמת לא צריך הרבה מילים.

אני אוהב אותך: שלוש מילים.

ארי נפטר, ההלוויה מחר: ארבע מילים.

אחר כך הייתי צריך להמשיך ללמד. הרי אי אפשר לעזוב מפגש באמצע ולהשאיר כיתה שלמה בלי מורה. האזנתי לטקסטים ארוטיים וחשבתי שארי היה אומר שהסיטואציה הזאת קורעת וחשבתי שזהו, אין לי עוד בשביל מי ללקט סיטואציות, ורציתי לבכות אבל לבכות בפני תלמידים זה כמו לבכות בפני ילדים, אז התאפקתי עד שאחרונת התלמידות ששכחה את הקרדיגן שלה בחדר חזרה לקחת אותו והלכה, כיביתי את האור בחדר הסדנה ושמתי בטלפון שיר שהוא היה משוגע עליו (ארי לא סתם אהב שירים, הוא היה משוגע עליהם).

היא הולכת בדרכים. או או או או. היא הולכת בדרכים.
מעל הים במטוסים גדולים.
אנה פניה יפנו?
אנה פניה יפנו?

אחר כך נעלתי והפעלתי אזעקה והתחלתי להסתובב ברחובות של יפו. לא יכולתי לחזור ככה לדירה החדשה־מדי שלי. הייתי חייב למצוא מישהו. משהו. נכנסתי לפיצוצייה. קניתי ביטר למון לזכר ארי ושתיתי את המרירות עד הטיפה האחרונה. חשבתי, אולי המוכר? יש

לנו דיבור של אוהדי הפועל מדי פעם. אבל הוא היה עסוק עם לקוחות שרצו להגיש טופסי הימורים על מרוצי סוסים באנגליה ולא ראיתי איך אני מצליח. יצאתי מהפיצוצייה וחציתי את הכביש. האומלל הקבוע ישב במקום הקבוע שלו ליד פחי הזבל. לפעמים אני מציע לו שאריות מהכיבוד של הסדנה והוא לוקח ואומר לי, ברכה על ידיך. זרקתי לפח את הבקבוק הריק של הביטר למון והתקרבתי אליו, ובאמת שרציתי, אבל ראשו נשמט לפתע על חזהו. נרדם. ולא היה לי לב להעיר אותו. אז המשכתי בכיוון האזור של הברים. בדרך חלף על פני זוג מקסים. הוא היה מקסים והיא היתה מקסימה והאופן שבו הם הלכו זה לצד זה — כמעט נוגעים אבל לא — היה מקסים. אפילו הדרך שבה הם הניחו את המבט שלהם עלי כאומרים, "יש לנו מספיק אהבה, רוצה שאריות?" היתה מקסימה. אז איך יכולתי להעכיר להם? ועוד ביום חמישי. שנייה לפני שהם נוסעים לוויקאנד בצימר. האצתי את צעדי ונכנסתי לבר לא פופולרי שאני שותה בו לפעמים אחרי הסדנה. בימי חמישי, בניסיון למשוך יותר לקוחות, הבר־הלא־פופולרי מביא די־ג'יי שמנגן מהעמדה שלו קלאסיקות היפ־הופ משנות התשעים בווליום כל כך גבוה שכדי להזמין אתה צריך להצביע לאלעד, הברמן, על המשקה שאתה מעוניין בו בתפריט, כי אחרת אין סיכוי שהוא ישמע אותך. הצבעתי לאלעד על עראק אשכוליות וכשהוא הביא לי את הכוס הגבוהה הוצאתי ממנה את הקש, שתיתי הכול בלגימה אחת, לכדתי את מבטו ואמרתי סוף־סוף — בשקט, כדי שהוא לא ישמע — החבר היחיד שלי, מת.

דקלה באה איתי להלוויה.

כמה ימים אחרי הבת־מצווה הסכמנו — כלומר, היא ביקשה ולא היתה לי ברירה אלא להסכים — שאעזוב את הבית. שכרתי דירה ברחוב מקביל. העברתי אליה את מעט החפצים שהיו "שלי" ולא "שלנו". בעיקר ספרים. ובכל זאת — דקלה באה איתי להלוויה. לא רק באה איתי. אספה אותי בְּרכב־חֲברה שלה וצעדה לצדי לאורך כל מסע הארון. חשבתי שזו ג'סטה יפה מצדה. ושאם לא היינו מכירים והייתי רואה אותה בפעם הראשונה ככה, בבית העלמין, עם החולצה הלבנה המכופתרת והשיער אסוף בסיכה, הייתי נדלק עליה.

חשבתי שאני לא מתחרט על אף יום מאלפי הימים שהיינו ביחד. זה היה ראוי. היינו ראויים. וגם אם הפרידה שלנו תהפוך מזמנית לקבועה, והשליח עם מסמכי הגירושים ידפוק על דלתי השבוע באמת, ולא בדמיון, היא תמיד תהיה אהבת חיי.

אחרי שקראתי את ההספד וחזרתי לעמוד לצדה היא גיששה אחר כף ידי, והשאירה את כף ידה בתוכה לאורך כל הטקס.

היה ברור לכולם, וגם לי, שאהיה זה שיכתוב את ההספד. אבל שעות ארוכות לא הצלחתי לכתוב אפילו מילה. עברתי על המיילים שהוחלפו בינינו בשנים האחרונות, ואז מצאתי משהו שכתבתי לו מלונדון, כמה חודשים לפני שגילו לו את הגידול.

עשרים וחמש שנה אחרי, הנואמים בפינת הוויכוחים בהייד פארק מדברים על אותם נושאים: מוחמד, ישו, בנקים, לא קל להיות הומוסקסואל. גם לדשא יש אותו צבע בדיוק: ירוק אנגלי. וקר קצת. אבל לא קור שמקפיא את העצמות.

זוכר איך התחלנו להתווכח אז בקולי קולות, על שום דבר, רק כדי שייווצר גם סביבנו מעגל?

בינתיים אתה נהיית עורך דין שמופיע בבתי משפט. וגם אני מצאתי את הדרך שלי

להוציא החוצה את מה שהיה שתוק בי.

כבר אין לי צורך לעלות על דרגש כדי שישימו לב אלי. ובשעות החופשיות שיש לי בנסיעות העבודה אני מעדיף להתבונן. גם אצלך זה ככה?

אני לא יודע למה אני כותב לך עכשיו.

אולי כי אני מתגעגע אליך ולזמן שבו היה לנו זמן לנסוע יחד למקומות רחוקים.

אולי בגלל שאמרת לי בטלפון, לפני שנסעתי ללונדון, שאתה מרגיש שהכול תקוע. שאתה מת לעזוב את משרד עורכי הדין דווקא אחרי שהפכת לשותף.

ואני מרגיש ככה כבר חמש שנים בערך. למרות שאני מצליח להסתיר את זה מכל העולם. אפילו ממך.

ופתאום, כאן בפארק, היה לי רגע כזה, צלול, אתה מבין? לשנייה הצלחתי לראות את הסליל הפנימי של החיים. זה שרוב הזמן נסתר מעינינו.

אני לא יודע אם אני מצליח להסביר את עצמי. אבל לשנייה הצלחתי לראות שבכל זאת הצלחנו לזוז ממשבצת הפתיחה שלנו, אתה ואני. ואם הצלחנו פעם אחת, אין סיבה שלא נצליח לעשות את זה שוב. לא ככה?

לא הצלחתי לדמיין את עצמי משלים את קריאת המכתב הזה בלי להשתנק באמצע.

אז בסוף פשוט סיפרתי, מעל הקבר, איך ארי ואני הכרנו. לא הסיפור של מלחה. הסיפור האמיתי.

היה לנו בבית הספר טקס יום זיכרון שכלל מצעד, שהיה מסתיים במגרש הכדורגל, בעמידה בשלשות, בשמש הקופחת, בזמן הקראת שמות הנופלים. הרשימה הלכה והתארכה משנה לשנה, ומדי שנה היו כמה תלמידים שלא היו עומדים בחום וצנחו על הדשא, מעולפים, תוך כדי הטקס. מכיוון שהתופעה היתה עתיקת יומין כמו הטקס עצמו, מינו מדי שנה "תורני פינוי" שתפקידם לשאת את המעולפים בדממה ובפנים חתומות על אלונקה אל שולי המגרש, ששם המתין בהיכון צוות רפואי.

ארי ואנוכי היינו התורנים באותה שנה. ובימים שלפני המסדר המורים לגדנ"ע תירגלו איתנו שוב ושוב את פתיחת האלונקה ונשיאתה. אבל אף אחד מהם לא היה יכול להכין אותנו לזה שחיים חורי יהיה ראשון הנופלים.

חיים חורי היה גבוה מאיתנו בראש. רחב מאיתנו בעשרה צול. הקפטן של נבחרת הכדורסל. אלוף ה"הורדות" של השכבה. אבל השנה היתה אלף תשע מאות שמונים וחמש, וצה"ל עדיין בוסס בלבנון, ולרשימת השמות נוספו שמות חדשים רבים, ולא היה ענן אחד בשמים, לרכך את השמש, וחיים חורי צנח כמו זלזל בפאוזה הקטנה שבין האות ל' לאות מ'.

חיים נפל, ארי לחש לי.

מיהרנו אליו בריצה עם האלונקה, בחירוף נפש גילגלנו עליה את הגוף העצום שלו, ובהתנשפויות חנוקות הרמנו את האלונקה לכתפיים והתחלנו ללכת.

היו לנו כמאה מטרים עד לנקודת העזרה הראשונה. אחרי כעשרים מטרים — קרסנו. האלונקה היתה קטנה מדי וחיים חורי החליק מעליה. ניסינו לתפוס אותו — ונפלנו גם אנחנו. הרמנו את עצמנו, הרמנו את חיים על האלונקה, ואחרי עוד עשרה מטרים הברכיים החלו לרעוד לי ונפלתי — והאלונקה, חיים חורי וארי נפלו עלי.

עזוב, ארי הציע, אני אקח אותו ואתה תיקח את האלונקה.

עד היום לא ברור לי מאיפה היו לו הכוחות לעשות שק־קמח לחיים חורי.

אבל זה מה שקרה. הוא לקח אותו על הכתפיים והתחיל ללכת.
דידיתי אחריהם עם האלונקה. כשהגענו לנקודת העזרה הראשונה הייתי בטוח שארי יכעס עלי. או ילעג לי. היינו במין גיל כזה שאתה בונה את המעמד שלך על ידי ירידות על אחרים. במקום זה ארי נשכב מותש על הדשא וצחק אלי. הצחוק שלו היה שקט — בכל זאת היינו באמצע טקס יום הזיכרון — אבל אי אפשר היה לטעות: ארי חשב שכל זה יותר משעשע ממשפיל.

נתת לי עוד זוג עיניים, חבר שלי, ספדתי לו.
והקראתי לסיום שלוש שורות מ"נופל וקם" של שב"ק ס', הלהקה שלו.

כי יש מקום יותר מתוק מהמקום הזה
שבו יש זמן יותר ארוך
כמה שרק נרצה...

אחרי ההלוויה הלכנו לבית של ההורים שלו. אני אומר "הלכנו" ברבים, מתוך הרגל, למרות שבפועל דקלה התנצלה שהיא חייבת לחזור הביתה להכין לילדים ארוחת ערב. עמדנו ליד המכונית שלה, במגרש העפר, ובינינו עמדה מבוכה שדמתה באופן מוזר למבוכה של סוף דייט ראשון.
תודה שבאת, אמרתי לה.
והיא אמרה, מה זאת אומרת, זה ברור.
לא יודע, אמרתי. אף פעם לא השתגעת על ארי.
והיא אמרה, הוא הכיר בינינו. הוא היה חלק מהחיים שלי במשך עשרים שנה.
נכון, אמרתי.
זה היה יפה מה שסיפרת, היא אמרה ומיהרה לתקן את עצמה. לא סתם יפה. אמיתי.
כן, אמרתי. והרכנתי את ראשי.
הבאתי לך את זה, היא אמרה ושלפה מהתיק שלה את התוכנייה החדשה של דוק אביב. זה הגיע בדואר ו —
תודה ש... חשבת עלי, אמרתי.
ואז, לפתע, היא חצתה את הזמן שהפריד בינינו וחיבקה אותי. עטפה אותי בשתי ידיה הארוכות והעדינות. באמצע מגרש החניה של בית הקברות.
לא חובקתי על ידי אישה כבר שבועות.
שקענו זה בתוך זה ארוכות. גוף בתוף גוף בתוך גוף.
זיכרון בתוך זיכרון בתוך זיכרון.
לבסוף היא ניתקה ממני. לאט. תחילה החזה. אחר כך הצוואר. הזרועות.
אתה תהיה בסדר? היא שאלה. ממרחק ביטחון.
הינהנתי. והיא נכנסה למכונית.

למחרת הגעתי לשבעה.
וגם יום לאחר מכן.
הכאב על לכתו של ארי היה גדול מכדי להישאר איתו לבד, וכך מצאתי את עצמי מבלה שבוע שלם אצל משפחת סטרלין. לא נשארתי לישון, עד כאן, אבל הייתי מגיע מוקדם בבוקר ועוזב בלילה, עם אחרון המבקרים, נושא איתי החוצה את שקיות הזבל הרבות

שהצטברו מדי יום.

המחשבות שלי בשבוע הזה היו צלולות להפתיע.

הדיסתימיה התפוגגה כמעט לגמרי. לא כדורים פוגגו אותה בסוף. לא שיחות עם פסיכולוג. לא אימונים לטריאתלון. לא התאהבות. היא פשוט התפוגגה מעצמה.

נזכרתי איך בכל פעם שהיינו עוברים עיר בילדותי — ועברנו הרבה — הייתי נהיה עצוב חודשים רבים לפני המעבר, וכשהמעבר היה מגיע לבסוף הוא היה מביא איתו דווקא הקלה.

נדמה לי שבתוך תוכי התאבלתי על הפרידות הבלתי נמנעות מארי ומדקלה הרבה לפני שהן התרחשו, את כל חמשת שלבי האבל עברתי מראש, ועכשיו, איזו אנרגיה שהיתה כלואה בי השתחררה.

הרגשתי קל כתפיים, כמו אחרי שמורידים את התרמיל מהגב, בסוף טְרֶק.

הניתוק המוחלט מתביעות היום־יום — מאס־אם־אסים, ממיילים, מתלמידים שרוצים לדעת מתי אסיים לקרוא את הטקסט שלהם, ממשטרת שטוקהולם (שלא הסתפקה בכך שהעדתי בכתב שאכן שמעתי את אקסל וולף אומר שהוא הרוצח, ותבעה ממני שוב ושוב, בטלפונים חוזרים ונשנים, עוד פרטים מבססי־אמינות מאותו לילה מקולל בירושלים. אתה סופר, גרס החוקר הראשי, איזו סיבה יש לנו להאמין לך?) —

הניתוק המוחלט הזה העניק לי משהו שכבר הרבה זמן לא היה לי.

פרספקטיבה.

יכולתי להסתכל על חיי ועל קריסתם בשנה האחרונה, מהצד. ולהבין מה הסיפור.

איך זה קרה. מה הוביל למה. איך נלכדתי בתוך רשת הבדיות שאני עצמי טוויתי.

ביום השישי לשבעה יורם סירקין התקשר. סיננתי אותו. הוא התקשר שוב. ושוב. יצאתי החוצה עם הטלפון. הוא רצה שאכתוב לו נקודות לקראת העימות. אמרתי לו שאני יושב שבעה על חבר. הוא אמר שזה דחוף. אמרתי לו שילך לעזאזל. הוא איים עלי שוב שיחשוף את הקשר בינינו. אמרתי לו, בלי להסס, בלי לכחכח, תעשה מה שאתה רוצה, יורם. ממילא כבר אין לי מה להפסיד.

ביום האחרון לשבעה חגי כרמלי הופיע.

נכנס לסלון. עם המבט התוהה שלו. וזקן ג'ינג'י.

במבט ראשון נראה אותו הדבר. לא דהה בכלל.

הופתעתי מהכניסה שלו. ובה בעת היא היתה הדבר הכי טבעי בעולם.

קמתי אליו. יכולתי לראות במבט שלו שברגע הראשון הוא לא מזהה אותי. ואז כן.

התחבקנו. וזה הפתיע אותי. חיבוקים אף פעם לא היו הקטע שלו, בקושי כִּיף הוא היה נותן.

ניתקנו מהחיבוק, עדיין אוחזים קלות זה בכתפי זה. עכשיו כבר הבחנתי בקמטים קטנים בצדי העיניים שלו. ובכתמי שמש בלחיים שלו. אם היינו בנות זה היה הרגע שבו אחת מאיתנו היתה אומרת שהשנייה נראית פשוט נפלא. אבל במקום לכחד שתקנו ותפסנו פינה בסלון.

אמרתי לו, אחי, איפה אתה? חיפשתי אותך בנרות! בפנסים! בפרוז'קטורים!

הוא לא ענה. רק חייך את החיוך המינורי שלו.

אבא של ארי ניגש אלינו. שפוף. כפוף.

חגי, הוא אמר בקול נכאים. טוב לראות אותך.

משתתף בצערך, אבא של ארי, חגי קם לקראתו.

אי אפשר באמת להשתתף בצער של מישהו, אבא של ארי אמר. אבל תודה. יש אמפנאדס על השולחן אם אתה רעב. אל תתבייש לקחת.

תודה, חגי אמר.

לרגע היה נדמה שאבא של ארי עומד ליפול על חגי. הוא נטה לעברו בזווית חדה, אבל אז התיישר וסב על עקביו לכיוון המטבח.

חגי שב והתיישב ואמר, מצטער ש... נעלמתי לך ככה.

מה קרה? שאלתי.

הוא חכך בזקנו ארוכות.

ואז אמר: בחורה.

ושתק עוד שלוש תיבות.

נזכרתי שארי היה מתחרפן מקצב הדיבור שלו. אני אוהב אנשים שאפשר לדבר איתם פינג פונג, הוא הסביר לי פעם, וכרמלי הזה מדבר טניס. שעתיים בין משפט למשפט.

נראה לי שזה בגלל שחשוב לו לדייק, יצאתי אז להגנתו. וגם עכשיו, לא האצתי בו.

הבחנתי בה קוראת ספר שלך, חגי אמר לבסוף. בבואנוס איירס. ב"אטנאו". החנות ספרים הזאת, שבתוך בית אופרה?

ידעתי! ידעתי שהיית בבואנוס איירס! רדפתי אחריך שם, בתחתית, אבל —

ניגשתי אליה ואמרתי לה שאתה ואני היינו חברים קרובים. זה סיקרן אותה, אז היא הסכימה לצאת לשתות איתי אחרי שהיא תסיים את הפרק.

רגע. מה היא עשתה שם?

טיול אחרי תואר.

ילדה, הא?

צל חלף בעיניו של חגי כרמלי. משהו במילה "ילדה" צרם לו והוא נתן בי מבט מאוכזב. עם שוליים של בוז. מבט שבתיכון היה שמור אצלו לכאלה שהעדיפו את קווין על הסמית'ס.

אחרי כמה שניות הסיט ממני את המבט ודיבר בשקט. כמעט לעצמו.

לא הרגשתי שום פער בינינו. היינו יחד חודש, יותר מחודש, בבואנוס איירס. זה היה... הזמן הכי מאושר בחיי. אולי הזמן היחיד המאושר בחיי. לילה אחד שתיתי מספיק כדי להציע לה... להתחתן איתי. היא לא הסכימה. אמרה שהיא צעירה... וצריכה זמן לעכל. לסדר את המחשבות. ואז היא נסעה עם חברות לטייל בבוליביה. הן לקחו טנדר בלה־פאס —

אל תגיד לי. דרך המוות.

כן.

קראו לה מעיין?

לא. נירית.

תאר לי אותה רגע.

הוא תיאר את הבחורה שעמדה ליד מעיין בתמונה. אוחזת בגלשן. תלתלים שחורים. פסוקת ישרה ביניהם. עיניים ענקיות. עמידה קצת חצופה.

אחר כך השתתק לכמה תיבות.
הכניס את הזרת לזווית העין. ושלה משם דמעה אחת. בודדה.
השתתק לעוד כמה תיבות. וחכך בזקנו. התכנס לתוך עצמו.
ולפתע בקע משרעפיו ושאל: רגע, מי זו מעיין?

סיפרתי לו על המפגש בגני תקווה. ועל אימא של מעיין שניגשה אלי בסיומו עם התמונה.
היססתי שנייה לפני שסיפרתי לו על היחסים שהתפתחו ביני לבין מעיין אחרי מותה. אבל אז חשבתי, אם מישהו יכול להבין —
הוא הינהן מדי פעם והביט בי בלי לשפוט וכשסיימתי לספר שאל: רוצה לשתות משהו?
וקם להביא קולה זירו בשבילי וקולה אמיתית בשבילו.
וחזר עם שתי כוסות פלסטיק והושיט לי את שלי ושאל:
התמונה עדיין אצלך?
בטח, אמרתי. בחדר העבודה.
והוא חכך בזקנו ונראה שנזכר במשהו ואמר, זוכר איך כשהיינו הולכים לים לא הייתי נכנס?
בטח זוכר, אמרתי, היית מביא איתך לוח שחמט. ומשחק נגד עצמך.
היא לימדה אותי לגלוש, נירית, הוא אמר. אתה יכול לדמיין אותי גולש?
ואמר, בקול חנוק, היא קראה לי "רוח", קיצור של "רוח שטות". ואני קראתי לה "לְחַיִּים", כי היו לה לחיים תפוחות כאלה.
ואמר, הכול נראה לי פתיר כשהייתי איתה.
ואמר, המקום שהן הלכו אליו אין בו תקוות ולא אובדן, חרטה וצער, אף לא כאב, המקום שהן הלכו אליו לא חסר דבר. הוא מקום שלם.
ולא היה צריך להגיד, נתן זך.

שתקנו קצת. מסביב אנשים המשיכו לדבר על ארי ועל ההתחזקות של יורם סירקין בסקרים. מישהו אמר שסירקין לא מסוגל להוציא מהפה שלו מילה אחת של אמת, מישהו אחר ענה שכבר אין כזה דבר, אמת. אמת זה פאסֶה. מגשים של אמפנאדס המשיכו לצאת מהמטבח. אלבום תמונות של ארי עבר בין האנשים וכשהגיע אלי לא הייתי מסוגל לדפדף, עדיין לא, מוקדם לי מדי, אז העברתי לחגי, שגם הוא, למרבה ההקלה, העביר הלאה. מדי פעם נשמעה בבליל העברית גם מילה בספרדית. מחוץ לבניין מישהו הפעיל מכסחת דשא. חגי קם וחזר עם שני אמפנאדס, אחד לי ואחד לו. נזכרתי שגם כשהיינו ישנים אצלו, החברים, במרתף ברמות, הוא היה טורח סביבנו כל הזמן, מביא שתייה, מביא אוכל, מביא כריות לתחוב מתחת לשקי השינה, מלבה בכל פעם את רמצי השיחה עם נושא חדש, המחשוף של המורה להיסטוריה דורין שילר, חורים שחורים, שר הטבעות, מישל דיין. כשהעפעפיים של כולנו היו כמעט נעצמים הוא היה מציע, כדי לעורר, שכל אחד יספר את פנטזיית האוננות האהובה עליו. הוא היה מתחיל, ואחריו האחרים. הפנטזיות שלהם היו ענייניות, תכליתיות כמו פוטו רצח, ועד מהרה היה מגיע תורי. אצלי היו מכשולים, קונפליקטים, דמויות עגולות ועלילה, כך שעד שהייתי מסיים לדבר כולם היו נרדמים — חוץ מארי, שלפני שהיה סוגר על עצמו סופית את הריצ'רץ' של שק השינה היה אומר בקול מנומנם: אחי, נראה לי שתהיה סופר, אבל אתה חייב ללמוד מתי לסיים.

אני מפסיק לכתוב, אמרתי לחגי אחרי הלגימה האחרונה.

למה? הוא שאל. לא היה זעזוע בקולו. ולא נזיפה. רק עניין טהור. נזכרתי למה אהבתי כל כך לדבר איתו.

זה כבר לא עושה אותי מאושר, אמרתי.

אז לא צריך, הוא אמר.

נהייתי שקרן, אמרתי, מספר סיפורים כפייתי, וקניבל, כל דבר שקורה לי הוא חומר, אפילו כשדקלה אמרה, אני עוזבת אותך לא כי אני לא אוהבת אותך יותר אלא כי אני לא מאמינה יותר לאף מילה שלך — אפילו אז חשבתי, זה משפט חזק, אני חייב להכניס אותו לאיזה סיפור —

אם כך —

והעולם מלא עד גדותיו בשקרנים עכשיו, שקר הוא המטבע הגלובלי, העובר לסוחר.

יש בזה מש —

בא לי לצאת החוצה לשחק, בן אדם, לעשות משהו אמיתי, משהו שיש לו קיום ממשי. להקים עמותה, לרוץ לכנסת, לסרס פדופיל —

טוב, שיכנעת אותי. אולי באמת אתה צריך להפסיק לכתוב לאיזו תקופה.

נשאר לי רק עוד טקסט אחד להשלים, אמרתי. וזהו. שאלות ששלחו לי לפני שנה מאיזה אתר אינטרנט. יכול להיות שהם כבר שכחו מכל העניין אבל אני נתליתי בזה כמו בחבל הצלה כי לא היה לי שום דבר אחר להיתלות בו בשנה הזאת. תמיד אני משקר בראיונות כאלה, אתה יודע, עונה תשובות של סופר. הפעם השתדלתי לענות בכנות, או לפחות לחתור לכנות, והיה בזה משהו משחרר. בכל אופן, נותרו לי רק עוד כמה שורות כדי לסיים, ואז אתחיל חיים אחרים לגמרי.

יש עוד משהו שהיית רוצה להוסיף?

כשקמנו מהשבעה נסעתי לסדר את הדירה.

התחלתי עם החדרים של הילדים. צבעתי מחדש את הקירות בצבעים בהירים. ריהטתי בעץ קל. הכנתי לכל אחד מהם על הכרית הפתעה שתשמח אותם בביקור הקרוב: שוקולד לבן לינאי, ספר השיאים של גינס לנועם, כובע אדידס לשירה. שבמפתיע אמרה שהיא רוצה לבוא. חשבתי לעצמי שלא משנה מה אני אעשה, יהיה עצב באוויר כשהם יגיעו. חשבתי שלא משנה כמה עצב יהיה באוויר כשהם יגיעו, אני הולך להילחם עליהם. עליהם ועל כל מה שעוד לא אבוד כאן, בביתי ובמולדתי. דקלה סימסה לי: זה בסדר שאני אביא אותם אליך קצת יותר מוקדם? יש לי אירוע בעבודה. חשבתי לעצמי שכנראה יש לה דייט והיא משקרת כדי לא להכאיב לי. סימסתי לה: בטח, בשמחה. והיא סימסה לי: מה שלומך? סימסתי לה בחזרה: יהיה טוב. קינאתי בדייט שלה קנאה מרה. דמיינתי איך הוא נראה. יכולתי לנחש איך הוא נראה. שילוב של ערן הסמנכ"ל שיווק בחברה שלה וברק אובמה. פרקתי את מעט הדברים שהבאתי איתי, סידרתי אותם בסלון ובחדר השינה, התקנתי מדף קטן בפינת העבודה והנחתי עליו את זורבה היווני, את ספר הטאו ואת התמונה של מעיין. בזווית הפה של מעיין הסתמן החיוך שלה. לא חיוך ממש, בטח לא צחוק. יותר נטייה של הפה שמרמזת על נטייה של הנפש אל הטוב. אמרתי לה: עכשיו זה רק את ואני. ביקשתי ממנה: אל תעזבי אותי. הוצאתי את הלפטופ, חיברתי אותו לחשמל ופתחתי את המסמך שבו השבתי לשאלות הגולשים. חשבתי לעצמי שזה כנראה הראיון האחרון שלי, וטוב שכך. משכתי את הריבוע הקטן שבצד ימין של המסך עד למעלה כדי

להגיע להתחלה ולעבור על מה שכתבתי. ואז נמלכתי בדעתי.
לא. לא אשכתב, לא אתחשב, לא אֲעַצֵב. לא הפעם.
צירפתי את המסמך למייל ומיענתי אותו לעורך האתר.
נשמתי נשימה עמוקה, ארוכה, כמו לפני קפיצה מגג —
ושלחתי.

מקורות

לאורך הספר מופיעים חלקי שורות, שורות, פסקאות או פרפרזות על שורות מתוך הטקסטים האלה:

"הרי את מותרת" מאת **דוד אבידן**; "היא הולכת בדרכים" מאת **אלון אולארצ'יק**; "בצהרי יום" מאת **מאיר אריאל**; "לילה שקט עבר על כוחותינו בסואץ" מאת **מאיר אריאל**; "אנחת האדמה" מאת **אהוד בנאי**; "בלוז כנעני" מאת **אהוד בנאי**; "סטארטר" מאת **אהוד בנאי**; "מסע ומתן" מאת **מוש בן ארי**; "פנים אל מול פנים" מאת **יעקב גלעד**; "יש בי אהבה" מאת **ארקדי דוכין**; "לא שבר, משבר" מאת **ארקדי דוכין**; "האהבה מתה" מאת **אריאל הורוביץ**; "כשבאתי לקחת אותה מהעננים" מאת **יונה וולך**; "בינתיים" מאת **נתן זך**; "גדול הוא האומץ" מאת **נתן זך**; "כשבדידות אינה פחד" מאת **נתן זך**; "מחכים למשיח" מאת **שלום חנוך**; "תפסתי ראש על הבר" מאת **שלום חנוך**; "דרך המשי" מאת **צרויה להב**; "נופל וקם" מאת <u>**מוקי**</u>, <u>**דוד מוסקטל**</u>, <u>**חמי ארצי כפיר**</u>, <u>**פילוני**</u>, <u>**עמיר ירוחם**</u> ו<u>**אמיר בסר**</u>; "קפה אצל ברטה" מאת **אהוד מנור**; "אלינור" מאת **ג'קי מקייטן**; "שוב" מאת **דפנה עבר הדני**; "לעתים" מאת **ג'וני שועלי**; "בדקה אחת שפויה" מאת **מיכה שטרית**.

זורבה היווני מאת **ניקוס קאזאנצאקיס** (עם עובד, 1954, תרגום **חנוך קלעי**); **חייו ומעלליו של אלכסיס זורבס** מאת **ניקוס קאזאנצאקיס** (עם עובד, 2003, תרגום **אמיר צוקרמן**); **כל החיים לפניו** מאת **אמיל אז'אר** (עם עובד, 1977, תרגום **אביטל ענבר**); **לוליטה** מאת **ולאדימיר נאבוקוב** (הספריה החדשה, הוצאת הקיבוץ המאוחד / ספרי סימן קריאה, 1986, תרגום **דבורה שטיינהרט**); **ספר הטאו** מאת **לאו צה** (אבן חושן, 2001, תרגום **ניסים אמון**); **שלוש סיגריות במאפרה** מאת **ראובן מירן** (ידיעות אחרונות, 2001); "היא יושבה לחלון" מאת **חיים נחמן ביאליק**; "צנח לו זלזל" מאת **חיים נחמן ביאליק**; "שיר ליל שבת" מאת **יהודה עמיחי** (שוקן).

Contents

1. האם תמיד ידעת שתהיה סופר?
2. מה המניע שלך לכתיבה?
3. איך בעצם נראה יום העבודה שלך?
4. עד כמה הספרים שלך אוטוביוגרפיים?
5. על מה אתה עובד עכשיו?
6. איך אתה, כגבר, מצליח לכתוב דמויות של נשים?
7. איך אתה מתמודד עם החשיפה שכרוכה בלפרסם ספר?
8. איזה מין ילד היית?
9. איפה אתה כותב?
10. האם אתה חושב על קהל הקוראים בזמן שאתה כותב?
11. האם אתה מדמיין קורא מסוים או קוראת מסוימת בזמן הכתיבה?
12. איך אתה חי עם הפרשנויות והניתוחים שעושים לספרים שלך?
13. אפשר להתפרנס מכתיבה?
14. איך אתה מתמודד עם ביקורות?
15. האם היה לך פעם מחסום כתיבה?
16. מה האתגר הגדול ביותר שהכתיבה מציבה בפניך?
17. הספרים שלך מאוד ישראליים. הם לא מאבדים משהו במעבר לשפה אחרת?
18. מיטשטש אצלך לפעמים הגבול בין אמת לשקר?
19. אתה יודע את הסוף של הספרים שלך לפני שאתה מתחיל לכתוב?
20. איך אתה בוחר שמות לדמויות שלך?
21. אילו יכולת להזמין לארוחה שלושה סופרים, חיים או מתים, את מי היית מזמין?
22. מה המילה האהובה עליך בעברית?
23. מה המילה השנואה עליך בעברית?
24. מה היית עושה אילו לא היית סופר?
25. איך אתה מצליח להתמודד עם הבדידות שכרוכה בכתיבה?
26. מי הקורא או הקוראת הראשונים שלך?
27. איזו מוזיקה אתה שומע?
28. כל הספרים שלך הם בעצם באותו סגנון. שקלת פעם לכתוב משהו שונה לגמרי? אולי מדע בדיוני? פנטזיה?
29. האם כתבת סיפור שלעולם לא תפרסם?
30. הלכת פעם לטיפול?
31. איזו שאלה היית רוצה להישאל ומעולם לא נשאלת?
32. היית יכול לכתוב בשפה שאינה עברית?
33. איזה תפקיד צריך להיות לדעתך ליהודי הגולה ביחס לישראל?
34. להרצאות שלך בחו"ל באים מן הסתם גם ישראלים לשעבר. מה עושה לך המפגש איתם?
35. אתה לא מפחד לפעמים שזהו, נגמרו לך הרעיונות, איבדת את זה?
36. מה עשית בצבא?
37. האם עשית פעם משהו שאתה מתבייש בו?
38. האם אתה חולם על הדמויות שלך?
39. האם אתה חולם על הדמויות שלך?

40. הטרדה
41. האם אתה חולם על הדמויות שלך?
42. האם אתה בעד שתי מדינות לשני עמים?
43. האם אתה מוצא את עצמך מתמודד עם ביקורת בחו"ל בשל היותך ישראלי?
44. למדתי אצל אביך באוניברסיטה. מה מעשיו בימים אלה? תוכל למסור לו ד"ש מחניתה ברודצקי? אני מקווה שהוא זוכר אותי.
45. מתי יפיקו עיבוד קולנועי לספר שלך? כשקראתי אותו ממש יכולתי לדמיין את הסרט.
46. האם אתה מאמין שכסופר יש לך מחויבות להיות מעורב פוליטית?
47. מה אנשים לא יודעים עליך?
48. היית יכול לחיות ולכתוב בארץ אחרת?
49. מה ישראלי בעיניך?
50. מה הזיכרון הראשון שלך?
51. איך אתה מרגיש עם זה שמלמדים ספר שלך לבגרות?
52. ספר שלך תורגם לערבית. אילו תגובות, אם בכלל, קיבלת עליו בעולם הערבי?
53. אם גן עדן קיים, מה היית רוצה שאלוהים יאמר לך בשעריו?
54. אתה כותב במחשב או במחברת?
55. האם אתה מתכנן את הספרים שלך?
56. יש לך חלום שחוזר על עצמו?
57. האם יש דבר כזה "קנאת סופרים"? והאם היא מרבה חוכמה?
58. האם תעודד את ילדיך ללכת בדרכך ולכתוב גם הם?
59. איך אתה משלב בין חיי משפחה לכתיבה?
60. נדמה שהאהבות בספרים שלך תמיד מוחמצות או מחשבות את קצן לאחור. למה? והאם אתה חושב שתכתוב אי־פעם סיפור אהבה עם סוף טוב?
61. אם היית יכול לחיות מחדש רגע אחד מחייך, באיזה רגע היית בוחר?
62. ממי או ממה אתה שואב השראה?
63. האם הילדים שלך קוראים את הספרים שלך?
64. אני בעצמי חוטא בכתיבה ומה שהכי קשה לי זה לפתח את העלילה. יש לך איזה טיפ בשבילי?
65. בספרים שלך יש לא מעט אזכורים של תצלומים. אתה חובב צילום?
66. האם היית מסכים להופיע מעבר לקו הירוק?
67. סבך, לוי אשכול ז"ל, היה הנשיא השני של מדינת ישראל. איך התחושה להיות קרוי על שמו?
68. סבך, לוי אשכול ז"ל, היה ראש הממשלה השני של מדינת ישראל. מה אתה זוכר ממנו?
69. סבך, לוי אשכול, היה ראש הממשלה השלישי של מדינת ישראל. איזו מורשת הוא השאיר לך?
70. האם המורשת הפוליטית של סבך משפיעה עליך כיוצר?
71. אילו אמנים או יצירות אמנות השפיעו עליך בצעירותך?
72. אתה מעורב בעטיפות של הספרים שלך?
73. יש הרבה חלומות בסיפורים שלך. איזה תפקיד יש לחלומות בחיים האמיתיים שלך?
74. האם יש דמות תנ"כית שקרובה ללבך במיוחד?
75. איך נולד הרעיון לספר האחרון שלך?
76. האם יש מפגש קוראים שזכור לך במיוחד?
77. במה שונה הדור הצעיר של הסופרים מהדור הוותיק יותר?

78. מה מביך אותך?
79. מתי בפעם האחרונה רצית לבכות?
80. מתי בפעם האחרונה בכית?
81. מתי בפעם האחרונה נשבר לך הלב?
82. למה אין בכלל יפנים בספרים שלך?
83. למה אתה לא כותב על השואה?
84. בשנים האחרונות יש פריחה של ספרות מתח, בעיקר סקנדינבית. מגרה אותך לכתוב פעם ספר מתח?
85. כמה זמן לקח לך לכתוב את הספר האחרון שלך?
86. האם לדעתך אנשים ימשיכו לקרוא ספרים גם בעתיד?
87. האם אתה כותב בבקרים או בלילות?
88. מתחשק לך לפעמים לשנות או לתקן את הספרים שלך אחרי שהם יצאו לאור?
89. איזה מין אבא אתה?
90. אתה מאמין שלספרות עדיין יש השפעה בעולמנו?
91. איך אתה מצליח להתמודד עם הבדידות שכרוכה בכתיבה?
92. מה בעצם אתם מלמדים בסדנת הכתיבה?
93. אפשר באמת ללמד כתיבה?
94. מתי שיקרת בפעם האחרונה?
95. הספרים שלך עצובים למדי. למה, בעצם?
96. מה העצה הכי טובה שקיבלת בחיים, ומי נתן לך אותה?
97. איזה ספר השפיע עליך במיוחד בצעירותך?
98. האם יש משהו שלא תכתוב עליו בשום אופן?
99. אני קורא מושבע שלך. כתבתי לך מייל לפני שנה ולא ענית לי. מדוע?
100. גנזת פעם ספר?
101. אתה מאמין באלוהים?
102. האם הדמויות שלך מבוססות באופן ישיר על אנשים אמיתיים, מהחיים?
103. בספרים האחרונים שלך יש הרבה רומנים מחוץ לנישואים. אתה חושב שכל מי שנשוי נידון בסופו של דבר לנהל רומן?
104. כמה ממך נמצא בתוך הדמויות שלך?
105. מה המקום הכי מיוחד שקיימת בו מפגש קוראים?
106. האם אפשר לחיות בלי אהבה?
107. מה התגובה הכי מיוחדת שקיבלת מקורא על ספר שלך?
108. האם אתה נעזר בסמים או באלכוהול כדי לכתוב?
109. סליחה על השאלה הטכנית, אבל מה השיא שלך? כמה הכי הרבה עמודים כתבת ברצף?
110. איך אתה יודע שהגעת לסוף הספר?
111. יש עוד משהו שהיית רוצה להוסיף?

Landmarks

1. Cover